

# Jeugd en riskant gedrag 2019

Kerngegevens uit het Peilstationsonderzoek  
Scholieren



## Colofon

### *Auteurs*

M. Rombouts, MSc

Drs. S. van Dorsselaer

T. Scheffers - van Schayck, MSc

Dr. M. Tuithof

Prof. Dr. M. Kleinjan

Dr. K. Monshouwer

### *Met dank aan:*

Esther Rijnders, Justin van Aalten, Auke Rothoff, Elsemieke van Belzen, Linde Goedhart en Sanne Westhoff voor de werving van de scholen.

Alle scholen en leerlingen die hebben deelgenomen aan het onderzoek.

Alle onderzoeksassistenten die de dataverzameling hebben uitgevoerd.

Alle GGD'en voor de samenwerking tijdens de werving en uitvoering van het onderzoek.

### *Financiering*

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport

### *Productie*

Canon Nederland B. V.

### *Beeld*

[www.istockphoto.com](http://www.istockphoto.com)

Personen afgebeeld op de omslag van deze uitgave zijn modellen en hebben geen relatie tot het onderwerp van deze uitgave of ieder onderwerp binnen het onderzoeksdomein van Trimbos-instituut.

Deze uitgave is als download beschikbaar of te bestellen via

[www.trimbos.nl/webwinkel](http://www.trimbos.nl/webwinkel) artikelnummer **AF1767**

Trimbos-instituut

Da Costakade 45

Postbus 725

3500 AS Utrecht

T: 030-297 11 00

F: 030-297 11 11

© 2020, Trimbos-instituut, Utrecht. Alle rechten voorbehouden. Het overnemen van teksten is toegestaan, mits met juiste bronvermelding.



# Inhoudsopgave

# 1 Inleiding



# 1 Inleiding

Het Peilstationsonderzoek scholieren vormt al jaren een belangrijke informatiebron voor iedereen die wil weten hoe het staat met het middelengebruik en ander riskant gedrag van de jeugd in Nederland. Al sinds de jaren 80 helpen de cijfers die het Trimbos-instituut om de vier jaar verzamelt over het gebruik tabak, alcohol en drugs vele beleidsmakers, gezondheids- en onderwijsprofessionals en onderzoekers in hun werk. In de loop der jaren zijn er naast roken, alcohol en drugs verschillende andere onderwerpen bijgekomen. Zo gaven maatschappelijke, markt- en/of beleidsontwikkelingen door de jaren heen bijvoorbeeld aanleiding om ook het gebruik van lachgas, de waterpijp, energiedrankjes, de elektronische sigaret en sociale media en gamen in kaart te brengen. Door het gebruik van een stabiele onderzoeksmethode én representatieve steekproeven van scholieren in groep 7 en 8 van het basisonderwijs en alle scholieren van het regulier voortgezet onderwijs is 'de Peil' niet alleen in staat om de huidige situatie te duiden, maar ook om vergelijkingen over de jaren heen te maken. Door de lange looptijd en de grote rijkheid aan informatie is het Peilstationsonderzoek scholieren dus met recht een begrip te noemen.

## **Afstemming van onderzoek bij jongeren in Nederland**

Enkele kerncijfers uit het Peilstationsonderzoek worden afgestemd met of gebruikt in andere landelijke onderzoeken en rapportages over de leefstijl en gezondheid van jongeren.

## *Health Behaviour in School-aged Children (HBSC)-onderzoek*

Sinds 2001 wordt het Health Behaviour in School-aged Children (HBSC)-onderzoek om de vier jaar uitgevoerd door de Universiteit Utrecht, het Trimbos-instituut en het Sociaal en Cultureel planbureau. In dit onderzoek wordt de gezondheid en het welzijn van scholieren in de leeftijd van 12 tot en met 16 jaar uitgevraagd. Een aantal onderwerpen uit het HBSC-onderzoek overlappen met het Peilstationsonderzoek. Deze twee onderzoeken wisselen elkaar om de twee jaar af en zijn sinds 2017 zo goed mogelijk afgestemd op de wijze van steekproeftrekking, de vragen over middelengebruik in de vragenlijst en de analyses. Hierdoor zijn de kerncijfers over het middelengebruik bij scholieren om de twee jaar beschikbaar om beleid regelmatig te informeren en evalueren. Het laatste HBSC-onderzoek is uitgevoerd in 2017 (Stevens e.a., 2018).

## *GGD Gezondheidsmonitor Jeugd*

Bij een aantal scholen die deelnamen aan het Peilstationsonderzoek heeft de Gemeentelijke Gezondheidsdienst (GGD) de Gezondheidsmonitor Jeugd uitgevoerd. Omdat de GGD gelijktijdig een onderzoek uitvoerde, heeft er tussen de GGD en het Trimbos-

instituut afstemming plaatsgevonden. Het uitgangspunt bij deze afstemming was om scholen en leerlingen zo min mogelijk dubbel te belasten (zie H2).

### *Onderzoek onder kwetsbare groepen, het EXPLORE-onderzoek*

In 2019 werd gelijktijdig met het Peilstationsonderzoek onderzoek gedaan onder jongeren in het praktijk- en voortgezet speciaal onderwijs (cluster 3 en 4). In 2007 is voor het eerst onderzoek gedaan onder deze groep jongeren, waaruit bleek dat zij extra kwetsbaar zijn voor vroeg en riskant middelengebruik. In 2020 zal er tevens onderzoek worden gedaan onder jongeren in de residentiële jeugdzorg en justitiële jeugdinrichtingen. Doordat de vragenlijst in deze onderzoeken gedeeltelijk aansluit bij het Peilstationsonderzoek, kunnen vergelijkingen worden gemaakt met jongeren in het reguliere voortgezet onderwijs. De resultaten hiervan zullen in aparte publicaties worden gerapporteerd.

### *Internationale inbedding, de ESPAD-studie*

Tegelijk met de dataverzameling voor het Peilstationsonderzoek wordt op de deelnemende scholen ook data verzameld ten behoeve van een internationaal onderzoek, the European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs (ESPAD). Hiervoor wordt een andere vragenlijst gebruikt dan voor het Peilstationsonderzoek en worden apart klassen uit leerjaren 3 en 4 geselecteerd waarin deze ESPAD vragenlijst wordt afgenomen. Nederland maakt sinds 2003 volledig deel uit van de ESPAD-studie (Hibell et al. 2004). ESPAD wordt iedere vier jaar uitgevoerd in ongeveer 35 landen en maakt zo een vergelijking van de Nederlandse situatie van 15- en 16-jarige scholieren met de situatie in het buitenland mogelijk. Over deze internationale vergelijking wordt afzonderlijk gerapporteerd. Het belang van ESPAD is internationaal ook erkend door het European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction (EMCDDA), dat de gegevens gebruikt voor haar Europese monitoringstelsel naar drugsgebruik in de bevolking in het algemeen en onder scholieren in het bijzonder.

### *Leefstijlmonitor (LSM)*

Sinds 2012 is onder coördinatie van het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) en in opdracht van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS), de Leefstijlmonitor (LSM) ontwikkeld ([www.rivm.nl/leefstijlmonitor](http://www.rivm.nl/leefstijlmonitor)). In de LSM worden gegevens verzameld over leefstijl op basis van een aantal landelijke onderzoeken. Het doel van de LSM is het zorgen voor samenhang in en voorkomen van overlap in het verzamelen van gegevens. Per leeftijdsgroep en onderwerp is voor de LSM een preferente bron aangewezen. Het Peilstationsonderzoek Scholieren en het HBSC-onderzoek leveren de landelijke cijfers over middelengebruik en seksueel gedrag van jongeren in de leeftijd van 12 t/m 16 jaar. Over dit laatste onderwerp zal worden gerapporteerd op de website van de leefstijlmonitor (<https://www.rivm.nl/leefstijlmonitor>).

### *Staat van Volksgezondheid en Zorg*

Ook de Staat van Volksgezondheid en Zorg (Staat VenZ, [www.staatvenz.nl](http://www.staatvenz.nl)) zorgt in opdracht van het ministerie van VWS voor eenduidige kerncijfers op het gebied van volksgezondheid. In de Staat VenZ worden actuele en eenduidige cijfers gepresenteerd over de verschillende domeinen van het ministerie van VWS: volksgezondheid, zorg, maatschappelijke ondersteuning en jeugd. Het Peilstationsonderzoek levert hiervoor diverse cijfers over de jeugd: middelengebruik, seksuele gezondheid, problematisch gebruik van sociale media en problematisch gamen.

### *Het Nationaal Preventieakkoord*

In 2018 is door de Rijksoverheid het Nationaal Preventieakkoord gesloten waarin door 70 verschillende organisaties in Nederland op drie terreinen (roken, overmatig alcoholgebruik en overgewicht) afspraken werden gemaakt voor gezondheidsdoelstellingen in 2040. Voor roken is de doelstelling voor jongeren dat er in 2040 geen enkele jongere meer rookt. Voor alcohol is de doelstelling dat het alcoholgebruik onder jongeren is gedaald tot maximaal een kwart van alle jongeren en het aantal drinkende jongeren dat te veel drinkt tevens afneemt. Om het behalen van deze doelstellingen te monitoren is het Peilstationsonderzoek een belangrijke informatiebron.

### **Trends**

Voordat we overgaan naar de kerncijfers in de verschillende hoofdstukken geven we in dit hoofdstuk eerst de trends van de afgelopen jaren. Dit maakt het mogelijk om de resultaten van het Peilstationsonderzoek 2019 goed te plaatsen. De focus ligt hierbij op scholieren van 12 t/m 16 jaar in het voortgezet onderwijs.

### *Roken en alcohol*

Zowel voor roken als voor alcohol zien we de afgelopen jaren een dalende trend. Zo zei in 2003 nog 44% van de scholieren dat ze ooit in het leven hadden gerookt. In 2015 was dit percentage aanzienlijk afgenomen naar 23% en in 2017 (HBSC-studie) daalde dit verder naar 17%. Deze dalende trend in roken is zichtbaar voor alle leeftijdscategorieën. De dalende trend beperkte zich in eerste instantie tot de jongste leeftijden (12-14 jaar), vanaf 2011/2015 ging het gebruik ook bij de 15- en 16-jarigen omlaag. Een dalende trend is ook zichtbaar voor roken in de afgelopen maand, dit daalde van 19% in 2003 naar 11% in 2015 en verder naar 8% in 2017.

Ook het alcoholgebruik ooit in het leven is tussen 2003 en 2015 bij scholieren behoorlijk afgenomen; van 84% naar 45%. Deze dalende trend geldt ook voor alcoholgebruik in de afgelopen maand (van 57% in 2003 naar 26% in 2015) en *binge* drinken (van 40% in 2003 naar 18% in 2015). Deze dalingen zijn zichtbaar in alle leeftijdscategorieën. De dalende trend in het gebruik ooit in het leven, in de laatste maand en in het *binge* drinken leek zich in 2017 echter niet voort te zetten, de percentages bleven vrijwel gelijk aan 2015. Als jongeren eenmaal drinken, dan drinken ze vaak veel en daarin lijkt in de periode 2003-2015 geen verandering te zijn geweest. Het percentage *binge* drinkers onder de jongeren die de afgelopen maand hebben gedronken blijft onveranderd hoog (71% in 2017).

Er is sinds 2003 een flink aantal wijzigingen in preventie en beleid rondom roken en alcohol geweest die mogelijk hebben bijgedragen aan de dalingen. Zo is er bijvoorbeeld sterk ingezet op massamediale voorlichting over de risico's van alcohol voor de lichamelijke en geestelijke ontwikkeling van adolescenten en het communiceren van de boodschap "Stel alcoholgebruik zo lang mogelijk uit". Ook werd de rol van de ouders en andere opvoeders in campagnes en preventieactiviteiten meer benadrukt. Op 1 januari 2014 is de leeftijd waarop aan jongeren tabaksproducten en zwakalcoholhoudende dranken verkocht mogen worden verhoogd van 16 naar 18 jaar. De leeftijdsverhoging ging gepaard met de meerjarige NIX18 campagne, die eind 2013 is gestart. Doel was om de sociale norm te versterken "Niet roken en drinken onder de achttien" en om te communiceren over de wetwijzigingen. De NIX18 campagne loopt momenteel nog steeds. Op het gebied van de tabaksontmoediging zijn er nog additionele wijzigingen in preventie en beleid geweest naast de verhoging van de leeftijdsgrens en de NIX18 campagne. Bijvoorbeeld accijnsverhogingen, sinds 1 augustus 2020 verplichtte rookvrije schoolterreinen, de invoering het algehele rookverbod in alle openbare ruimten en de horeca, de regulering van de verpakkingen, beschikbaarheid en zichtbaarheid en het verbod op andere smaken dan tabak in sigaretten en shag. Het is interessant om te zien of de huidige peiling een verdere daling in roken laat zien en of de daling in alcoholgebruik inderdaad sinds 2015 gestagneerd lijkt.

### *Cannabis*

Sinds de start van het Peilstationsonderzoek is cannabis de meest gebruikte (illegale) drug onder scholieren. Aan het einde van de jaren tachtig nam het gebruik snel toe en liet een piek zien in 1996. Tussen 1996 en 1999 nam het percentage blowende scholieren behoorlijk af, maar daarna nog maar heel geleidelijk tot 2011. Vanaf 1996 is de leeftijdsgrens voor toegang tot een coffeeshop verhoogd van 16 naar 18 jaar en is het coffeeshopbeleid verschillende malen verder aangescherpt. Ook zijn er diverse grote campagnes geweest, zoals in 2004 en 2005 de campagne "Er valt meer te weten over cannabis" en in 2006 de campagne "Je bent niet gek als je niet blowt". In 2011 volgde ook de campagne "Je kind en roken, drinken en blowen. Hoe pak jij dat aan?" met hier aan gekoppeld een website voor ouders. Sinds 2011 zijn er meer aanscherpingen geweest van het coffeeshopbeleid, onder andere om drugstoerisme tegen te gaan en coffeeshops kleinschaliger en beheersbaarder te maken. In november 2015 verscheen het rapport 'Het failliet van het gedogen' waarin de bestuurlijke werkgroep cannabisbeleid pleit voor een vernieuwd softdrugsbeleid. In 2019 zijn wetsvoorstellen hiertoe ingediend. In hoeverre de verschillende beleids- en preventieontwikkelingen van invloed zijn geweest op het cannabisgebruik van jongeren is lastig vast te stellen. Wat we wel zagen in 2015 was dat de *lifetime*-prevalentie significant daalde naar 10%, waar dat in 2011 en 2007 nog 14% was. De daling tussen 2011 en 2015 was vooral sterk bij de jongens, maar net als in 2011 hadden in 2015 meer jongens (12%) dan meisjes (8%) ervaring met het gebruik van cannabis. In 2017 bleef cannabis gebruik stabiel in vergelijking met 2015 (9% à 10%). De huidige peiling kan laten zien of het gebruik verder stabiliseert of niet.



### *Andere drugs*

Het gebruik van andere drugs, zoals cocaïne, amfetamine, XTC, heroïne en van paddo's ligt vele malen lager dan van cannabis. Het gebruik van deze middelen ligt de afgelopen jaren zo tussen de 2% en 4%, waarbij heroïne door slechts ongeveer 1% van de jongeren wordt geprobeerd. XTC gaat al jaren aan kop als de meest gebruikte harddrug met een *lifetime*-prevalentie van 3,2% in 1999 en 1,9% in 2015. Het gebruik van de drugs XTC, cocaïne, amfetamine en paddo's vertoont een piek in 1996, waarna een geleidelijke daling is ingezet. De daling van XTC gebruik leek sinds 2007 te zijn gestopt maar in 2017 daalde dit naar 1,3%. Omdat het bij de drugs zoals hierboven beschreven gaat om kleine percentages is het riskant om de trendgegevens als heel harde gegevens te presenteren. Sekseverschillen – voor zover ze gevonden werden – laten zien dat jongens gemiddeld vaker drugs gebruiken dan meisjes.

### *Lachgas*

Sinds 2015 wordt ook lachgas meegenomen in de peiling. Lachgas, ofwel distikstofoxide (N<sub>2</sub>O), wordt vaak via een ballon ingeademd. Het inademen van lachgas veroorzaakt een korte, sterke roes en iemand kan lacherig worden. Lachgas is populair als partydrug, maar is van origine een narcosemiddel en wordt tegenwoordig vooral gebruikt om slagroom te maken. Lachgas is legaal in Nederland en mag dus verkocht en gebruikt worden. Risico's en ongewenste effecten zijn onder andere duizelingen, evenwichtsstoornissen, slaperigheid en hoofdpijn. In ernstige gevallen bij frequente en langdurige blootstelling kan lachgas tot een tekort in vitamine B12 leiden met als mogelijke gevolgen bloedarmoede en neurologische afwijkingen (zoals tintelingen in vingers en spierzwakte). Ook kan men buiten bewustzijn raken en vallen (van Goor, 2018). In 2015 werd gevonden dat 8% van de jongeren ooit lachgas had gebruikt en 2,4% in de afgelopen maand. In 2017 is lachgas ook meegenomen in de HBSC studie. Het gebruik van lachgas ooit in het leven nam iets toe naar 9% (niet significant) en het gebruik in de afgelopen maand veranderde niet in deze periode. In deze nieuwe peiling kunnen we zien of lachgasgebruik onder jongeren stabiel blijft.

### *Elektronische sigaret en waterpijp*

In 2015 is voor het eerst informatie verzameld over de elektronische sigaret (e-sigaret) en de waterpijp. Onder een e-sigaret worden producten verstaan zoals de de shisha-pen, e-hooka, e-smoker en flavor vape. Een waterpijp is een instrument om pijp- of fruittabak mee te roken. De waterpijp staat ook wel bekend als shisha, hookah, nargileh (narghile), ghaliyan of hubble bubble. Naast tabak kunnen er ook aromatische stoomsteentjes, hasj of wiet mee gerookt worden (Willemse e.a., 2018). Er zijn zowel zorgen om de (lange termijn) gezondheidsrisico's van e-sigaretten als om de vraag of e-sigaretten het roken 'renormaliseren' en voor jongeren een opstap ('gateway') zijn naar het roken van gewone sigaretten (Troelstra, e.a., 2020). Deze zorgen zijn er ook rondom het gebruik van de waterpijp. In 2017 werd het gebruik van de e-sigaret en de waterpijp ook gemeten in het HBSC-onderzoek. Het percentage jongeren van 12 t/m 16 jaar dat ooit een e-sigaret heeft gebruikt was gedaald tussen 2015 (34%) en 2017 (28%).

Ook het percentage 12- t/m 16-jarigen dat ooit waterpijp gerookt heeft was tussen 2015 (23%) en 2017 (18%) gedaald. De huidige peiling kan laten zien of de daling in het gebruik van de e-sigaret en de waterpijp verder doorzet.

### *Energiedrankjes*

In 2011 is voor het eerst gevraagd naar het gebruik van energiedrankjes. Energiedrankjes zijn frisdranken met veel suiker, met daaraan onder andere cafeïne, taurine en glucuronolacton toegevoegd. Dit soort drankjes hebben een oppeppend effect. Gezondheidsrisico's lijken voornamelijk met de hoge dosering cafeïne samen te hangen. Zo kunnen bij grotere hoeveelheden gebruik bijvoorbeeld slaapproblemen, concentratiestoornissen, hartkloppingen, hoge bloeddruk, misselijkheid en braken, nierfalen en spierspanningen optreden. Het Voedingscentrum adviseert jongeren tussen de 13 en 18 jaar daarom om niet meer dan één blikje energiedrank per dag te drinken ([www.voedingscentrum.nl](http://www.voedingscentrum.nl)). In combinatie met alcohol zijn energiedrankjes nog riskanter want je voelt je minder dronken en kan daardoor langer blijven doordrinken. Ook zijn er grotere risico's op *binge* drinken, verkeersongevallen, seksueel risicogedrag en verslaving dan voor alcohol alleen (Marczinski & Fillmore, 2014). Het Peilstationsonderzoek liet in 2011 schrikbarend hoge percentages scholieren zien die energiedrankjes consumeerden (61%). In 2015 was dit percentage behoorlijk gedaald (38%), waarschijnlijk mede door de aandacht die tussen 2011 en 2015 besteed is aan de risico's. Zo waarschuwde de WHO voor het ongebreidelde gebruik van deze drankjes onder jongeren, de toenemende gehalten cafeïne en de agressieve marketing gericht op jongeren (Breda et al., 2014). In 2014 trokken ook Nederlandse kinderartsen en GGD-en aan de bel en gingen sommige scholen over tot een verbod. De huidige peiling kan uitwijzen of er een verdere daling is opgetreden of dat er wellicht hernieuwde aandacht voor de risico's van energiedrankjes nodig is.

### *Sociale media en gamen*

In 2011 is voor het eerst gevraagd naar internetgebruik, waaronder sociale media en gamen. In 2015 zijn de vragen naar internetgebruik aangepast vanwege wijzigingen in internetgedrag. Een vergelijking met de bevindingen in 2011 was daarom niet mogelijk. In 2015 gaf 96% van de scholieren in het voortgezet onderwijs aan wel eens actief te zijn op sociale media, 83% was dat bijna dagelijks. Meisjes (89%) waren vaker dagelijks actief op sociale media dan jongens (76%). In het basisonderwijs was driekwart van de scholieren actief op sociale media en 43% bijna dagelijks. Twee derde van de scholieren in het voortgezet onderwijs gamede wel eens (68%) en 27% van de scholieren deed dit bijna dagelijks, jongens (44%) vaker dan meisjes (9%). In het basisonderwijs lagen deze cijfers iets hoger, daar gamede 87% van de scholieren en 33% bijna dagelijks (46% van de jongens en 21% van de meisjes). Jongens gameden niet alleen vaker, ze besteedden ook meer tijd aan het gamen dan meisjes. In de huidige peiling zijn er ten opzichte van 2015 ook weer enkele wijzigingen geweest in de vragen rondom sociale media en gamen, mede om een vergelijking te kunnen maken met het HBSC-onderzoek. In het HBSC-onderzoek van 2017 is gekeken naar problematisch gebruik

van sociale media en problematisch gamen in het afgelopen jaar. Voor sociale media is daarvoor gebruik gemaakt de Social Media Disorder Scale (SMD; van den Eijnden e.a., 2016) die problemen in het gebruik van sociale media in het afgelopen jaar beschrijven op verschillende terreinen (bijvoorbeeld moeite om aan iets anders te denken of ruzie krijgen met familie of vrienden over het gebruik van sociale media). De vragen over gamen zijn gelijk aan die van de SMD-scale, maar betreffen problemen als gevolg van gamen in het afgelopen jaar (de Internet Gaming Disorder Scale; Lemmens e.a., 2015). In 2017 rapporteerden 3,8% van de scholieren tussen de 12 en 16 jaar problematisch sociale media gebruik, meisjes (4,5%) meer dan jongens (3,2%). Een totaal van 2,5% rapporteerde problematisch gamen, jongens (4,4%) meer dan meisjes (0,5%). De huidige peiling maakt het mogelijk om te zien hoe problematisch sociale media gebruik en problematisch gamen zich de laatste twee jaar heeft ontwikkeld.

### **Nieuwe onderwerpen**

In 2019 zijn voor het eerst vragen opgenomen over *heat-not-burn* producten en alcoholvrije drankjes vanwege signalen over een toename van de populariteit van hiervan.

#### *Heat-not-burn producten*

In april 2017 begint Philip Morris met de verkoop van een nieuw tabaksproduct, de IQOS. Hierbij wordt tabak niet verbrand maar verwarmd. Niet lang daarna komen ook andere fabrikanten van hun eigen zogenaamde *heat-not-burn* producten, die ook wel heat sticks worden genoemd. Er is op dit moment onvoldoende onderzoek beschikbaar om concrete uitspraken te kunnen doen over de schadelijkheid van dergelijke producten. Veel van het bestaande onderzoek is gefinancierd door de tabaksindustrie en niet onafhankelijk (Bialous & Glantz, 2018). We weten dus niet of (en zo ja, in hoeverre) een *heat-not-burn* product minder schadelijk is dan het roken van een gewone sigaret en wat de lange termijn effecten zijn (o.a., Bialous & Glantz, 2018; Staal en Talhout, 2016). Vast staat dat nicotine een sterk verslavende werking heeft en schadelijke effecten heeft op de gezondheid. Vanuit dat perspectief is het gebruik van deze *heat-not-burn* producten dus af te raden, los van de vraag of het meer of minder schadelijk is dan een gewone sigaret. Vanuit dat perspectief is het gebruik van deze *heat-not-burn* producten dus af te raden, los van de vraag of het meer of minder schadelijk is dan een gewone sigaret. Het Peilstationsonderzoek 2019 geeft de eerste cijfers over het gebruik van *heat-not-burn* producten onder scholieren.

### Alcoholvrije drankjes

De consumptie van alcoholvrije dranken is de laatste jaren enorm gestegen in Nederland. Er is inmiddels een gevarieerd aanbod aan alcoholvrije dranken. Naast alcoholvrij bier (pils, speciaalbieren, radlers en ciders), is ook het aanbod alcoholvrije wijnen de laatste jaren toegenomen (De Jongh & Tramper, 2018; Suurmeijer, 2019). Verder zien we het gebruik van alcoholvrije cocktails (ook wel mocktails genoemd) en zelfs alcoholvrije gedestilleerde dranken toenemen (Homan, 2018). Uit eerder onderzoek van de Nederlandse Brouwers bleek dat het drinken van alcoholvrij- of alcoholarm bier onder bierdrinkers boven de 18 jaar in 2018 met 37% een stuk hoger lag dan het jaar daarvoor (17%) (Nederlandse Brouwers, 2019). In 2019 laat deze categorie wederom een groei zien (Nederlandse Brouwers, 2020). Een actuele vraag is of het kwaad kan dat jongeren onder de 18 jaar alcoholvrije dranken zoals bijvoorbeeld een 0.0-biertje drinken. Er zijn zorgen onder gezondheidsprofessionals dat het drinken van alcoholvrije dranken de stap naar het drinken van alcoholhoudende dranken wellicht kleiner maakt, bijvoorbeeld omdat jongeren op deze manier wennen aan de smaak van echt bier. Er zijn signalen dat jongeren met enige regelmaat alcoholvrije dranken consumeren, maar er zijn geen cijfers bekend over het daadwerkelijk gebruik van alcoholvrije dranken onder Nederlandse scholieren. Reden te meer om het gebruik van alcoholvrije dranken landelijk onder jongeren in kaart te brengen en te monitoren.

### Leeswijzer

In dit rapport staan de kerncijfers uit het Peilstationsonderzoek 2019 en de ontwikkelingen door de tijd. Per hoofdstuk worden de *lifetime* en laatste maand prevalenties beschreven voor het basisonderwijs en de totale groep 12- t/m 16-jarigen. Gegevens voor de 17-18 jarigen worden alleen in de tabellen vermeld. Daarnaast bevat ieder hoofdstuk een beschrijving van de prevalenties voor de 12- t/m 16-jarigen uitgesplitst naar geslacht, leeftijdsgroep (per leeftijdsjaar), schoolniveau en migratieachtergrond. Voor een aantal veel voorkomende middelen worden voor de laatste maand gebruikers ook andere gegevens, zoals frequentie of hoeveelheid, beschreven. Tot slot wordt aan het einde van elk hoofdstuk een beschrijving gegeven van de trends, waarbij vergelijkingen met de peilingen in 1999, 2003, 2007, 2011, 2015 en (waar mogelijk) 2017 worden gemaakt. Het rapport sluit af met de conclusies en een reflectie op de belangrijkste en meest opvallende bevindingen. In de bijlagen staan alle cijfers uit het onderzoek in tabellen weergegeven.

De bronvermelding voor deze hele publicatie is conform de LSM:

Peilstationsonderzoek Scholieren/Leefstijlmonitor, Trimbos-instituut i.s.m. RIVM, 2019. Deze bronvermelding zal in elke inhoudsopgave worden herhaald maar niet onder elke tabel worden gezet. Indien wordt gerefereerd aan cijfers uit deze publicatie dient de bronvermelding juist te worden overgenomen.

Wij wensen u veel leesplezier!

## 2 Methode van onderzoek

## 2 Methode van onderzoek

In dit hoofdstuk wordt de onderzoekspopulatie, steekproef, werving en respons van het Peilstationsonderzoek beschreven. Ook wordt er toegelicht hoe de vragenlijsten zijn afgenomen, wat er in de vragenlijsten is gevraagd en hoe de analyses zijn uitgevoerd. Daarnaast wordt beschreven hoe vergelijkingen met voorgaande onderzoeken worden gemaakt.

### 2.1 Populatie en steekproef

#### Onderzoekspopulatie

De onderzoekspopulatie bestond uit leerlingen van groep 7 en 8 van het basisonderwijs en leerlingen van alle leerjaren van het VMBO, HAVO en VWO in heel Nederland. Het gaat hier alleen om het regulier onderwijs.

#### Gewenste steekproefomvang

Voor het basisonderwijs werd de beoogde steekproefomvang vastgesteld op 2500 respondenten. Met dit aantal kunnen prevalenties van middelengebruik voor de totale steekproef en voor jongens en meisjes apart met voldoende nauwkeurigheid worden vastgesteld. Bij het vaststellen van het benodigd aantal basisscholen werd rekening gehouden met twee klassen per school en een klasgrootte van gemiddeld 21 leerlingen. Op basis van eerdere Peilstationsonderzoeken werd ervan uitgegaan dat 40% van de uitgenodigde scholen zou deelnemen aan het onderzoek. Dit betekende dat een bruto steekproef van 150 basisscholen nodig was.

Voor het voortgezet onderwijs werd de beoogde steekproefomvang vastgesteld op 7000 respondenten van 12 tot en met 18 jaar. Met dit aantal kunnen prevalenties van middelengebruik voor de totale steekproef en voor subgroepen (zoals geslacht, leeftijd, schoolniveau en migratieachtergrond) met voldoende nauwkeurigheid worden weergegeven. Met 7000 respondenten kan een prevalentie van 5% geschat worden met een betrouwbaarheidsinterval van hoogstens 0,5% aan weerszijde van de schatting. Dit wil zeggen dat de geschatte prevalentie met 95% betrouwbaarheid ligt tussen 4,5% en 5,5%.

Bij het vaststellen van het benodigd aantal scholen in het voortgezet onderwijs werd uitgegaan van twee of drie klassen per school (afhankelijk van de schoolgrootte) en een gemiddeld aantal leerlingen van 22 per klas. Op basis van eerdere Peilstationsonderzoeken werd ervan uitgegaan dat 40% van de uitgenodigde scholen zou deelnemen aan het onderzoek. Dit betekende dat een bruto steekproef van 300 scholen uit het voortgezet onderwijs nodig was.

## Het trekken van de steekproef

Om de representativiteit van het onderzoek te waarborgen, is de steekproef in twee fasen en op random (willekeurige) wijze getrokken. Eerst vond een random selectie van de scholen plaats, gevolgd door een random selectie van klassen.

### *Fase 1: Random selectie van scholen*

Voor het trekken van twee aparte steekproeven, één voor het basisonderwijs en één voor het voortgezet onderwijs, werd gebruik gemaakt van een bestand van alle reguliere scholen in Nederland van de Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO).

Een basisschool werd in de steekproef toegelaten als er een zelfstandige directie was, minstens één groep 7 en 8 of één combinatieklas 7/8 op locatie aanwezig was en als de groep minstens tien leerlingen had. Voor het voortgezet onderwijs kwamen alle scholen in aanmerking die regulier onderwijs gaven op de schoolniveaus VMBO, HAVO en/of VWO. Een school voor het voortgezet onderwijs werd in de steekproef toegelaten als er een zelfstandige directie was en als er van ten minste één van de schoolniveaus vier leerjaren aanwezig waren.

Om te zorgen voor een goede landelijke spreiding van de scholen op het basisonderwijs en voortgezet onderwijs is er gestratificeerd op regio van de Gemeentelijke Gezondheidsdienst (GGD). Dat betekent dat ervoor gezorgd is dat de verdeling van het aantal scholen in de steekproef op niveau van de GGD-regio's gelijk is aan de verdeling van alle scholen in Nederland. Ten slotte werd na het trekken van de steekproef gecontroleerd of de verdeling over stad en platteland in de steekproef overeen kwam met de landelijke verdeling.

### *Fase 2: Random selectie van klassen*

In het basisonderwijs werd willekeurig één groep 7 en één groep 8 geselecteerd voor deelname aan het onderzoek. Bij een minderheid van de scholen waren meerdere groepen 7 en 8 aanwezig. In dat geval selecteerde de onderzoeksassistent die het onderzoek op die school afnam willekeurig twee groepen voor deelname aan het onderzoek.

In het voortgezet onderwijs werden, afhankelijk van de schoolgrootte, willekeurig twee (<500 leerlingen) of drie klassen ( $\geq 500$  leerlingen) geselecteerd. Daartoe werd bij aanvang van het nieuwe schooljaar 2019/2020 een overzicht opgevraagd van alle klassen op de school. Dit klassenoverzicht bevatte de naam van de klas, het aantal leerlingen en het niveau van de klas. Klassen met minder dan tien leerlingen en klassen met uitsluitend leerwegondersteunend onderwijs werden uitgesloten van de selectie.

## 2.2 Werving

### Afstemming met de GGD

Gelijktijdig met de uitvoering van het Peilstationsonderzoek heeft de GGD de Gezondheidsmonitor Jeugd<sup>1</sup> uitgevoerd. Hiervoor heeft afstemming plaatsgevonden tussen de GGD en het Trimbos-instituut. Het uitgangspunt bij deze afstemming was om scholen en leerlingen niet dubbel te belasten. Dit betekende dat scholen door de GGD óf door het Trimbos-instituut werden benaderd en dat klassen slechts met één onderzoek meededen. In 19 van de 25 GGD-regio's heeft de GGD scholen benaderd voor zowel de Gezondheidsmonitor als het Peilstationsonderzoek (dit betrof meer GGD-en dan in 2015). Bij scholen die deelnamen aan beide onderzoeken, was afgesproken om per school maximaal één klas uit leerjaar 2 en één klas uit leerjaar 4 te selecteren voor deelname aan het Peilstationsonderzoek. In zes GGD-regio's hebben de GGD en het Trimbos-instituut verschillende scholen voor hun eigen onderzoek benaderd.

Van april tot september 2019 (met uitzondering van de schoolvakanties) vond de werving voor het onderzoek plaats. Scholen werden door de regionale GGD of door het Trimbos-instituut uitgenodigd om deel te nemen aan het onderzoek. Bij 96 van de 212 scholen die door de GGD benaderd zouden worden, heeft het Trimbos-instituut ondersteuning geboden omdat de werving door de GGD om uiteenlopende redenen lastig bleek. Deelname aan het onderzoek hield in dat onderzoeksassistenten éénmalig langskwamen op een school om bij een aantal klassen vragenlijsten af te nemen. Indien scholen binnen twee weken niet hadden gereageerd op de uitnodiging werd een school gebeld om medewerking aan het onderzoek te vragen.

### Respons

#### *Basisonderwijs*

In totaal hebben 46 basisscholen deelgenomen aan het onderzoek (bruto steekproef 150 basisscholen, responspercentage 31%). De belangrijkste redenen voor non-respons waren dat scholen te vaak werden benaderd voor onderzoek (36%), te weinig tijd hadden (26%) of de uitvoer van het onderzoek organisatorisch niet rond kregen (18%).

De vragenlijst voor het basisonderwijs werd afgenomen bij 87 klassen met in totaal 1791 leerlingen. Tijdens de afname van de vragenlijst waren 79 leerlingen (4,2%) afwezig, de meeste wegens ziekte. Daarnaast vulden 17 leerlingen de vragenlijst niet in omdat hun ouders daar bewaar tegen hadden (n=15) of omdat ze zelf bezwaar hadden (n=2). Na controle is één vragenlijst verwijderd, waardoor gegevens van 1790 leerlingen overbleven voor analyse. Het aantal deelnemende leerlingen is lager dan de voorgenomen steekproefomvang, maar voldoende voor subgroep analyses voor jongens en meisjes.

---

1 De GGD Gezondheidsmonitor Jeugd onderzoekt de algemene gezondheid van alle leerlingen uit leerjaar 2 en 4 van het voortgezet onderwijs. In dit onderzoek zijn vragen opgenomen over de gezondheid, welzijn en leefstijl en een beperkt aantal vragen over middelengebruik. De Gezondheidsmonitor jeugd heeft primair lokale en regionale doeleinden. De landelijke cijfers dienen als referentie voor de regionale/lokale cijfers.



### *Voortgezet onderwijs*

Van alle scholen in de steekproef kon er bij 26 scholen geen uitsluitel worden verkregen over deelname of kon er geen contact worden gelegd. De bruto steekproef bedroeg daarom 274 scholen. In totaal hebben 110 scholen van het voortgezet onderwijs deelgenomen aan het onderzoek (responspercentage 40%). De voornaamste redenen van non-respons waren dat scholen al meededen met een ander onderzoek (voornamelijk de GGD Gezondheidsmonitor; 34%) of te vaak benaderd werden voor onderzoek (14%). De vragenlijst in het voortgezet onderwijs is afgenomen bij 288 klassen met in totaal 6186 leerlingen. Tijdens de afname van de vragenlijst waren 537 leerlingen afwezig (8%), met daarbij als voornaamste reden ziekte. In totaal hebben 27 leerlingen niet deelgenomen aan het onderzoek omdat hun ouders daar bezwaar tegen hadden en 41 leerlingen hadden zelf bezwaar tegen deelname. Tijdens het controleren van de data zijn 68 vragenlijsten verwijderd omdat er te veel missende gegevens waren of omdat er twijfel was over het serieus invullen van de vragenlijsten. Er bleven gegevens van 6118 leerlingen over voor analyse waarvan 5587 in de leeftijd van 12 t/m 16 jaar. Hoewel de verwachte respons van 40% gehaald was, ligt het aantal deelnemende leerlingen lager dan beoogd. Dit komt deels omdat de bruto steekproef kleiner was dan de beoogde steekproef en omdat het gemiddelde aantal leerlingen per klas iets lager was dan verwacht. Ondanks dat het aantal deelnemende leerlingen lager was dan de voorgenomen steekproefomvang, is het aantal wel voldoende voor subgroep analyses (zoals naar geslacht, leeftijd, schoolniveau en migratieachtergrond).

## 2.3 Dataverzameling

### **Toestemming van ouders en anonimiteit**

Aan scholen is gevraagd om voorafgaand aan de vragenlijstafname de ouders van leerlingen uit deelnemende klassen te informeren over het onderzoek. Hiertoe kon een door het Trimbos-instituut gemaakte informatiefolder worden gebruikt. Voor het privacy protocol werden ouders verwezen naar de website van het Peilstationsonderzoek. Indien ouders bezwaar hadden tegen deelname van hun kind aan het onderzoek, konden ze dit doorgeven aan de leerkracht of mentor van hun kind. Het kind werd dan uitgesloten van deelname. In dit onderzoek was – net als in voorgaande Peilstationsonderzoeken - veel aandacht voor de anonimiteit van de leerlingen. Met het oog op de Algemene Verordening Persoonsgegevens (AVG), die in mei 2018 is ingegaan, is een aangepaste systematiek toegepast waarbij iedere ingevulde vragenlijst niet langer gekoppeld werd aan de school of klas waarin de leerling zat. Dankzij deze aanvullende maatregelen werd de anonimiteit van de leerlingen verder gewaarborgd<sup>2</sup>.

---

2 Meer informatie over de toegepaste systematiek is op te vragen bij de onderzoekers.

### Afname van de vragenlijsten

De vragenlijsten zijn in oktober en november 2019 klassikaal afgenomen onder begeleiding van een getrainde onderzoeksassistent van het Trimbos-instituut. Leerlingen in het basisonderwijs vulden de vragenlijst op papier in. Leerlingen in het voortgezet onderwijs vulden de vragenlijst online in met behulp van een link naar de vragenlijst en een unieke inlogcode. Indien online afname niet mogelijk was, kregen leerlingen een papieren vragenlijst.

## 2.4 De vragenlijst

Voor het basisonderwijs en voortgezet onderwijs is gebruik gemaakt van twee aparte vragenlijsten zodat de inhoud afgestemd kon worden op de leeftijd van de leerlingen<sup>3</sup>. In dit hoofdstuk worden de verschillen tussen beide vragenlijsten toegelicht.

### Achtergrondvariabelen

Zowel in het basisonderwijs als het voortgezet onderwijs zijn de volgende gegevens van de leerlingen bekend: geslacht, leeftijd, migratieachtergrond (Nederlands, westers en niet-westers), stedelijkheid woonplaats, woonsituatie van de leerling en leerjaar. Daarnaast zijn op het voortgezet onderwijs gegevens beschikbaar over het schoolniveau en de werksituatie van de ouders.

### Thema's riskant gedrag

In tabel 2a worden de thema's omtrent riskant gedrag weergegeven die in de vragenlijsten voor het basisonderwijs en het voortgezet onderwijs zijn uitgevraagd. In de tabel komen een aantal items voor die niet in deze rapportage worden gepresenteerd maar in toekomstige rapportages zullen worden gebruikt.

---

3 De vragenlijsten zijn op te vragen bij de onderzoekers.

Tabel 2a: Uitgevraagde items in de vragenlijsten voor het basisonderwijs en voortgezet onderwijs

Items	Basisonderwijs	Voortgezet onderwijs
<b>Roken (H3)</b>		
Prevalentie <sup>1</sup> ( <i>lifetime</i> (tenminste een paar trekjes), maand, dagelijks roken)	x (excl. dagelijks roken)	x
Gemiddeld aantal sigaretten		x
Hoe komen scholieren aan sigaretten		x
Stoppen met roken <sup>3</sup>		x
Verwachting toekomstig rookgedrag	x	x
Startleeftijd (eerste sigaret, dagelijks roken)		x
Risicoperceptie <sup>2</sup>	x	x
Verkrijgbaarheid <sup>2</sup>	x	x
Regels ouders over roken <sup>2</sup>	x	x
<b>Alcohol (H4)</b>		
Prevalentie <sup>1</sup> ( <i>lifetime</i> , jaar, maand)	x (excl. jaarprevalentie)	x
Gemiddeld aantal glazen alcohol (door de week en in het weekend)		x
Locaties alcoholgebruik	x	x
Hoe komen scholieren aan alcohol	x	x
Binge drinken (5 of meer glazen op één gelegenheid; maandprevalentie)		x
Dronkenschap <sup>1</sup> ( <i>lifetime</i> -, jaar- en maandprevalentie)		x
Indrinken (drinken voor het uitgaan)		x
Gebruik van verschillende soorten alcoholische drankjes		x
Gebruik van bier, wijn of cider <i>zonder alcohol</i> <sup>3</sup>	x	x
Startleeftijd (eerste glas alcohol, wekelijks drinken, dronken worden)		x
Risicoperceptie <sup>2</sup>	x	x
Verkrijgbaarheid <sup>2</sup>	x	x
Regels ouders over alcoholgebruik <sup>2</sup>	x	x

Items	Basisonderwijs	Voortgezet onderwijs
<b>Cannabis (H5)</b>		
Prevalentie <sup>1</sup> ( <i>lifetime</i> , jaar, maand)	x (alleen <i>lifetime</i> -prevalentie)	x
Gemiddeld aantal joints		x
Hoe komen scholieren aan cannabis		x
Cannabisgebruik onder schooltijd		x
Startleeftijd		x
Risicoperceptie <sup>2</sup>		x
Verkrijgbaarheid <sup>2</sup>		x
Regels ouders over cannabis-gebruik <sup>2</sup>		x
<b>Harddrugs, paddo's en lachgas (H6)</b> <i>onder harddrugs vallen: ecstasy (XTC), cocaïne, amfetamine, heroïne, crack, GHB en LSD</i>		
Prevalentie <sup>1</sup> ( <i>lifetime</i> , jaar, maand)	x (alleen <i>lifetime</i> -prevalentie lachgas) <sup>3</sup>	x (jaarprevalentie alleen voor XTC, cocaïne, paddo's, amfetamine en lachgas <sup>3</sup> )
Gemiddeld aantal lachgasballonnen <sup>3</sup>		x
Startleeftijd (XTC en lachgas <sup>3</sup> )		x
Risicoperceptie <sup>2</sup> (XTC en lachgas <sup>3</sup> )	x	x
Verkrijgbaarheid <sup>2</sup> (cocaïne, XTC en lachgas <sup>3</sup> )	x (alleen lachgas)	x
<b>Elektronische sigaret, <i>heat-not-burn</i> product<sup>3</sup> en waterpijp (H7)</b>		
Prevalentie <sup>1</sup> ( <i>lifetime</i> , jaar, maand, huidig gebruik)	x (alleen <i>lifetime</i> -prevalentie elektronische sigaret en waterpijp)	x (maand- en jaarprevalentie alleen waterpijp, huidig gebruik alleen elektronische sigaret en <i>heat-not-burn</i> product)
Risicoperceptie <sup>2</sup> (elektronische sigaret en waterpijp <sup>3</sup> )	x	x
Verkrijgbaarheid <sup>2</sup> (elektronische sigaret)	x	x

Items	Basisonderwijs	Voortgezet onderwijs
<b>Energiedrankjes (H8)</b>		
Maandprevalentie (incl. aantal blikjes per week/dag)	x	x
<b>Sociale media en gamen (H9)</b>		
Huidig sociale media gebruik en gamen	x	x
Problematisch sociale media gebruik en gamen <sup>2</sup>		x
Cyberpesten (afgelopen drie maanden) <sup>2,3</sup>	x	
Regels ouders gebruik van internet of sociale media en gamen <sup>2,3</sup>	x	

<sup>1</sup> Lifetime-prevalentie: gebruik in het hele leven; jaarprevalentie: gebruik in het jaar voorafgaand aan het onderzoek; maandprevalentie: gebruik in de vier weken voorafgaand aan het onderzoek

<sup>2</sup> Dit item is niet opgenomen in deze rapportage

<sup>3</sup> Nieuw in 2019

## Overige thema's

Naast de vragen over riskant gedrag, zijn in de vragenlijst voor het voortgezet onderwijs vragen opgenomen over spijbelen en afwezigheid in de afgelopen maand vanwege ziekte. Hierover wordt in deze publicatie niet gerapporteerd. Daarnaast zijn er in de vragenlijst voor het voortgezet onderwijs vragen opgenomen over seksualiteit en het gebruik van voorbehoedmiddelen. Over dit onderwerp zal in samenwerking met Rutgers, kenniscentrum op het gebied van seksualiteit worden gerapporteerd. Tot slot zijn er in beide vragenlijsten een aantal vragen opgenomen over mentale gezondheid, veerkracht, stress en (prestatie)druk voor een rapportage over het mentaal welzijn van jongeren uitgevoerd in opdracht van Unicef Nederland door het Trimbos-instituut in samenwerking met Stichting Alexander en de Universiteit Utrecht (Kleinjan e.a., 2020).

## 2.5 Beschrijving van de gewogen steekproef

### Het wegen van de steekproef

Uit eerdere Peilstationsonderzoeken is gebleken dat enkele factoren in belangrijke mate samenhangen met middelengebruik, namelijk geslacht, stedelijkheidsniveau, leeftijd en schoolniveau. Nadat de steekproef op deze factoren is vergeleken met de landelijke gegevens van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS), bleek dat de verdeling van de steekproef in lichte mate afweek van de landelijke verdeling. De steekproef van het basisonderwijs werd daarom herwogen voor stedelijkheidsniveau en geslacht. De steekproef van het voortgezet onderwijs werd naast stedelijkheidsniveau en geslacht ook herwogen voor leerjaar en schoolniveau. Na herweging was de verdeling in de steekproef op de

betreffende variabelen nagenoeg gelijk aan de landelijke verdeling volgens het CBS (BO: stedelijkheid en geslacht; VO stedelijkheid, geslacht, leerjaar en schoolniveau).

Bij de weging werd rekening gehouden met de leeftijd van de leerlingen waar analyses over werden gedaan (12 t/m 16 jaar of 12 t/m 18 jaar). In de volgende alinea's wordt een beschrijving van de steekproef gegeven. Voor het voortgezet onderwijs wordt een omschrijving gegeven over de leeftijdsgroep 12 t/m 16 jaar tenzij anders vermeld.

### **Leeftijd en geslacht**

De steekproef van het basisonderwijs bestaat na herweging voor 50% uit jongens (zie tabel 2b). De gemiddelde leeftijd in groep 7 en 8 van het basisonderwijs is 10,6 jaar. De steekproef van het voortgezet onderwijs bestaat na herweging voor 51% uit jongens (zie tabel 2b). De gemiddelde leeftijd is 13,9 jaar voor de groep van 12 t/m 16 jaar. Voor de leeftijd 12 t/m 18 jaar is de gemiddelde leeftijd 14,2 jaar.

### **Stedelijkheidsniveau**

Voor het bepalen van het stedelijkheidsniveau van de woonplaats van de leerling is gebruik gemaakt van de 4-cijferige postcode van de leerling en CBS-gegevens over het stedelijkheidsniveau van gemeenten in Nederland. De helft van de leerlingen woont in een (grote) stad en een klein deel (basisonderwijs: 8% en voortgezet onderwijs: 7%) woont in een klein dorp.

**Tabel 2b: Sociaal-demografische gegevens in het basisonderwijs en voortgezet onderwijs,  
12 t/m 16 jaar (gewogen aantallen en percentages)**

	Basisonderwijs		Voortgezet onderwijs	
	N	%	N	%
Totaal <sup>1</sup>	1790		5587	
<b>Sekse</b>				
Jongen	902	50,3	2860	51,2
Meisje	875	49,7	2722	48,8
<b>Stedelijkheidsniveau<sup>2</sup></b>				
Zeer sterk stedelijk	398	22,2	1190	21,3
Sterk stedelijk	553	30,9	1768	31,6
Matig stedelijk	305	17,1	965	17,3
Weinig stedelijk	391	21,9	1262	22,6
Niet stedelijk	142	7,9	402	7,2
<b>Migratieachtergrond</b>				
Nederlands	1325	74,4	4130	74,1
Westers	121	6,8	416	7,5
Niet-westers	336	18,9	1025	18,4
<b>Schoolniveau<sup>3</sup></b>				
VMBO-b/-k <sup>4</sup>			1082	19,4
VMBO-t/-gl <sup>5</sup>			1558	27,9
HAVO			1431	25,6
VWO			1516	27,1

<sup>1</sup> Door afronding en weging is het mogelijk dat de aantallen niet optellen tot het totaal

<sup>2</sup> Stedelijkheid van de gemeente waar de leerling woont

<sup>3</sup> Bij combinatieklassen (bijv. VMBO-t/HAVO) is het laagste schoolniveau gekozen (VMBO-t)

<sup>4</sup> VMBO-basis en kaderberoepsgerichte leerweg

<sup>5</sup> VMBO-theoretische en gemengde leerweg

## Schoolniveau

In dit rapport worden vier schoolniveaus onderscheiden: VMBO-beroepsgerichte of kaderberoepsgerichte leerweg (VMBO-b), VMBO theoretische of gemengde leerweg (VMBO-t; te vergelijken met het vroegere MAVO), HAVO en VWO. Bij een combinatie van twee schoolniveaus is een leerling bij het laagste schoolniveau ingedeeld. Zo is een leerling in een brugklas VMBO theoretische leerweg/HAVO ingedeeld bij VMBO theoretische leerweg. Er zijn kleine leeftijdsverschillen tussen leerlingen van verschillende schoolniveaus (gemiddelde leeftijd VMBO-b: 13,6 jaar; VMBO-t: 13,5 jaar; HAVO: 14,8 jaar; VWO: 13,6 jaar) maar deze zijn niet significant.

Omdat niet elk schoolniveau evenveel leerjaren telt zijn de leeftijdsgroepen niet gelijk over de schoolniveaus verdeeld. Een ruime meerderheid van de leerlingen van 17 jaar en ouder zit op het HAVO en VWO (tabel 2c). De oudere leerlingen die wél op het VMBO zitten is ook een specifieke groep omdat het zittenblijvers betreft. Doordat het rapport zich richt op de groep 12 t/m 16 jaar levert dit geen probleem op voor de analyses naar schoolniveau.

**Tabel 2c: Verdeling leeftijd naar schoolniveau<sup>1</sup> in het voortgezet onderwijs (%)**

	12 jaar	13 jaar	14 jaar	15 jaar	16 jaar	17 jaar en ouder	Totaal
VMBO-b/-k <sup>2</sup>	16,1	21,1	22,0	20,8	15,0	1,9	17,7
VMBO-t/-gl <sup>3</sup>	30,3	31,0	30,5	28,1	15,1	4,7	25,5
HAVO	24,1	21,8	23,1	26,7	34,2	32,4	26,1
VWO	29,5	26,1	24,5	24,4	35,7	61,1	30,6

<sup>1</sup> Bij combinatieklassen (bijv. VMBO-t/HAVO) is het laagste schoolniveau gekozen (VMBO-t)

<sup>2</sup> VMBO-basis en kaderberoepsgerichte leerweg

<sup>3</sup> VMBO-theoretische en gemengde leerweg

## Migratieachtergrond

Of er sprake is van een migratieachtergrond is bepaald op basis van het geboorteland van de leerling en van diens vader en moeder. Hierbij is de methodiek gevolgd van het CBS: een leerling heeft een migratieachtergrond wanneer ten minste één van beide ouders niet in Nederland geboren is (ongeacht het eigen geboorteland). Wanneer de leerling in Nederland is geboren en beide ouders in het buitenland, is het geboorteland van de moeder bepalend voor de migratieachtergrond van de leerling. In dit rapport worden drie groepen onderscheiden waarbij de methodiek van het CBS gevolgd wordt (tabel 2b): Nederlandse achtergrond, westerse migratieachtergrond en niet-westerse migratieachtergrond. Ongeveer een kwart van de leerlingen in zowel het basisonderwijs als het voortgezet onderwijs heeft een migratieachtergrond.

## 2.6 Analyses en trends

### Veranderingen in de rapportage en vergelijkbaarheid met eerdere rapporten

Sinds de afname van het eerste Peilstationsonderzoek in 1984 hebben er een aantal methodologische en organisatorische veranderingen plaatsgevonden in de uitvoer van het onderzoek. Hierbij is gestreefd naar een vergelijkbaarheid in opzet, uitvoering en vraagstelling zodat betrouwbare trends gegeven kunnen worden. In de rapportage van 2015 (van Dorsseleer e.a., 2016) zijn de veranderingen van voorgaande onderzoeken beschreven. Veranderingen in de onderzoeksopzet van 2019 ten opzichte van 2015 zijn hierboven beschreven. In de betreffende hoofdstukken bespreken we specifieke veranderingen in de vraagstelling of opbouw van de variabelen.



Sinds 2015 worden de resultaten in de rapportage van Jeugd en Riskant gedrag beschreven over de representatieve leeftijdsgroep van 12 t/m 16 jaar. Voor alle kerncijfers worden in de trendtabellen in de bijlagen twee totaal cijfers gegeven: de groep 12 t/m 16 jaar én de groep 12 t/m 18 jaar. Een vergelijking met eerdere rapportages van dit onderzoek is daarmee mogelijk.

### Correctie voor clustereffecten

Bij het analyseren van de data is rekening gehouden met de weging van het databestand en de klassikale afname. Klassikale afname leidt tot clustering van de data omdat leerlingen uit dezelfde klassen kenmerken met elkaar delen. Leerlingen zijn daarom niet als individuele steekprofeenheden te beschouwen. Het statistisch pakket dat voor de analyses gebruikt werd, Stata (versie 12.1), houdt met zowel weging als clustering rekening waardoor correcte 95%-betrouwbaarheidsintervallen worden berekend.

### Bepalen van significantie van verschillen tussen groepen

Bij het bepalen van significanties is een andere methode gehanteerd dan in voorgaande publicaties van Jeugd en Riskant gedrag. In voorgaande onderzoeken werden significanties bepaald met behulp van de betrouwbaarheidsintervallen. In deze rapportage zijn met (logistische) regressie analyses verschillen tussen groepen getoetst (naar leeftijd, geslacht, schoolniveau en migratieachtergrond). Dit betreft veel toetsen waardoor de kans op onterecht toevallige significanties toenemen, zogenaamde kanskapitalisatie. Om hiervoor te corrigeren is een Bonferroni-correctie toegepast waardoor de toetsing conservatiever wordt.

Als we in de tekst spreken van een verschil tussen twee percentages, dan is dit een significant verschil ( $p < 0,05$ ). Indien in de tekst opvallende verschillen worden genoemd die niet significant zijn, zal dit worden vermeld. In nagenoeg alle tabellen in de bijlagen staan de betrouwbaarheidsintervallen bij de percentages vermeld om aan te geven hoe nauwkeurig de schattingen van de prevalenties zijn.

### Trendgegevens tussen 1999 en 2019

In deze publicatie worden waar mogelijk cijfers weergegeven vanaf 1999 (20 jaar trends). De gegevens van 1992 en 1996 zijn vanwege de overzichtelijkheid niet meer opgenomen in deze rapportage maar kunnen bij de onderzoekers worden opgevraagd. In 2019 zijn de analyses van alle jaren opnieuw uitgevoerd. Voor het jaar 2003 betekent dit dat er gebruik is gemaakt van een andere weefactor die beter aansluit op de jaren 2007 en later. De variabele *binge* drinken is herberekend voor de jaren 2003, 2007 en 2011 zodat de cijfers beter te vergelijken zijn met de daarop volgende jaren. Ook zijn bij de trends logistische regressie analyses (in plaats van betrouwbaarheidsintervallen) uitgevoerd om significanties te bepalen. Daarom kunnen de cijfers in deze rapportage iets afwijken van de rapportages van eerdere jaren.

Bij de middelen tabak, alcohol, cannabis, XTC, lachgas, elektronische sigaret, waterpijp en bij het gebruik van sociale media en gamen wordt een vergelijking gemaakt met het HBSC-onderzoek (Health Behaviour in School-aged Children) uit 2017<sup>4</sup>. De gegevens van het HBSC-onderzoek zijn waar mogelijk opgenomen in de trendtabellen en daarbij is dus de meest recente trend een tweejaars trend in plaats van een vierjaars trend.

In de tekst worden de trends van scholieren van 12 t/m 16 jaar beschreven. In de bijlage van elk hoofdstuk staan in de laatste trend tabellen de trendgegevens van scholieren van 12 t/m 18 jaar.

---

4 Bron: HBSC-Nederland/Leefstijlmonitor, UU, Trimbos-instituut en SCP i.s.m. RIVM

# 3 Roken



Bron: Peilstationsonderzoek Scholieren/Leefstijlmonitor, Trimbos-instituut i.s.m. RIVM, 2019.  
Bron cijfers 2017: HBSC-Nederland/Leefstijlmonitor, UU, Trimbos-instituut en SCP i.s.m. RIVM.

# 3 Roken

## 3.1 Belangrijkste bevindingen<sup>1</sup>

### Roken in 2019

- Van alle leerlingen van 12 tot en met 16 jaar heeft 17% ooit gerookt (tenminste een paar trekjes), heeft 8% in de afgelopen maand gerookt en rookt 1,8% dagelijks.
- Leerlingen op het VMBO-b hebben de meeste ervaring met roken: zowel het gebruik ooit in het leven als in de afgelopen maand is op het VMBO-b het hoogst. Tevens roken zij de meeste sigaretten per dag.
- Scholieren met een niet-westerse migratieachtergrond hebben minder vaak ooit gerookt dan scholieren met een Nederlandse achtergrond of westerse migratieachtergrond.
- Ondanks de leeftijdsgrens van 18 jaar, zegt 17% van de rokende scholieren van 12 t/m 16 jaar dat zij hun sigaretten/shag meestal zelf kopen.
- Van de huidige rokers geeft bijna twee op de vijf (38%) aan binnen één maand te willen stoppen met roken. Daarnaast geeft twee derde van de rokers (69%) aan dat het wel eens gelukt is om minstens 24 uur te stoppen met roken.

### Trends in roken

- In 2019 is de *lifetime*-prevalentie van roken niet veranderd vergeleken met 2017 (beide 17%). Vergeleken met 2015 is er wel een daling te zien (van 23% naar 17%).
- Het percentage scholieren dat de afgelopen maand nog heeft gerookt is in 2019 gelijk aan 2017 (beide 8%). Vergeleken met 2015 is het percentage gehalveerd van 17% naar 8%.
- Het percentage scholieren dat dagelijks rookt is in 2019 gelijk gebleven aan 2017 (beide 2%). Vergeleken met 2015 is het percentage rokers licht gedaald van 3,1% naar 1,8%.
- In 2019 zijn jongeren gemiddeld anderhalf jaar ouder als zij met roken gaan experimenteren dan in 2003 (13,4 jaar versus 11,8 jaar).

---

<sup>1</sup> Als we spreken van een verschil tussen twee percentages, dan is dit een significant verschil gebaseerd op een (logistische) regressie analyse ( $p < 0,05$ ). Zie ook H2.

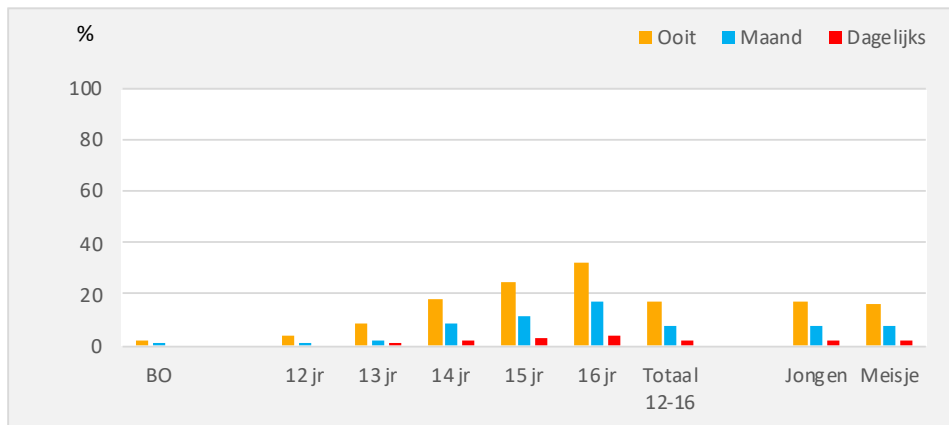
## 3.2 Roken onder scholieren

### Hoeveel scholieren roken?

Van alle leerlingen van 12 tot en met 16 jaar in het voortgezet onderwijs heeft ongeveer één op de zes ooit gerookt (17%, tenminste een paar trekjes), bijna één op de tien (8%) heeft in de maand voorafgaand aan het onderzoek (hierna omschreven als 'afgelopen maand') nog gerookt en 1,8% van de leerlingen rookt dagelijks (figuur 3.1, bijlage tabellen 3.1, 3.2 en 3.3).

Deze percentages zijn beduidend lager in groep 7 en 8 van het basisonderwijs. Van deze leerlingen heeft 1,6% van de leerlingen ooit gerookt en heeft bijna geen enkele leerling de afgelopen maand gerookt (0,1%). Dagelijks roken is in het basisonderwijs niet bevraagd.

**Figuur 3.1: Prevalentie van roken, basisonderwijs (totaal) en voortgezet onderwijs naar leeftijd en geslacht, 12 t/m 16 jaar (%)**



### Verschillen naar geslacht en leeftijd

Meer jongens (2,6%) dan meisjes (0,6%) hebben ooit gerookt in het basisonderwijs (figuur 3.1, bijlage tabel 3.1). De *lifetime*-prevalentie in het voortgezet onderwijs tussen jongens en meisjes verschilt niet (beide 17%). De maandprevalentie van jongens in het voortgezet onderwijs is iets hoger (8%) dan bij meisjes (7%), maar dit verschil is niet significant (figuur 3.1, bijlage tabel 3.2). Ook dagelijks roken verschilt niet tussen jongens en meisjes (beide 2%; figuur 3.1, bijlage tabel 3.3).

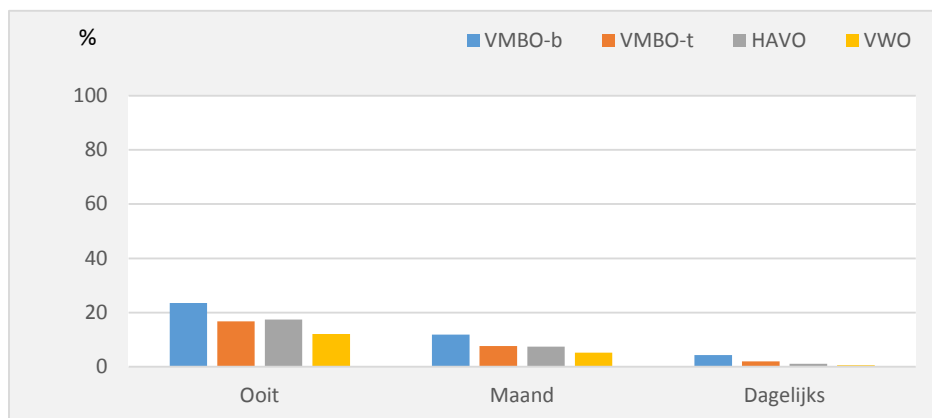
Tussen 12 en 16 jaar stijgt het percentage jongeren dat rookt of ooit gerookt heeft gestaag. Op 12-jarige leeftijd heeft 4,2% ooit gerookt en 1,4% in de afgelopen maand. Dagelijks roken onder 12-jarigen wordt niet gerapporteerd. Deze percentages stijgen geleidelijk met de leeftijd; op 16-jarige leeftijd heeft 33% ooit gerookt, rookte 17% in de afgelopen maand en 3,7% dagelijks (figuur 3.1).

De gemiddelde leeftijd waarop scholieren gaan roken is 13,4 jaar (gemiddelde leeftijd steekproef 12 t/m 16 jaar: 13,9 jaar). Jongens experimenteren op iets jongere leeftijd met roken (13,2 jaar) dan meisjes (13,6 jaar).

### Verschillen naar schoolniveau en migratieachtergrond

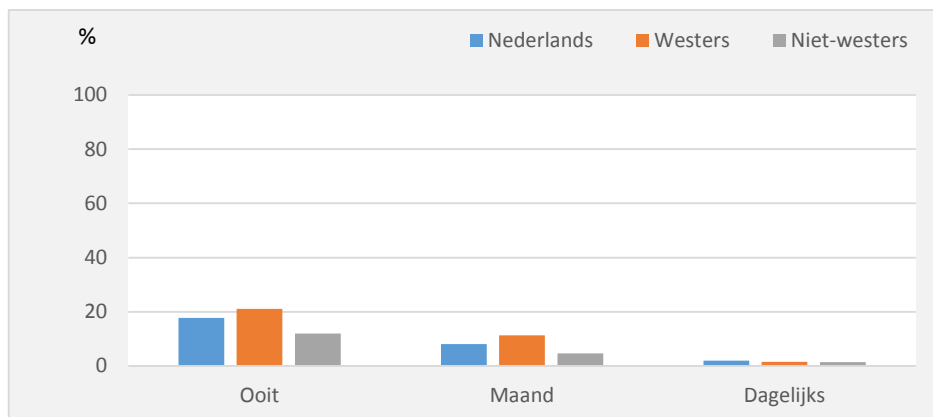
Leerlingen van het VMBO-b hebben de meeste ervaring met roken; 24% van deze scholieren heeft ooit gerookt, dat is twee maal zo veel als onder VWO-leerlingen (12%; figuur 3.2, bijlage tabel 3.4). Het verschil met de andere schoolniveaus is niet significant. Ook het percentage leerlingen dat in de afgelopen maand heeft gerookt, is met 12% het hoogst onder VMBO-b leerlingen, hoewel de verschillen met de andere schoolniveaus niet significant zijn (figuur 3.2, bijlage tabel 3.5). Dagelijks roken komt vaker voor op het VMBO-b (4,3%) dan op de HAVO (1,1%) en het VWO (0,5%; figuur 3.2, bijlage tabel 3.6).

**Figuur 3.2: Prevalentie van roken naar schoolniveau, 12 t/m 16 jaar (%)**



Scholieren in het voortgezet onderwijs met een niet-westerse migratieachtergrond hebben de minste ervaring met het roken van een sigaret (12%) vergeleken met scholieren met een westerse (21%) of Nederlandse (18%) achtergrond. Een vergelijkbaar patroon is zichtbaar voor roken in de afgelopen maand. Het dagelijks roken varieert bij deze groepen tussen de 1,4% en 2,0%, maar deze verschillen zijn niet significant (figuur 3.3, bijlage tabellen 3.7, 3.8 en 3.9).

**Figuur 3.3: Prevalentie van roken in het voortgezet onderwijs naar migratieachtergrond, 12 t/m 16 jaar (%)**



### Hoeveel scholieren denken in de toekomst te gaan roken?

Van de leerlingen van het voortgezet onderwijs die de afgelopen maand niet hebben gerookt, denkt de meerderheid (57%) dat in de toekomst ook zeker nooit te gaan doen. Eén op de vijf leerlingen (19%) zegt waarschijnlijk nooit te gaan roken. Evenveel jongens als meisjes denken zeker nooit te gaan roken en dit percentage blijft stabiel met het toenemen van de leeftijd.

In het basisonderwijs denkt twee derde (68%) van de leerlingen die de afgelopen maand niet hebben gerookt dat zij dit zeker in de toekomst ook niet gaan doen en 13% denkt dit waarschijnlijk niet te gaan doen. Meer meisjes op het basisonderwijs (70%) dan jongens (65%) denken zeker niet te gaan roken.

## 3.3 De rokers nader bekeken

In deze paragraaf worden de gegevens van de scholieren in het voortgezet onderwijs die in de afgelopen maand hebben gerookt (verder aangeduid als 'rokers') nader geanalyseerd.

Het aantal rokers onder 12- en 13-jarigen is te klein voor nadere analyses en deze gegevens worden daarom niet apart gepresenteerd bij de uitsplitsing naar leeftijd. De 12- en 13-jarige rokers tellen wel mee in de totalen en in de resultaten naar geslacht en opleidingsniveau.

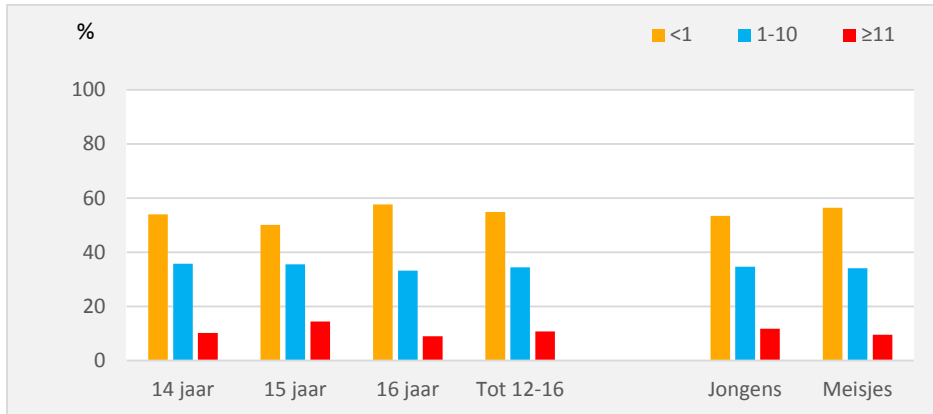
### Gemiddeld aantal sigaretten

Van alle scholieren van 12 t/m 16 jaar die de afgelopen maand hebben gerookt, heeft meer dan de helft (55%) gemiddeld minder dan één sigaret per dag gerookt (figuur 3.4, bijlage tabel 3.10). Van de rokers rookt 11% gemiddeld meer dan 10 sigaretten per dag; dit betreft meer jongens (12%) dan meisjes (10%), maar dit verschil is niet

significat. De verschillen tussen de 14-, 15- en 16-jarige rokers in het aantal sigaretten zijn relatief klein en niet significant.

**Figuur 3.4: Scholieren die roken (gerookt in de afgelopen maand).**

Gemiddeld aantal sigaretten per dag naar leeftijd<sup>1</sup> en geslacht, 12 t/m 16 jaar (%)



<sup>1</sup> Vanwege de kleine aantallen zijn de resultaten van de 12- en 13-jarigen niet weergegeven in de figuur, maar ze zijn wel meegenomen in de totalen.

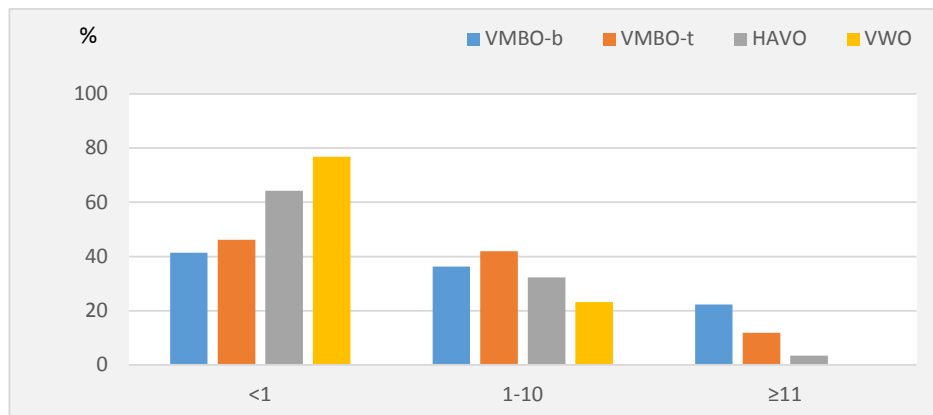
De dagelijkse rokers roken gemiddeld 8,2 sigaretten per dag, jongens iets meer (8,7) dan meisjes (7,5) maar het verschil is niet significant.

### Verschillen naar schoolniveau

Het gemiddeld aantal sigaretten dat wordt gerookt lijkt af te nemen met het toenemen van het schoolniveau (figuur 3.5, bijlage tabel 3.11). Onder de rokers op het VMBO-b vallen de meeste zware rokers (meer dan 10 sigaretten per dag; 22%). Dit verschilt significant van het percentage zware rokers op het VWO (0,0%) en de HAVO (3,4%).

**Figuur 3.5: Scholieren die roken (gerookt in de afgelopen maand).**

Gemiddeld aantal sigaretten per dag naar schoolniveau, 12 t/m 16 jaar (%)





### Hoe komen scholieren aan sigaretten?

Tabaksproducten mogen wettelijk gezien alleen verkocht worden aan jongeren van 18 jaar en ouder. Niettemin zegt 17% van de rokers dat zij hun sigaretten/shag meestal zelf kopen, meer jongens (19%) dan meisjes (13%; verschil niet significant; tabel 3a). Dit lijkt een daling ten opzichte van 2015 toen 29% van de rokers aangaf sigaretten meestal zelf te kopen. Drie op de vijf rokers (59%) krijgt het meestal van anderen. Dit is vergelijkbaar met 2015 (56%). Een kwart van de rokers (25%) laat het meestal door anderen kopen. Dit lijkt een stijging vergeleken met 2015 (16%)<sup>2</sup>.

**Tabel 3a: Scholieren die roken (in de afgelopen maand). Hoe komen scholieren (12 t/m 16 jaar) meestal aan sigaretten, naar leeftijd<sup>1</sup> en geslacht? (%)**

	Leeftijd			Geslacht		Totaal
	14	15	16	J	M	
Koopt het zelf	8	18	26	19	13	17
Laat het anderen kopen	28	31	18	22	27	25
Krijgt het van anderen	64	52	57	58	60	59

<sup>1</sup> Vanwege de kleine aantallen zijn de resultaten van de 12- en 13- jarigen niet weergegeven in de tabel, maar ze zijn wel meegenomen in de totalen.

Aan de groep die zegt de sigaretten meestal door anderen te laten kopen is vervolgens gevraagd wie dat zijn: 56% laat de sigaretten kopen door vrienden of klasgenoten en 5% noemt de ouders.

Aan de groep rokers die zegt meestal zelf de sigaretten te kopen is vervolgens gevraagd waar zij die dan meestal kopen (meerdere antwoorden mogelijk). Daarop antwoordt 46% de tabakswinkel en 31% de supermarkt. Ook de toonbank van de snackbar (27%), de automaat van een café / discotheek of snackbar (22%), aan de bar van een café (21%) en de benzinepomp (20%) worden vaak genoemd. Een kleiner aantal rokers koopt sigaretten of shag meestal in een tijdschriftenwinkel (16%) of online (6%). Vanwege een veranderde vraagstelling is een vergelijking met 2015 niet mogelijk.

### Stoppen met roken

Van de huidige rokers geeft bijna twee op de vijf (38%) aan binnen één maand te willen stoppen met roken. Een klein deel (8%) geeft aan binnen zes maanden te willen stoppen en een derde (31%) geeft aan ooit te willen stoppen maar niet binnen zes maanden. Bijna een kwart van de rokers (24%) geeft aan niet te willen stoppen met roken. Jongens en meisjes verschillen hierin nauwelijks.

Aan de rokers is ook gevraagd of ze weleens geprobeerd hebben om te stoppen met roken waarbij het lukte om 24 uur of langer niet te roken. Van de rokers geeft twee

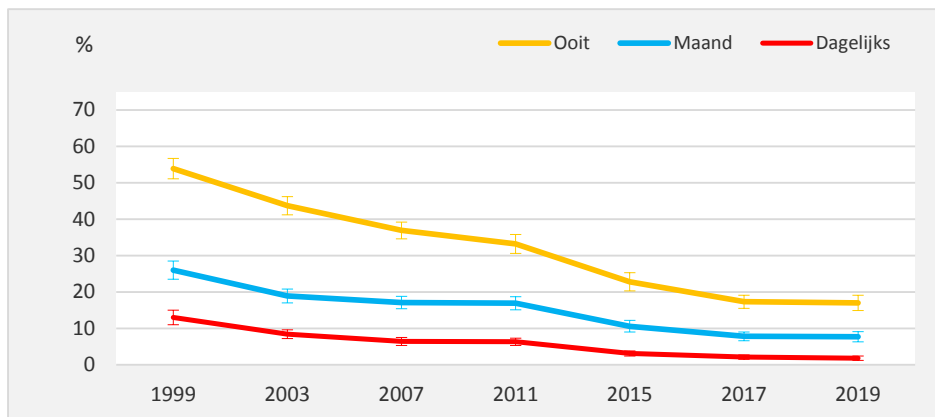
2 De verschillen met 2015 zijn hier niet getoetst op statistische significantie.

derde (69%) aan dat het gelukt is om minstens 24 uur te stoppen met roken. Een klein deel (5%) geeft aan dit wel geprobeerd te hebben maar dat het niet gelukt is om het 24 uur vol te houden. Een kwart (26%) geeft aan nooit een stoppoging te hebben ondernomen. Er zijn geen grote verschillen tussen jongens en meisjes.

### 3.4 Veranderingen in roken in de periode 1999-2019

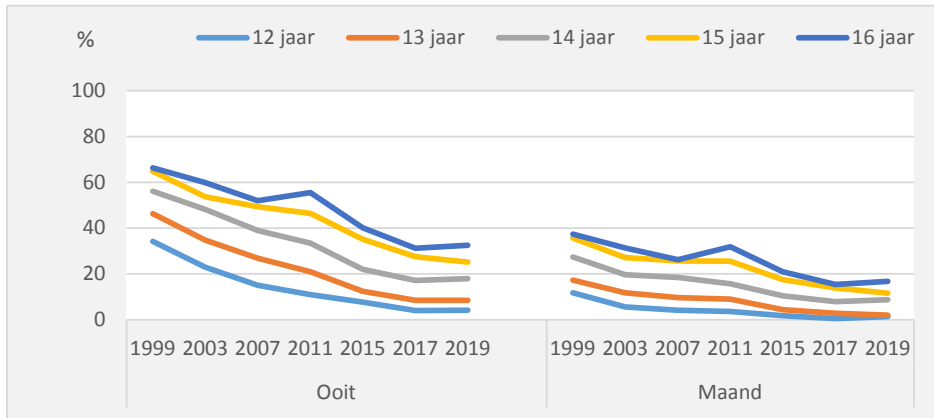
Het aantal leerlingen van 12 t/m 16 jaar dat ooit gerookt heeft, is fors gedaald van 54% in 1999 naar 17% in 2019 (figuur 3.6, bijlage tabel 3.12). De daling is tot 2017 in alle opeenvolgende onderzoeken te zien en lijkt zich sindsdien te stabiliseren rond de 17%. De maandprevalentie van roken is in 2019 (8%) eveneens flink lager dan in 1999 (26%; figuur 3.6, bijlage tabel 3.14). Deze daling heeft zich met name voorgedaan tussen 1999-2003 en 2011-2015. Sinds 2017 lijkt de maandprevalentie te stabiliseren rond de 8%. De prevalentie van dagelijks roken vertoont een vergelijkbaar patroon als de maandprevalentie van roken (figuur 3.6, bijlage tabel 3.16).

**Figuur 3.6: Trends van roken in het voortgezet onderwijs naar onderzoeksjaar, 12 t/m 16 jaar**  
(%, betrouwbaarheidsinterval)



Uitsplitsing van de trends in de *lifetime*- en maandprevalentie naar leeftijd laat zien dat de algemene trend in grote lijnen terug te zien is onder alle leeftijden. Vanwege de kleinere aantallen leerlingen per leeftijdsgroep zijn echter niet alle verschillen significant (figuur 3.7, bijlage tabellen 3.13 en 3.15).

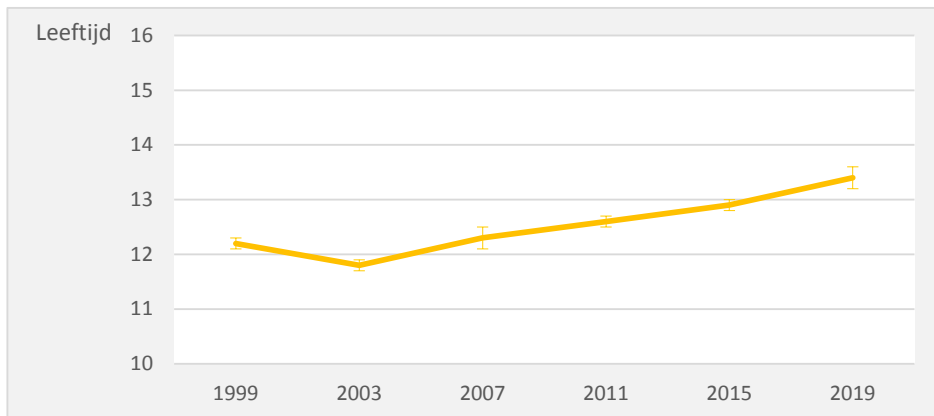
**Figuur 3.7: Trends van roken in het voortgezet onderwijs naar onderzoeksjaar en leeftijd (%)**



In groep 7 en 8 van het basisonderwijs is de *lifetime*-prevalentie van roken onverminderd laag. Er lijkt zelfs sprake van een lichte daling van 4,1% in 2011 naar 3,3% in 2015 en 1,6% in 2019 (niet in figuur).

De gemiddelde leeftijd waarop jongeren voor het eerst een sigaret opsteken is de afgelopen jaren significant gestegen. In 2019 zijn jongeren gemiddeld anderhalf jaar ouder als zij met roken gaan experimenteren dan in 2003 (13,4 jaar versus 11,8 jaar; figuur 3.8, bijlage tabel 3.18).

**Figuur 3.8: Trends in de gemiddelde startleeftijd van roken in het voortgezet onderwijs naar onderzoeksjaar, 12 t/m 16 jaar (gemiddelde leeftijd, betrouwbaarheidsinterval)**



Trends in de prevalentie voor de leeftijdscategorie 12 t/m 18 jaar staan vermeld in de bijlage (tabellen 3.19, 3.20 en 3.21).

## 4 Alcohol



Bron: Peilstationsonderzoek Scholieren/Leefstijlmonitor, Trimbos-instituut i.s.m. RIVM, 2019.  
Bron cijfers 2017: HBSC-Nederland/Leefstijlmonitor, UU, Trimbos-instituut en SCP i.s.m. RIVM.

# 4 Alcohol

## 4.1 Belangrijkste bevindingen<sup>1</sup>

### Gebruik van alcohol in 2019

- Bijna de helft (47%) van de 12- tot en met 16-jarige scholieren heeft ooit alcohol gedronken en iets meer dan een kwart (26%) heeft in de maand voorafgaand aan het onderzoek alcohol gedronken. In groep 7 en 8 van het basisonderwijs heeft één op de acht leerlingen (13%) al eens gedronken.
- Bijna één op de vijf (19%) scholieren heeft in de afgelopen maand weleens 5 glazen of meer bij één gelegenheid gedronken (*binge* drinken).
- Er zijn tussen jongens en meisjes van 12 t/m 16 jaar nauwelijks verschillen in de prevalentie van alcoholgebruik en *binge* drinken in de afgelopen maand.
- Op de leeftijd van 15 en 16 jaar beginnen scholieren in het weekend grotere hoeveelheden alcohol te drinken (bijv. onder de 16-jarigen drinkt één op de vijf (19%) 5-10 glazen alcohol in het weekend). Er is hierbij niet of nauwelijks verschil tussen jongens en meisjes.
- Onder scholieren van het VMBO-t en het VWO lijken de *lifetime*- en maandprevalentie van alcoholgebruik iets lager dan op het VMBO-b en de HAVO.
- Alcoholgebruik (*lifetime*- en maandprevalentie) komt beduidend minder voor onder scholieren met een niet-westerse migratieachtergrond dan onder scholieren met een Nederlandse achtergrond of westerse migratieachtergrond.
- Bier is verreweg de meest populaire drank onder jongens. Onder meisjes zijn zowel wijn en bier het meest populair.
- Alcoholgebruik vindt voornamelijk plaats bij anderen thuis, in een discotheek/club en thuis.
- Van de alcoholgebruikers koopt 6% meestal zelf de alcohol en 38% krijgt het meestal van vrienden. Een kwart van de scholieren die alcohol drinken (24%) zegt dit meestal van zijn of haar ouders te krijgen.
- Als 12- t/m 16-jarigen alcohol kopen gebeurt dit meestal in een discotheek, café of supermarkt.

1 Als we spreken van een verschil tussen twee percentages, dan is dit een significant verschil gebaseerd op een (logistische) regressie analyse ( $p < 0,05$ ). Zie ook H2.

### Gebruik van alcoholvrije dranken in 2019

- In groep 7 en 8 van het basisonderwijs geven twee op de vijf leerlingen (39%) aan weleens een alcoholvrij drankje te hebben gedronken, waarvan bijna één op de vijf (16%) dit vaker dan één keer heeft gedaan (jongens vaker dan meisjes).
- Bijna één op de tien (9%) scholieren van 12 t/m 16 jaar drinkt tenminste wekelijks alcoholvrije dranken, jongens vaker dan meisjes. De alcoholgebruikers van 12 t/m 16 jaar drinken vaker alcoholvrije dranken dan jongeren die in de afgelopen maand geen alcohol hebben gedronken.

### Trends in alcoholgebruik

- De geleidelijke daling van het alcoholgebruik tussen 2003 en 2015 lijkt tot stilstand te zijn gekomen. De percentages alcoholgebruik ooit in het leven, in de afgelopen maand, dronkenschap en *binge* drinken blijven tussen 2015 en 2019 vrijwel onveranderd.
- Uitsplitsing van de trends naar leeftijd laat zien dat de stabilisatie in alcoholgebruik vanaf 2015 onder alle leeftijden plaatsvindt.
- De gemiddelde leeftijd waarop scholieren beginnen met het drinken van alcohol is sinds 1999 met één jaar gestegen (van 12,3 jaar in 1999 naar 13,3 jaar in 2019).

## 4.2 Alcoholgebruik onder scholieren

### Hoeveel scholieren drinken alcohol?

Van alle leerlingen van 12 tot en met 16 jaar in het voortgezet onderwijs heeft bijna de helft (47%) ooit alcohol gedronken en iets meer dan een kwart (26%) heeft in de maand voorafgaand aan het onderzoek alcohol gedronken (hierna omschreven als 'afgelopen maand'). In groep 7 en 8 van het basisonderwijs heeft één op de acht leerlingen (13%) al eens gedronken en één op de vijftig (1,9%) heeft dit nog in de afgelopen maand gedaan (figuur 4.1, bijlage tabellen 4.1 en 4.2).

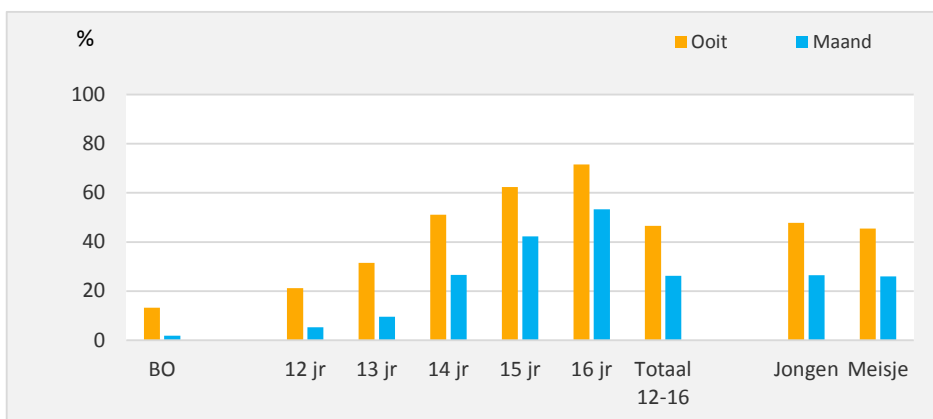
### Alcoholgebruik, verschillen naar geslacht en leeftijd

In groep 7 en 8 van het basisonderwijs hebben meer jongens (19%) dan meisjes (7%) ooit alcohol gedronken. Het gebruik in de afgelopen maand verschilt in het basisonderwijs niet significant tussen jongens (2,5%) en meisjes (1,4%). In het voortgezet onderwijs zijn nauwelijks verschillen tussen jongens en meisjes in de *lifetime*- of maandprevalentie van alcohol (figuur 4.1, bijlage tabellen 4.1 en 4.2).

Zoals verwacht neemt met de leeftijd ook de prevalentie van alcoholgebruik toe. Op 12-jarige leeftijd heeft iets meer dan een vijfde (21%) van de leerlingen in het voortgezet onderwijs ervaring met het drinken van alcohol. Daarna neemt dit percentage snel toe, naar respectievelijk 62% en 72% onder 15- en 16-jarigen. Het gebruik in de afgelopen maand vertoont een vergelijkbare ontwikkeling. Op 12-jarige leeftijd heeft één op de twintig leerlingen (5%) de afgelopen maand alcohol gedronken, op 16-jarige leeftijd betreft dat ruim de helft (53%).

Gemiddeld drinken scholieren van 12 t/m 16 jaar hun eerste glas alcohol op de leeftijd van 13,3 jaar (gemiddelde leeftijd steekproef 12 t/m 16 jaar: 13,9 jaar). Jongens beginnen gemiddeld eerder met het drinken van alcohol (13,1 jaar) dan meisjes (13,4 jaar).

**Figuur 4.1: Prevalentie van alcoholgebruik, basisonderwijs (totaal) en voortgezet onderwijs naar leeftijd en geslacht, 12 t/m 16 jaar (%)**



### Dronkenschap en *binge* drinken

Van de leerlingen van 12 t/m 16 jaar in het voortgezet onderwijs is een kwart (25%) tenminste één keer in het leven dronken of aangeschoten geweest en 14% is de afgelopen maand nog dronken geweest (figuur 4.2, bijlage tabel 4.3 en 4.4).

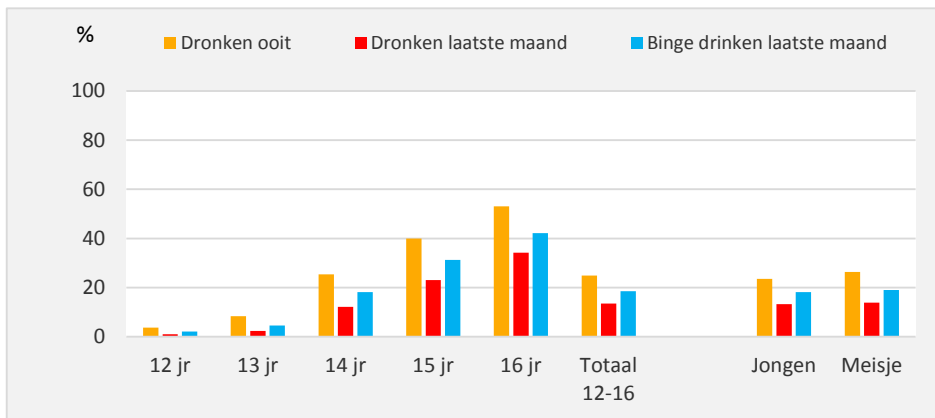
Bijna één op de vijf leerlingen (19%) heeft in de afgelopen maand weleens 5 glazen of meer bij één gelegenheid gedronken (het zogenaamde *binge* drinken; figuur 4.2, bijlage tabel 4.5).

### Dronkenschap en *binge* drinken, verschillen naar geslacht en leeftijd

Hoewel jongens vaker ooit in hun leven dronken zijn geweest vergeleken met meisjes, verschillen ze niet in het percentage dronkenschap en *binge* drinken in de afgelopen maand. Er zijn wel duidelijke leeftijdsverschillen. Vooral van 13 naar 14 jaar neemt het percentage dronkenschap (van 2,3% naar 12%) en *binge* drinken in de afgelopen maand (van 4,6% naar 18%) relatief sterk toe.

De gemiddelde leeftijd waarop 12- t/m 16-jarigen voor het eerst dronken worden is 14,3 jaar; er is hierbij geen significant verschil tussen jongens (14,2 jaar) en meisjes (14,3 jaar).

**Figuur 4.2: Prevalentie van dronkenschap en maandprevalentie van *binge* drinken in het voortgezet onderwijs naar leeftijd en geslacht, 12 t/m 16 jaar (%)**



### Hoeveel glazen alcohol drinken scholieren?

Aan de scholieren is gevraagd op hoeveel doordeweekse dagen (maandag t/m donderdag) en weekenddagen (vrijdag t/m zondag) ze meestal alcohol drinken en hoeveel glazen ze dan op zo'n dag drinken. Hieruit is het totaal aantal glazen berekend dat door de week, in het weekend en gedurende de hele week wordt gedronken. In deze rapportage worden de laatste twee maten gerapporteerd.



Het aantal glazen dat in het weekend gedronken wordt, neemt sterk toe met het stijgen van de leeftijd (bijlage tabel 4.6). Op 12-jarige leeftijd drinkt 2,5% van de jongeren in het weekend 1 tot 4 glazen alcohol en vrijwel geen enkele 12-jarige drinkt 5 of meer glazen. Op 15-jarige leeftijd drinkt 13% tussen de 5 en 10 glazen in een weekend en 8% meer dan 10 glazen. Op 16-jarige leeftijd is dit gestegen tot respectievelijk 19% (5-10 glazen) en 15% (meer dan 10 glazen). Er zijn weinig verschillen tussen jongens en meisjes in het gemiddeld aantal glazen dat zij in het weekend drinken. Wel drinken jongens vaker dan meisjes meer dan 20 glazen in het weekend.

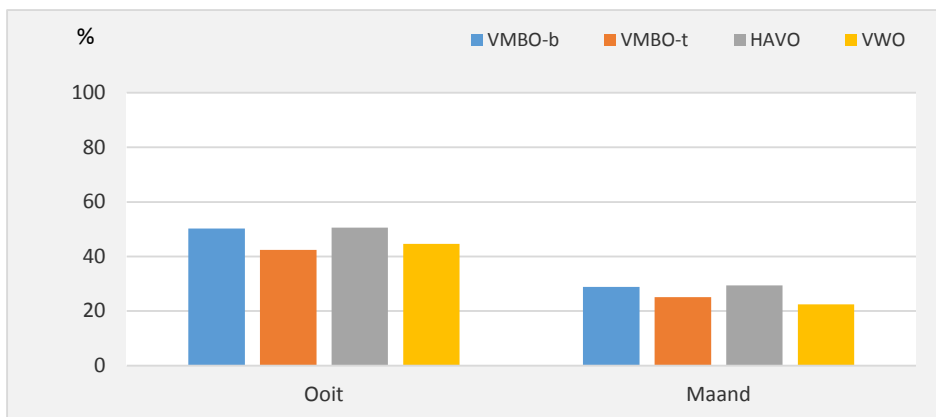
Het grootste deel van het alcoholgebruik vindt plaats in het weekend. De totale alcoholconsumptie per week is daardoor niet veel hoger dan de consumptie in het weekend (bijlage tabel 4.7).

De gemiddelde leeftijd waarop 12- t/m 16-jarigen beginnen met de wekelijkse consumptie van alcohol is 14,4 jaar. Jongens beginnen eerder met wekelijks drinken dan meisjes (respectievelijk 14,3 en 14,6 jaar).

### Verschillen naar schoolniveau en migratieachtergrond

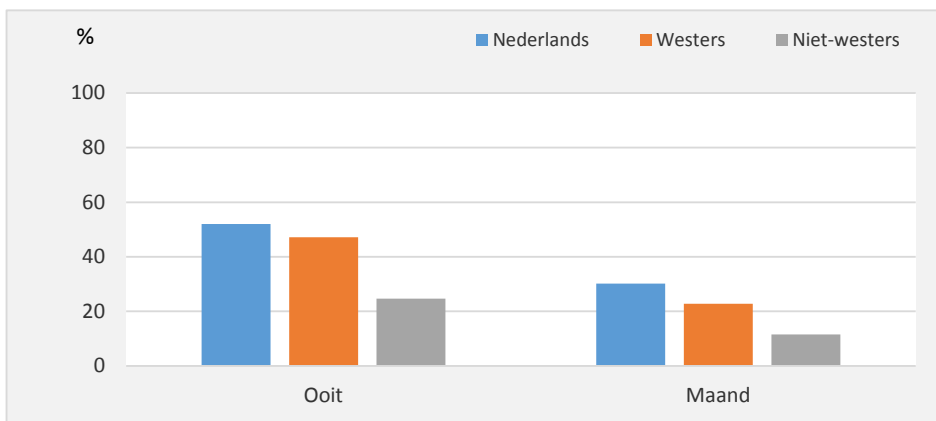
Onder scholieren van het VMBO-t en het VWO lijken de *lifetime*- en maandprevalentie van alcoholgebruik iets lager dan op het VMBO-b en de HAVO, maar de verschillen zijn niet significant (figuur 4.3, bijlage tabellen 4.8 en 4.9).

Figuur 4.3: Prevalentie van alcoholgebruik naar schoolniveau, 12 t/m 16 jaar (%)



Er is een duidelijke samenhang tussen alcoholgebruik en migratieachtergrond (figuur 4.4, bijlage tabellen 4.10 en 4.11). Het percentage scholieren dat ooit in het leven alcohol heeft gedronken is het laagst onder de scholieren met een niet-westerse migratieachtergrond. Van hen heeft een kwart (25%) ooit gedronken, vergeleken met ongeveer de helft van de scholieren met een Nederlandse achtergrond (52%) of westerse migratieachtergrond (47%). Ook het percentage scholieren dat in de afgelopen maand heeft gedronken is het laagst onder de scholieren met een niet-westerse migratieachtergrond (12%) en het hoogst onder scholieren met een Nederlandse achtergrond (30%). Deze verschillen naar migratieachtergrond zijn voor jongens en meisjes vergelijkbaar.

**Figuur 4.4: Prevalentie van alcoholgebruik in het voortgezet onderwijs naar migratieachtergrond, 12 t/m 16 jaar (%)**



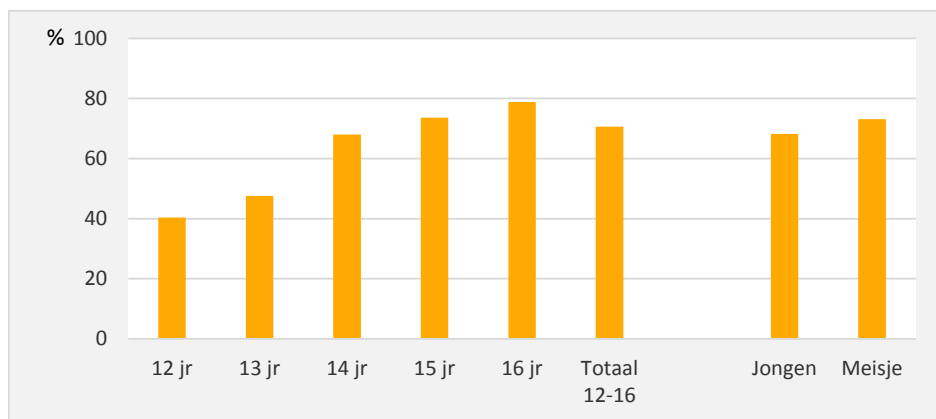
## 4.3 De alcoholgebruikers nader bekijken

In deze paragraaf worden de gegevens van de scholieren in het voortgezet onderwijs die in de afgelopen maand alcohol hebben gedronken (verder aangeduid als 'scholieren die alcohol drinken', 'alcoholgebruikers' of 'drinkers') nader geanalyseerd. De resultaten worden gepresenteerd naar leeftijd, geslacht en schoolniveau. Voor enkele uitkomsten worden opvallende verschillen beschreven met 2015. Deze verschillen zijn niet getoetst op statistische significantie.

### *Binge* drinken in de afgelopen maand

Zeven op de tien scholieren van 12 t/m 16 jaar (71%) die alcohol drinken, hebben in de afgelopen maand weleens 5 glazen of meer gedronken bij één gelegenheid (het zogenaamde *binge* drinken; figuur 4.5, bijlage tabel 4.12). Drinkende jongens en meisjes verschillen niet significant van elkaar als het gaat om het percentage *binge*-drinkers (68% versus 73%). Met het stijgen van de leeftijd neemt het *binge* drinken toe; op 12-jarige leeftijd hebben twee op de vijf (40%) alcoholgebruikers weleens '*gebinged*', bij de 16-jarigen is dit gestegen naar vier op de vijf (79%).

**Figuur 4.5: Scholieren die alcohol drinken (in de afgelopen maand). Maandprevalentie van *binge* drinken (5 of meer glazen bij één gelegenheid) naar leeftijd en geslacht, 12 t/m 16 jaar (%)**

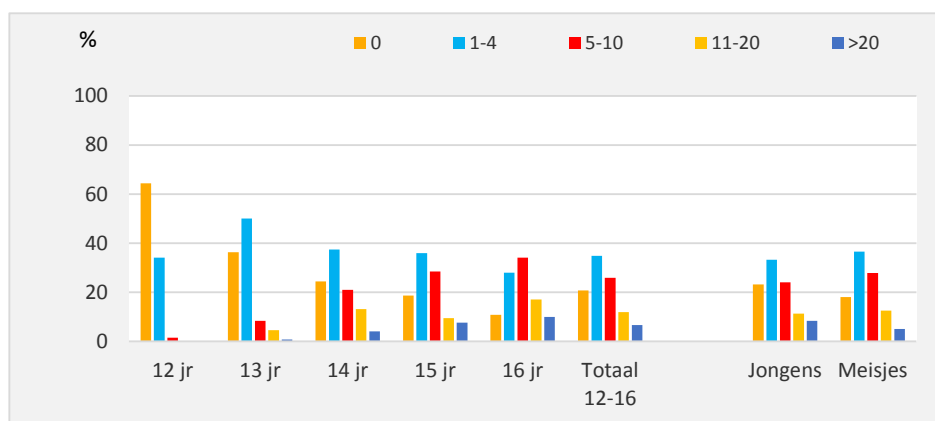


### Hoeveel glazen alcohol drinken de alcoholgebruikers?

Jongeren die de afgelopen maand alcohol hebben gedronken, drinken gemiddeld 6,5 glazen in het weekend. Het aantal glazen dat in het weekend gedronken wordt neemt toe met het stijgen van de leeftijd. Op 12-jarige leeftijd geeft bijna twee op de drie alcoholgebruikers (64%) aan nooit of meestal niet in het weekend alcohol te drinken. Een derde (34%) van de 12-jarige alcoholgebruikers drinkt in het weekend 1 tot 4 glazen en geen enkele 12-jarige zegt meer dan 10 glazen te drinken. Op 16-jarige leeftijd drinkt 17% 11-20 glazen en 10% zelfs meer dan 20 glazen in het weekend. Slechts één op de tien 16-jarigen (11%) drinkt nooit of meestal niet in het weekend (figuur 4.6, bijlage tabel 4.13).

Het grootste deel van het alcoholgebruik vindt plaats in het weekend. De totale alcoholconsumptie per week is daardoor niet veel hoger dan de consumptie in het weekend (zie bijlage tabel 4.14).

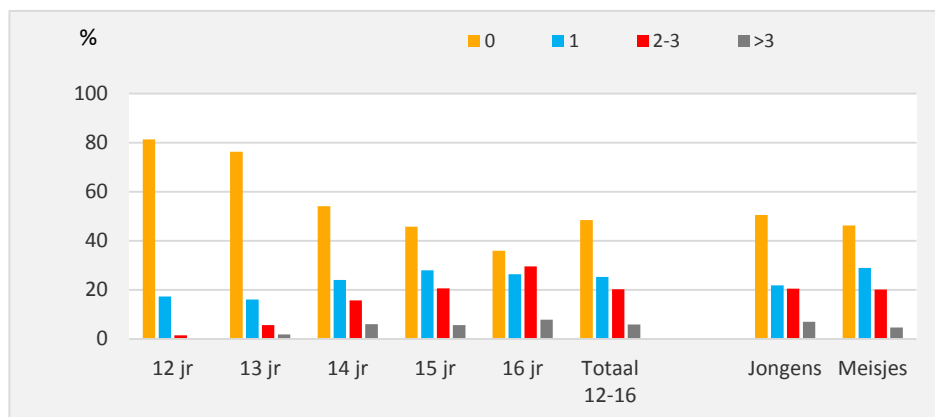
**Figuur 4.6: Scholieren die alcohol drinken (in de afgelopen maand). Gemiddeld aantal glazen dat scholieren in het voortgezet onderwijs in het weekend drinken naar leeftijd en geslacht, 12 t/m 16 jaar (%)**



### Dronkenschap in de afgelopen maand

Van de 12- t/m 16-jarige alcoholgebruikers in het voortgezet onderwijs is de helft (52%) de afgelopen maand dronken geweest; een kwart is één keer dronken geweest (25%), één op de vijf twee tot drie keer (20%) en 6% vier keer of vaker (figuur 4.7, bijlage tabel 4.15). De frequentie van dronkenschap lijkt onder jongens iets hoger dan onder meisjes en neemt sterk toe met de leeftijd, vooral van 13 naar 14 jaar.

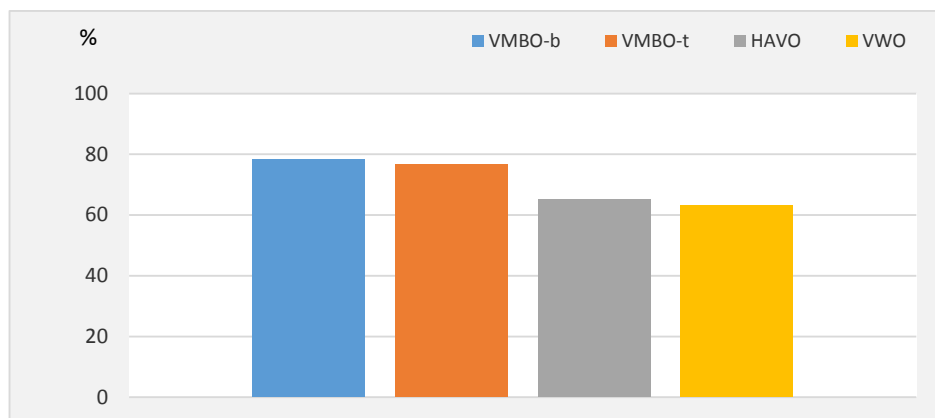
**Figuur 4.7: Scholieren die alcohol drinken (in de afgelopen maand). Aantal keer dronken in de afgelopen maand naar leeftijd en geslacht, 12 t/m 16 jaar (%)**



### Verschillen tussen schoolniveaus

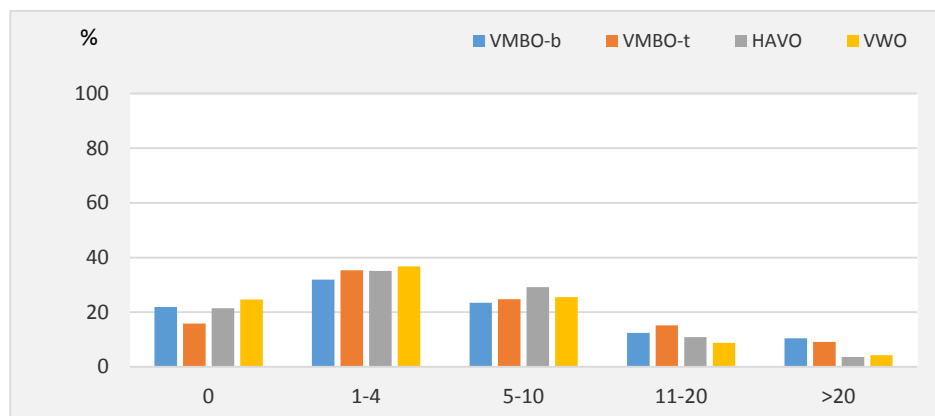
*Binge* drinken (het drinken van 5 of meer glazen bij één gelegenheid) komt op het VMBO-b en VMBO-t vaker voor dan op de HAVO en het VWO, hoewel het verschil tussen VMBO-t en HAVO net niet significant is ( $p=0,055$ ; figuur 4.8, bijlage tabel 4.16).

**Figuur 4.8:** Scholieren die alcohol drinken (in de afgelopen maand). Maandprevalentie van *binge* drinken (5 of meer glazen bij één gelegenheid) naar schoolniveau, 12 t/m 16 jaar (%)



Het gemiddeld aantal glazen dat alcoholgebruikers in het weekend drinken is hoger op het VMBO-b en VMBO-t (respectievelijk 7,8 en 7,9 glazen) dan op de HAVO en het VWO (respectievelijk 5,3 en 5,1 glazen). De verschillen zijn voornamelijk te vinden in het drinken van grote hoeveelheden (figuur 4.9, bijlage tabel 4.17). Het drinken van meer dan 20 glazen alcohol in het weekend komt meer voor op het VMBO-b en VMBO-t dan op de HAVO en het VWO.

**Figuur 4.9:** Scholieren die alcohol drinken (in de afgelopen maand). Gemiddeld aantal glazen dat scholieren in het weekend drinken naar schoolniveau, 12 t/m 16 jaar (%)



### Soorten alcoholische dranken die ten minste wekelijks worden gedronken

Scholieren is gevraagd hoe vaak ze verschillende alcoholische drankjes drinken; elke dag, elke week, elke maand, heel soms of nooit. In tabel 4a staat aangegeven hoeveel van de alcoholgebruikers tenminste wekelijks de verschillende drankjes drinken.

Onder scholieren in het voortgezet onderwijs wordt bier het meest gedronken (24% drinkt dit wekelijks), gevolgd door wijn (10%), zelf gemixte drankjes (9%), shotjes (9%) en premixen (8%). Bier wordt door 32% van de jongens wekelijks gedronken en is daarmee veruit de meest populaire drank onder de jongens. Onder meisjes zijn wijn en bier het meest populair, beiden worden door 15% van de meisjes wekelijks gedronken. Vergeleken met de vorige meting in 2015 valt op dat het tenminste wekelijks drinken van bier is afgenomen onder de jongens (van 42% naar 32%) en dat er bij meisjes juist sprake lijkt van een toename (van 10% naar 15%). Voor de overige dranken zijn er geen opvallende verschillen tussen 2015 en 2019 te zien<sup>2</sup>.

Tabel 4a: Scholieren die alcohol drinken (in de afgelopen maand). Tenminste wekelijks drinken van verschillende soorten alcoholische dranken<sup>1</sup> naar leeftijd en geslacht, 12 t/m 16 jaar (%)

	Leeftijd				Geslacht		Totaal
	12-13	14	15	16	J	M	
Bier	9	22	25	30	32	15	24
Wijn	6	7	9	14	5	15	10
Cider	7	4	4	5	3	6	4
Premix	5	7	7	13	7	10	8
Mix (zelf gemixt)	3	7	7	15	8	10	9
Shotjes of shooters	4	8	8	13	9	9	9
Likeur <sup>2</sup>	3	4	5	9	7	5	6
Sterke drank	3	5	5	10	8	5	7
Anders	5	7	6	9	8	6	7

<sup>1</sup> Leerlingen konden meer dan één antwoord geven.

<sup>2</sup> Omschreven als 'puur gedronken bijv. Pisang Ambon, Passoã enzovoort'.

### Locaties waar de alcoholgebruikers alcohol drinken

Onder scholieren die de afgelopen maand hebben gedronken, vindt alcoholgebruik meestal plaats bij anderen thuis (41% drinkt hier minstens elke maand) gevolgd door discotheek/club (29%) en thuis (26%; zie tabel 4b). De verschillen tussen de jongste (12-13 jaar) en oudste (16 jaar) leeftijdscategorieën zijn voor alle locaties groot, maar met name voor discotheek/club (5% versus 43%). Gezien het verbod op de verkoop van alcohol aan minderjarigen is het percentage van 43% onder de 16-jarigen drinkers opvallend hoog. Dit suggereert dat minderjarige jongeren in de discotheek/club toch relatief makkelijk aan alcohol kunnen komen.

<sup>2</sup> De verschillen met 2015 zijn hier niet getoetst op statistische significantie.

De verschillen tussen jongens en meisjes zijn in het algemeen niet groot. Wel drinken meer jongens (30%) dan meisjes (21%) tenminste maandelijks thuis of in een sportkantine (8% versus 4%) en meer meisjes dan jongens drinken tenminste maandelijks in een discotheek/club (33% versus 26%). Voor de overige locaties zijn er geen opvallende verschillen tussen jongens en meisjes.

**Tabel 4b: Scholieren die alcohol drinken (in de afgelopen maand). Locaties waar alcohol elke maand of vaker gedronken wordt naar leeftijd en geslacht, 12 t/m 16 jaar (%)**

	Leeftijd				Geslacht		Totaal
	12-13	14	15	16	J	M	
Thuis	16	23	25	33	30	21	26
Bij anderen thuis	18	37	39	55	39	43	41
Hok, schuur of keet	10	26	23	26	24	23	23
Op straat, hangplek	5	14	10	13	12	11	11
Discotheek of club	5	20	32	43	26	33	29
Buurthuis of jeugdhuisk	3	6	3	6	5	4	5
Sportkantine	2	3	6	11	8	4	6
School(plein)	2	2	2	2	2	1	2

### Indrinken in de afgelopen maand

Van de scholieren die de afgelopen maand alcohol hebben gedronken, heeft bijna vier op de tien (38%) in de laatste vier weken ingedronken (het drinken voor het uitgaan). Dit betreft meer meisjes (44%) dan jongens (32%). Het indrinken neemt toe met het stijgen van de leeftijd. Van de 12-jarige drinkers heeft 7% de afgelopen maand ingedronken, op 14-jarige leeftijd is dit bijna één op de drie (32%) en op 16-jarige leeftijd ruim de helft (53%). Gemiddeld worden tijdens het indrinken 4,7 glazen alcohol gedronken, door jongens iets meer (5 glazen) dan door meisjes (4,4 glazen). Het indrinken vindt vooral plaats bij vrienden thuis (87%), gevolgd door thuis (47%), in een hok, schuur of keet (32%) en op straat/hangplek (25%).

### Hoe komen alcoholgebruikers aan alcohol?

De meeste scholieren die drinken zeggen de alcohol meestal van vrienden te krijgen (38%; tabel 4c). Dit betreft meer meisjes dan jongens (42% versus 33%) en is hoger dan in 2015 (33%). Van de alcoholgebruikers koopt 6% meestal zelf zijn of haar alcohol. Dit is een lager percentage dan in 2015 toen 10% van de leerlingen aangaf alcohol meestal zelf te kopen. Bijna een kwart (24%) van de scholieren die alcohol drinken zegt de alcohol meestal van zijn of haar ouders te krijgen. Dit is vrijwel onveranderd vergeleken met 2015 (26%).

**Tabel 4c: Scholieren die alcohol drinken (in de afgelopen maand). Hoe komen scholieren (12 t/m 16 jaar) meestal aan alcohol, naar leeftijd en geslacht? (%)**

	Leeftijd				Geslacht		Totaal
	12-13	14	15	16	J	M	
Koopt het meestal zelf	1	4	7	9	7	5	6
Laat het anderen kopen	6	13	15	22	15	16	16
Meestal van vrienden	23	44	41	35	33	42	38
Meestal van ouders	38	22	23	20	26	21	24
Meestal van broer of zus	6	4	5	5	6	4	5
Meestal van anderen	9	8	7	6	7	8	7

Ruim één op de tien scholieren (12%) die alcohol drinken koopt tenminste maandelijks alcohol in een discotheek of club (tabel 4d). Eenzelfde percentage (12%) koopt (ook) tenminste maandelijks alcohol in een café of bar. Dit is een lager percentage vergeleken met 2015 toen 19% tenminste maandelijks alcohol in een discotheek kocht en 16% in een café of bar. Bijna één op de tien scholieren (9%) koopt tenminste maandelijks alcohol in de supermarkt. Dat is vrijwel gelijk gebleven aan het percentage in 2015 (10%). Ook de percentages voor slijterij, sportkantine, snackbar, hok/schuur/keer en buurthuis/jugendhok zijn in 2019 niet of nauwelijks veranderd vergeleken met 2015. Van de drinkende scholieren koopt 2% tenminste maandelijks alcohol via een bezorgdienst (bijv. een pizzakoerier, supermarkt bezorgservice of andere bezorgservice). Deze laatste optie is in 2019 voor het eerst meegenomen als antwoordcategorie. Onder de 16-jarigen zegt één op de vijf (22%) tenminste maandelijks alcohol te kopen in een discotheek of club. Ongeveer eenzelfde percentage 16-jarigen (21%) koopt (ook) tenminste maandelijks alcohol in een café of bar. Hoewel dit aan de hoge kant is, zijn deze percentages lager dan in 2015 (de percentages bedroegen toen respectievelijk 27% en 24%).

**Tabel 4d: Scholieren die alcohol drinken (in de afgelopen maand). Locatie waar tenminste maandelijks alcohol wordt gekocht naar leeftijd en geslacht, 12 t/m 16 jaar (%)**

	Leeftijd				Geslacht		Totaal
	12-13	14	15	16	J	M	
Supermarkt	4	9	9	12	10	9	9
Slijterij	0	2	4	8	5	4	4
Café of bar	1	7	12	21	11	13	12
Discotheek of club	1	7	11	22	11	14	12
Sportkantine	0	2	3	6	5	2	3
Snackbar	0	2	2	3	3	1	2
Hok, schuur of keet	1	9	7	9	8	6	8
Buurthuis of jeugdhok	1	2	2	2	2	2	2
Thuisbezorging	1	2	2	2	3	1	2



## 4.4 Gebruik van alcoholvrije dranken onder scholieren

In 2019 zijn voor het eerst vragen opgenomen over het gebruik van alcoholvrije dranken. Alcoholvrije dranken zijn omschreven als bier, wijn of cider zonder alcohol (bijv. Radler 0.0, Hugo 0.0 of Jillz 0.0). In groep 7 en 8 van het basisonderwijs geven twee op de vijf leerlingen (39%) aan weleens een alcoholvrij drankje te hebben gedronken, waarvan bijna één op de vijf (16%) dit vaker dan één keer heeft gedaan (jongens vaker dan meisjes, niet in tabel).

Aan scholieren in het voortgezet onderwijs is gevraagd hoe vaak ze verschillende alcoholvrije dranken drinken; elke dag, elke week, elke maand, heel soms of nooit. In tabel 4e staat aangegeven hoeveel scholieren tenminste wekelijks alcoholvrij bier, wijn of cider drinken. Het tenminste wekelijks drinken van één van deze alcoholvrije dranken is samengenomen voor de berekening van 'enig alcoholvrij drankje'.

Bijna één op de tien (9%) scholieren van 12 t/m 16 jaar drinkt tenminste wekelijks een alcoholvrij drankje (enig alcoholvrij drankje, tabel 4e). Het alcoholvrije bier is daarbij het populairste drankje. Jongens drinken vaker (12%) alcoholvrije dranken dan meisjes (7%). Dit verschil is voornamelijk terug te zien in het gebruik van alcoholvrij bier (jongens 10%; meisjes 4%). Er zijn weinig significante verschillen tussen de leeftijden. Uitzondering zijn de 16-jarigen, op deze leeftijd ligt het percentage gebruikers van alcoholvrije wijn en cider lager dan onder de 12-, 13- en 14-jarigen (14 jaar alleen voor cider). Scholieren van 12 t/m 16 jaar die in de afgelopen maand alcohol hebben gedronken, drinken vaker alcoholvrije dranken (16%) dan jongeren die in de afgelopen maand geen alcohol hebben gedronken (7%). Ook dit verschil is voornamelijk terug te zien in het gebruik van alcoholvrij bier (13% versus 5%).

**Tabel 4e: Tenminste wekelijks drinken van verschillende soorten alcoholvrije dranken naar leeftijd en geslacht, 12 t/m 16 jaar (%)**

	Leeftijd					Geslacht		Totaal
	12	13	14	15	16	J	M	
Bier	6	7	8	9	7	10	4	7
Wijn	5	4	3	3	1	4	3	3
Cider	5	6	5	4	2	4	5	5
Enig alcoholvrij drankje <sup>1</sup>	7	9	11	10	8	12	7	9

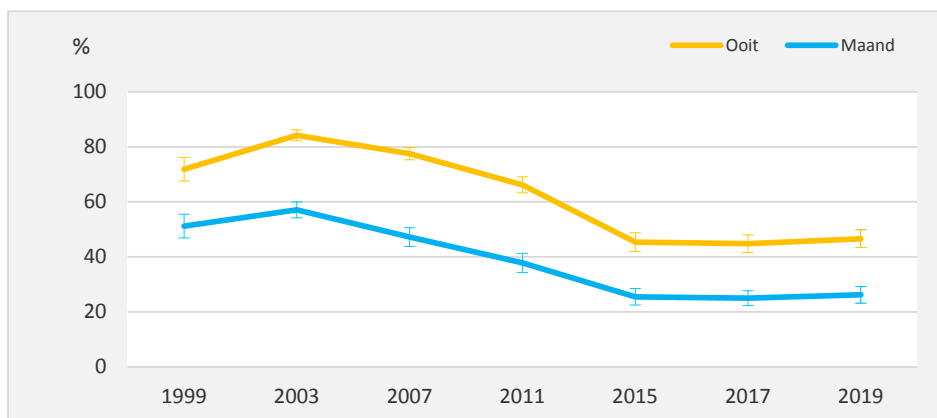
<sup>1</sup> Tenminste wekelijks drinken van één van de alcoholvrije dranken (bier, wijn, cider)

## 4.5 Veranderingen in het alcoholgebruik in de periode 1999-2019

### Trends in de prevalentie van alcoholgebruik

Vergeleken met 1999 (72%) hebben in 2019 beduidend minder scholieren in het voortgezet onderwijs ervaring met het gebruik van alcohol (47%; figuur 4.10, bijlage tabel 4.18). In 2003 lag het percentage met 84% zelfs nog hoger dan in 1999. De daling die in 2003 is ingezet vindt met name plaats tussen 2011 (66%) en 2015 (45%). In de twee daaropvolgende onderzoeken (2017 en 2019) blijft het percentage vrijwel gelijk. Ook het gebruik van alcohol in de afgelopen maand jaar lijkt sinds 2015 gestabiliseerd. In zowel 2015, 2017 als 2019 heeft ongeveer een kwart van de 12- t/m 16-jarige scholieren in de afgelopen maand alcohol gedronken (figuur 4.10, bijlage tabel 4.20).

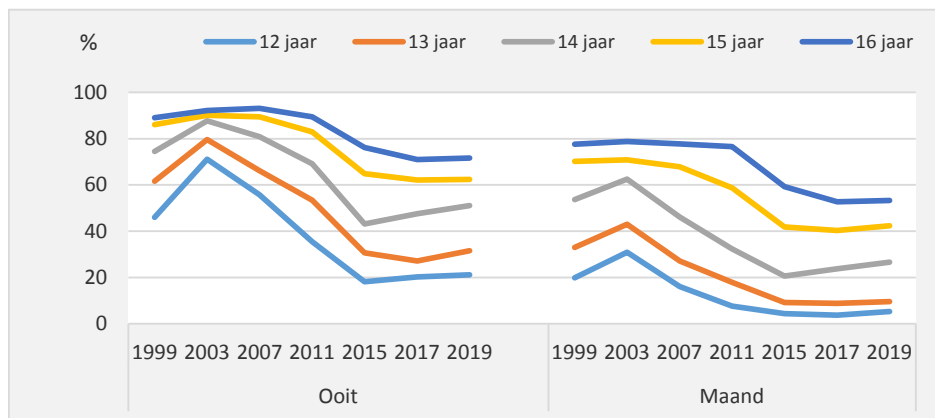
**Figuur 4.10:** Trends in de prevalentie van alcoholgebruik in het voortgezet onderwijs naar onderzoeksjaar, 12 t/m 16 jaar (% , betrouwbaarheidsinterval)



Na uitsplitsing van de trends in de *lifetime*- en maandprevalentie van alcoholgebruik naar leeftijd, blijkt dat tussen 2003 en 2015 de daling het sterkst is voor de 12- t/m 14-jarigen (figuur 4.11; bijlage tabellen 4.19 en 4.21). Voor de 15- en 16-jarigen is de afname minder sterk en lijkt deze ook later ingezet te worden (in 2011, vergeleken met 2003 bij de 12 t/m 14-jarigen). Vanaf 2015 geldt voor alle leeftijden dat de prevalentie vrijwel gelijk blijft.

In groep 7 en 8 van het basisonderwijs heeft in 2003 nog de helft (50%) van de leerlingen ervaring met het gebruik van alcohol. Vanaf 2003 zet een sterke daling in naar 36% in 2007, 19% in 2011 en 13% in 2015 waarna het percentage in 2019 niet verder afneemt (13%). Het gebruik in de afgelopen maand laat een zelfde trend zien: een scherpe daling tussen 2003 (19%) en 2015 (1,8%), waarna het percentage in 2019 ongeveer gelijk blijft aan 2015 (1,9%; niet in figuur en tabel).

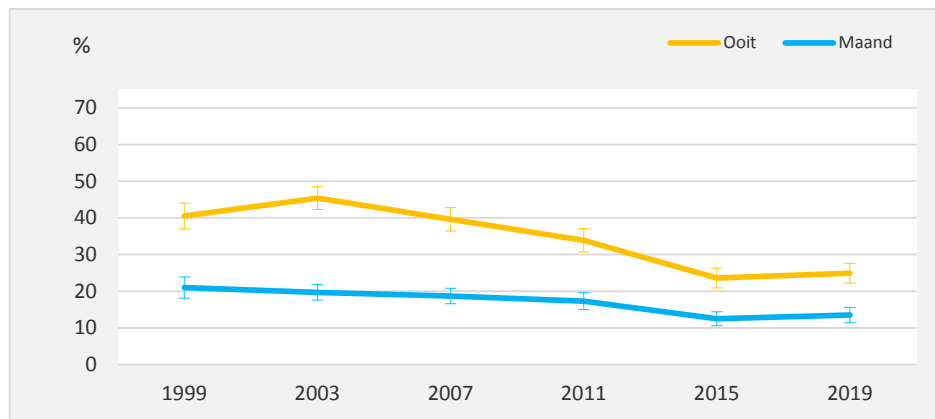
**Figuur 4.11: Trends in de prevalentie van alcoholgebruik in het voortgezet onderwijs naar onderzoeksjaar en leeftijd, 12 t/m 16 jaar (%)**



### Trends in de prevalentie van dronkenschap

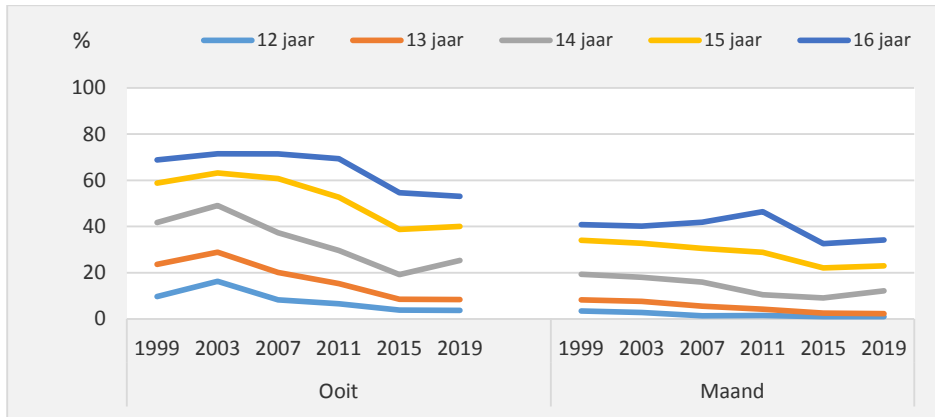
Het percentage scholieren dat ooit dronken is geweest is, na een daling tussen 2011 (34%) en 2015 (24%), in 2019 (25%) vrijwel onveranderd vergeleken met 2015 (figuur 4.12, bijlage tabel 4.22). Voor de maandprevalentie van dronkenschap is eveneens geen significant verschil tussen 2015 (13%) en 2019 (14%; figuur 4.12, bijlage tabel 4.24).

**Figuur 4.12: Trends in de prevalentie van dronkenschap in het voortgezet onderwijs naar onderzoeksjaar, 12 t/m 16 jaar (% , betrouwbaarheidsinterval)**



Na uitsplitsing van de trends in de *lifetime*- en maandprevalentie van dronkenschap naar leeftijd, blijkt dat er voor alle leeftijden geen significante verandering is tussen 2015 en 2019 (figuur 4.13, bijlage tabellen 4.23 en 4.25).

**Figuur 4.13: Trends in de *lifetime*- en maandprevalentie van dronkenschap in het voortgezet onderwijs naar onderzoeksjaar en leeftijd, 12 t/m 16 jaar (%)**

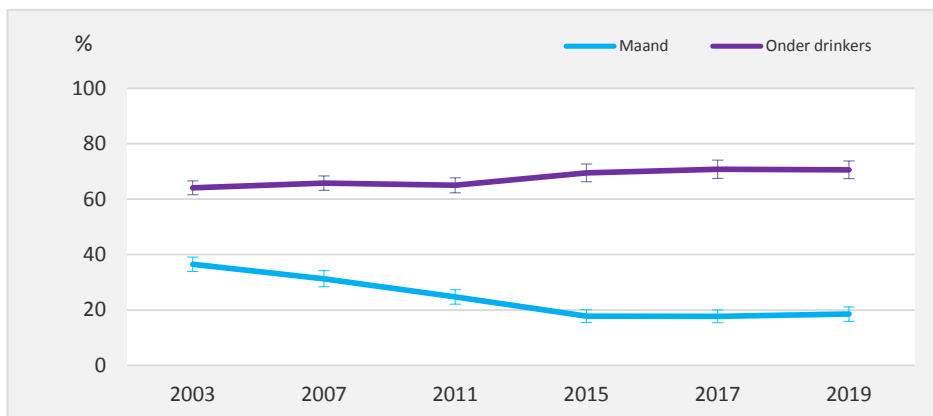


#### Trends in de prevalentie van *binge* drinken

Voor de maandprevalentie van het drinken van 5 of meer glazen bij één gelegenheid (*binge* drinken) zijn trendgegevens beschikbaar sinds 2003. Voor die tijd werd *binge* drinken op een andere wijze gemeten, waardoor de gegevens niet vergelijkbaar zijn. In figuur 4.14 wordt de maandprevalentie gepresenteerd als percentage van de totale groep scholieren van 12 t/m 16 jaar en als percentage van de scholieren die de afgelopen maand alcohol hebben gedronken ('de drinkers').

De maandprevalentie van *binge* drinken als percentage van alle scholieren lijkt sinds 2015 te zijn gestabiliseerd, nadat tot 2015 een daling had plaatsgevonden (figuur 4.14, tabel 4.26). Het *binge* drinken onder de drinkers lijkt geleidelijk toe te nemen, maar geen van de verschillen tussen de opeenvolgende onderzoeken is significant (figuur 4.14, tabel 4.28).

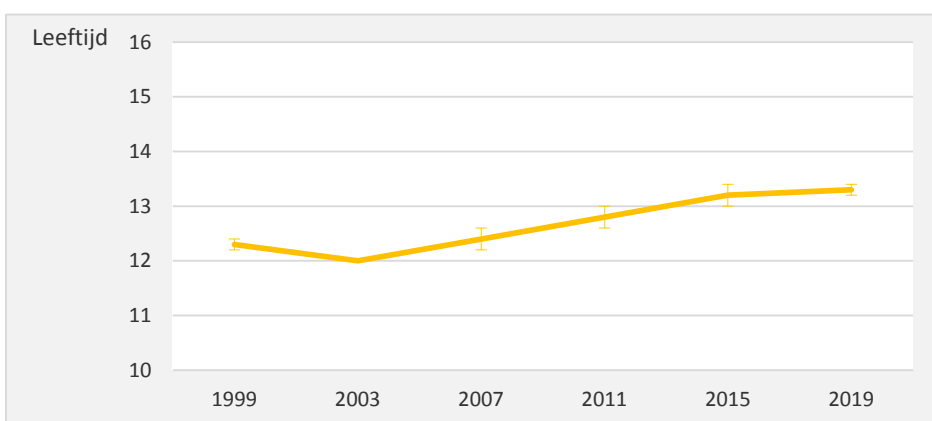
**Figuur 4.14: Trends in de maandprevalentie van *binge* drinken (5 of meer glazen bij één gelegenheid) onder alle scholieren en onder scholieren die alcohol drinken (in de afgelopen maand) in het voortgezet onderwijs naar onderzoeksjaar, 12 t/m 16 jaar (% , betrouwbaarheidsinterval)**



#### Trends in de gemiddelde startleeftijd van alcoholgebruik

Figuur 4.15 (bijlage tabel 4.29) geeft sinds 1999 de startleeftijd weer waarop scholieren beginnen met het drinken van alcohol. In 2019 zijn jongeren gemiddeld één jaar ouder als zij voor het eerst alcohol drinken dan in 1999 (13,3 jaar versus 12,3 jaar). Van 2003 tot 2015 is bij elk volgend Peilstationsonderzoek sprake van een significante stijging van de startleeftijd, maar in 2019 is de stijging niet meer significant.

**Figuur 4.15: Trends in de gemiddelde startleeftijd van alcoholgebruik naar onderzoeksjaar, 12 t/m 16 jaar (gemiddelde leeftijd, betrouwbaarheidsinterval)**



Trends in de prevalentie voor de leeftijds categorie 12 t/m 18 jaar staan vermeld in de bijlage (tabellen 4.30, 4.31, 4.32 en 4.33).

## 5 Cannabis

---

Bron: Peilstationsonderzoek Scholieren/Leefstijlmonitor, Trimbos-instituut i.s.m. RIVM, 2019.  
Bron cijfers 2017: HBSC-Nederland/Leefstijlmonitor, UU, Trimbos-instituut en SCP i.s.m. RIVM.

# 5 Cannabisgebruik

## 5.1 Belangrijkste bevindingen<sup>1</sup>

### Gebruik van cannabis in 2019

- Eén op de tien (10%) leerlingen van 12 tot en met 16 jaar in het voortgezet onderwijs heeft ooit cannabis gebruikt en één op de 20 leerlingen (5%) heeft dit in de maand voorafgaand aan het onderzoek nog gedaan.
- Meer jongens (13%) dan meisjes (8%) hebben ervaring met cannabisgebruik. Dit geldt ook voor het gebruik in de afgelopen maand.
- Ruim de helft (53%) van de 12- t/m 16-jarige cannabisgebruikers heeft één of twee keer gebruikt in de afgelopen maand en bijna één op de vijf (18%) 10 keer of vaker.
- Ongeveer de helft (49%) van de leerlingen die de afgelopen maand had gebloed zegt minder dan één joint per keer te roken.
- De schoolniveaus verschillen niet veel van elkaar wat betreft het percentage gebruikers en de frequentie van gebruik.
- Wel lijken cannabisgebruikers op het VWO, minder vaak frequent (10 keer of vaker) te gebruiken dan leerlingen van de andere schoolniveaus.
- Cannabisgebruik hangt samen met migratieachtergrond; onder scholieren met een westerse migratieachtergrond is het gebruik hoger dan onder scholieren met een niet-westerse of Nederlandse achtergrond.
- Een groot deel van de cannabisgebruikers (46%) zegt de cannabis altijd te krijgen of met anderen mee te roken.
- Acht procent van de 12- t/m 16-jarige cannabisgebruikers, zegt de cannabis in het afgelopen jaar tenminste 1 keer zelf in een coffeeshop te hebben gekocht.
- Bijna de helft (44%) van de cannabisgebruiker zegt dat zij in de afgelopen maand wel eens onder schooltijd hebben gebruikt (tussenuren of pauze).

### Trends in het gebruik van cannabis

- Vergeleken met 1999 (17%) hebben in 2019 (10%) beduidend minder 12- t/m 16-jarigen ervaring met het gebruik van cannabis.
- Ook het gebruik in de afgelopen maand is in 2019 (5%) lager dan in 1999 (8%).
- Zowel voor het gebruik ooit in het leven als in de afgelopen maand geldt dat de percentages vanaf 2015 ongeveer gelijk blijven.
- De gemiddelde leeftijd waarop scholieren voor het eerst cannabis gebruiken is in 2019 (14,2 jaar) hoger dan in 1999 (13,6 jaar).

<sup>1</sup> Als we spreken van een verschil tussen twee percentages, dan is dit een significant verschil gebaseerd op een (logistische) regressie analyse ( $p < 0,05$ ). Zie ook H2.

## 5.2 Cannabisgebruik onder scholieren

### Hoeveel scholieren gebruiken cannabis?

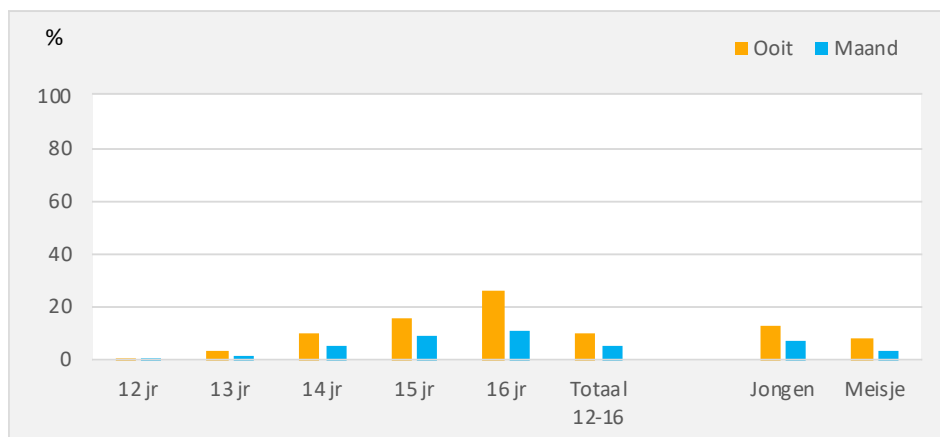
Van alle leerlingen van 12 tot en met 16 jaar in het voortgezet onderwijs heeft één op de tien (10%) ooit cannabis gebruikt en één op de 20 leerlingen (5%) heeft in de maand voorafgaand aan het onderzoek (hierna omschreven als 'afgelopen maand') nog cannabis gebruikt (figuur 5.1, bijlage tabel 5.1 en 5.2). Over het basisonderwijs (groep 7 en 8) wordt in dit hoofdstuk niet gerapporteerd omdat het aantal leerlingen dat weleens cannabis had gebruikt te gering bleek voor nadere analyses (vijf leerlingen).

### Verschillen naar geslacht en leeftijd

Meer jongens (13%) dan meisjes (8%) hebben ooit in hun leven cannabis gebruikt. Ook het gebruik van cannabis in de afgelopen maand is onder jongens (7%) hoger dan onder meisjes (3%; figuur 5.1, bijlage tabel 5.1 en 5.2).

Er zijn grote leeftijdsverschillen. Onder de 12-jarigen heeft ongeveer één procent ooit cannabis gebruikt. Daarna is er sprake van een forse toename, op 16-jarige leeftijd is ongeveer een kwart van de scholieren (26%) met cannabis in aanraking gekomen. Het percentage scholieren dat in de afgelopen maand cannabis heeft gebruikt neemt toe van minder dan één procent (0,4%) onder de 12-jarigen naar 11% onder de 16-jarigen. De gemiddelde leeftijd waarop scholieren cannabis gaan gebruiken is 14,2 jaar (gemiddelde leeftijd steekproef 12 t/m 16 jaar: 13,9 jaar). Jongens experimenteren op jongere leeftijd met cannabis (14,1 jaar) dan meisjes (14,4 jaar).

**Figuur 5.1: Prevalentie van cannabisgebruik in het voortgezet onderwijs naar leeftijd en geslacht, 12 t/m 16 jaar (%)**



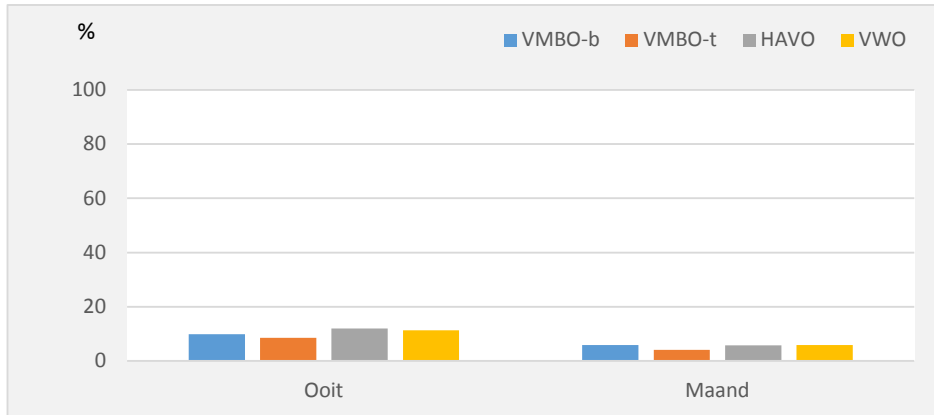
### Verschillen naar schoolniveau en migratieachtergrond

Er zijn geen significante verschillen tussen de schoolniveaus wat betreft het percentage scholieren dat ooit of in de afgelopen maand cannabis heeft gebruikt. Onder de VMBO-t leerlingen vinden we de laagste percentages voor zowel ooit in het leven als het gebruik



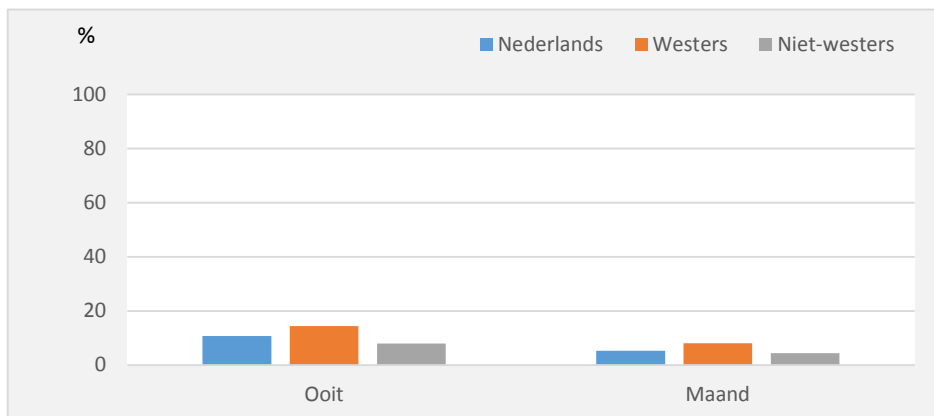
in de afgelopen maand, maar de verschillen met de andere opleidingsniveaus zijn niet significant (figuur 5.2, bijlage tabel 5.3 en 5.4).

**Figuur 5.2: Prevalentie van cannabisgebruik naar schoolniveau, 12 t/m 16 jaar (%)**



Scholieren met een westerse migratieachtergrond hebben de meeste ervaring met het gebruik van cannabis (14%). Dit percentage verschilt significant van dat van de scholieren met een niet-westerse achtergrond (8%), maar verschilt niet significant van scholieren met een Nederlandse achtergrond (11%). Het gebruik van cannabis in de afgelopen maand is eveneens het hoogst onder de scholieren met een westerse achtergrond (8%) en verschilt significant van scholieren met een Nederlandse (11%) en een niet-westerse achtergrond (8%; figuur 5.3, bijlage tabel 5.5 en 5.6).

**Figuur 5.3: Prevalentie van cannabisgebruik in het voortgezet onderwijs naar migratieachtergrond, 12 t/m 16 jaar (%)**



## 5.3 De cannabisgebruikers nader bekeken

In deze paragraaf worden de gegevens van de scholieren die in de maand voorafgaand aan het onderzoek cannabis hebben gebruikt (verder aangeduid als 'cannabisgebruikers') nader geanalyseerd.

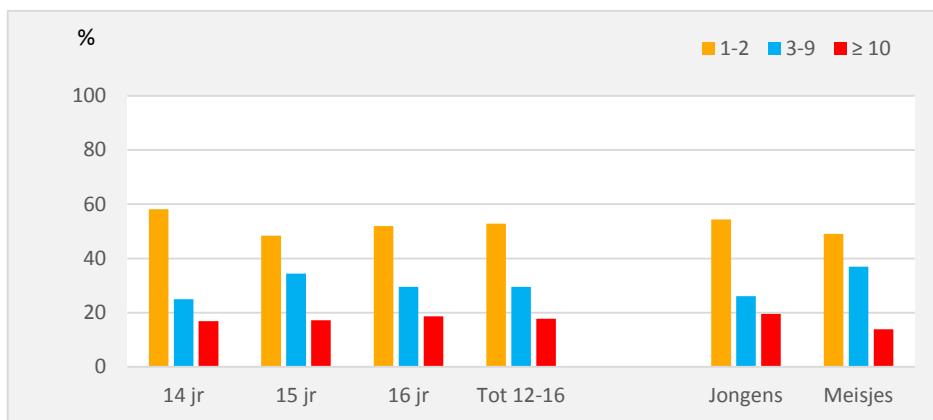
Het aantal cannabisgebruikers onder 12- en 13-jarigen is te klein voor nadere analyses en deze gegevens worden daarom niet apart gepresenteerd bij de uitsplitsing naar leeftijd. De 12- en 13-jarige gebruikers tellen wel mee in de totalen en in de resultaten naar geslacht en opleidingsniveau.

### Frequentie van cannabisgebruik en aantal joints per keer

Ruim de helft (53%) van de 12- t/m 16-jarige cannabisgebruikers heeft dit in de afgelopen maand één of twee keer gedaan (figuur 5.4, bijlage tabel 5.7). Bijna één op de vijf (18%) cannabisgebruikers heeft tien keer of vaker gebruikt.

Figuur 5.4: Scholieren die cannabis gebruiken (gebruikt in de afgelopen maand).

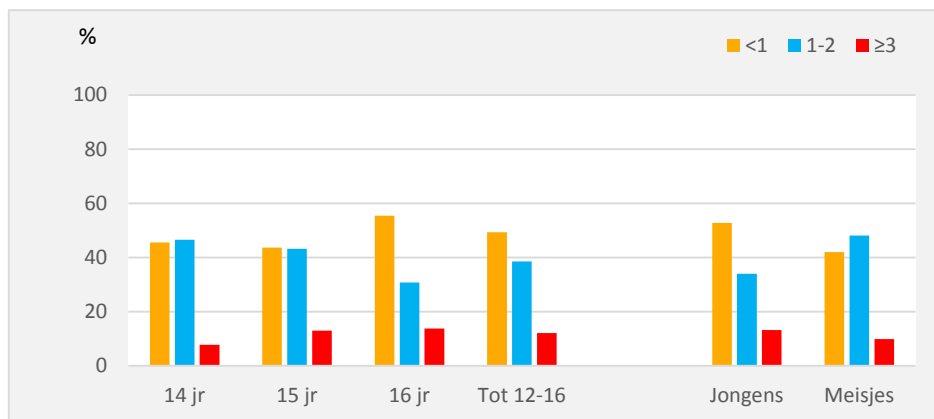
Aantal keren cannabisgebruik in de afgelopen maand in het voortgezet onderwijs, naar leeftijd<sup>1</sup> en geslacht (%)



<sup>1</sup> Vanwege de kleine aantallen zijn de resultaten van de 12- en 13-jarigen niet vermeld in de tabel, maar ze zijn wel meegenomen in de totalen.

Gemiddeld roken 12- t/m 16-jarige scholieren 1,4 joint per keer, jongens evenveel als meisjes. Ongeveer de helft van de leerlingen die de afgelopen maand had gebloed zegt minder dan 1 joint per keer te roken (49%; figuur 5.5; bijlage tabel 5.8). Twaalf procent van de leerlingen rookt 3 of meer joints per keer.

**Figuur 5.5: Scholieren die cannabis gebruiken (gebruikt in de afgelopen maand).  
Gemiddeld aantal joints per keer naar leeftijd<sup>1</sup> en geslacht (%)**

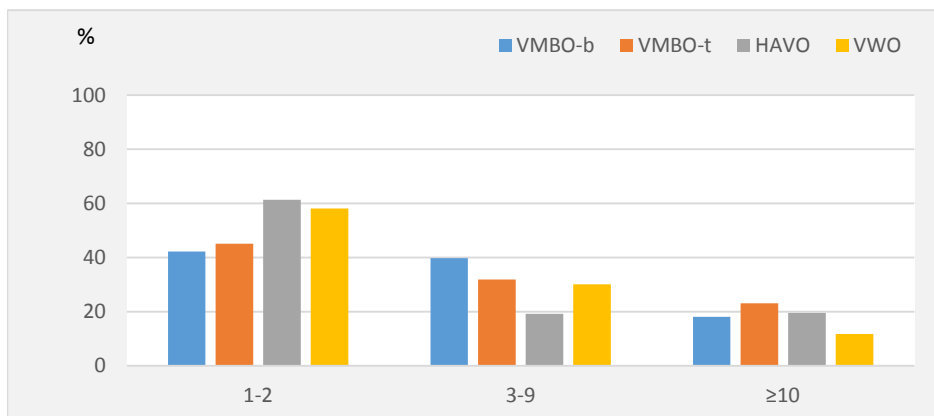


<sup>1</sup> Vanwege de kleine aantallen zijn de resultaten van de 12- en 13-jarigen niet vermeld in de tabel, maar ze zijn wel meegenomen in de totalen.

### Verschillen tussen schoolniveaus

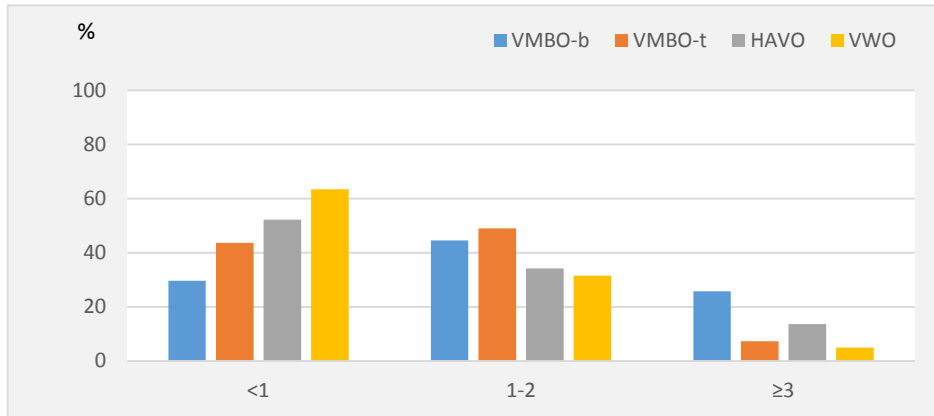
Er zijn geen significante verschillen tussen de schoolniveaus in het aantal keren dat de afgelopen maand cannabis is gebruikt. Wel lijken de cannabisgebruikers op het VWO minder vaak frequent (tien keer of vaker) te hebben gebruikt dan leerlingen van de andere schoolniveaus (figuur 5.6, bijlage tabel 5.9). Van de scholieren op het VWO heeft bijvoorbeeld 12 procent tien keer of vaker cannabis gebruikt in de afgelopen maand, op het VMBO-t gaat het om 23% van de scholieren (verschil niet significant).

**Figuur 5.6: Scholieren die cannabis gebruiken (gebruikt in de afgelopen maand).  
Aantal keren cannabisgebruik in de afgelopen maand naar schoolniveau, 12 t/m 16 jaar (%)**



Cannabisgebruikers op het VWO roken gemiddeld het minst aantal joints per keer (1 joint) en jongeren op het VMBO-b de meeste; 2 joints. Cannabisgebruikers op het VMBO-t (1,3 joint), HAVO (1,4 joint) zitten daar tussen in. Het roken van 3 of meer joints per keer laat eveneens zien dat de percentages het laagst zijn op het VWO (5%) en het hoogst op het VMBO-b (26%; figuur 5.7, bijlage tabel 5.10).

**Figuur 5.7: Scholieren die cannabis gebruiken (gebruikt in de afgelopen maand).**  
**Gemiddeld aantal joints per keer naar schoolniveau, 12 t/m 16 jaar (%)**



### Hoe komen scholieren aan cannabis?

Op de vraag 'Hoe kom je meestal aan je wiet/hasj?' antwoordt 16% van de gebruikers dat zij het zelf kopen. Eveneens 16% van de gebruikers zegt het meestal door vrienden of anderen te laten kopen. Het grootste deel (46%) zegt de wiet of hasj meestal te krijgen of met anderen mee te roken. Daarnaast geeft 15% van de cannabisgebruikers aan dat elk van de drie opties voorkomt (zelf kopen, krijgen of laten kopen).

Op de vraag 'waar koop je je wiet of hasj' worden het meest genoemd 'bij een dealer thuis' (15%) en 'op straat, park, etc.' (12%; tabel 5a). Zes procent van de 12- t/m 16-jarige cannabisgebruikers zegt de cannabis (weleens) in een coffeeshop te kopen. Dit is opvallend, omdat de leeftijdsgrens voor toegang tot een coffeeshop minimaal 18 jaar is. Wel is vergeleken met 2015 sprake van een afname; in 2015 gaf 15% van de laatste maand gebruikers aan cannabis (ook) in de coffeeshop te kopen (verschil is niet getoetst).

Tabel 5a: Scholieren die cannabis gebruiken (gebruikt in de afgelopen maand).

Plaats waar scholieren cannabis kopen naar leeftijd en geslacht, 14 t/m 16 jaar (%)<sup>1</sup>

	Leeftijd <sup>2</sup>			Geslacht		Totaal
	14	15	16	J	M	
Ik koop het nooit	65	69	75	67	81	71
Coffeeshop	3	6	9	7	3	6
Bij een dealer thuis	15	13	18	16	12	15
Bij iemand anders thuis	3	3	2	3	1	2
Op of rond school	3	3	3	4	1	3
Op straat, park etc.	15	14	10	15	6	12
Anders	4	8	3	6	4	5

<sup>1</sup> Men kon meerdere antwoorden aankruisen.

<sup>2</sup> Vanwege de kleine aantallen zijn de resultaten van de 12- en 13-jarigen niet vermeld in de tabel, maar ze zijn wel meegenomen in de totalen.

Om meer inzicht te krijgen in het percentage en de frequentie waarmee scholieren zelf wiet of hasj in een coffeeshop aanschaffen is een tweede vraag over dit onderwerp gesteld: 'Heb je de laatste 12 maanden zelf wiet/hasj in een coffeeshop gekocht'. Daarop werd door 8% van de laatste maand gebruikers bevestigend geantwoord. Ongeveer de helft van deze groep kocht het afgelopen jaar 6 keer of vaker in de coffeeshop en de andere helft minder vaak.

### Cannabisgebruik onder schooltijd

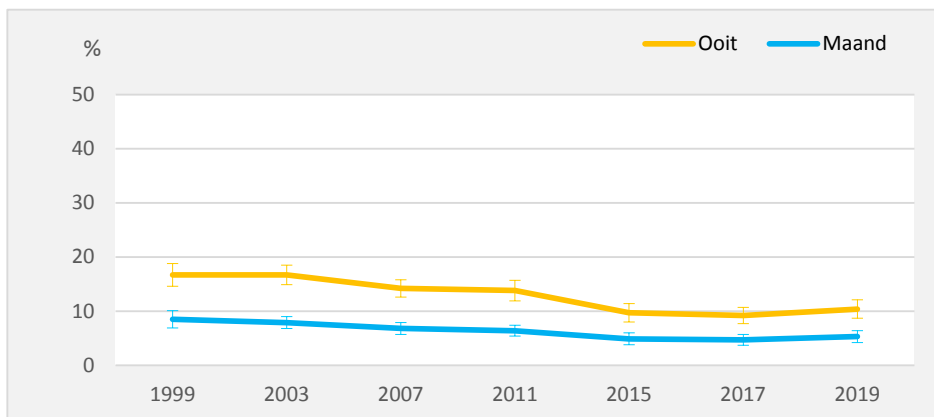
Van alle scholieren die in de afgelopen maand cannabis hebben gebruikt, antwoordt bijna de helft (44%) dat zij dit in de afgelopen maand wel eens onder schooltijd hebben gedaan (tussenuren of pauze). Jongens en meisjes doen dit even vaak. Berekend als percentage van alle scholieren gaat het om 2,3% van alle leerlingen.

## 5.4 Veranderingen in het cannabisgebruik in de periode 1999-2019

Vergeleken met 1999 (17%) hebben in 2019 (10%) beduidend minder 12- t/m 16-jarigen ervaring met het gebruik van cannabis (figuur 5.8, bijlage tabel 5.11). De daling heeft zich met name voorgedaan in de periode 2003-2015. Sinds 2015 blijft het percentage op hetzelfde niveau, rond de 10%. Deze trend is zowel bij jongens als bij meisjes te zien.

Het gebruik in de afgelopen maand is in 2019 (5%) eveneens significant lager dan in 1999 (9%; figuur 5.8, bijlage tabel 5.13). De maandprevalentie daalt heel geleidelijk tussen 1999 en 2015 en blijft in de 2 metingen daarna ongeveer gelijk aan het percentage in 2015 (rond de 5%). Voor de jongens is het verschil tussen 2019 (7%) en 1999 (11%) niet significant, maar voor de meisjes is er in die periode een halvering van 6% in 1999 naar 3% in 2019.

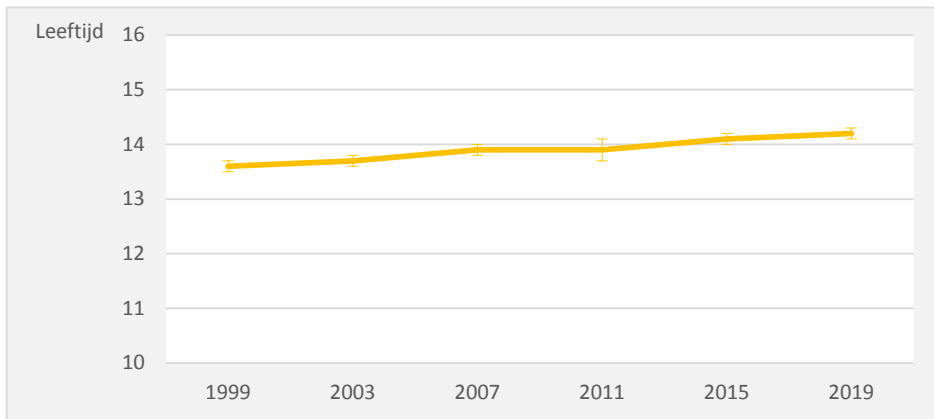
**Figuur 5.8: Trends cannabisgebruik in het voortgezet onderwijs (12 t/m 16 jaar) naar onderzoeksjaar (% , betrouwbaarheidsinterval)**



Uitsplitsing van de trend in de *lifetime*- en maandprevalentie naar leeftijd laat zien dat de algemene trend in grote lijnen terug te zien is onder alle leeftijden. Vanwege de kleinere aantallen leerlingen per leeftijdsgroep zijn echter niet alle verschillen significant (bijlage tabel 5.12 en 5.14).

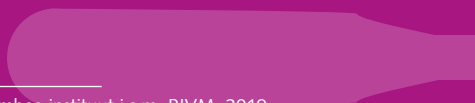
De gemiddelde leeftijd waarop scholieren voor het eerst cannabis gebruiken is in 2019 significant hoger dan in 1999 (figuur 5.9, bijlage tabel 5.15). Dat geldt ook voor jongens en meisjes afzonderlijk. De leeftijd stijgt heel geleidelijk. Tussen de opeenvolgende jaren is de toename in de startleeftijd niet statistisch significant.

**Figuur 5.9: Trends in de gemiddelde startleeftijd van cannabisgebruik in het voortgezet onderwijs (12 t/m 16 jaar) naar onderzoeksjaar (gemiddelde leeftijd, betrouwbaarheidsinterval)**



Trends onder de leeftijdsgroep 12 tot en met 18 jaar staan weergegeven in de bijlage (tabel 5.16 en 5.17).

## 6 Harddrugs, paddo's en lachgas



Bron: Peilstationsonderzoek Scholieren/Leefstijlmonitor, Trimbos-instituut i.s.m. RIVM, 2019.

Bron cijfers 2017: HBSC-Nederland/Leefstijlmonitor, UU, Trimbos-instituut en SCP i.s.m. RIVM.





# 6 Harddrugs, paddo's en lachgas

## 6.1 Belangrijkste bevindingen<sup>1</sup>

### Gebruik van harddrugs en paddo's in 2019

- Met 1,7% is XTC, net als de voorgaande onderzoeken, de harddrug waar de meeste scholieren in de leeftijd van 12 tot en met 16 jaar ervaring mee hebben. Daarna volgen amfetamine (1,2%) en cocaïne (1,1%).
- Van de 12- t/m 16-jarige scholieren heeft 2,8% tenminste één van de harddrugs (XTC, cocaïne, amfetamine, heroïne, crack, GHB, LSD) ooit in het leven gebruikt; jongens vaker dan meisjes.
- Het gebruik van paddo's is beperkt; 1,0% van de scholieren heeft dit ooit gebruikt.
- Het percentage jongeren dat de afgelopen maand nog heeft gebruikt bedraagt voor alle harddrugs en paddo's minder dan 1%.
- Het gebruik van enige harddrug ooit in het leven lijkt het laagst op het VWO, maar het verschil met andere schoolniveaus is klein. In de afgelopen maand hebben VWO-leerlingen minder vaak enige harddrugs gebruikt dan leerlingen op het VMBO-b en de HAVO.

### Trends in het gebruik van harddrugs en paddo's

- Het gebruik van de harddrugs XTC, cocaïne en amfetamine en van paddo's ooit in het leven is sinds 1999 geleidelijk gedaald, maar is de laatste jaren stabiel.

### Gebruik van lachgas in 2019

- Van de scholieren van 12 t/m 16 jaar in het voortgezet onderwijs heeft één op de tien ooit lachgas gebruikt en 2,5% deed dit nog in de afgelopen maand. In groep 7 en 8 van het basisonderwijs heeft 2,3% van de scholieren ooit lachgas gebruikt.
- Leerlingen van het VMBO-b hebben de meeste ervaring met lachgas, zowel ooit in het leven als in de afgelopen maand. Met name het verschil met het VWO is groot.
- Scholieren in het voortgezet onderwijs met een Nederlandse achtergrond hebben minder vaak lachgas gebruikt ooit in het leven en in de afgelopen maand dan scholieren met een westerse of een niet-westerse migratieachtergrond.

### Trends in het gebruik van lachgas

- In 2019 hebben meer jongeren in het voortgezet onderwijs ervaring met lachgas dan in 2015 (respectievelijk 10% en 8%).
- Het gebruik van lachgas in de laatste maand is sinds 2015 stabiel rond de 2,5%.

1 Als we spreken van een verschil tussen twee percentages, dan is dit een significant verschil gebaseerd op een (logistische) regressie analyse ( $p < 0,05$ ). Zie ook H2.

## 6.2 Gebruik van harddrugs en paddo's onder scholieren

In deze paragraaf wordt het gebruik van harddrugs en paddo's onder scholieren in het voortgezet onderwijs (12 tot en met 16 jaar) beschreven. Gezien de lage percentages zijn in de paragraaf geen figuren, maar tabellen opgenomen.

Het gebruik van zeven soorten harddrugs is gemeten: ecstasy (XTC), cocaïne, amfetamine, heroïne, crack, GHB en LSD. Deze harddrugs zijn samengenomen voor de berekening van 'enige harddrug'. Van XTC, cocaïne en amfetamine zijn afzonderlijke tabellen opgenomen in de bijlage en ook van het gebruik van enige harddrugs. Vanwege de lage prevalenties zijn van heroïne, crack, GHB en LSD geen aparte tabellen opgenomen in de bijlage.

In deze paragraaf wordt ook het gebruik van hallucinogene paddenstoeltjes (paddo's) beschreven. Dit wordt los van de harddrugs beschreven, omdat paddo's wettelijk gezien tot de softdrugs worden gerekend.

### Hoeveel scholieren gebruiken harddrugs of paddo's?

Met 1,7% is XTC de harddrug die het vaakst ooit in het leven is gebruikt door scholieren van 12 t/m 16 jaar. Daarna volgen amfetamine en cocaïne (tabel 6a, bijlage tabellen 6.1, 6.10 en 6.19). Er is slechts door heel weinig scholieren met heroïne (0,3%), crack (0,5%), GHB (0,3%) en LSD (0,3%) geëxperimenteerd. Van de scholieren heeft 2,8% tenminste één van de zeven hiergenoemde harddrugs ooit gebruikt (tabel 6a, bijlage tabel 6.28). Paddo's zijn door 1,0% van de scholieren tenminste eenmaal gebruikt (tabel 6a, bijlage tabel 6.38).

In de maand voorafgaand aan het onderzoek heeft minder dan 1% van de leerlingen van 12 t/m 16 jaar XTC, cocaïne of amfetamine gebruikt (tabel 6a, bijlage tabellen 6.2, 6.11, 6.20). De maandprevalenties van heroïne (0,1%), crack (0,2%), GHB (0,1%) en LSD (0,2%) zijn zeer laag. Van de scholieren heeft 1,4% in de afgelopen maand enige harddrug gebruikt (tabel 6a, bijlage tabel 6.29). Het gebruik van paddo's in de afgelopen maand is met 0,4% zeer beperkt (tabel 6a, bijlage tabel 6.39).

Tabel 6a: Prevalentie van het gebruik van harddrugs en paddo's in het voortgezet onderwijs naar geslacht, 12 t/m 16 jaar (%)

	XTC	Cocaïne	Amfetamine	Enige harddrug <sup>1</sup>	Paddo's
<b>Ooit</b>					
Jongens	2.2	1.4	1.6	3.6	1.3
Meisjes	1.3	0.9	0.8	1.9	0.6
Totaal	1.7	1.1	1.2	2.8	1.0
<b>Maand</b>					
Jongens	1.2	0.7	0.9	1.8	0.5
Meisjes	0.5	0.4	0.4	0.9	0.3
Totaal	0.8	0.6	0.7	1.4	0.4

<sup>1</sup> Enige harddrug betreft het gebruik van XTC, cocaïne, amfetamine, heroïne, crack, GHB of LSD

### Verschillen naar geslacht en leeftijd

Twee keer zoveel jongens als meisjes hebben ooit in het leven tenminste één van de harddrugs (XTC, cocaïne, amfetamine, heroïne, GHB, Crack, LSD) gebruikt (respectievelijk 3,6% en 1,9%; tabel 6a). Het gebruik van de afzonderlijke harddrugs (XTC, cocaïne en amfetamine) en paddo's ooit in het leven is ook hoger onder jongens dan onder meisjes.

Ook in de afgelopen maand zijn deze verschillen zichtbaar: jongens gebruiken vaker XTC, amfetamine en enige harddrug dan meisjes (tabel 6a). De maandprevalentie van het gebruik van cocaïne en paddo's lijkt ook iets hoger onder jongens dan onder meisjes, maar deze verschillen zijn niet significant.

Het gebruik van enige harddrug ooit in het leven en in de afgelopen maand stijgt geleidelijk met de leeftijd (bijlage tabel 6.28 en 6.29). Op 12-jarige leeftijd heeft 0,9% ooit enige harddrug gebruikt en 0,3% deed dit in de afgelopen maand. Deze percentages nemen toe tot respectievelijk 5% en 2,6% op 16-jarige leeftijd.

Voor XTC is aanvullend gekeken naar de gemiddelde leeftijd waarop scholieren dit voor het eerst proberen. Gemiddeld zijn scholieren 14,2 jaar als zij voor het eerst XTC gebruiken (gemiddelde leeftijd steekproef 12 t/m 16 jaar: 13,9 jaar). Deze leeftijd is vergelijkbaar voor jongens en meisjes (respectievelijk 14,1 en 14,4 jaar).

### Verschillen naar schoolniveau en migratieachtergrond

Het percentage leerlingen dat ooit tenminste één van de harddrugs (XTC, cocaïne, amfetamine, heroïne, GHB, Crack, LSD) heeft gebruikt lijkt het laagst op het VWO, maar dit verschilt niet significant van de andere schoolniveaus. Op het VWO zijn ook de laagste *lifetime*-prevalenties van het gebruik van XTC, cocaïne, amfetamine en paddo's, maar de verschillen met de andere schoolniveaus zijn klein en niet significant (tabel 6b, bijlage tabellen 6.3, 6.12, 6.21, 6.30 en 6.40).

Ook het gebruik in de afgelopen maand van enige harddrug is het laagst op het VWO (0,5%), dit verschilt significant van het VMBO-b (2,0%) en de HAVO (1,7%). Het gebruik van XTC, cocaïne, amfetamine en paddo's in de afgelopen maand is eveneens het laagst op het VWO, maar de percentages zijn klein en de verschillen niet significant (tabel 6b, bijlage tabellen 6.4, 6.13, 6.22, 6.31 en 6.41).

**Tabel 6b: Prevalentie van het gebruik van harddrugs en paddo's naar schoolniveau, 12 t/m 16 jaar (%)**

	XTC	Cocaïne	Amfetamine	Enige harddrug <sup>1</sup>	Paddo's
<b>Ooit</b>					
VMBO-b	2.3	1.5	2.0	3.5	1.1
VMBO-t	1.7	1.4	1.3	3.1	1.4
HAVO	2.0	1.2	1.1	3.1	0.8
VWO	1.1	0.5	0.6	1.6	0.7
<b>Maand</b>					
VMBO-b	0.9	0.7	0.9	2.0	0.8
VMBO-t	1.0	0.8	0.8	1.4	0.5
HAVO	1.1	0.7	0.8	1.7	0.3
VWO	0.4	0.2	0.2	0.5	0.2

<sup>1</sup> Enige harddrug betreft het gebruik van XTC, cocaïne, amfetamine, heroïne, crack, GHB of LSD

Scholieren met een westerse migratieachtergrond lijken de meeste ervaring te hebben met het gebruik van enige harddrugs (XTC, cocaïne, amfetamine, heroïne, GHB, Crack, LSD) ooit in het leven. De verschillen met scholieren met een Nederlandse of een niet-westerse migratieachtergrond zijn echter niet significant. Bij de *lifetime*-prevalentie van XTC, cocaïne, amfetamine en paddo's zijn de verschillen naar migratieachtergrond klein en niet significant (tabel 6c, bijlagen tabellen 6.5, 6.14, 6.23, 6.32 en 6.42).

Het gebruik van enige harddrugs in de afgelopen maand verschilt niet naar migratieachtergrond (bijlage tabel 6.33). Het aantal gebruikers in de afgelopen maand van de afzonderlijke middelen was te klein om analyses naar migratieachtergrond te kunnen doen.

**Tabel 6c: Lifetime-prevalentie van het gebruik van harddrugs en paddo's in het voortgezet onderwijs naar migratieachtergrond, 12 t/m 16 jaar (%)**

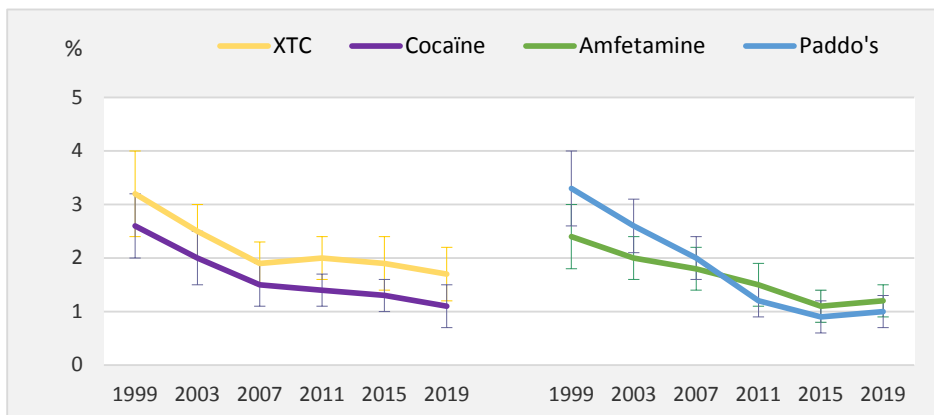
	XTC	Cocaïne	Amfetamine	Enige harddrug <sup>1</sup>	Paddo's
Nederlands	1.8	1.0	1.1	2.6	0.9
Westers	1.2	1.2	1.6	3.7	1.5
Niet-westers	1.6	1.4	1.4	2.8	1.2

<sup>1</sup> Enige harddrug betreft het gebruik van XTC, cocaïne, amfetamine, heroïne, crack, GHB of LSD

## 6.3 Veranderingen in het gebruik van harddrugs en paddo's in de periode 1999-2019

In deze paragraaf worden veranderingen in het gebruik van harddrugs en paddo's beschreven vanaf 1999. Het gebruik van deze middelen is elke vier jaar gemeten met uitzondering van het gebruik van XTC, dat sinds 2015 elke twee jaar wordt gemeten. Het gebruik van XTC, cocaïne en amfetamine ooit in het leven is sinds 1999 geleidelijk gedaald, maar is de laatste jaren stabiel (figuur 6.1, bijlage tabellen 6.6, 6.15, 6.24). De verschillen tussen de opeenvolgende onderzoeken zijn niet significant, met uitzondering van het gebruik van XTC in de laatste jaren: dit daalde van 1,9% in 2015 naar 1,0% in 2017 en steeg daarna weer naar 1,7% in 2019 (bijlage tabel 6.6). Het lijkt in 2017 daarom om een tijdelijke dip te gaan en niet om een structurele daling. Het gebruik van tenminste één van de harddrugs (XTC, cocaïne, amfetamine, heroïne, GHB, Crack, LSD) ooit in het leven wordt sinds 2007 gemeten en laat sindsdien een geleidelijke, niet-significante, afname zien; van 3,6% in 2007 naar 2,8% in 2019. Ook de verschillen tussen de opeenvolgende onderzoeken zijn niet significant (bijlage tabel 6.34). Het percentage scholieren dat ooit paddo's heeft gebruikt is sinds 2011 stabiel rond de 1% (figuur 6.1, bijlage tabel 6.43). Het gebruik van XTC, cocaïne, amfetamine en paddo's in de laatste maand vertoont een vergelijkbaar patroon als het gebruik ooit in het leven (bijlage tabellen 6.7, 6.16, 6.25, 6.35 en 6.44). Het gebruik van tenminste één van de harddrugs in de afgelopen maand is sinds 2007 stabiel.

**Figuur 6.1: Trends in de *lifetime*-prevalentie van het gebruik van XTC, cocaïne, amfetamine en paddo's in het voortgezet onderwijs, 12 t/m 16 jaar (% , betrouwbaarheidsinterval)**



Trends onder de leeftijdsgroep 12 t/m 18 jaar staan weergegeven in de bijlage (tabellen 6.8, 6.9, 6.17, 6.18, 6.26, 6.27, 6.36, 6.37, 6.45 en 6.46).

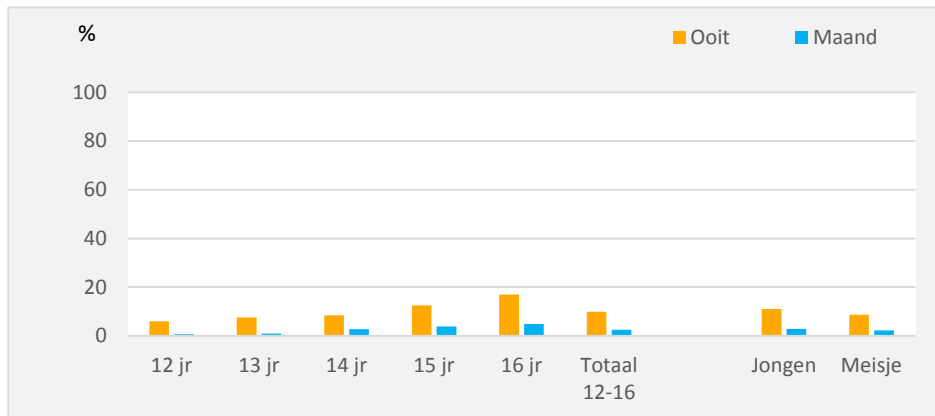
## 6.4 Gebruik van lachgas onder scholieren

### Hoeveel scholieren gebruiken lachgas?

Van alle leerlingen van 12 t/m 16 jaar in het voortgezet onderwijs heeft één op de tien (10%) ooit lachgas gebruikt (bijlage tabel 6.47). De meesten van hen gebruikten 1 (42%) of 2-4 (36%) ballonnen per keer als ze lachgas gebruikten, maar een deel gebruikte 5-9 (12%) of zelfs 10 of meer (10%) ballonnen per keer. In groep 7 en 8 van het basisonderwijs heeft 2,3% van de scholieren ooit lachgas gebruikt.

Van de scholieren in het voortgezet onderwijs heeft 2,5% in de maand voorafgaand aan het onderzoek lachgas gebruikt (bijlage tabel 6.48). Het aantal ballonnen dat per keer gebruikt wordt, ligt onder deze recente gebruikers hoger: 19% gebruikt meestal 1 ballon, 41% 2-4 ballonnen, 20% 5-9 ballonnen en 20% 10 of meer ballonnen.

**Figuur 6.2: Prevalentie van het gebruik van lachgas in het voortgezet onderwijs naar geslacht en leeftijd, 12 t/m 16 jaar (%)**



### Verschillen naar geslacht en leeftijd

Jongens in het voortgezet onderwijs hebben meer ervaring met het gebruik van lachgas dan meisjes (figuur 6.2, bijlage tabel 6.47). Dit verschil is het grootst onder de 12-jarigen (jongens: 8%; meisjes: 4%) en verdwijnt geleidelijk met het toenemen van de leeftijd. Onder 16-jarigen is geen verschil meer zichtbaar tussen jongens en meisjes. Bij het gebruik van lachgas in de afgelopen maand zijn nauwelijks sekse verschillen (2,8% jongens, 2,2% meisjes; figuur 6.2, bijlage tabel 6.48).

In het voortgezet onderwijs stijgt het gebruik van lachgas ooit in het leven en in de afgelopen maand geleidelijk met de leeftijd. Op 12-jarige leeftijd heeft 6% ooit lachgas gebruikt en 0,6% deed dit in de afgelopen maand; op 16-jarige leeftijd heeft 17% ooit lachgas gebruikt en 5% deed dit in de afgelopen maand.

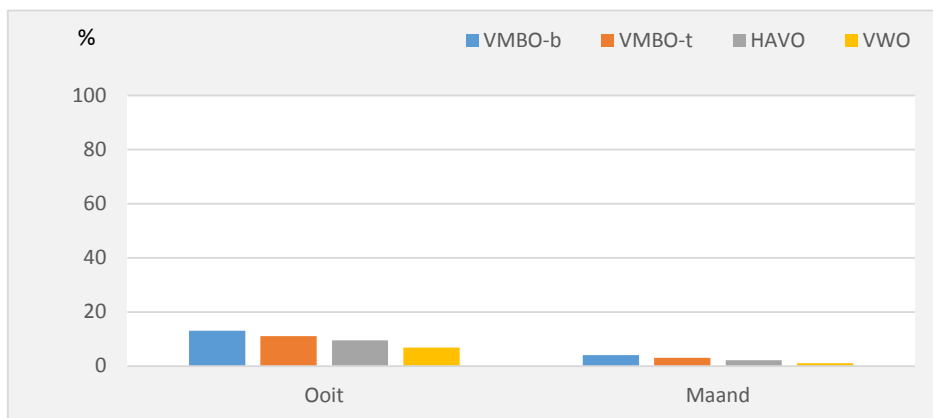
De gemiddelde leeftijd waarop scholieren gaan voor het eerst lachgas gebruiken is 13,6 jaar (gemiddelde leeftijd steekproef 12 t/m 16 jaar: 13,9 jaar). Deze leeftijd is vergelijkbaar voor jongens en meisjes (respectievelijk 13,5 en 13,7 jaar).

### Verschillen naar schoolniveau en migratieachtergrond

Leerlingen op het VMBO-b hebben de meeste ervaring met lachgas; 13% van deze scholieren heeft ooit lachgas gebruikt (figuur 6.3, bijlage tabel 6.49). Dat is meer dan op de andere schoolniveaus, hoewel alleen het verschil met het VWO significant is. Ook op het VMBO-t is de *lifetime*-prevalentie hoger dan op het VWO.

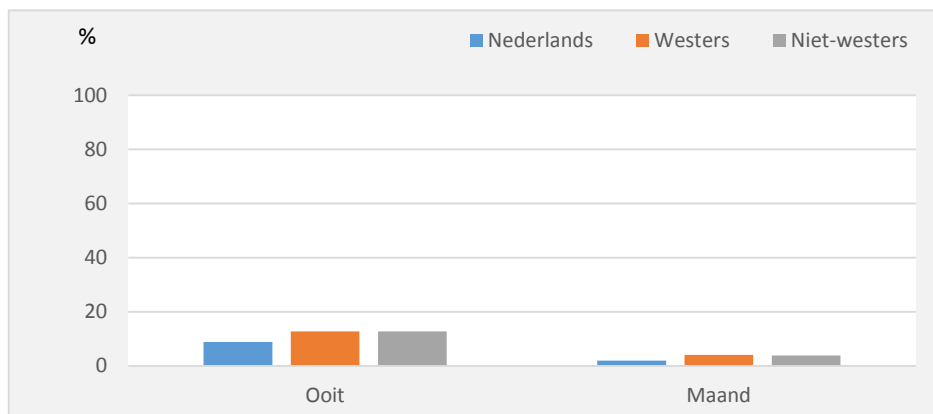
Het percentage leerlingen dat in de afgelopen maand lachgas heeft gebruikt is met 4,1% het hoogst onder VMBO-b leerlingen (figuur 6.3, bijlage tabel 6.50), dat is bijna vier maal zo hoog als onder VWO-leerlingen (1,1%). De verschillen met de andere schoolniveaus zijn niet significant.

Figuur 6.3: Prevalentie van het gebruik van lachgas naar schoolniveau, 12 t/m 16 jaar (%)



Scholieren met een Nederlandse achtergrond hebben minder vaak in hun leven lachgas gebruikt dan scholieren met een westerse of een niet-westerse migratieachtergrond (respectievelijk 9%, 13% en 13%; figuur 6.4, bijlage tabel 6.51). Ook in de afgelopen maand is het gebruik van lachgas het laagst onder scholieren met een Nederlandse achtergrond vergeleken met de andere twee groepen (figuur 6.4, bijlage tabel 6.52).

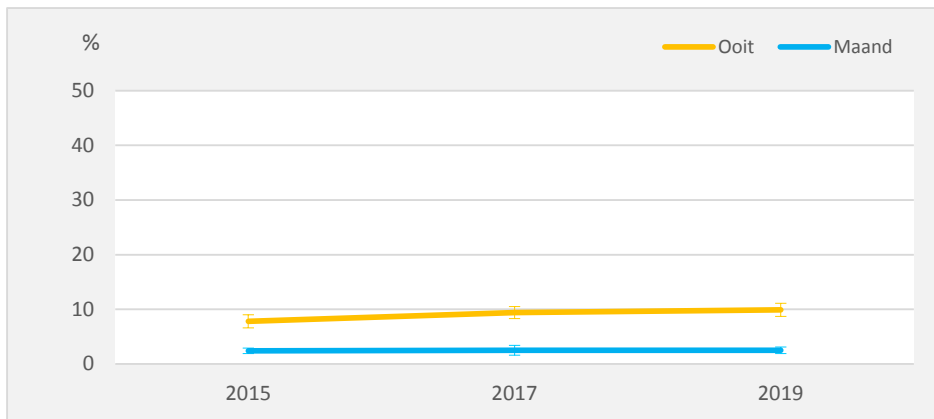
Figuur 6.4: Prevalentie van het gebruik van lachgas naar migratieachtergrond, 12 t/m 16 jaar (%)



## 6.5 Veranderingen in het gebruik van lachgas in de periode 2015-2019

Het gebruik van lachgas ooit in het leven is sinds 2015 elke twee jaar gemeten. Het gebruik laat in deze periode een geleidelijke toename zien; van 8% in 2015 naar 9% in 2017 en 10% in 2019. Het verschil met het voorgaande onderzoek is steeds niet significant (figuur 6.5, bijlage tabel 6.53), maar in 2019 hebben significant meer jongeren ervaring met lachgas dan in 2015. Het gebruik van lachgas in de laatste maand is sinds 2015 stabiel rond de 2,5% (figuur 6.5, bijlage tabel 6.54).

**Figuur 6.5: Trends in de prevalentie van het gebruik van lachgas in het voortgezet onderwijs, 12 t/m 16 jaar (% , betrouwbaarheidsinterval)**



Trends onder de leeftijdsgroep 12 t/m 18 jaar staan weergegeven in de bijlage (tabellen 6.55 en 6.56).



## 7 Elektronische sigaret, *heat-not-burn* product en waterpijp



Bron: Peilstationsonderzoek Scholieren/Leefstijlmonitor, Trimbos-instituut i.s.m. RIVM, 2019.

Bron cijfers 2017: HBSC-Nederland/Leefstijlmonitor, UU, Trimbos-instituut en SCP i.s.m. RIVM.

# 7 Elektronische sigaret, *heat-not-burn* product en waterpijp

## 7.1 Belangrijkste bevindingen<sup>1</sup>

### Gebruik van de elektronische sigaret en *heat-not-burn* product in 2019

- Een kwart van de jongeren van 12 tot en met 16 jaar heeft ooit een elektronische sigaret gebruikt. Het percentage was hoger voor jongens (28%) dan voor meisjes (22%).
- In het basisonderwijs heeft 3,2% van de scholieren de elektronische sigaret ooit gebruikt.
- De *lifetime*-prevalentie van de elektronische sigaret is meer dan twee keer zo hoog op het VMBO-b als op het VWO.
- Van de 12- t/m 16-jarige jongeren heeft 3,0% ooit een *heat-not-burn* product gebruikt.
- Bijna één op de vijf jongeren (17%) van de jongeren die een *heat-not-burn* product gebruikt doet dit bijna elke week of vaker.

### Trends in het gebruik van de elektronische sigaret

- Het percentage jongeren van 12 t/m 16 jaar dat ooit een e-sigaret heeft gebruikt is gedaald tussen 2015 (34%) en 2017 (28%). Vanaf 2017 lijkt er een lichte daling te zijn naar 25% in 2019.

### Gebruik van de waterpijp in 2019

- Bijna één op de vijf jongeren (17%) van 12 t/m 16 jaar heeft ooit waterpijp gerookt en 4,5% heeft in de maand voorafgaand aan het onderzoek waterpijp gerookt.
- Het percentage jongeren van 12 t/m 16 jaar dat ooit waterpijp heeft gerookt is hoger voor jongens (18%) dan voor meisjes (15%). Dit geldt ook voor het gebruik van de waterpijp in de afgelopen maand (respectievelijk 6% en 3,4%).
- Het percentage jongeren van 12 t/m 16 jaar dat ooit waterpijp heeft gerookt is het laagst onder jongeren met een Nederlandse achtergrond (15%) en het hoogst onder jongeren met een niet-westerse migratieachtergrond (23%).

### Trends in het gebruik van de waterpijp

- Het percentage 12- t/m 16-jarigen dat ooit waterpijp gerookt heeft is tussen 2015 (23%) en 2017 (18%) gedaald. Vanaf 2017 lijkt het percentage licht gedaald te zijn naar 17% in 2019.
- Het percentage jongeren van 12 t/m 16 jaar dat de afgelopen maand waterpijp gerookt heeft is gedaald tussen 2015 (7%) en 2019 (4,5%).

1 Als we spreken van een verschil tussen twee percentages, dan is dit gebaseerd op een (logistische) regressie analyse ( $p < 0,05$ ). Zie ook H2.

## 7.2 Gebruik van de elektronische sigaret en *heat-not-burn* product onder scholieren

Aan scholieren van het basisonderwijs en het voortgezet onderwijs is gevraagd of ze ooit een elektronische sigaret (e-sigaret) of een *heat-not-burn* (HNB) product hebben gebruikt en zo ja hoe vaak ze het gebruikten. Onder een e-sigaret verstaan we producten als de shisha-pen, e-hooka, e-smoker en flavor vape. Een HNB-product is een klein apparaat waarin tabak niet wordt verbrand, maar verhit. Voorbeelden van een HNB-product zijn de IQOS en de *heat stick*.

### Hoeveel scholieren gebruiken de e-sigaret of een HNB-product?

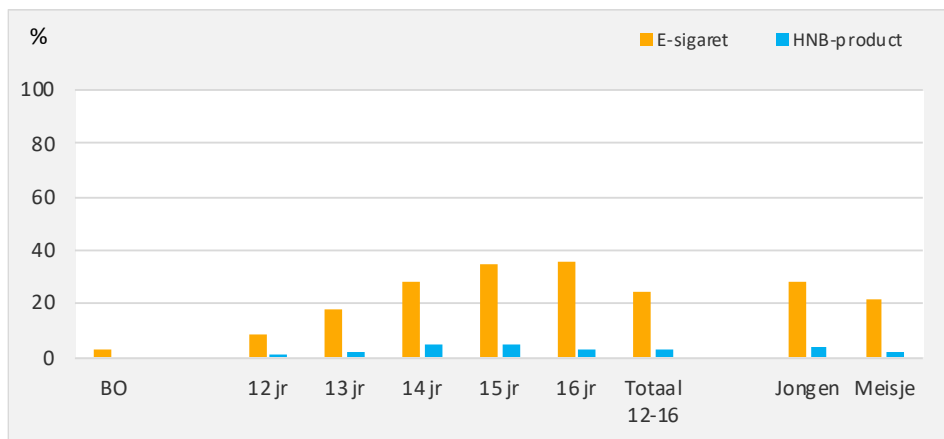
Een kwart van de 12- tot en met 16-jarige jongeren in het voortgezet onderwijs heeft ooit een e-sigaret gebruikt (figuur 7.1, bijlage tabel 7.1). Van deze gebruikers heeft meer dan de helft (55%) deze recent niet meer gebruikt. Eén op de tien gebruikers gebruikt de e-sigaret bijna elke week of vaker. In groep 7 en 8 van het basisonderwijs heeft 3,2% van de scholieren ooit een e-sigaret gebruikt. De *lifetime*-prevalentie van een HNB-product onder 12- t/m 16-jarigen is 3,0% (figuur 7.1, bijlage tabel 7.2). Bijna één op de vijf gebruikers (17%) gebruikt een HNB-product bijna elke week of vaker.

### Verschillen naar geslacht en leeftijd

Onder de 12- t/m 16-jarigen hebben meer jongens (28%) dan meisjes (22%) ooit een e-sigaret gebruikt (figuur 7.1, bijlage tabel 7.1). Het percentage jongeren dat ooit eens een e-sigaret heeft gebruikt neemt sterk toe tussen 12 jaar (9%) en 14 jaar (28%). Vanaf 14 jaar neemt dit percentage niet meer significant toe.

Onder jongeren van 12 t/m 16 jaar hebben meer jongens (3,7%) dan meisjes (2,3%) ooit een HNB-product gebruikt (figuur 7.1, bijlage tabel 7.2). Net als bij de e-sigaret, neemt het gebruik van een HNB-product toe tussen 12 en 14 jaar. Zo heeft 0,6% van de 12-jarigen ooit een HNB-product gebruikt ten opzichte van 4,3% van de 14-jarigen. Vanaf 14 jaar stijgt dit percentage niet meer significant (figuur 7.1, bijlage tabel 7.2).

**Figuur 7.1: Lifetime-prevalentie van de e-sigaret en een HNB-product, basisonderwijs (totaal) en voortgezet onderwijs naar leeftijd en geslacht, 12 t/m 16 jaar (%)**

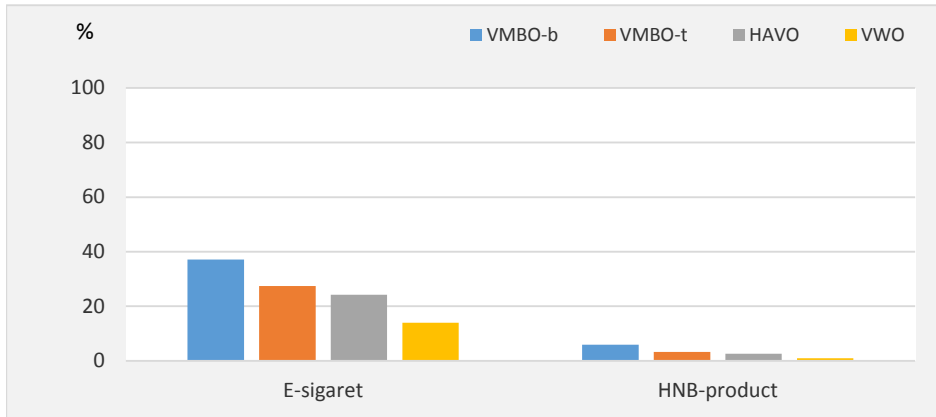


### Verschillen naar schoolniveau en migratieachtergrond

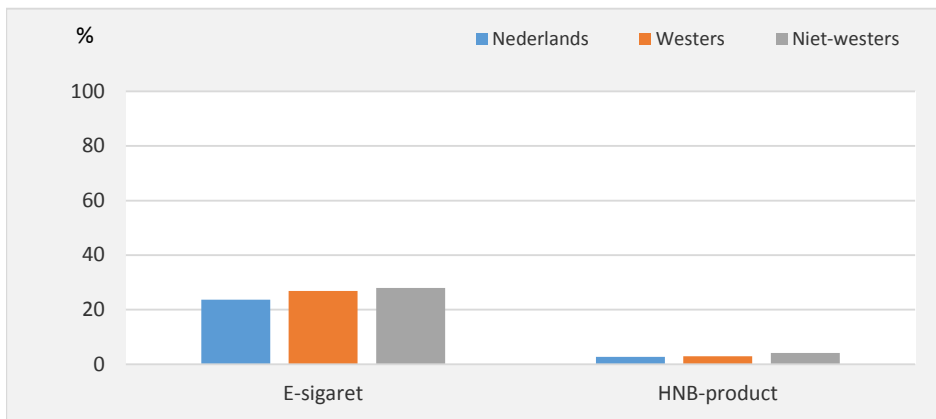
Het gebruik van de e-sigaret verschilt tussen 12- t/m 16-jarigen van verschillende schoolniveaus. Onder jongeren op het VWO (14%) is het percentage dat ooit een e-sigaret heeft gebruikt het laagst en onder jongeren op VMBO-b (37%) is dit het hoogst (figuur 7.2, bijlage tabel 7.3). Jongeren met een Nederlandse achtergrond hebben minder vaak ooit een e-sigaret gebruikt (24%) dan jongeren met een niet-westerse migratieachtergrond (28%), maar dit verschil is niet significant (figuur 7.3, bijlage tabel 7.5).

Onder jongeren van 12 t/m 16 jaar die ooit een HNB-product hebben gebruikt zijn er verschillen te zien tussen de schoolniveaus (figuur 7.2, bijlage tabel 7.4). Zo is het gebruik van een HNB-product onder 12- t/m 16-jarigen het laagst op het VWO (1,0%) en het hoogst op het VMBO-b (6%). Het percentage jongeren van 12 t/m 16 jaar dat ooit een HNB-product gebruikt heeft, is het laagst onder jongeren met een Nederlandse achtergrond (2,7%) en het hoogst onder jongeren met een niet-westerse migratieachtergrond (4,1%; figuur 7.3, bijlage tabel 7.6), maar dit verschil is niet significant.

**Figuur 7.2: Lifetime-prevalentie van de e-sigaret en een HNB-product naar schoolniveau, 12 t/m 16 jaar (%)**



**Figuur 7.3: Lifetime-prevalentie van de e-sigaret en een HNB-product naar migratieachtergrond, 12 t/m 16 jaar (%)**



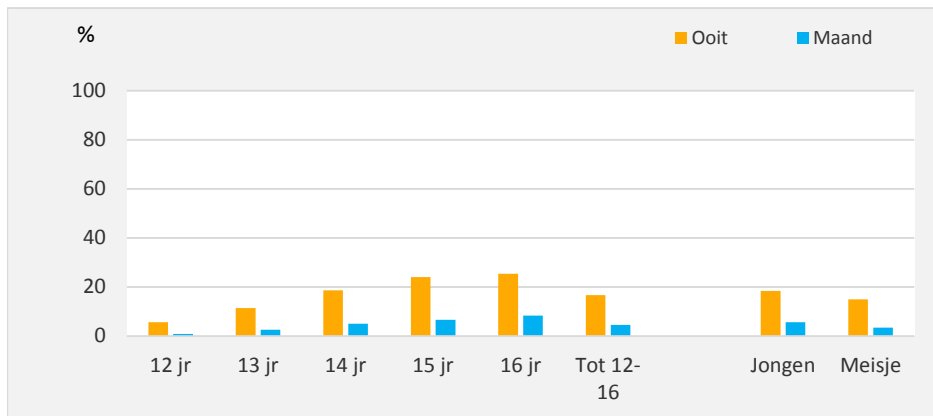
## 7.3 Gebruik van de waterpijp onder scholieren

Aan scholieren is gevraagd of zij ooit en in de afgelopen maand een waterpijp hebben gebruikt. Een waterpijp is een instrument om waterpijptabak of kruidenmengsels mee te roken.

### Hoeveel scholieren gebruiken de waterpijp?

Bijna één op de vijf (17%) 12- t/m 16-jarige scholieren heeft ooit een waterpijp gerookt (figuur 7.4, bijlage tabel 7.7). In het basisonderwijs is dit percentage lager (2,7%; niet in figuur). Het percentage jongeren van 12 t/m 16 jaar dat in de maand voorafgaand aan het onderzoek (hierna omschreven als 'afgelopen maand') een waterpijp heeft gerookt is 4,5% (figuur 7.4, bijlage tabel 7.8).

**Figuur 7.4: Prevalentie van de waterpijp in het voortgezet onderwijs naar leeftijd en geslacht, 12 t/m 16 jaar (%)**



### Verschillen naar geslacht en leeftijd

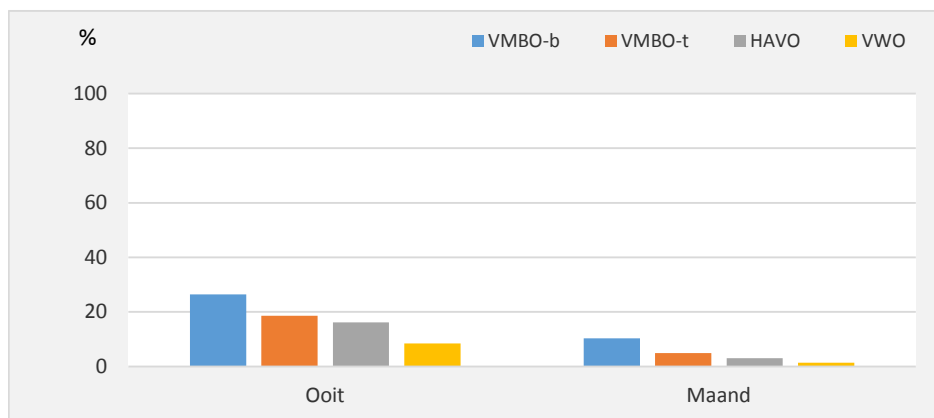
Meer jongens (18%) dan meisjes (15%) in het voortgezet onderwijs hebben ooit een waterpijp gerookt (figuur 7.4, bijlage tabel 7.7). Dit geldt ook voor het gebruik in de afgelopen maand (jongens: 6%; meisjes: 3,4%; figuur 7.4, bijlage tabel 7.8).

Het percentage jongeren dat ooit waterpijp heeft gerookt neemt toe van 6% bij de 12-jarigen tot 24% bij de 15-jarigen (figuur 7.4, bijlage tabel 7.7). Daarna neemt het percentage niet meer significant toe. Ook in het gebruik in de afgelopen maand is deze stijging te zien: van 0,9% bij de 12-jarigen naar 8% bij de 16-jarigen (figuur 7.4, bijlage tabel 7.8). Alleen tussen 12 en 13 jaar is er sprake van een significante stijging.

### Verschillen naar schoolniveau en migratieachtergrond

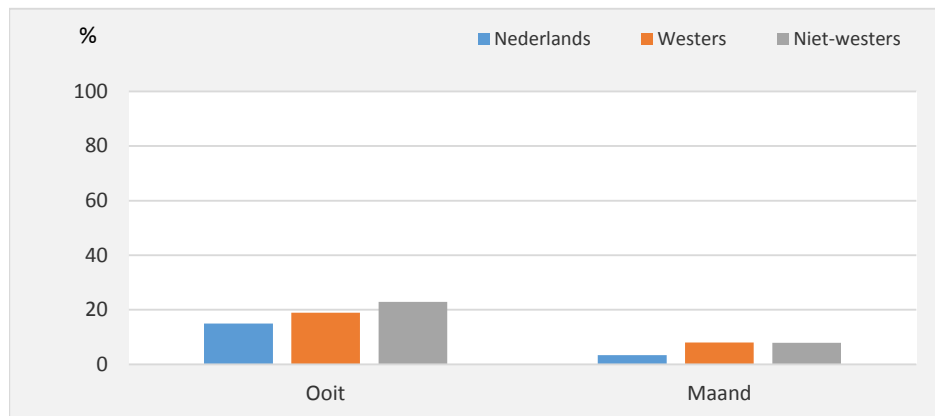
De *lifetime*-prevalentie van waterpijp roken onder 12- t/m 16-jarigen op het VMBO-b verschilt van dat van jongeren op het HAVO en VWO (figuur 7.5, bijlage tabel 7.9). Zo heeft op het VWO minder dan één op de tien jongeren (8%) ooit de waterpijp gerookt, terwijl dit meer dan drie keer zo vaak voorkomt op het VMBO-b (26%). Ook bij het gebruik in de afgelopen maand zijn er een aantal verschillen tussen de schoolniveaus zichtbaar (figuur 7.5, bijlage tabel 7.10). Zo is het percentage het laagst op het VWO (1,4%) en het hoogst op het VMBO-b (10%) en is er ook een verschil tussen VMBO-b en VMBO-t (4,9%).

Figuur 7.5: Prevalentie van de waterpijp naar schoolniveau, 12 t/m 16 jaar (%)



Het percentage jongeren in het voortgezet onderwijs dat ooit waterpijp heeft gerookt is het laagst onder jongeren met een Nederlandse achtergrond (15%) en het hoogst onder jongeren met een niet-westerse migratieachtergrond (23%; figuur 7.6, bijlage tabel 7.11). Het gebruik in de afgelopen maand is eveneens het laagst onder jongeren met een Nederlandse achtergrond (3,4%) vergeleken met jongeren met een westerse en niet-westerse migratieachtergrond (beide 8%; figuur 7.6, bijlage tabel 7.12).

**Figuur 7.6: Prevalentie van de waterpijp in het voortgezet onderwijs naar migratieachtergrond, 12 t/m 16 jaar (%)**



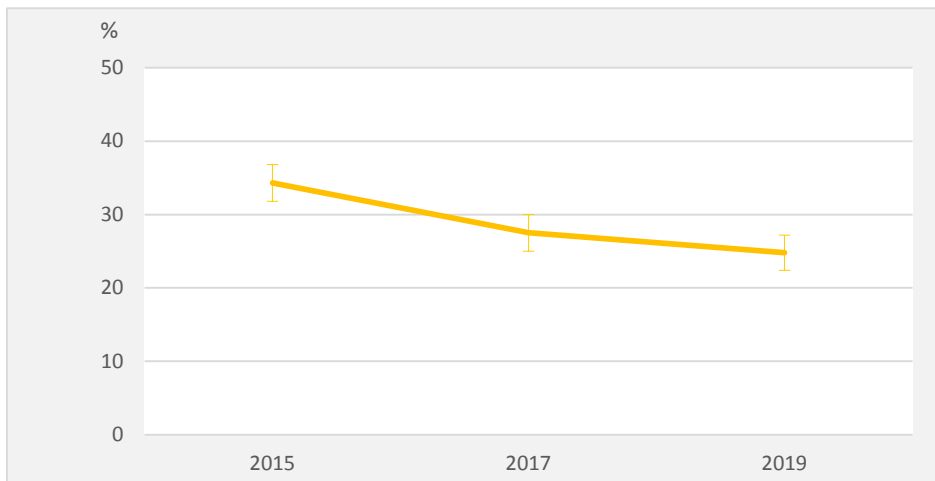


## 7.4 Veranderingen in het gebruik van de e-sigaret en waterpijp in de periode 2015-2019

Het gebruik van de e-sigaret en de waterpijp wordt sinds 2015 gemeten in het Peilstationsonderzoek. Het is de eerste keer dat er in het Peilstationsonderzoek is gevraagd naar het gebruik van een HNB-product. Om die reden zijn er geen trends voor dit middel beschikbaar.

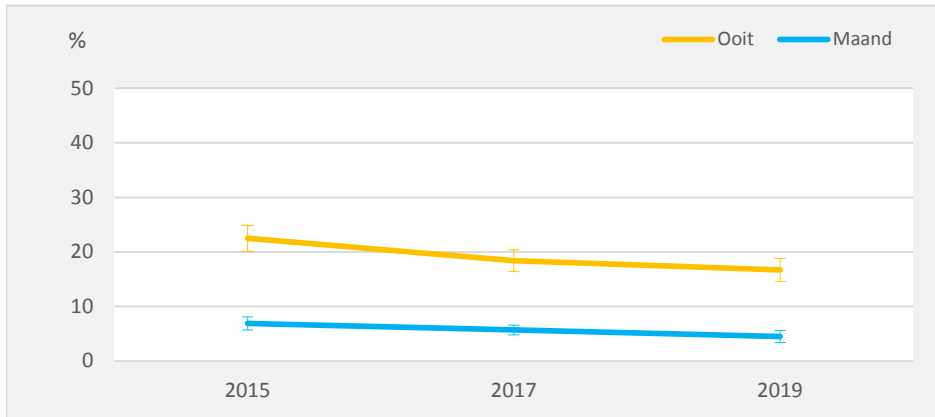
Tussen 2015 en 2019 was er een daling in het percentage jongeren van 12 t/m 16 jaar dat ooit een e-sigaret heeft gebruikt; van 34% in 2015 naar 25% in 2019. Hoewel het percentage in 2019 gedaald is, is het verschil met 2017 (28%) niet significant (figuur 7.7, bijlage tabel 7.13).

**Figuur 7.7: Trends in de *lifetime*-prevalentie van de e-sigaret in het voortgezet onderwijs (12 t/m 16 jaar) naar onderzoeksjaar en geslacht (% , betrouwbaarheidsinterval)**



Tussen 2015 en 2019 is het percentage 12- t/m 16-jarigen dat ooit waterpijp heeft gerookt gedaald van 23% naar 17%. Tussen 2017 (18%) en 2019 is er geen significante daling (figuur 7.8, bijlage tabel 7.14). De maandprevalentie van de waterpijp vertoont een vergelijkbaar patroon als de *lifetime*-prevalentie. Tussen 2015 en 2019 is de maandprevalentie gedaald van 7% naar 4,5% (figuur 7.8, bijlage tabel 7.15).

**Figuur 7.8: Trends in de prevalentie van de waterpijp in het voortgezet onderwijs (12 t/m 16 jaar) naar onderzoeksjaar en geslacht (% , betrouwbaarheidsinterval)**



Trends in de prevalentiecijfers voor de leeftijdscategorie 12 t/m 18 jaar staan vermeld in de bijlage (tabellen 7.16, 7.17 en 7.18).

## 8 Energiedrankjes



Bron: Peilstationsonderzoek Scholieren/Leefstijlmonitor, Trimbos-instituut i.s.m. RIVM, 2019.

# 8 Energiedrankjes

## 8.1 Belangrijkste bevindingen<sup>1</sup>

### Gebruik van energiedrankjes in 2019

- Ongeveer één op de tien scholieren (9%) in groep 7 en 8 van het basisonderwijs en bijna een derde (30%) van de 12- tot en met 16-jarige scholieren in het voortgezet onderwijs heeft de afgelopen maand energiedrankjes gedronken.
- Jongens hebben in de afgelopen maand vaker energiedrankjes gedronken dan meisjes, zowel in het basisonderwijs als in het voortgezet onderwijs.
- Vanaf het basisonderwijs (9%) neemt de maandprevalentie snel toe naar 36% bij de 14-jarigen, waarna het fluctueert rond dat percentage.
- Naarmate het schoolniveau hoger wordt, daalt het gebruik van energiedrankjes.
- De maandprevalentie van het gebruik van energiedrankjes is bij scholieren met een Nederlandse achtergrond of westerse migratieachtergrond lager dan bij scholieren met een niet-westerse migratieachtergrond.
- Onder scholieren in het voortgezet onderwijs die de afgelopen maand energiedrankjes hebben gedronken, dronk 11% deze drankjes iedere dag.

### Trends in het gebruik van energiedrankjes

- Het percentage scholieren in het voortgezet onderwijs dat de afgelopen maand energiedrankjes heeft gedronken, is gehalveerd van 61% 2011 naar 30% in 2019.

---

<sup>1</sup> Als we spreken van een verschil tussen twee percentages, dan is dit een significant verschil gebaseerd op een (logistische) regressie analyse ( $p < 0,05$ ). Zie ook H2.

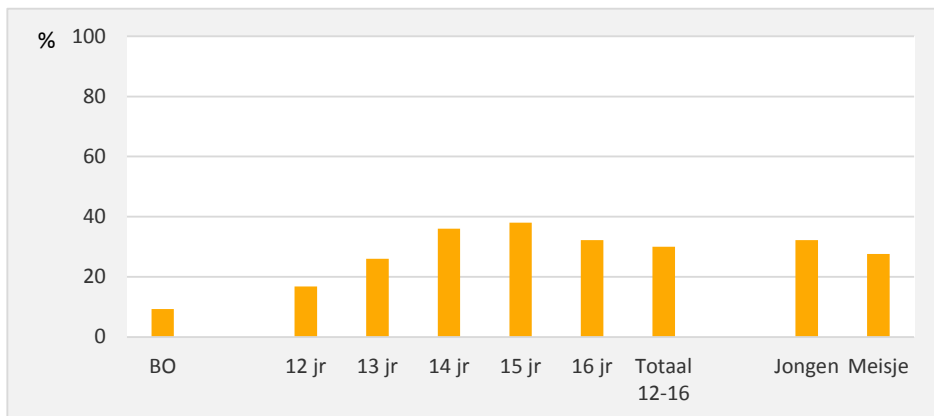
## 8.2 Gebruik van energiedrankjes onder scholieren

Scholieren van het basisonderwijs en voortgezet onderwijs is gevraagd hoe vaak ze in de maand voorafgaand aan het onderzoek energiedrankjes hebben gedronken. Bij de vraag werd uitdrukkelijk vermeld dat er geen sportdrankjes werden bedoeld. Ter verduidelijking werden de meest gangbare merken van energiedrankjes vermeld.

### Hoeveel scholieren drinken energiedrankjes?

Bijna een derde van de 12- tot en met 16-jarige scholieren in het voortgezet onderwijs (30%) heeft in de maand voorafgaand aan het onderzoek (hierna omschreven als 'afgelopen maand') energiedrankjes gedronken (figuur 8.1, bijlage tabel 8.1). In groep 7 en 8 van het basisonderwijs geldt dit voor 9% van de scholieren.

**Figuur 8.1: Maandprevalentie van gebruik van energiedrankjes, basisonderwijs (totaal) en voortgezet onderwijs naar leeftijd en geslacht, 12 t/m 16 jaar (%)**



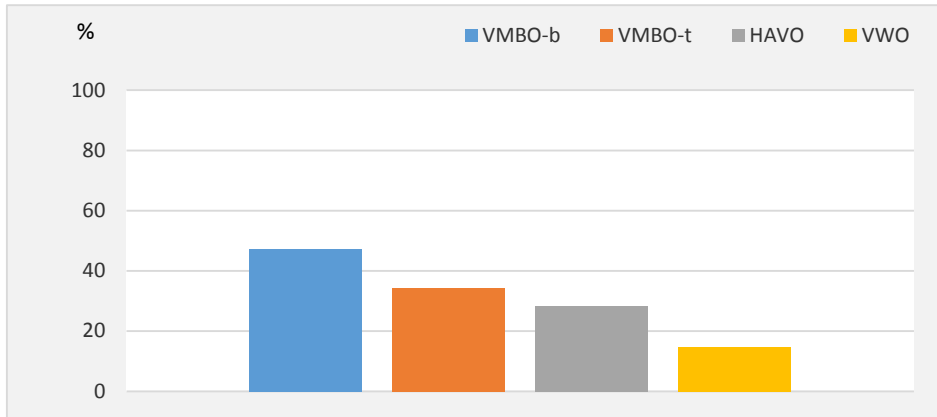
### Verschillen naar geslacht en leeftijd

In groep 7 en 8 van het basisonderwijs drinken jongens vaker energiedrankjes (11%) dan meisjes (7%). Ook bij scholieren in het voortgezet onderwijs drinken jongens vaker energiedrankjes (32%) dan meisjes (28%). Vanaf het basisonderwijs (9%) neemt de maandprevalentie snel toe naar 36% bij de 14-jarigen, waarna het fluctueert rond dat percentage (zie figuur 8.1, bijlage tabel 8.1).

### Verschillen naar schoolniveau en migratieachtergrond

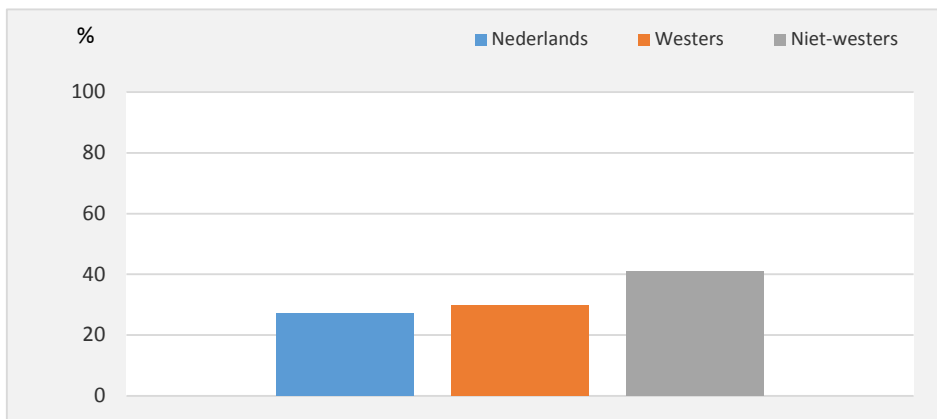
Tussen de schoolniveaus is er een duidelijk verschil in het gebruik van energiedrankjes. Alleen het verschil tussen VMBO-t en HAVO-leerlingen is niet significant. Naarmate het schoolniveau hoger wordt, daalt het gebruik van energiedrankjes (figuur 8.2, bijlage tabel 8.2). Op het VWO heeft 15% van de 12- t/m 16-jarige jongeren de afgelopen maand energiedrankjes gedronken, terwijl dit op het VMBO-b voor bijna de helft van de jongeren (47%) geldt. Dit verschil tussen schoolniveaus is zowel voor jongens als meisjes te zien.

**Figuur 8.2: Maandprevalentie van gebruik van energiedrankjes naar schoolniveau, 12 t/m 16 jaar (%)**



Vergeleken met scholieren met een niet-westerse migratieachtergrond (41%) is de maandprevalentie van het drinken van energiedrankjes lager bij scholieren met een Nederlandse achtergrond (27%) of westerse migratieachtergrond (30%; figuur 8.3, bijlage tabel 8.3).

**Figuur 8.3: Maandprevalentie van gebruik van energiedrankjes in het voortgezet onderwijs naar migratieachtergrond, 12 t/m 16 jaar (%)**



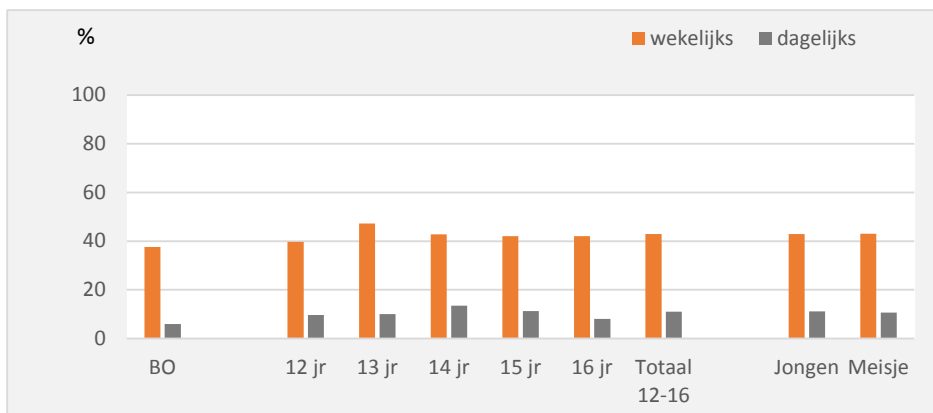
### 8.3 Gebruikers van energiedrankjes nader bekeken

In deze paragraaf wordt de frequentie van het gebruik van energiedrankjes nader bekeken voor de scholieren die de afgelopen maand energiedrankjes hebben gebruikt.

In het voortgezet onderwijs geeft 43% van de scholieren die energiedrankjes drinken aan dit de afgelopen maand minstens iedere week, maar niet elke dag te hebben gedaan (figuur 8.4, bijlage tabel 8.4). In het basisonderwijs is dit 38%. Met het stijgen van de leeftijd blijft dit percentage vrij stabiel.

Van de leerlingen van 12 t/m 16 jaar die energiedrankjes drinken, dronk één op de tien (11%) de afgelopen maand iedere dag energiedrankjes. Van de leerlingen in het basisonderwijs die energiedrankjes drinken, dronk 6% de afgelopen maand dagelijks energiedrankjes.

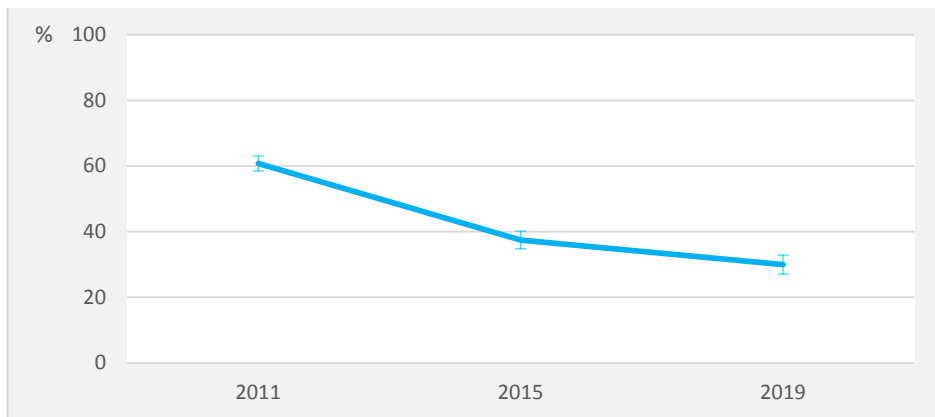
**Figuur 8.4: Scholieren die energiedrankjes drinken (gebruikt in de afgelopen maand). Aantal keren per week dat energiedrankjes worden gedronken, basisonderwijs (totaal) en voortgezet onderwijs naar leeftijd en geslacht, 12 t/m 16 jaar (%)**



## 8.4 Veranderingen in het gebruik van energiedrankjes in de periode 2011-2019

De maandprevalentie van het gebruik van energiedrankjes wordt gemeten sinds 2011. Het percentage 12- t/m 16-jarige scholieren dat de afgelopen maand energiedrankjes heeft gedronken is afgenomen van 38% in 2015 naar 30% in 2019. Vergeleken met 2011 (61%) is het gebruik in 2019 gehalveerd (figuur 8.5, bijlage tabel 8.5).

**Figuur 8.5: Trends in de maandprevalentie van gebruik van energiedrankjes in het voortgezet onderwijs (12 t/m 16 jaar) naar onderzoeksjaar (% , betrouwbaarheidsinterval)**



Trends in de prevalentiecijfers voor de leeftijdscategorie 12 t/m 18 jaar staan vermeld in de bijlage (tabel 8.6).



## 9 Sociale media en gamen



---

Bron: Peilstationsonderzoek Scholieren/Leefstijlmonitor, Trimbos-instituut i.s.m. RIVM, 2019.

Bron cijfers 2017: HBSC-Nederland, Universiteit Utrecht, Trimbos-instituut en SCP.



# 9 Sociale media en gamen

## 9.1 Belangrijkste bevindingen<sup>1</sup>

### Gebruik van sociale media en gamen in 2019

- In groep 7 en 8 van het basisonderwijs gebruikt bijna de helft (49%) dagelijks of bijna dagelijks sociale media.
- De overgrote meerderheid (84%) van de leerlingen van 12 tot en met 16 jaar in het voortgezet onderwijs maakt (bijna) dagelijks gebruik van sociale media.
- Meisjes in het voortgezet onderwijs (89%) zijn vaker dagelijks actief op sociale media dan jongens (80%).
- Bijna vier op de tien basisschoolleerlingen (38%) en ruim een kwart van de jongeren in het voortgezet onderwijs (27%) gamet dagelijks.
- Jongens in het voortgezet onderwijs gamen vaker dagelijks en meer uren per dag dan meisjes.

### Problematisch gebruik van sociale media en problematisch gamen in 2019

- Van 12- t/m 16-jarige scholieren voldoet 3% aan de criteria voor problematisch gebruik van sociale media, meisjes vaker dan jongens.
- Van de scholieren voldoet 2,5% aan de criteria voor problematisch gamen, jongens vaker dan meisjes.
- Jongeren op het VMBO-b hebben vaker problemen met het gebruik van sociale media en met gamen vergeleken met andere schoolniveaus.

### Trends in het problematisch gebruik van sociale media en problematisch gamen

- Sinds 2017 zijn er geen veranderingen in zowel het problematisch gebruik van sociale media als in het problematisch gamen.

---

1 Als we spreken van een verschil tussen twee percentages, dan is dit een significant verschil gebaseerd op een (logistische) regressie analyse ( $p < 0,05$ ). Zie ook H2.

## 9.2 Gebruik van sociale media en gamen onder scholieren

### Hoeveel scholieren gebruiken sociale media en hoeveel scholieren gamen?

Aan scholieren in het basisonderwijs en het voortgezet onderwijs is gevraagd hoe vaak per week ze actief zijn op sociale media, zoals Whatsapp, Facebook, Twitter of Instagram. Daarnaast werd gevraagd naar het gamen; het spelen van spellen/spelletjes op een telefoon, tablet, laptop, pc of spelcomputer.

In groep 7 en 8 van het basisonderwijs gebruikt de meerderheid van de scholieren wel eens sociale media (82%) en bijna de helft doet dit (bijna) dagelijks (49%; tabel 9a). Van de scholieren van 12 tot en met 16 jaar in het voortgezet onderwijs is 96% wel eens actief op sociale media, 84% is dat (bijna) dagelijks (tabel 9a).

In het basisonderwijs gamet 89% van de scholieren wel eens en 38% doet dit (bijna) dagelijks. In het voortgezet onderwijs liggen deze cijfers iets lager. Driekwart van de scholieren van 12 t/m 16 jaar gamet wel eens (75%). Ruim een kwart (27%) doet dit bijna dagelijks.

### Verschillen naar geslacht en leeftijd

Meisjes (89%) in het voortgezet onderwijs zijn vaker dagelijks actief op sociale media dan jongens (80%), terwijl jongens (41%) vaker gamen dan meisjes (12%). Jongens gamen niet alleen vaker, ze besteden er ook meer tijd aan dan meisjes. Bijna twee derde van de gamende meisjes (63%) besteedt daar minder dan een uur per dag aan tegenover 19% van de jongens. Daartegenover speelt een vijfde (21%) van de gamende jongens meer dan vier uur per dag games en slechts 7% van de meisjes.

Vanaf het basisonderwijs neemt het gebruik van sociale media snel toe. Bijna de helft (49%) van de scholieren in het basisonderwijs is bijna dagelijks actief op sociale media, terwijl dit onder de 12-jarigen in het voortgezet onderwijs 80% is. Daarna stijgt het dagelijks gebruik van sociale media geleidelijk tot 89% op 16-jarige leeftijd (tabel 9a). Naarmate jongeren ouder worden neemt het dagelijks gamen af. Op 12-jarige leeftijd gamet 35% van de jongeren dagelijks en dit percentage daalt naar 19% op 16-jarige leeftijd. Hoewel het aantal dagelijkse gamers afneemt, lijken de oudere gamers gemiddeld meer tijd aan het gamen te besteden. Zo neemt het percentage gamers dat minder dan 1 uur per dag gamet af van 41% op 12-jarige leeftijd naar 31% bij de 16-jarigen, terwijl het percentage dat 1 tot 4 uur hieraan besteedt licht toeneemt van 45% naar 54%.

Tabel 9a: Gebruik van sociale media en gamen, basisonderwijs naar geslacht en voortgezet onderwijs (12 t/m 16 jaar) naar leeftijd en geslacht (%)

	Basisonderwijs			Voortgezet onderwijs							
	Geslacht		Totaal	Leeftijd					Geslacht		Totaal
	J	M		12	13	14	15	16	J	M	
<b>Sociale media</b>	77	86	92	94	94	98	97	97	94	98	96
(Bijna) dagelijks	47	50	49	80	81	87	87	89	80	89	84
<b>Gamen</b>	96	81	89	83	80	74	69	67	92	57	75
(Bijna) dagelijks	52	25	38	35	28	27	26	19	41	12	27
<i>Hoe lang per dag:</i>											
Minder dan 1 uur	-	-	-	41	39	33	30	31	19	63	35
1 - 4 uur	-	-	-	45	45	49	53	54	59	30	49
Meer dan 4 uur	-	-	-	14	17	18	17	15	21	7	16

### 9.3 Problematisch gebruik van sociale media en problematisch gamen

In het voortgezet onderwijs is problematisch gebruik van sociale media en problematisch gamen in het afgelopen jaar bepaald. Voor sociale media is gebruik gemaakt van negen items uit de *Social Media Disorderscale* (SMD; van den Eijnden e.a., 2016) die problemen in het gebruik van sociale media in het afgelopen jaar beschrijven op verschillende terreinen (bijvoorbeeld moeite om aan iets anders te denken of ruzie krijgen met familie of vrienden over het gebruik van sociale media). De vragen over gamen zijn gelijk aan die van de SMD-scale, maar betreffen problemen als gevolg van gamen in het afgelopen jaar (de *Internet Gaming Disorder-scale*; Lemmens e.a., 2015). Er wordt gesproken van problematisch gebruik van sociale media dan wel gamen wanneer zes keer of vaker 'ja' is geantwoord op de negen stellingen<sup>2</sup>.

#### Hoeveel scholieren hebben een problematisch patroon in het gebruik van sociale media of gamen?

Van de 12- t/m 16-jarige scholieren in het voortgezet onderwijs voldoet 3% aan de criteria voor problematisch gebruik van sociale media en 2,5% aan de criteria voor problematisch gamen (figuur 9.1, bijlage tabel 9.1).

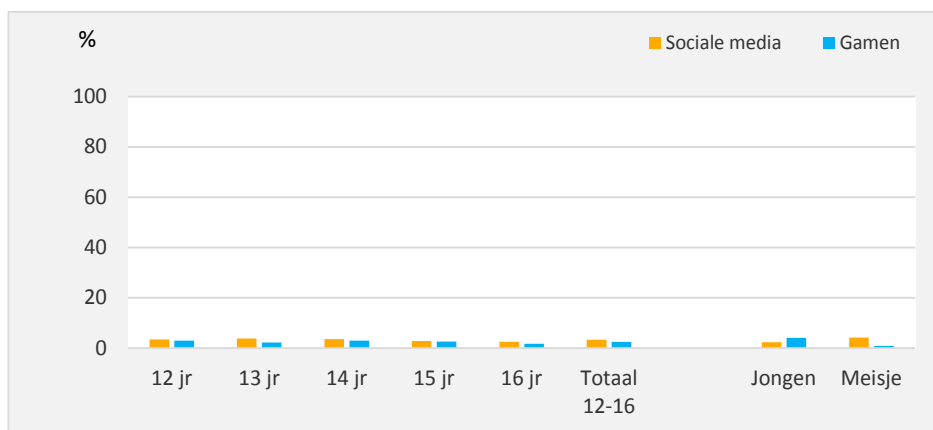
2 In een validatiestudie met gebruik van de HBSC data van 2017, werd op basis van een latente klassenanalyse een groep problematisch gebruikers geïdentificeerd (Boer e.a., 2020a en 2020b). De meerderheid van deze geïdentificeerde groep rapporteerde 6 tot 9 symptomen.

### Verschillen naar geslacht en leeftijd

Bij meisjes komt problematisch gebruik van sociale media vaker voor dan bij jongens (respectievelijk 4,2% en 2,4%; figuur 9.1, bijlage tabel 9.1). Het problematisch gebruik van sociale media is vrij stabiel met de leeftijd.

Leerlingen met een problematisch gebruik van sociale media zijn ook vaker de intensieve gebruikers. Onder hen is bijna iedereen (96%) dagelijks gebruiker, terwijl dit bij de niet-problematische gebruikers 84% is (niet in tabel).

**Figuur 9.1: Problematisch gebruik van sociale media en problematisch gamen in het voortgezet onderwijs naar leeftijd en geslacht, 12 t/m 16 jaar (%)**



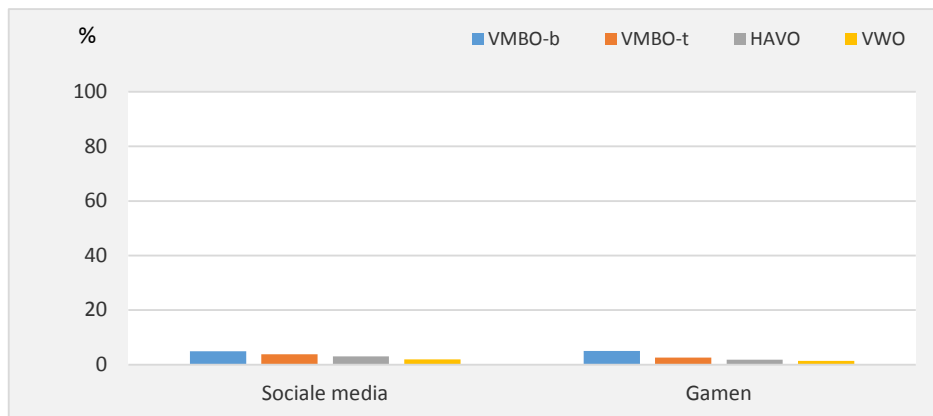
Jongens (4,1%) rapporteren vaker problemen met gamen dan meisjes (0,9%). Hoewel er op 16-jarige leeftijd minder problemen met gamen lijken te zijn (1,7%) is het verschil met de andere leeftijden niet significant (figuur 9.1, bijlage tabel 9.2).

Problematische gamers laten ook een intensiever gebruikspatroon zien. Bijna twee derde van hen (62%) gamet dagelijks tegenover 26% van de jongeren zonder problemen met gamen (niet in tabel). Van de problematische gamers speelt ruim de helft (52%) vier uur of meer per dag, terwijl dit bij de niet-problematische gamers veel minder is (15%).

### Verschillen naar schoolniveau en migratieachtergrond

Er is tussen schoolniveaus een verschil in problematisch gebruik van sociale media (figuur 9.2, bijlage tabellen 9.3 en 9.4). De problemen zijn het meest aanwezig bij leerlingen van het VMBO-b (4,9%) en daarmee verschillen zij van VWO-leerlingen (1,9%). VMBO-t leerlingen (3,8%) hebben eveneens meer problemen met sociale media dan VWO-leerlingen. Ook bij problematisch gamen laten VMBO-b leerlingen meer problemen zien (5%) dan de andere schoolniveaus (minder dan 3%).

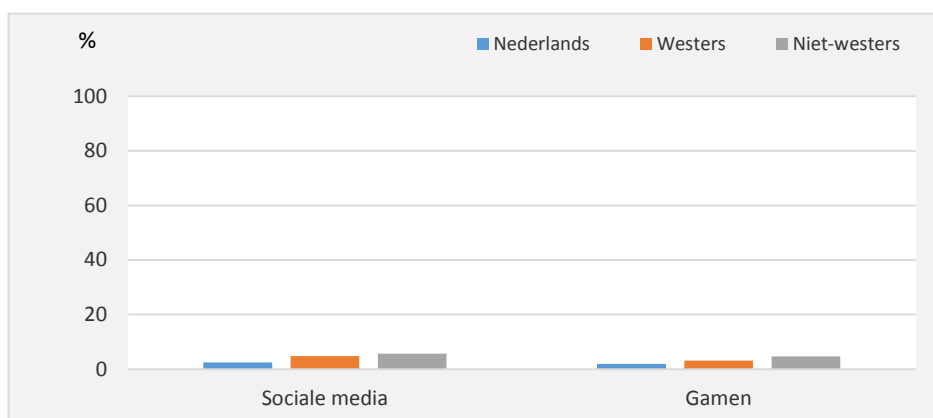
**Figuur 9.2: Problematisch gebruik van sociale media en problematisch gamen in het voortgezet onderwijs naar schoolniveau, 12 t/m 16 jaar (%)**



Er zijn verschillen tussen leerlingen met een verschillende migratieachtergrond in het problematisch gebruik van sociale media. Leerlingen met een niet-westerse (5,7%) en met een westerse migratieachtergrond (4,8%) scoren hoger op problematisch gebruik van sociale media dan leerlingen met een Nederlandse achtergrond (2,5%; figuur 9.3, bijlage tabel 9.5 en 9.6).

Ook bij problematisch gamen scoren leerlingen met een niet-westerse migratieachtergrond hoger (4,7%); daarmee verschillen zij van leerlingen met een Nederlandse achtergrond (1,9%), maar niet van hen met een westerse migratieachtergrond.

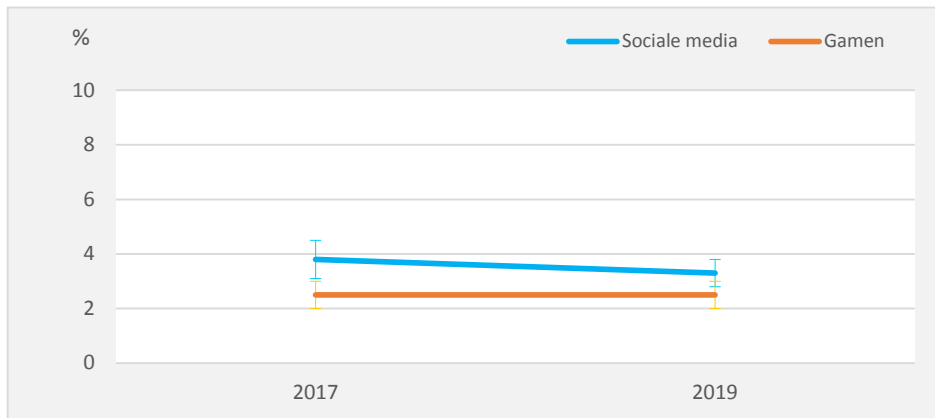
**Figuur 9.3: Problematisch gebruik van sociale media en problematisch gamen in het voortgezet onderwijs naar migratieachtergrond, 12 t/m 16 jaar (%)**



## 9.4 Veranderingen in problematisch gebruik van sociale media en problematisch gamen in de periode 2017-2019

Problematisch gebruik van sociale media en problematisch gamen werd voor het eerst gemeten in het HBSC-onderzoek van 2017<sup>3</sup> zodat alleen een tweejaars trend kan worden gegeven. Tussen 2017 en 2019 zijn hierin geen significante verschillen opgetreden (figuur 9.4, bijlage tabel 9.7 en 9.8). Het problematisch gebruik van sociale media neemt heel licht af van 3,8 naar 3,3% en problematisch gamen blijft gelijk (2,5%). Dit stabiele beeld is zowel bij jongens als meisjes te zien.

**Figuur 9.4: Trends in problematisch gebruik van sociale media en problematisch gamen in het voortgezet onderwijs (12 t/m 16 jaar) naar onderzoeksjaar (% , betrouwbaarheidsinterval)**



Trends in de prevalentie voor de leeftijdscategorie 12 t/m 18 jaar staan vermeld in de bijlage (tabel 9.9 en 9.10).

3 In de rapportage van HBSC 2017 zijn andere afkapwaarden gehanteerd. Hierdoor komen de percentages van 2017 niet overeen met de rapportage van HBSC 2017 (Stevens et al., 2018).

# 10 Conclusies





# Conclusies

In dit slothoofdstuk gaan we kort in op de belangrijkste, nieuwe en meest opvallende bevindingen van de huidige peiling. We streven in dit concluderende hoofdstuk niet naar een samenvatting van alle bevindingen, daarvoor verwijzen we graag naar de samenvattingen van de belangrijkste bevindingen aan het begin van elk hoofdstuk.

## Ontwikkelingen in het kort

Tussen 2011 en 2015 heeft zich een behoorlijke daling voorgedaan in het percentage scholieren dat ooit tabak of alcohol heeft gebruikt. Dit geldt ook voor de meer intensievere gebruikspatronen, zoals dagelijks roken, *binge* drinken en dronkenschap. Ook het percentage scholieren dat ervaring heeft met cannabisgebruik is tussen 2011 en 2015 gedaald. Deze gunstige ontwikkelingen gaan gepaard met de constatering dat scholieren sinds 2003 op steeds latere leeftijd beginnen met het drinken van alcohol, roken en cannabisgebruik.

Echter, sinds 2015 lijkt er een stabilisering plaats te vinden in het gebruik van alcohol en cannabis. De *lifetime*-prevalentie van roken en het roken in de afgelopen maand is niet veranderd sinds 2017. Voor alcoholgebruik zijn sinds 2015 geen significante veranderingen meer waargenomen voor ooit en laatste maand gebruik, ooit en laatste maand dronkenschap en het *binge* drinken. Ook voor cannabis geldt dat zowel voor het gebruik ooit in het leven als in de afgelopen maand sinds 2015 ongeveer gelijk is gebleven. Voor de meeste harddrugs, zoals XTC, cocaïne en amfetamine, was die stabilisatie er sinds 2007 al.

Niet alle ontwikkelingen zijn stabiel. Sinds 2015 zien we een daling van het aantal scholieren dat experimenteert met 'alternatieve tabaksproducten', zoals de e-sigaret en de waterpijp. Toch hebben meer scholieren tegenwoordig ervaring met het gebruik van een e-sigaret dan een gewone sigaret. In deze peiling is voor het eerst ook gekeken naar de prevalentie van *heat-not-burn* producten. Het percentage 12- t/m 16-jarige jongeren dat ooit een *heat-not-burn* product heeft gebruikt is 3,0%. Opmerkelijk is de forse daling de afgelopen jaren in het percentage scholieren dat in de afgelopen maand energiedrankjes consumeerde, dit percentage is gehalveerd van 61% in 2011 naar 30% in 2019.

Waar de 'traditionele genotmiddelen' veelal gestabiliseerd lijken, zien we voor een aantal 'nieuwere middelen' ontwikkelingen die aandacht vragen. Zo heeft een opmerkelijk hoog percentage scholieren op het basisonderwijs al alcoholvrije dranken gedronken (40%) en drinkt 10% van de scholieren op het voortgezet onderwijs wekelijks alcoholvrije dranken. Het gebruik van lachgas neemt geleidelijk toe, inmiddels heeft 10% van de jongeren ooit in het leven lachgas gebruikt.

Sociale media is een belangrijk onderdeel van de belevingswereld van scholieren en er wordt ook veel gegamed. Voor de meeste jongeren vormen sociale media en games een bron van ontspanning en sociale contacten, maar er is ook een minderheid die er problemen mee ervaart. Het percentage problematisch sociale media gebruik en problematisch gamen is echter onveranderd sinds 2017.

Bovenstaande beschrijft de trends van de gemiddelde scholier. Er zijn voor sommige middelen en riskante gedragingen echter verschillen (of juist niet) tussen schoolniveaus, tussen jongens en meisjes, en tussen scholieren met en zonder migratieachtergrond. Sommige groepen lijken meer kwetsbaar voor riskant gedrag dan andere groepen.

Hierna zullen wij nader in gaan op een aantal opvallende bevindingen, ontwikkelingen en verschillen tussen groepen.

### **Dalende tendens roken gestagneerd?**

Als we de *lifetime*-prevalentie van roken, het roken in de afgelopen maand en het percentage scholieren dat dagelijks rookt in 2019 vergelijken met het vorige Peilstationsonderzoek in 2015, dan zien we overal een daling. De *lifetime*-prevalentie is gedaald van 23% naar 17%, roken in de afgelopen maand is gehalveerd van 17% naar 8% en dagelijks roken is licht gedaald van 3,1% naar 1,8%. Echter, wanneer we de peiling in 2019 vergelijken met het HBSC-onderzoek in 2017, dan zien we dat roken onveranderd is; *lifetime*-prevalentie beide 17%, afgelopen maand beide 8% en dagelijks roken beide 2%. Tot aan 2017 corresponderen de dalende percentages met de aandacht van beleid voor roken, de striktere regels van ouders en scholen met betrekking tot roken en de toenemende pleidooien en acties vanuit beleid en maatschappelijke organisaties voor het terugdringen van de zichtbaarheid en beschikbaarheid van de sigaret in onze samenleving. Het is waarschijnlijk nog te vroeg om te concluderen dat de dalende tendens voor roken inderdaad gestagneerd is en volgende peilingen zullen hier meer uitsluitsel over kunnen geven. Maar gezien de grote gezondheidsrisico's die aan roken verbonden zijn, is een minder sterke daling van deze cijfers zorgelijk. Daarom blijft aandacht vanuit beleid, zorgprofessionals en maatschappij voor het roken onder jongeren nodig. Een opvallende bevinding is dat van de huidige rokers, bijna twee op de vijf (38%) aangeeft binnen één maand te willen stoppen met roken. Daarnaast geeft twee derde van de rokers (69%) aan dat het wel eens gelukt is om minstens 24 uur te stoppen met roken. Hier liggen ook kansen om de prevalentie van roken onder jongeren te verlagen. Rokende jongeren lijken gemotiveerd te zijn om te stoppen met roken. Helaas mislukken ongeveer 90-95% van alle stoppogingen onder jongeren (Sussman, 2002; Mermelstein, 2003). Stoppogingen die ondernomen worden met hulp slagen wel vaker (Sussman, 2002; Sussman e.a., 2001). Een recente inventarisatie over stoppen-met-roken interventies voor jongeren wees echter uit dat de manieren om jongeren van het roken af te helpen beperkt zijn en niet altijd onderzocht op effectiviteit (Willemse e.a., 2019). Voor interventies die wél bewezen effectief zijn, hebben jongeren vaak weinig belangstelling. Meer kennis over en inzet op effectieve, innovatieve en op jeugd toegesneden manieren om te ondersteunen bij het stoppen met roken lijkt dan ook gewenst.

### Alternatieve tabaksproducten populairder dan de tabakssigaret?

Een kwart van de scholieren tussen de 12 en 16 jaar heeft ooit een e-sigaret gebruikt. Daarmee ligt het gebruik van e-sigaretten hoger dan dat van tabakssigaretten (17%). De *lifetime*-prevalenties voor het gebruik van de waterpijp en van de tabakssigaret waren gelijk in 2015 (beide 23%). Ook in 2019 liggen de *lifetime*-prevalenties redelijk in elkaars verlengde met beide 17%. Het percentage jongeren tussen de 12 en 16 jaar dat ervaring heeft met *heat-not-burn* producten is 3%.

Hoewel de *lifetime*-prevalentie van de e-sigaret en waterpijp dat van de tabakssigaret evenaren of zelfs overstijgen, lijkt het gebruik van deze twee alternatieve tabaksproducten wel af te nemen, zei het in lichte mate. Het percentage jongeren dat ooit een e-sigaret heeft gebruikt is gedaald van 34% in 2015, via 28% in 2017, naar 25% in 2019. Het percentage dat ooit waterpijp gerookt heeft is gedaald van 23% in 2015, via 18% in 2017, naar 17% in 2019.

De vraag die nu voorligt is of we ons naar aanleiding van deze cijfers zorgen moeten maken over het gebruik van alternatieve tabaksproducten. Een e-sigaret lijkt volgens het beschikbare onderzoek minder schadelijk dan een tabakssigaret, maar de schadelijkheid van het gebruik van een e-sigaret ("dampen") op lange termijn is onbekend. Nieuwere studies geven wel steeds meer aanwijzingen dat gebruik van een e-sigaret zou kunnen leiden tot schade aan de luchtwegen, het hart- en vaatstelsel en de ontwikkeling van de hersenen (National Academie of Sciences, Engineering and Medicine [NASEM], 2018). Een recente inventarisatie studie concludeerde dan ook dat het roken van een e-sigaret minder veilig is dan gedacht (Trimbos, 2020). Daarnaast maken recente inzichten het steeds aannemelijker dat de e-sigaret een gateway kan zijn tot het roken van reguliere sigaretten (Berry e.a., 2019; Chaffee e.a., 2018; Chien e.a., 2019; NASEM, 2018; Trimbos, 2020). Inzet op een verdere daling van het gebruik van de e-sigaret en alternatieve tabaksproducten onder jongeren lijkt hiermee gewenst.

### Alcoholgebruik neemt niet verder af

Met uitzondering van *binge* drinken onder scholieren die de afgelopen maand alcohol gedronken hebben, wat licht (niet significant) is toegenomen, lijkt het alcoholgebruik onder scholieren sinds 2015 op alle andere fronten gestabiliseerd. Bij jongere leeftijdsgroepen was het gebruik al vrij laag, dus dat er daar geen verdere daling optreedt is misschien niet vreemd, maar ook het gebruik in de oudere leeftijdsgroepen daalt niet meer.

De vorige peiling in 2015, waarin een behoorlijke daling werd gevonden voor alcoholgebruik sinds 2011, vond plaats na de invoering van de leeftijdsgrensverhoging naar 18 jaar en de start van de sociale norm campagne NIX18, begin 2014. Hoewel de daling in alcoholgebruik onder scholieren al eerder werd ingezet, tussen 2011 en 2013, leek het patroon zich in 2015 voort te zetten. De peilingen in 2017 (HBSC-onderzoek) en 2019 laten echter zien dat een extra impuls wellicht nodig is om het gebruik van alcohol onder jongeren verder terug te dringen. Ook gezien de bevinding dat het *binge* drinken onder de drinkers niet daalt (71%). Als jongeren eenmaal drinken blijven ze veel drinken.

Een punt van aandacht is hierbij de naleving van de leeftijdsgrens. De verhoging van 16 naar 18 jaar beoogt niet alleen gezondheidsschade van alcohol te beperken, maar ook de beschikbaarheid van alcohol voor jongeren verder terug te dringen. De effectiviteit van deze maatregel hangt samen met de mate waarin deze wordt nageleefd (Wagenaar & Toomey, 2002). Een belangrijke voorspeller voor het drinkgedrag van jongeren is de beschikbaarheid van alcohol in hun omgeving; hoe hoger de beschikbaarheid, hoe hoger het alcoholgebruik (Babor, 2010; Raitasalo e.a., 2018; Xuan e.a., 2015). De minderheid van de jongeren gaf aan zelf alcohol te kopen (6%). De meesten krijgen het van vrienden (38%), maar een kwart geeft aan het meestal van ouders te krijgen (24%). Deze resultaten komen grotendeels overeen met een recent uitgevoerd verkrijgbaarheidsonderzoek onder minderjarigen in de leeftijd van 14 t/m 17 jaar (Kruize, Schoonbeek & Pieper, 2020). Hieruit bleek dat van de jongeren die alcohol dronken, het overgrote merendeel alcoholhoudende dranken verkreeg via sociale bronnen zoals ouders, vrienden of broers/zussen (97%). Een kleiner aandeel kocht zelf alcoholhoudende dranken bij commerciële bronnen (19%) of liet het kopen door (oudere) vrienden (4%) en/of door ouders (1%).

Ook op een ander front is nog winst te behalen. Evenals in voorgaande jaren werd in de huidige peiling wederom geconstateerd dat degenen die drinken, dit doen in forse hoeveelheden. VMBO-b leerlingen spannen hierbij de kroon en VWO-leerlingen zijn het meest 'gematigd'. Opvallend is dat de meisjes in drinkgedrag weinig onder doen voor de jongens. Voor het voorkomen van excessen in drinkgedrag lijken additionele maatregelen en interventies nodig. Recent is een onderzoek afgerond naar een preventieprogramma gericht op hoog-risico jongeren voor overmatig alcoholgebruik: Preventure (Lammers, 2019). Dit onderzoek wijst uit dat Preventure een goede aanvulling is op universele preventie (preventie die zich richt op alle jongeren), omdat universele preventie te weinig rekening houdt met jongeren die kwetsbaar zijn voor alcoholmisbruik en verslaving. Preventure is effectief in het terugdringen van *binge* drinken onder hoog-risico jongeren en bij jongeren op het VMBO. De aanpak wordt in het kader van het Nationaal Preventieakkoord Problematisch Alcoholgebruik de komende jaren doorontwikkeld onder de nieuwe naam Take it Personal en ook voor het praktijkonderwijs en het voortgezet speciaal onderwijs geschikt gemaakt.

### **Alcoholvrije dranken populair**

In 2019 zijn voor het eerst vragen meegenomen over het gebruik van alcoholvrije dranken (bier, wijn of cider zonder alcohol). Opvallend is dat in groep 7 en 8 van het basisonderwijs twee op de vijf leerlingen (40%) aangeeft wel eens een alcoholvrij drankje gedronken te hebben, waarvan bijna één op de vijf (16%) vaker dan één keer. Daarmee lijken alcoholvrije dranken al op zeer jonge leeftijd populair. Deze populariteit neemt niet af op het voortgezet onderwijs, waar één op de tien leerlingen wekelijks een alcoholvrij drankje drinkt. In de inleiding werd al aangegeven dat gezondheidsprofessionals zich zorgen maken over het gebruik van alcoholvrije dranken onder jongeren, vooral omdat het de stap naar het drinken van alcoholhoudende dranken wellicht

kleiner maakt. Er is op dit moment nog weinig bekend over mogelijke ongewenste effecten van alcoholvrije dranken. Wel zijn in Japan twee cross-sectionele studies uitgevoerd die gekeken hebben naar de associatie tussen het nuttigen van alcoholvrije en alcoholhoudende dranken onder middelbare scholieren (Kinjo e.a., 2017; Kubo e.a., 2015). In beide studies werd een positieve associatie gevonden tussen de hoeveelheid geconsumeerde alcoholhoudende drank en de hoeveelheid geconsumeerde alcoholvrije drank. Scholieren die meer alcohol dronken, dronken ook meer alcoholvrije dranken. We kunnen hieruit niet concluderen dat het drinken van alcoholvrije dranken leidt tot het drinken van alcoholhoudende dranken. In de studie van Kinjo en collega's (2017) werd gevraagd welke drank de scholieren eerst dronken. Hieruit bleek dat jongeren veelal eerder waren begonnen met het drinken van alcoholhoudende dranken dan met het drinken van alcoholvrije dranken.

### **Drugsgebruik beperkt, met uitzondering van cannabis**

Er zijn weinig veranderingen in het drugsgebruik van scholieren. Voor de meeste drugs liggen de prevalenties laag en zien we sinds 2007 een stabilisering. Cannabis is hierop een uitzondering, zowel qua de hogere prevalentie, als qua ontwikkelingen door de tijd. Tussen 2003 en 2015 daalde het percentage scholieren dat ervaring heeft met cannabis geleidelijk van 17% naar 10%. In 2017 en 2019 bleef dit percentage weer stabiel. Cannabisgebruik lijkt vooral onder 'oudere jongeren' voor te komen. Het gebruik neemt versneld toe naarmate de leeftijd vordert. De schoolniveaus verschillen niet veel van elkaar wat betreft het percentage gebruikers en de frequentie van gebruik, maar gebruik van cannabis en andere drugs lijkt wel meer voor te komen op het VMBO-b. Qua preventie is er de afgelopen jaren geïnvesteerd in het neerzetten van een goede universele basispreventie met onder andere de doorontwikkeling van het schoolpreventieprogramma Helder op School (voorheen De gezonde school en genotmiddelen). Met de programma's Frisse Start en Samen Fris is er in de eerste drie klassen van het voortgezet onderwijs aandacht voor cannabisgebruik en vanaf 16 jaar is er het programma In Charge, waar naast cannabis ook aandacht is voor andere drugs. Naar aanleiding van een grote inventarisatiestudie naar de meest recente inzichten over middelenpreventie wordt er binnen Helder op School nu ook aangesloten bij de levensfase van de jongere (Onrust e.a., 2016). Binnen de genoemde programma's ligt de nadruk minder op cannabis en drugsgebruik zelf, maar meer op de onderliggende mechanismen van gebruik, zoals het omgaan met impulsiviteit, het versterken van zelfcontrole, en omgaan met sociale norm. Daarnaast wordt ook ingezet op vroegsignalering van problematisch gebruik (stepped preventie) en het stimuleren van een middelenvrije school. Om de prevalentie van cannabisgebruik en andere drugs nog verder naar beneden te krijgen zal in de toekomst wellicht nog sterker dan nu al het geval is ingezet moeten worden op hoogrisicogroepen, zoals jongeren op het VMBO-b, maar ook binnen het praktijk- en speciaal onderwijs. Hier zou een benadering als het eerder omschreven selectieve preventieprogramma Take it Personal wellicht een positieve rol bij kunnen spelen (Lammers, 2019).

### **Gebruik van lachgas stijgt licht**

De resultaten van het Peilstationsonderzoek uit 2015 lieten voor het eerst zien dat naast jongeren in het uitgaansleven, ook jongeren in de schoolgaande leeftijd ervaring met lachgas hebben. Waar in 2015 nog één op de twaalf jongeren ervaring had met lachgas, is dat in 2019 één op de tien. Hiermee ligt de *lifetime*-prevalentie van lachgas een stuk hoger dan die voor harddrugs. Leerlingen van het VMBO-b hebben de meeste ervaring met lachgas, zowel ooit in het leven als in de afgelopen maand. Met name het verschil met leerlingen van het VWO is groot.

Lachgas is de afgelopen jaren veelvuldig in de media geweest. Zo is er geschreven over de soms grote hoeveelheden lachgaspatronen die rondslingeren, de gevaren van gebruik tijdens deelname aan het verkeer en waarschuwingen rondom een toename van mensen die neurologische schade of een dwarslaesie hebben opgelopen door het gebruik van lachgas. In 2016 publiceerde het RIVM op verzoek van de Voedsel en Warenautoriteit een rapport over de gezondheidsrisico's van lachgas. In dit rapport werd aangegeven dat bij recreatief gebruik (5 tot 10 ballonnen [=patronen] lachgas per keer en maximaal één keer per maand), geen nadelige gezondheidseffecten te verwachten zijn. Daarbij zijn mogelijke ongelukken door verkeerd gebruik buiten beschouwing gelaten (RIVM, 2016). Het Coördinatiepunt Assessment en Monitoring nieuwe drugs (CAM) concludeert op basis van een risicobeoordeling uitgevoerd in 2019 dat lachgas als roesmiddel een risico kan vormen voor de volksgezondheid (CAM, 2019). Het CAM pleit daarom voor maatregelen die het recreatief gebruik van lachgas als roesmiddel ontmoedigen. Ondanks dat er over de werking en gezondheidsrisico's van lachgas dus al wel het een en ander bekend is, ontbreekt er echter ook nog de nodige kennis over de gevolgen van herhaaldelijk lachgasgebruik op jonge leeftijd. Gezien de kennis over effecten van psychoactieve stoffen op het zich ontwikkelende brein in het algemeen, blijft voorzichtigheid met het gebruik van lachgas door jongeren geboden. Lachgas wordt door jongeren vaak nog als relatief onschuldig middel gezien, mede vanwege de korte werkingsduur en relatief geringe 'bijwerkingen'. Het gemak waarmee lachgas te verkrijgen is draagt daar mogelijk aan bij.

### **Gebruik van energiedrankjes gehalveerd**

Energiedrankjes lijken aanzienlijk minder populair geworden. Het percentage scholieren in het voortgezet onderwijs dat de afgelopen maand energiedrankjes heeft gedronken, is gehalveerd van 61% in 2011 naar 30% in 2019. Mogelijk hangt deze daling samen met de toegenomen aandacht voor gezonde voeding en dranken binnen het onderwijs. Zo wordt op scholen bijvoorbeeld gestimuleerd om energiedrankjes te vervangen door water (Gezonde School, 2018). Ook liet consumentenonderzoek zien dat jongvolwassenen (18-24 jaar) sinds 2015 meer water zijn gaan drinken, mede om gezondheidsredenen (Van Teeffelen, Hermans & De Jongh, 2017). Niettemin heeft nog altijd ongeveer één op de tien scholieren in groep 7 en 8 van het basisonderwijs en bijna een derde van de 12- t/m 16-jarigen in het voortgezet onderwijs in de afgelopen maand energiedrankjes gedronken. De prevalentie vanaf het basisonderwijs (9%) neemt ook snel toe naar 36% bij 14-jarigen, waarna het rond dit percentage blijft. Energiedrankjes lijken

dus vooral snel aan populariteit te winnen bij jongeren tussen 12 en 14 jaar. In 2018 bracht het RIVM een rapport uit over het gebruik en de risico's van energiedrankjes (Bemelmans e.a., 2018). Samenvattend kan volgens het RIVM gesteld worden dat "op populatieniveau voor (tenminste) 95% van de jongeren die energiedrankjes drinken, geregelde consumptie van energiedrankjes geen reden tot zorg geven voor wat betreft gezondheidseffecten op basis van de blootstelling aan de afzonderlijke stoffen." Hierbij wordt wel als kanttekening gemaakt dat er naast het innemen van energiedrankjes dan geen hoge inname van andere cafeïne bevattende voedingsmiddelen moet zijn.

Belangrijk is dat gezondheidseffecten niet worden uitgesloten voor het drinken van meerdere energiedrankjes binnen een aantal uur, zoals bijvoorbeeld tijdens evenementen. De veilig geachte blootstelling voor cafeïne kan dan worden overschreden en de veiligheidsmarges van de stoffen taurine en/of D-glucuronolacton zijn niet voldoende groot zijn voor jongeren. Op basis van haar onderzoek beschouwd het RIVM een dagelijkse consumptie van 750 ml (+/- 3 blikjes) of meer als een risico. Als mogelijke maatregelen voor de komende jaren wordt geadviseerd om middels de contactmomenten van de Jeugdgezondheidszorg (JGZ) de groep jongeren die 3 of meer drankjes per dag drinken in beeld te krijgen en het energiedrankgebruik met deze jongeren te bespreken. Daarnaast wordt de mogelijkheid van een restrictief verkoopbeleid en het verminderen van het aantal verkooppunten benoemd om overmatige consumptie door jongeren tegen te gaan. Sommige verkooppunten hebben zelf besloten om geen energiedrank meer te verkopen aan jongeren onder de 14 jaar.

### **Gebruik van sociale media en games: een belangrijk onderdeel van het leven van jongeren**

Sociale media en games zijn sterk verankerd in het leven van jongeren en er wordt door scholieren dan ook behoorlijk wat tijd aan besteedt. De helft van de leerlingen in groep 7 en 8 van het basisonderwijs (49%) en de overgrote meerderheid van de scholieren op het voortgezet onderwijs (84%) is (bijna) dagelijks actief op sociale media. Ook games is niet meer weg te denken uit de belevingswereld van de jeugd. Ruim een kwart van de scholieren op het voortgezet onderwijs gamet dagelijks, op het basisonderwijs is dit zelfs bijna vier op de tien. De vraag die vaak gesteld wordt is of het erg is dat jongeren zo veel tijd besteden aan sociale media en games. Over het algemeen is er weinig informatie beschikbaar over wat een gezonde schermtijd-balans nu eigenlijk is, omdat veel van de effecten van technologie op mentale en geestelijke gezondheid nu pas langzaam duidelijk worden. Meerjarig onderzoek onder Nederlandse jongeren suggereert bijvoorbeeld dat intensief gebruik van sociale media en games geen negatieve gevolgen heeft voor het psychosociale welbevinden en zelfs dat er wellicht positieve effecten zijn zoals bijvoorbeeld het ontwikkelen van betere sociale vaardigheden (Van den Eijnden, Koning, Doorwaard, Van Gurp, & Ter Bogt, 2018). Een ander recent onderzoek liet zien dat gamen - ook frequent gamen - niet gepaard hoeft te gaan met mentale of lichamelijke gezondheidsproblemen. Het was zelfs zo dat hobbygamers minder vaak roken, blowen en drinken dan niet-gamende jongeren - ze spelen zo'n 14 uur per week en ervaren weinig problemen (Van Rooij e.a., 2019). Dit ligt anders wanneer er sprake is van problematisch of risicogebruik, zoals gebruik dat ten koste gaat van andere belangrijke leefdoelgebieden (bijvoorbeeld verminderde interesse in

andere bezigheden of veel ruzie met ouders hierover) of wanneer sprake is van controleverlies (bijvoorbeeld aan niets anders meer kunnen denken). Jongeren die in het onderzoek van Van Rooij en collega's behoorden tot de groep risicogamers vertoonden vijf keer zo vaak lichamelijke en mentale gezondheidsproblemen en speelden gemiddeld zo'n 23 uur per week. Ook problematisch gebruik van sociale media lijkt samen te hangen met minder mentaal welbevinden onder jongeren (Boer e.a., 2020). Uit de huidige peiling bleek dat ongeveer 3% van de scholieren op het voortgezet onderwijs voldoet aan de criteria voor problematisch gebruik van sociale media en 2,5% aan de criteria voor problematisch gamen. Sinds 2017 zijn er geen veranderingen opgetreden in deze percentages. Bij meisjes is vaker sprake van problematisch sociale mediagebruik, bij jongens is vaker sprake van problematisch gamen. Het advies aan gezondheidsprofessionals is om waakzaam te zijn bij extreem sociale media en/of gamegedrag, zeker als dit ook nog samengaat met andere problemen.

### **Diversiteit en risicogroepen**

Gelijk aan eerdere peilingen, laat ook de peiling in 2019 grote verschillen in risicogedrag zien tussen scholieren naar leeftijd, sekse, schoolniveau en migratieachtergrond. In deze verschillen tekenen zich ook groepen af die meer risico lijken te lopen op middelengebruik of problematisch gedrag. Voor deze groepen is extra aandacht gewenst.

### **Leeftijd**

Uit de peiling blijkt dat er sterke leeftijdseffecten zijn voor middelengebruik: naarmate jongeren ouder worden, roken en drinken ze vaker (en veel) en hebben ze vaker cannabis, andere drugs en lachgas gebruikt. Ook zijn jongeren geneigd meer energiedrankjes te drinken wanneer zij ouder worden, maar hier vlakt de stijging af na de leeftijd van 14 jaar. De startleeftijd voor gebruik van tabak, alcohol, en cannabis is door de tijd hoger geworden. Dit is gunstig, aangezien verschillende onderzoeken hebben uitgewezen dat middelengebruik op jonge leeftijd een voorspeller is voor problematisch gebruik en middelstoornissen later in het leven (bijv. Moss e.a., 2014; Cheetham & Lubman, 2016). Opvallend is evenwel het hoge aandeel basisscholieren dat al ervaring heeft met alcoholvrije drankjes en het relatief hoge aandeel dat al heeft geëxperimenteerd met de e-sigaret, energiedrankjes en de waterpijp. Het gebruik van sociale media neemt vanaf het basisonderwijs snel toe. Het problematisch gebruik van sociale media is echter vrij stabiel met de leeftijd. Naarmate jongeren ouder worden neemt het dagelijks gamen af. Hoewel het aantal dagelijkse gamers afneemt, lijken de oudere gamers gemiddeld meer tijd aan het gamen te besteden. Het dagelijks gebruik van sociale mediagebruik wordt hoger met de leeftijd, terwijl problematisch gamegedrag juist afneemt met de leeftijd.

### **Sekse**

Er zijn nauwelijks nog verschillen tussen jongens en meisjes op het voortgezet onderwijs wat betreft roken en alcoholgebruik. Voor cannabis, harddrugs, de e-sigaret, waterpijp en energiedrankjes geldt dat jongens dit meer gebruiken dan meisjes. Meisjes in het voortgezet onderwijs zijn wel vaker dagelijks actief op sociale media dan jongens, maar jongens gamen weer vaker dan meisjes.



## Schoolniveau

Middelengebruik komt over het algemeen vaker voor op lagere schoolniveaus (Galea e.a., 2004). Leerlingen van het VMBO-b lijken de meeste ervaring te hebben met roken, de e-sigaret en lachgas. Ook ervaren jongeren op het VMBO-b vaker problemen met social mediagebruik en gamen vergeleken met andere schoolniveaus. HAVO-leerlingen hebben daarnaast samen met VMBO-b leerlingen het vaakst alcohol gedronken en hard-drugs gebruikt. Naarmate het schoolniveau hoger wordt, daalt het gebruik van energiedrankjes. Voor riskante gedragingen zoals gemeten in deze peiling lijkt vooral het verschil tussen VWO en VMBO-b groot. In recent onderzoek zijn de trends in middelengebruik onder jongeren tussen 2003 en 2015 vergeleken tussen schoolniveaus (Tuithof, Van Dorsselaer & Monshouwer, 2017). Hieruit bleek dat sinds 2003 is de prevalentie van roken en alcoholgebruik onder leerlingen van alle schoolniveaus significant is gedaald. Voor blowen gold dit voor bijna alle schoolniveaus. Er zijn dus geen aanwijzingen dat verschillen tussen schoolniveaus in het afgelopen decennium groter zijn geworden.

## Migratieachtergrond

Verschillen in riskant gedrag naar migratieachtergrond zijn heel wisselend. Scholieren met een niet-westerse migratieachtergrond hebben minder vaak ooit gerookt of gedronken dan scholieren met een Nederlandse achtergrond of westerse migratieachtergrond. Cannabisgebruik komt het vaakst voor onder scholieren met een westerse migratieachtergrond. Scholieren in het voortgezet onderwijs met een westerse of niet-westerse migratieachtergrond hebben vaker lachgas gebruik en waterpijp gerookt dan scholieren met een Nederlandse achtergrond. De maandprevalentie van het gebruik van energiedrankjes is bij scholieren met een Nederlandse achtergrond of westerse migratieachtergrond lager dan bij scholieren met een niet-westerse migratieachtergrond.

## Tot slot

In het Peilstationsonderzoek staan scholieren in de leeftijd van 10 tot 16 jaar centraal. In deze leeftijdsfase zien we een ontwikkeling richting meer risico- en ongezond gedrag. Daarmee is deze periode cruciaal voor preventie. Ondanks dat het gebruik van 'klassieke middelen' als tabak, alcohol en cannabis de laatste jaren minder is geworden, lijkt de daling nu te stagneren. Aandacht voor het reduceren van deze middelen blijft dus noodzakelijk. De cijfers wijzen erop dat hierbij vooral aandacht nodig is voor VMBO-b leerlingen en jongeren voor wie drinken gelijk ook veel drinken betekent. Bij deze groepen valt nog veel winst te behalen. Ook een aantal 'nieuwere middelen' behoeven aandacht. Veel basisschoolleerlingen hebben al alcoholvrije dranken gedronken en het gebruik van lachgas onder jongeren in de leeftijd van 12 t/m 16 jaar neemt geleidelijk toe. Het is van belang om ontwikkelingen in het gebruik hiervan nauwlettend te volgen en vooral ook om meer zicht te krijgen op gebruikspatronen, kenmerken van jongeren die deze middelen gebruiken en de gevolgen van gebruik onder jongeren. Sociale media en gamen zijn niet meer weg te denken uit het leven van jongeren, maar het doseren van schermtijd en het vinden van een gezonde digitale balans kan lastig zijn (Van Rooij & Kleinjan, 2020). Onderzoek naar het verkrijgen en houden van een goede digitale balans is nodig om meer grip te krijgen op gezond gedrag in een digitale leefwereld.

# Bijlage Roken<sup>1</sup>

## Prevalentie

Tabel 3.1 (bij figuur 3.1):	<i>Lifetime</i> -prevalentie van roken, basisonderwijs naar geslacht en voortgezet onderwijs naar leeftijd en geslacht
Tabel 3.2 (bij figuur 3.1):	Maandprevalentie van roken, basisonderwijs naar geslacht en voortgezet onderwijs naar leeftijd en geslacht
Tabel 3.3 (bij figuur 3.1):	Dagelijks roken in het voortgezet onderwijs naar leeftijd en geslacht
Tabel 3.4 (bij figuur 3.2):	<i>Lifetime</i> -prevalentie van roken naar schoolniveau en geslacht
Tabel 3.5 (bij figuur 3.2):	Maandprevalentie van roken naar schoolniveau en geslacht
Tabel 3.6 (bij figuur 3.2):	Dagelijks roken naar schoolniveau en geslacht
Tabel 3.7 (bij figuur 3.3):	<i>Lifetime</i> -prevalentie van roken in het voortgezet onderwijs naar migratieachtergrond en geslacht
Tabel 3.8 (bij figuur 3.3):	Maandprevalentie van roken in het voortgezet onderwijs naar migratieachtergrond en geslacht
Tabel 3.9 (bij figuur 3.3):	Dagelijks roken in het voortgezet onderwijs naar migratieachtergrond en geslacht

## Scholieren die roken (gerookt in de afgelopen maand)

Tabel 3.10 (bij figuur 3.4):	Gemiddeld aantal sigaretten per dag in de afgelopen maand naar leeftijd en geslacht
Tabel 3.11 (bij figuur 3.5):	Gemiddeld aantal sigaretten per dag in de afgelopen maand naar schoolniveau en geslacht

## Trendgegevens<sup>2</sup>

Tabel 3.12 (bij figuur 3.6):	Trends in de <i>lifetime</i> -prevalentie van roken in het voortgezet onderwijs (12 t/m 16 jaar) naar onderzoeksjaar en geslacht
Tabel 3.13 (bij figuur 3.7):	Trends in de <i>lifetime</i> -prevalentie van roken in het voortgezet onderwijs (12 t/m 16 jaar) naar onderzoeksjaar, leeftijd en geslacht

1 Bron: Peilstationsonderzoek Scholieren/Leefstijlmonitor, Trimbos-instituut i.s.m. RIVM, 2019.

2 Bron cijfers 2017: HBSC-Nederland/Leefstijlmonitor, UU, Trimbos-instituut en SCP i.s.m. RIVM.

Tabel 3.14 (bij figuur 3.6):	Trends in de maandprevalentie van roken in het voortgezet onderwijs (12 t/m 16 jaar) naar onderzoeksjaar en geslacht
Tabel 3.15 (bij figuur 3.7):	Trends in de maandprevalentie van roken in het voortgezet onderwijs (12 t/m 16 jaar) naar onderzoeksjaar, leeftijd en geslacht
Tabel 3.16 (bij figuur 3.6):	Trends in de prevalentie van dagelijks roken in het voortgezet onderwijs (12 t/m 16 jaar) naar onderzoeksjaar en geslacht
Tabel 3.17:	Trends in de prevalentie van dagelijks roken in het voortgezet onderwijs (12 t/m 16 jaar) naar onderzoeksjaar, leeftijd en geslacht
Tabel 3.18 (bij figuur 3.8):	Trends in de gemiddelde startleeftijd van roken in het voortgezet onderwijs (12 t/m 16 jaar) naar onderzoeksjaar en geslacht
Tabel 3.19:	Trends in de <i>lifetime</i> -prevalentie van roken in het voortgezet onderwijs (12 t/m 18 jaar) naar onderzoeksjaar en geslacht
Tabel 3.20:	Trends in de maandprevalentie van roken in het voortgezet onderwijs (12 t/m 18 jaar) naar onderzoeksjaar en geslacht
Tabel 3.21:	Trends in de prevalentie van dagelijks roken in het voortgezet onderwijs (12 t/m 18 jaar) naar onderzoeksjaar en geslacht

**Tabel 3.1 (bij figuur 3.1):**

Lifetime-prevalentie van roken, basisonderwijs naar geslacht en voortgezet onderwijs naar leeftijd<sup>1</sup> en geslacht (% , betrouwbaarheidsinterval)

	Jongens			Meisjes			Totaal		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
BO	2.6	1.4	3.8	0.6	0.0	1.3	1.6	0.9	2.4
12 jaar	5.1	2.9	7.3	3.3	1.7	4.9	4.2	2.6	5.7
13 jaar	10.6	7.8	13.5	6.3	4.3	8.2	8.5	6.6	10.3
14 jaar	18.3	13.7	22.8	17.4	13.0	21.9	17.9	13.9	21.8
15 jaar	24.2	19.3	29.1	26.3	21.1	31.4	25.1	21.2	29.1
16 jaar	30.7	25.7	35.8	34.4	28.2	40.7	32.5	28.4	36.7
Tot 12-16	17.4	15.0	19.8	16.5	14.0	19.1	17.0	14.8	19.1
17-18 jr <sup>1</sup>	43.2	36.5	50.0	37.6	29.9	45.3	40.5	35.4	45.7
Tot VO	19.8	17.5	22.1	18.5	15.9	21.1	19.2	17.0	21.3

<sup>1</sup> De groep 17-18 jarigen bestaat voornamelijk uit leerlingen van HAVO en VWO (zie H2)

**Tabel 3.2 (bij figuur 3.1):**

Maandprevalentie van roken, basisonderwijs naar geslacht en voortgezet onderwijs naar leeftijd<sup>1</sup> en geslacht (% , betrouwbaarheidsinterval)

	Jongens			Meisjes			Totaal		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
BO	0.1	0.0	0.4	0.0	0.0	0.0	0.1	0.0	0.2
12 jaar	2.0	0.5	3.4	0.8	0.0	1.7	1.4	0.5	2.2
13 jaar	2.0	0.8	3.1	2.1	0.5	3.6	2.0	1.1	3.0
14 jaar	8.8	5.8	11.8	8.9	5.9	12.0	8.8	6.2	11.5
15 jaar	11.9	8.5	15.3	11.3	7.4	15.1	11.6	8.6	14.6
16 jaar	17.5	12.8	22.3	15.9	10.9	20.9	16.7	12.7	20.7
Tot 12-16	8.1	6.4	9.7	7.3	5.6	9.0	7.7	6.3	9.2
17-18 jr <sup>1</sup>	23.5	18.0	29.0	18.6	11.6	25.5	21.1	16.9	25.3
Tot VO	9.5	7.9	11.2	8.4	6.6	10.2	9.0	7.5	10.4

<sup>1</sup> De groep 17-18 jarigen bestaat voornamelijk uit leerlingen van HAVO en VWO (zie H2)

**Tabel 3.3 (bij figuur 3.1):**

Dagelijks roken in het voortgezet onderwijs naar leeftijd<sup>1</sup> en geslacht  
(%, betrouwbaarheidsinterval)

	Jongens			Meisjes			Totaal		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
12 jaar	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
13 jaar	0.4	0.0	0.9	0.3	0.0	0.7	0.3	0.0	0.7
14 jaar	1.8	0.1	3.5	2.4	0.8	4.0	2.1	0.9	3.3
15 jaar	3.7	2.0	5.5	2.8	1.2	4.5	3.3	2.0	4.7
16 jaar	4.4	2.4	6.5	3.0	0.8	5.2	3.7	2.1	5.4
Tot 12-16	2.0	1.3	2.7	1.6	0.9	2.4	1.8	1.2	2.4
17-18 jr <sup>1</sup>	5.6	2.8	8.3	5.1	1.5	8.8	5.4	3.1	7.6
Tot VO	2.3	1.6	3.0	2.0	1.2	2.7	2.2	1.5	2.8

<sup>1</sup> De groep 17-18 jarigen bestaat voornamelijk uit leerlingen van HAVO en VWO (zie H2)

**Tabel 3.4 (bij figuur 3.2):**

Lifetime-prevalentie van roken naar schoolniveau en geslacht, 12 t/m 16 jaar  
(%, betrouwbaarheidsinterval)

	Jongens			Meisjes			Totaal		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
VMBO-b	25.3	19.7	30.9	21.2	14.4	28.1	23.5	18.1	28.9
VMBO-t	16.5	13.1	19.9	16.9	13.1	20.8	16.7	13.6	19.8
HAVO	16.8	13.4	20.2	18.0	14.3	21.6	17.4	14.5	20.2
VWO	12.1	6.6	17.6	12.2	6.4	17.9	12.1	7.0	17.2

**Tabel 3.5 (bij figuur 3.2):**

Maandprevalentie van roken naar schoolniveau en geslacht, 12 t/m 16 jaar  
(%, betrouwbaarheidsinterval)

	Jongens			Meisjes			Totaal		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
VMBO-b	12.1	9.1	15.1	11.6	6.9	16.4	11.9	8.6	15.2
VMBO-t	7.8	5.3	10.2	7.4	5.0	9.8	7.6	5.7	9.5
HAVO	7.9	5.5	10.4	6.9	4.6	9.2	7.4	5.7	9.2
VWO	5.1	0.7	9.5	5.2	1.3	9.1	5.2	1.2	9.1

**Tabel 3.6 (bij figuur 3.2):**

Dagelijks roken naar schoolniveau en geslacht, 12 t/m 16 jaar  
(%, betrouwbaarheidsinterval)

	Jongens			Meisjes			Totaal		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
VMBO-b	4.6	2.4	6.8	4.0	1.7	6.3	4.3	2.4	6.3
VMBO-t	2.0	0.9	3.0	2.1	0.3	3.9	2.0	0.9	3.2
HAVO	1.0	0.2	1.8	1.2	0.4	2.0	1.1	0.5	1.6
VWO	0.8	0.0	1.8	0.3	0.0	0.7	0.5	0.0	1.2

**Tabel 3.7 (bij figuur 3.3):**

*Lifetime*-prevalentie van roken in het voortgezet onderwijs naar migratieachtergrond en geslacht, 12 t/m 16 jaar (%, betrouwbaarheidsinterval)

	Jongens			Meisjes			Totaal		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
Nederlands	17.9	15.5	20.3	17.6	14.8	20.4	17.7	15.5	19.9
Westers	22.2	14.9	29.5	20.1	13.6	26.5	21.1	15.6	26.6
Niet-westers	13.4	9.6	17.1	10.6	7.4	13.8	12.0	9.4	14.7

**Tabel 3.8 (bij figuur 3.3):**

Maandprevalentie van roken in het voortgezet onderwijs naar migratieachtergrond en geslacht, 12 t/m 16 jaar (%, betrouwbaarheidsinterval)

	Jongens			Meisjes			Totaal		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
Nederlands	8.4	6.7	10.1	7.9	6.0	9.7	8.1	6.7	9.6
Westers	12.5	7.7	17.2	10.1	5.8	14.4	11.3	7.6	15.0
Niet-westers	5.1	2.6	7.6	4.0	2.0	6.0	4.6	2.9	6.2

**Tabel 3.9 (bij figuur 3.3):**

Dagelijks roken in het voortgezet onderwijs naar migratieachtergrond en geslacht, 12 t/m 16 jaar (%, betrouwbaarheidsinterval)

	Jongens			Meisjes			Totaal		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
Nederlands	2.2	1.4	3.0	1.8	1.0	2.5	2.0	1.3	2.6
Westers	1.9	0.1	3.8	1.0	0.0	2.5	1.5	0.3	2.7
Niet-westers	1.4	0.4	2.5	1.5	0.0	3.0	1.4	0.5	2.4

**Tabel 3.10 (bij figuur 3.4):**

Scholieren die roken in het voortgezet onderwijs (gerookt in de afgelopen maand).  
Gemiddeld aantal sigaretten per dag in de afgelopen maand naar leeftijd<sup>1,2</sup> en geslacht (%)

	<1			1-10			≥11		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
Jongens	53.5	45.1	62.0	34.7	28.3	41.0	11.8	5.5	18.1
Meisjes	56.4	45.8	67.0	34.1	25.7	42.5	9.5	4.0	15.1
14 jaar	54.0	39.5	68.6	35.8	23.6	48.0	10.2	1.8	18.5
15 jaar	50.1	41.3	58.8	35.5	28.5	42.6	14.4	7.9	21.0
16 jaar	57.7	46.7	68.7	33.2	24.9	41.6	9.0	3.0	15.1
Tot 12-16	54.9	47.4	62.3	34.4	29.1	39.6	10.8	6.5	15.0
17-18 jr <sup>1</sup>	62.1	52.5	71.8	27.2	19.1	35.3	10.7	4.5	16.8
Tot VO	56.7	50.2	63.1	32.6	28.3	36.9	10.7	7.0	14.4

<sup>1</sup> De groep 17-18 jarigen bestaat voornamelijk uit leerlingen van HAVO en VWO (zie H2)

<sup>2</sup> Vanwege de kleine aantallen zijn de resultaten van de 12- en 13-jarigen niet vermeld in de tabel, maar ze zijn wel meegenomen in de totalen

**Tabel 3.11 (bij figuur 3.5):**

Scholieren die roken (gerookt in de afgelopen maand).  
Gemiddeld aantal sigaretten per dag in de afgelopen maand naar schoolniveau en geslacht, 12 t/m 16 jaar (%)

	<1			1-10			≥11		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
VMBO-b	41.4	30.4	52.3	36.3	28.3	44.3	22.3	15.9	28.8
VMBO-t	46.2	34.9	57.5	42.0	33.9	50.0	11.8	4.5	19.1
HAVO	64.3	54.0	74.5	32.3	22.3	42.4	3.4	0.0	7.4
VWO	76.8	65.3	88.2	23.2	11.8	34.7	0.0	0.0	0.0

**Tabel 3.12 (bij figuur 3.6):**

Trends in de *lifetime*-prevalentie van roken in het voortgezet onderwijs (12 t/m 16 jaar) naar onderzoeksjaar en geslacht (% , betrouwbaarheidsinterval)

	Jongens			Meisjes			Totaal		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
1999	55.2	52.0	58.4	52.7	49.8	55.7	53.9	51.2	56.7
2003	43.1*	40.4	45.9	44.3*	41.3	47.4	43.7*	41.3	46.2
2007	36.1*	33.6	38.6	37.7	34.7	40.7	36.9*	34.6	39.2
2011	35.2	32.3	38.1	31.1	28.1	34.2	33.2	30.6	35.8
2015	24.3*	21.5	27.1	21.2*	18.4	24.0	22.8*	20.3	25.3
2017	19.0	16.7	21.2	15.5*	13.4	17.5	17.3*	15.4	19.1
2019	17.4	15.0	19.7	16.5	14.1	19.0	17.0	14.9	19.1

\* Significant verschil met het voorgaande onderzoek

**Tabel 3.13 (bij figuur 3.7):**

Trends in de *lifetime*-prevalentie van roken in het voortgezet onderwijs naar onderzoeksjaar, leeftijd en geslacht (%)

	Jongens						
	1999	2003	2007	2011	2015	2017	2019
12 jaar	39.7	23.3*	16.1	15.3	11.4	6.3	5.1
13 jaar	49.1	37.4*	28.2	23.3	13.8*	11.2	10.6
14 jaar	56.9	48.8	35.5*	34.5	23.7*	19.3	18.3
15 jaar	62.8	50.2*	47.1	47.1	34.4*	27.3	24.2
16 jaar	64.7	58.0	52.0	55.8	41.2*	33.3	30.7
	Meisjes						
	1999	2003	2007	2011	2015	2017	2019
12 jaar	29.2	22.3	13.9	6.8*	4.2	1.5	3.3
13 jaar	43.7	31.7*	25.5	18.6	10.9	5.6	6.3
14 jaar	55.0	47.4	42.6	32.2	20.2*	15.0	17.4
15 jaar	66.9	56.7*	51.6	45.8	35.8	27.7	26.3
16 jaar	68.2	62.0	51.8	55.1	39.0*	29.0	34.4
	Totaal						
	1999	2003	2007	2011	2015	2017	2019
12 jaar	34.2	22.9*	15.0*	11.0	7.7	4.0	4.2
13 jaar	46.3	34.7*	26.9*	20.9	12.4*	8.5	8.5
14 jaar	56.1	48.2*	38.9*	33.4	22.0*	17.1	17.9
15 jaar	64.8	53.7*	49.3	46.5	35.1*	27.5	25.1
16 jaar	66.3	59.9	51.9*	55.5	40.1*	31.2*	32.5

\* Significant verschil met het voorgaande onderzoek (binnen gelijke leeftijd)



**Tabel 3.14 (bij figuur 3.6):**

Trends in de maandprevalentie van roken in het voortgezet onderwijs (12 t/m 16 jaar) naar onderzoeksjaar en geslacht (% , betrouwbaarheidsinterval)

	Jongens			Meisjes			Totaal		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
1999	25.2	22.4	28.1	26.6	23.3	29.9	26.0	23.5	28.5
2003	16.4*	14.3	18.4	21.5	19.0	23.9	18.9*	17.0	20.8
2007	16.6	14.7	18.5	17.6	15.5	19.8	17.1	15.4	18.8
2011	17.5	15.4	19.5	16.3	14.1	18.5	16.9	15.1	18.7
2015	11.0*	8.9	13.0	10.2*	8.4	12.0	10.6*	9.0	12.2
2017	8.6	7.2	10.1	7.0	5.8	8.3	7.8	6.7	9.0
2019	8.1	6.4	9.7	7.3	5.7	9.0	7.7	6.3	9.1

\* Significant verschil met het voorgaande onderzoek

**Tabel 3.15 (bij figuur 3.7):**

Trends in de maandprevalentie van roken in het voortgezet onderwijs naar onderzoeksjaar, leeftijd en geslacht (%)

	Jongens						
	1999	2003	2007	2011	2015	2017	2019
12 jaar	10.9	6.1	4.6	5.2	3.3	0.8	2.0
13 jaar	17.1	11.3	9.3	8.7	4.4	3.9	2.0
14 jaar	26.0	16.4*	15.2	14.9	10.7	7.7	8.8
15 jaar	34.1	23.3*	26.4	27.0	17.4*	14.7	11.9
16 jaar	36.4	27.3	27.1	32.4	20.9*	17.7	17.5
	Meisjes						
	1999	2003	2007	2011	2015	2017	2019
12 jaar	12.4	5.0*	3.8	2.0	0.4	0.1	0.8
13 jaar	17.5	12.2	10.3	9.3	4.4	1.7	2.1
14 jaar	28.3	23.3	21.9	16.5	10.1	8.0	8.9
15 jaar	37.0	30.5	24.9	24.1	17.6	12.9	11.3
16 jaar	38.5	35.5	25.3	31.3	21.0	12.9	15.9
	Totaal						
	1999	2003	2007	2011	2015	2017	2019
12 jaar	11.7	5.6*	4.2	3.6	1.8	0.5	1.4
13 jaar	17.3	11.7	9.7	9.0	4.4*	2.8	2.0
14 jaar	27.4	19.7*	18.5	15.7	10.4	7.9	8.8
15 jaar	35.7	27.1*	25.7	25.6	17.5*	13.8	11.6
16 jaar	37.4	31.4	26.2	31.9	20.9*	15.4	16.7

\* Significant verschil met het voorgaande onderzoek (binnen gelijke leeftijd)

**Tabel 3.16 (bij figuur 3.6):**

Trends in de prevalentie van dagelijks roken in het voortgezet onderwijs (12 t/m 16 jaar) naar onderzoeksjaar en geslacht (% , betrouwbaarheidsinterval)

	Jongens			Meisjes			Totaal		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
1999	13.1	10.7	15.5	12.9	10.6	15.3	13.0	11.0	15.0
2003	7.4*	6.0	8.7	9.4	7.8	11.1	8.4*	7.1	9.6
2007	6.4	5.2	7.5	6.5	5.2	7.9	6.4	5.4	7.5
2011	7.1	5.9	8.4	5.5	4.3	6.6	6.3	5.3	7.3
2015	3.6*	2.7	4.5	2.6*	1.8	3.4	3.1*	2.4	3.8
2017	2.5	1.7	3.3	1.7	1.1	2.3	2.1	1.5	2.7
2019	2.0	1.3	2.7	1.6	0.9	2.3	1.8	1.2	2.4

\* Significant verschil met het voorgaande onderzoek

**Tabel 3.17:**

Trends in de prevalentie van dagelijks roken in het voortgezet onderwijs naar onderzoeksjaar, leeftijd en geslacht

	Jongens						
	1999	2003	2007	2011	2015	2017	2019
12 jaar	1.7	0.4	0.5	0.8	0.2	0.0	0.0
13 jaar	6.2	3.3	1.6	2.3	1.1	0.7	0.4
14 jaar	12.8	7.2	5.6	6.2	3.1	2.0	1.8
15 jaar	21.8	12.1*	11.7	11.3	7.4	6.2	3.7
16 jaar	21.3	16.0	12.6	15.6	6.5*	3.9	4.4
	Meisjes						
	1999	2003	2007	2011	2015	2017	2019
12 jaar	3.3	1.0	0.2	0.2	0.0	0.0	0.0
13 jaar	6.1	3.0	2.0	1.4	0.6	0.3	0.3
14 jaar	12.9	9.8	8.0	4.6	2.7	1.4	2.4
15 jaar	20.1	15.0	11.6	8.3	4.8	2.8	2.8
16 jaar	23.9	18.2	10.1	14.9	5.5*	4.3	3.0
	Totaal						
	1999	2003	2007	2011	2015	2017	2019
12 jaar	2.6	0.7	0.4	0.5	0.1	0.0	0.0
13 jaar	6.1	3.1*	1.8	1.8	0.9	0.5	0.3
14 jaar	12.9	8.4*	6.8	5.4	2.9	1.7	2.1
15 jaar	20.9	13.6*	11.6	9.8	6.1	4.5	3.3
16 jaar	22.6	17.1	11.4	15.3	6.0*	4.1	3.7

\* Significant verschil met het voorgaande onderzoek

**Tabel 3.18 (bij figuur 3.8):**

Trends in de gemiddelde startleeftijd van roken in het voortgezet onderwijs (12 t/m 16 jaar) naar onderzoeksjaar en geslacht (gemiddelde leeftijd, betrouwbaarheidsinterval)

	Jongens			Meisjes			Totaal		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
1999	12.1	12.0	12.2	12.3	12.2	12.4	12.2	12.1	12.3
2003	11.6*	11.4	11.7	12.0*	11.9	12.1	11.8*	11.7	11.9
2007	12.1*	12.0	12.3	12.5*	12.4	12.7	12.3*	12.2	12.5
2011	12.4	12.2	12.6	12.8	12.7	12.9	12.6	12.4	12.7
2015	12.6	12.5	12.8	13.2*	13.0	13.3	12.9*	12.7	13.0
2019	13.2*	13.0	13.4	13.6*	13.4	13.8	13.4*	13.2	13.6

\* *Significant verschil met het voorgaande onderzoek*

Tabel 3.19:

Trends in de *lifetime*-prevalentie van roken in het voortgezet onderwijs (12 t/m 18 jaar) naar onderzoeksjaar en geslacht (% , betrouwbaarheidsinterval)

	Jongens			Meisjes			Totaal		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
1999	56.9	54.2	59.6	54.0	51.1	56.9	55.4	53.0	57.8
2003	44.7*	41.9	47.4	45.2*	42.3	48.1	44.9*	42.5	47.3
2007	38.8	36.3	41.2	39.3	36.4	42.2	39.0*	36.8	41.3
2011	37.6	34.8	40.5	34.1	30.8	37.3	35.9	33.2	38.6
2015	27.1*	24.1	30.0	22.2*	19.5	25.0	24.7*	22.2	27.2
2017	21.0*	18.9	23.2	17.5	15.4	19.6	19.3*	17.5	21.2
2019	19.8	17.5	22.1	18.5	15.9	21.1	19.2	17.1	21.3

\* Significant verschil met het voorgaande onderzoek

Tabel 3.20:

Trends in de maandprevalentie van roken in het voortgezet onderwijs (12 t/m 18 jaar) naar onderzoeksjaar en geslacht (% , betrouwbaarheidsinterval)

	Jongens			Meisjes			Totaal		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
1999	26.6	23.8	29.3	27.4	24.2	30.7	27.0	24.6	29.5
2003	17.3*	15.3	19.3	21.7	19.3	24.0	19.5*	17.6	21.3
2007	18.6	16.7	20.5	18.4	16.3	20.6	18.5	16.8	20.2
2011	19.4	17.2	21.6	17.7	15.3	20.1	18.5	16.6	20.5
2015	13.2*	11.1	15.3	10.7*	8.9	12.4	12.0*	10.3	13.6
2017	9.5	8.1	10.9	8.3	7.0	9.6	8.9*	7.8	10.1
2019	9.5	7.9	11.1	8.4	6.6	10.2	9.0	7.5	10.4

\* Significant verschil met het voorgaande onderzoek

Tabel 3.21:

Trends in prevalentie van dagelijks roken in het voortgezet onderwijs (12 t/m 18 jaar) naar onderzoeksjaar en geslacht (% , betrouwbaarheidsinterval)

	Jongens			Meisjes			Totaal		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
1999	14.2	11.6	16.7	13.7	11.4	16.0	13.9	11.9	16.0
2003	8.0*	6.6	9.4	9.7	8.2	11.3	8.9*	7.6	10.1
2007	7.8	6.6	9.0	6.9	5.6	8.2	7.4	6.3	8.4
2011	8.5	7.1	9.9	6.3	5.0	7.6	7.4	6.3	8.5
2015	4.4*	3.4	5.3	2.7*	2.0	3.5	3.6*	2.9	4.3
2017	2.8	2.0	3.6	2.1	1.5	2.7	2.5	1.9	3.1
2019	2.3	1.6	3.0	2.0	1.2	2.7	2.2	1.6	2.7

\* Significant verschil met het voorgaande onderzoek



# Bijlage Alcohol<sup>1</sup>

## Prevalentie

Tabel 4.1 (bij figuur 4.1):	<i>Lifetime</i> -prevalentie van alcoholgebruik, basisonderwijs naar geslacht en voortgezet onderwijs naar leeftijd en geslacht
Tabel 4.2 (bij figuur 4.1):	Maandprevalentie van alcoholgebruik, basisonderwijs naar geslacht en voortgezet onderwijs naar leeftijd en geslacht
Tabel 4.3 (bij figuur 4.2):	<i>Lifetime</i> -prevalentie van dronkenschap in het voortgezet onderwijs naar leeftijd en geslacht
Tabel 4.4 (bij figuur 4.2):	Maandprevalentie van dronkenschap in het voortgezet onderwijs naar leeftijd en geslacht
Tabel 4.5 (bij figuur 4.2):	Maandprevalentie <i>binge</i> drinken (5 of meer glazen bij één gelegenheid) in het voortgezet onderwijs naar leeftijd en geslacht
Tabel 4.6:	Gemiddeld aantal glazen dat scholieren in het weekend (vrijdag-zondag) drinken in het voortgezet onderwijs naar leeftijd en geslacht
Tabel 4.7:	Gemiddeld aantal glazen dat scholieren per week drinken in het voortgezet onderwijs naar leeftijd en geslacht
Tabel 4.8 (bij figuur 4.3):	<i>Lifetime</i> -prevalentie van alcoholgebruik naar schoolniveau en geslacht
Tabel 4.9 (bij figuur 4.3):	Maandprevalentie van alcoholgebruik naar schoolniveau en geslacht
Tabel 4.10 (bij figuur 4.4):	<i>Lifetime</i> -prevalentie van alcoholgebruik in het voortgezet onderwijs naar migratieachtergrond en geslacht
Tabel 4.11 (bij figuur 4.4):	Maandprevalentie van alcoholgebruik in het voortgezet onderwijs naar migratieachtergrond en geslacht

---

1 Bron: Peilstationsonderzoek Scholieren/Leefstijlmonitor, Trimbos-instituut i.s.m. RIVM, 2019.

### Scholieren die alcohol drinken (gebruikt in de afgelopen maand)

Tabel 4.12 (bij figuur 4.5):	Maandprevalentie <i>binge</i> drinken (5 of meer glazen bij één gelegenheid) in het voortgezet onderwijs naar leeftijd en geslacht
Tabel 4.13 (bij figuur 4.6):	Gemiddeld aantal glazen dat scholieren in het weekend (vrijdag-zondag) drinken in het voortgezet onderwijs naar leeftijd en geslacht
Tabel 4.14:	Gemiddeld aantal glazen dat scholieren per week drinken in het voortgezet onderwijs naar leeftijd en geslacht
Tabel 4.15 (bij figuur 4.7):	Aantal keer dronken in de afgelopen maand in het voortgezet onderwijs naar leeftijd en geslacht
Tabel 4.16 (bij figuur 4.8):	Maandprevalentie <i>binge</i> drinken (5 of meer glazen bij één gelegenheid) naar schoolniveau en geslacht
Tabel 4.17 (bij figuur 4.9):	Gemiddeld aantal glazen dat scholieren in het weekend (vrijdag-zondag) drinken naar schoolniveau en geslacht

### Trendgegevens<sup>2</sup>

Tabel 4.18 (bij figuur 4.10):	Trends in de <i>lifetime</i> -prevalentie van alcoholgebruik in het voortgezet onderwijs (12 t/m 16 jaar) naar onderzoeksjaar en geslacht
Tabel 4.19 (bij figuur 4.11):	Trends in de <i>lifetime</i> -prevalentie van alcoholgebruik in het voortgezet onderwijs (12 t/m 16 jaar) naar onderzoeksjaar, leeftijd en geslacht.
Tabel 4.20 (bij figuur 4.10):	Trends in de maandprevalentie van alcoholgebruik in het voortgezet onderwijs (12 t/m 16 jaar) naar onderzoeksjaar en geslacht
Tabel 4.21 (bij figuur 4.11):	Trends in de maandprevalentie van alcoholgebruik in het voortgezet onderwijs (12 t/m 16 jaar) naar onderzoeksjaar, leeftijd en geslacht
Tabel 4.22 (bij figuur 4.12):	Trends in de <i>lifetime</i> -prevalentie van dronkenschap in het voortgezet onderwijs (12 t/m 16 jaar) naar onderzoeksjaar en geslacht
Tabel 4.23 (bij figuur 4.13):	Trends in de <i>lifetime</i> -prevalentie van dronkenschap in het voortgezet onderwijs (12 t/m 16 jaar) naar onderzoeksjaar, leeftijd en geslacht
Tabel 4.24 (bij figuur 4.12):	Trends in de maandprevalentie van dronkenschap in het voortgezet onderwijs (12 t/m 16 jaar) naar onderzoeksjaar en geslacht

---

2 Bron cijfers 2017: HBSC-Nederland/Leefstijlmonitor, UU, Trimbos-instituut en SCP i.s.m. RIVM.

Tabel 4.25 (bij figuur 4.13):	Trends in de maandprevalentie van dronkenschap in het voortgezet onderwijs (12 t/m 16 jaar) naar onderzoeksjaar, leeftijd en geslacht
Tabel 4.26 (bij figuur 4.14):	Trends in de maandprevalentie van <i>binge</i> drinken in het voortgezet onderwijs (12 t/m 16 jaar) naar onderzoeksjaar en geslacht (% , betrouwbaarheidsinterval)
Tabel 4.27:	Trends in de maandprevalentie <i>binge</i> drinken (5 of meer glazen bij één gelegenheid) in het voortgezet onderwijs (12 t/m 16 jaar) naar onderzoeksjaar, leeftijd en geslacht
Tabel 4.28 (bij figuur 4.14):	Scholieren die drinken (gebruikt in de afgelopen maand) Trends in de maandprevalentie <i>binge</i> drinken (5 of meer glazen bij één gelegenheid) in het voortgezet onderwijs (12 t/m 16 jaar) naar onderzoeksjaar, leeftijd en geslacht
Tabel 4.29 (bij figuur 4.15):	Trends in de gemiddelde startleeftijd van alcoholgebruik in het voortgezet onderwijs (12 t/m 16 jaar) naar onderzoeksjaar en geslacht
Tabel 4.30:	Trends in de <i>lifetime</i> -prevalentie van alcoholgebruik in het voortgezet onderwijs (12 t/m 18 jaar) naar onderzoeksjaar en geslacht
Tabel 4.31:	Trends in de maandprevalentie van alcoholgebruik in het voortgezet onderwijs (12 t/m 18 jaar) naar onderzoeksjaar en geslacht
Tabel 4.32:	Trends in de <i>lifetime</i> -prevalentie van dronkenschap in het voortgezet onderwijs (12 t/m 18 jaar) naar onderzoeksjaar en geslacht
Tabel 4.33:	Trends in de maandprevalentie van dronkenschap in het voortgezet onderwijs (12 t/m 18 jaar) naar onderzoeksjaar en geslacht

**Tabel 4.1 (bij figuur 4.1):**

Lifetime-prevalentie van alcoholgebruik, basisonderwijs naar geslacht en voortgezet onderwijs naar leeftijd<sup>1</sup> en geslacht (% , betrouwbaarheidsinterval)

	Jongens			Meisjes			Totaal		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
BO	19.3	15.5	23.1	7.3	5.1	9.6	13.3	10.7	15.8
12 jaar	25.7	20.9	30.5	16.8	13.5	20.1	21.2	18.1	24.3
13 jaar	36.0	32.1	39.8	27.1	23.1	31.1	31.5	28.4	34.7
14 jaar	49.0	43.4	54.5	53.2	46.4	59.9	51.1	45.7	56.4
15 jaar	60.4	55.6	65.3	64.8	58.1	71.4	62.4	58.0	66.8
16 jaar	71.8	66.3	77.3	71.5	65.6	77.4	71.6	67.0	76.3
Tot 12-16	47.8	44.4	51.3	45.4	41.7	49.0	46.6	43.4	49.8
17-18 jr <sup>1</sup>	83.5	79.1	88.0	79.9	74.2	85.7	81.8	77.8	85.8
Tot VO	51.2	47.7	54.6	48.6	44.9	52.3	49.9	46.7	53.2

<sup>1</sup> De groep 17-18 jarigen bestaat voornamelijk uit leerlingen van HAVO en VWO (zie H2)

**Tabel 4.2 (bij figuur 4.1):**

Maandprevalentie van alcoholgebruik, basisonderwijs naar geslacht en voortgezet onderwijs naar leeftijd<sup>1</sup> en geslacht (% , betrouwbaarheidsinterval)

	Jongens			Meisjes			Totaal		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
BO	2.5	1.3	3.6	1.4	0.4	2.3	1.9	1.1	2.7
12 jaar	7.3	4.7	9.8	3.3	1.6	5.0	5.3	3.5	7.0
13 jaar	9.9	7.3	12.6	9.2	7.0	11.4	9.6	7.8	11.4
14 jaar	26.0	20.7	31.3	27.3	21.7	32.9	26.6	21.7	31.5
15 jaar	41.1	35.1	47.1	43.8	37.5	50.0	42.3	37.6	47.0
16 jaar	52.8	46.8	58.7	53.8	47.5	60.0	53.3	48.2	58.4
Tot 12-16	26.5	23.2	29.7	26.0	22.6	29.4	26.2	23.2	29.3
17-18 jr <sup>1</sup>	66.7	61.5	71.9	59.7	53.0	66.5	63.4	59.0	67.7
Tot VO	30.3	27.1	33.6	29.1	25.7	32.6	29.7	26.6	32.9

<sup>1</sup> De groep 17-18 jarigen bestaat voornamelijk uit leerlingen van HAVO en VWO (zie H2)



**Tabel 4.3 (bij figuur 4.2):**

Lifetime-prevalentie van dronkenschap in het voortgezet onderwijs naar leeftijd<sup>1</sup> en geslacht (% , betrouwbaarheidsinterval)

	Jongens			Meisjes			Totaal		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
12 jaar	4.1	2.4	5.7	3.4	1.5	5.2	3.7	2.5	4.9
13 jaar	7.9	5.7	10.1	8.9	6.8	11.0	8.4	6.7	10.1
14 jaar	21.0	16.6	25.4	30.2	24.8	35.7	25.4	21.1	29.8
15 jaar	38.1	33.0	43.2	42.3	36.1	48.4	40.0	35.7	44.4
16 jaar	52.1	46.0	58.1	54.1	48.6	59.5	53.1	48.2	57.9
Tot 12-16	23.5	20.6	26.4	26.3	23.2	29.4	24.9	22.1	27.6
17-18 jr <sup>1</sup>	68.8	63.8	73.8	65.7	59.6	71.7	67.3	63.2	71.4
Tot VO	27.9	24.8	30.9	30.0	26.7	33.2	28.9	25.9	31.8

<sup>1</sup> De groep 17-18 jarigen bestaat voornamelijk uit leerlingen van HAVO en VWO (zie H2)

**Tabel 4.4 (bij figuur 4.2):**

Maandprevalentie van dronkenschap in het voortgezet onderwijs naar leeftijd<sup>1</sup> en geslacht (% , betrouwbaarheidsinterval)

	Jongens			Meisjes			Totaal		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
12 jaar	1.3	0.4	2.2	0.6	0.0	1.3	1.0	0.4	1.5
13 jaar	1.6	0.6	2.5	3.0	1.7	4.3	2.3	1.4	3.1
14 jaar	11.9	8.1	15.8	12.6	9.4	15.7	12.2	9.1	15.3
15 jaar	22.2	17.1	27.4	23.9	19.1	28.8	23.0	19.1	26.9
16 jaar	32.7	27.0	38.4	35.8	30.2	41.3	34.2	29.9	38.5
Tot 12-16	13.2	10.8	15.5	13.9	11.7	16.2	13.5	11.5	15.6
17-18 jr <sup>1</sup>	52.1	46.5	57.6	44.6	37.1	52.1	48.5	43.6	53.3
Tot VO	16.9	14.3	19.5	16.8	14.3	19.4	16.9	14.5	19.2

<sup>1</sup> De groep 17-18 jarigen bestaat voornamelijk uit leerlingen van HAVO en VWO (zie H2)

**Tabel 4.5 (bij figuur 4.2):**

Maandprevalentie *binge* drinken (5 of meer glazen bij één gelegenheid) in het voortgezet onderwijs naar leeftijd<sup>1</sup> en geslacht (% , betrouwbaarheidsinterval)

	Jongens			Meisjes			Totaal		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
12 jaar	3.1	1.4	4.8	1.2	0.2	2.2	2.1	1.0	3.2
13 jaar	3.6	2.1	5.2	5.5	3.7	7.3	4.6	3.3	5.8
14 jaar	17.0	12.2	21.8	19.4	14.8	24.1	18.2	14.0	22.3
15 jaar	30.2	24.7	35.6	32.4	26.4	38.5	31.2	26.5	36.0
16 jaar	41.1	35.0	47.2	43.1	37.2	48.9	42.1	37.2	46.9
Tot 12-16	18.1	15.3	20.9	19.0	16.0	22.0	18.5	15.9	21.2
17-18 jr <sup>1</sup>	57.1	51.8	62.3	49.1	41.2	56.9	53.2	48.4	58.1
Tot VO	21.8	18.9	24.8	21.8	18.8	24.9	21.8	19.1	24.6

<sup>1</sup> De groep 17-18 jarigen bestaat voornamelijk uit leerlingen van HAVO en VWO (zie H2)

**Tabel 4.6:**

Gemiddeld aantal glazen dat scholieren in het weekend (vrijdag-zondag) drinken in het voortgezet onderwijs naar leeftijd<sup>1</sup> en geslacht (%)

	0	1-4	5-10	11-20	>20
Jongens	76.4	11.5	6.6	3.1	2.3
Meisjes	75.2	12.5	7.6	3.3	1.4
12 jaar	97.4	2.5	0.1	0.0	0.0
13 jaar	91.0	7.4	1.1	0.4	0.1
14 jaar	75.8	13.5	6.0	3.5	1.2
15 jaar	61.1	18.7	12.6	4.2	3.5
16 jaar	47.6	19.0	18.6	9.4	5.4
Tot 12-16	75.8	12.0	7.1	3.2	1.8
17-18 jr <sup>1</sup>	36.6	17	24.9	16.5	4.9
Tot VO	72.2	12.5	8.8	4.4	2.1

<sup>1</sup> De groep 17-18 jarigen bestaat voornamelijk uit leerlingen van HAVO en VWO (zie H2)

**Tabel 4.7:**

Gemiddeld aantal glazen dat scholieren per week drinken in het voortgezet onderwijs naar leeftijd<sup>1</sup> en geslacht (%)

	0	1-4	5-10	11-20	>20
Jongens	76.0	10.9	6.9	3.8	2.5
Meisjes	75.0	12.5	7.6	3.4	1.5
12 jaar	97.1	2.7	0.2	0.0	0.0
13 jaar	90.6	7.3	1.5	0.4	0.1
14 jaar	75.2	13.1	6.2	4.1	1.4
15 jaar	60.9	17.8	12.7	5.0	3.6
16 jaar	47.5	18.5	18.1	9.9	5.9
Tot 12-16	75.5	11.7	7.2	3.6	2.0
17-18 jr <sup>1</sup>	36.4	16.9	23.4	17.2	6.1
Tot VO	71.8	12.2	8.7	4.9	2.4

<sup>1</sup> De groep 17-18 jarigen bestaat voornamelijk uit leerlingen van HAVO en VWO (zie H2)

**Tabel 4.8 (bij figuur 4.3):**

*Lifetime*-prevalentie van alcoholgebruik naar schoolniveau en geslacht, 12 t/m 16 jaar (% , betrouwbaarheidsinterval)

	Jongens			Meisjes			Totaal		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
VMBO-b	53.0	44.7	61.4	46.5	35.8	57.1	50.2	42.1	58.3
VMBO-t	42.4	35.4	49.3	42.5	35.2	49.9	42.4	35.7	49.1
HAVO	50.1	45.2	55.0	51.0	45.4	56.7	50.6	46.0	55.1
VWO	46.9	40.0	53.8	42.4	34.4	50.4	44.6	37.6	51.6

**Tabel 4.9 (bij figuur 4.3):**

Maandprevalentie van alcoholgebruik naar schoolniveau en geslacht, 12 t/m 16 jaar (% , betrouwbaarheidsinterval)

	Jongens			Meisjes			Totaal		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
VMBO-b	32.2	24.5	39.8	24.3	15.2	33.5	28.8	21.5	36.1
VMBO-t	25.1	18.8	31.3	25.1	18.5	31.6	25.1	19.0	31.1
HAVO	28.2	23.2	33.2	30.7	24.9	36.4	29.4	24.6	34.3
VWO	21.5	14.4	28.7	23.5	15.4	31.5	22.5	15.2	29.9

**Tabel 4.10 (bij figuur 4.4):**

*Lifetime*-prevalentie van alcoholgebruik in het voortgezet onderwijs naar migratieachtergrond en geslacht, 12 t/m 16 jaar (% , betrouwbaarheidsinterval)

	Jongens			Meisjes			Totaal		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
Nederlands	53.7	50.1	57.2	50.3	46.5	54.1	52.0	48.7	55.3
Westers	49.4	42.1	56.6	45.2	36.3	54.0	47.2	41.3	53.2
Niet-westers	24.9	19.9	29.9	24.6	19.2	30.1	24.7	20.8	28.7

**Tabel 4.11 (bij figuur 4.4):**

Maandprevalentie van alcoholgebruik in het voortgezet onderwijs naar migratieachtergrond en geslacht, 12 t/m 16 jaar (% , betrouwbaarheidsinterval)

	Jongens			Meisjes			Totaal		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
Nederlands	30.5	27.0	34.0	30.0	26.3	33.6	30.2	26.9	33.5
Westers	24.1	17.4	30.7	21.5	14.5	28.4	22.8	17.7	27.8
Niet-westers	12.1	8.5	15.6	10.8	6.7	14.9	11.5	8.6	14.4

**Tabel 4.12 (bij figuur 4.5):**

Scholieren die alcohol drinken (gebruikt in de afgelopen maand).

Maandprevalentie binge drinken (5 of meer glazen bij één gelegenheid) in het voortgezet onderwijs naar leeftijd<sup>1</sup> en geslacht (% , betrouwbaarheidsinterval)

	Jongens			Meisjes			Totaal		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
12 jaar	42.1	27.0	57.3	36.6	14.3	59.0	40.4	27.6	53.3
13 jaar	36.6	23.9	49.2	59.7	47.3	72.1	47.6	38.5	56.8
14 jaar	65.0	56.4	73.6	71.0	64.0	78.0	68.0	61.8	74.1
15 jaar	73.2	66.8	79.5	74.1	67.0	81.3	73.6	68.1	79.2
16 jaar	77.7	71.0	84.3	79.9	74.8	85.1	78.8	74.6	83.0
Tot 12-16	68.2	64.0	72.4	73.1	69.0	77.3	70.6	67.3	73.9
17-18 jr <sup>1</sup>	85.6	81.3	89.8	82.2	73.7	90.6	84.0	79.0	89.1
Tot VO	71.9	68.3	75.4	74.8	71.2	78.4	73.3	70.4	76.2

<sup>1</sup> De groep 17-18 jarigen bestaat voornamelijk uit leerlingen van HAVO en VWO (zie H2)

**Tabel 4.13 (bij figuur 4.6):**

Scholieren die alcohol drinken (gebruikt in de afgelopen maand).

Gemiddeld aantal glazen dat scholieren in het weekend (vrijdag-zondag) drinken in het voortgezet onderwijs naar leeftijd<sup>1</sup> en geslacht (%)

	0 <sup>2</sup>	1-4	5 -10	11-20	>20
Jongens	23.2	33.2	24.0	11.3	8.3
Meisjes	18.1	36.6	27.9	12.5	5.0
12 jaar	64.4	34.1	1.5	0.0	0.0
13 jaar	36.3	50.1	8.3	4.6	0.7
14 jaar	24.4	37.4	21.0	13.1	4.1
15 jaar	18.7	35.9	28.5	9.4	7.6
16 jaar	10.8	28.0	34.1	17.1	9.9
Tot 12-16	20.7	34.9	25.9	11.9	6.7
17-18 jr <sup>1</sup>	8.6	21.2	37.3	25.2	7.7
Tot VO	18.3	32.1	28.2	14.5	6.9

<sup>1</sup> De groep 17-18 jarigen bestaat voornamelijk uit leerlingen van HAVO en VWO (zie H2)

<sup>2</sup> De 0 geeft het percentage scholieren aan dat de afgelopen maand alcohol heeft gedronken, maar niet in het weekend drinkt

**Tabel 4.14:**

Scholieren die alcohol drinken (gebruikt in de afgelopen maand).

Gemiddeld aantal glazen dat scholieren per week drinken in het voortgezet onderwijs naar leeftijd<sup>1</sup> en geslacht (%)

	0 <sup>2</sup>	1-4	5 -10	11-20	>20
Jongens	22.4	30.4	24.8	13.4	8.9
Meisjes	17.6	36.3	27.7	12.7	5.6
12 jaar	61.4	34.2	4.4	0.0	0.0
13 jaar	34.7	47.6	11.7	4.6	1.4
14 jaar	23.1	35.3	22.2	14.6	4.7
15 jaar	18.4	34.2	28.4	11.0	8.0
16 jaar	10.8	26.9	33.3	18.1	10.9
Tot 12-16	20.1	33.3	26.2	13.1	7.3
17-18 jr <sup>1</sup>	8.3	21	34.8	26.3	9.6
Tot VO	17.8	30.8	27.9	15.7	7.8

<sup>1</sup> De groep 17-18 jarigen bestaat voornamelijk uit leerlingen van HAVO en VWO (zie H2)

<sup>2</sup> De 0 geeft het percentage scholieren aan dat de afgelopen maand alcohol heeft gedronken, maar niet wekelijks drinkt

**Tabel 4.15 (bij figuur 4.7):**

Scholieren die alcohol drinken (gebruikt in de afgelopen maand).

Aantal keer dronken in de afgelopen maand in het voortgezet onderwijs naar leeftijd<sup>1</sup> en geslacht (%)

	0 <sup>2</sup>	1	2-3	>3
Jongens	50.5	21.9	20.5	7.0
Meisjes	46.2	29.0	20.1	4.7
12 jaar	81.3	17.3	1.5	0.0
13 jaar	76.3	16.1	5.7	1.9
14 jaar	54.1	24.1	15.7	6.0
15 jaar	45.8	28.0	20.6	5.6
16 jaar	36.0	26.4	29.6	7.9
Tot 12-16	48.5	25.3	20.3	5.9
17-18 jr <sup>1</sup>	23.5	30.6	32.7	13.3
Tot VO	43.3	26.4	22.9	7.4

<sup>1</sup> De groep 17-18 jarigen bestaat voornamelijk uit leerlingen van HAVO en VWO (zie H2)

<sup>2</sup> De 0 geeft het percentage scholieren aan dat de afgelopen maand alcohol heeft gedronken, maar niet dronken is geweest

**Tabel 4.16 (bij figuur 4.8):**

Scholieren die alcohol drinken (gebruikt in de afgelopen maand).

Maandprevalentie *binge* drinken (5 of meer glazen bij één gelegenheid) naar schoolniveau en geslacht, 12 t/m 16 jaar (% , betrouwbaarheidsinterval)

	Jongens			Meisjes			Totaal		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
VMBO-b	73.7	67.6	79.7	87.0	81.2	92.8	78.4	73.5	83.3
VMBO-t	76.7	69.5	83.9	76.8	70.8	82.8	76.7	71.5	81.9
HAVO	62.7	55.9	69.4	67.6	59.9	75.3	65.2	58.9	71.5
VWO	57.9	45.8	70.0	67.6	57.3	77.9	63.1	55.7	70.5

**Tabel 4.17 (bij figuur 4.9):**

Scholieren die alcohol drinken (gebruikt in de afgelopen maand).

Gemiddeld aantal glazen dat scholieren in het weekend (vrijdag-zondag) drinken naar schoolniveau en geslacht, 12 t/m 16 jaar (%)

	0 <sup>1</sup>	1-4	5-10	11-20	>20
VMBO-b	21.9	31.9	23.4	12.4	10.4
VMBO-t	15.8	35.3	24.7	15.2	9.1
HAVO	21.4	35.1	29.1	10.9	3.6
VWO	24.6	36.8	25.5	8.8	4.3

<sup>1</sup> De 0 geeft het percentage scholieren aan dat de afgelopen maand alcohol heeft gedronken, maar niet in het weekend drinkt

**Tabel 4.18 (bij figuur 4.10):**

Trends in de *lifetime*-prevalentie van alcoholgebruik in het voortgezet onderwijs (12 t/m 16 jaar) naar onderzoeksjaar en geslacht (% , betrouwbaarheidsinterval)

	Jongens			Meisjes			Totaal		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
1999	76.2	71.8	80.6	68.0	63.3	72.7	71.9	67.6	76.2
2003	85.3*	83.3	87.3	83.0*	80.6	85.5	84.2*	82.2	86.2
2007	79.6*	77.4	81.8	75.2*	72.4	78.1	77.5*	75.2	79.7
2011	69.0*	66.0	71.9	63.3*	59.9	66.7	66.2*	63.3	69.1
2015	48.1*	44.4	51.7	42.7*	38.7	46.6	45.4*	42.0	48.8
2017	48.2	44.8	51.5	41.3	37.6	45.0	44.8	41.6	48.0
2019	47.8	44.4	51.2	45.4	41.7	49.0	46.6	43.5	49.8

\* Significant verschil met het voorgaande onderzoek

**Tabel 4.19 (bij figuur 4.11):**

Trends in de *lifetime*-prevalentie van alcoholgebruik in het voortgezet onderwijs naar onderzoeksjaar, leeftijd en geslacht (%)

	Jongens						
	1999	2003	2007	2011	2015	2017	2019
12 jaar	55.7	73.4*	63.1*	43.3*	24.5*	26.3	25.7
13 jaar	67.5	81.4*	68.6*	57.2*	34.4*	31.9	36.0
14 jaar	77.4	88.6*	82.3	70.9*	46.1*	51.2	49.0
15 jaar	85.5	90.9	89.2	82.7	63.8*	63.4	60.4
16 jaar	91.8	93.2	94.3	88.9	75.8*	72.9	71.8
	Meisjes						
	1999	2003	2007	2011	2015	2017	2019
12 jaar	37.8	68.4*	48.2*	27.7*	12.5*	13.3	16.8
13 jaar	56.6	77.6*	63.6*	49.6*	26.3*	22.0	27.1
14 jaar	71.4	86.7*	79.3	67.3*	39.9*	44.0	53.2
15 jaar	86.6	89.4	89.7	83.1*	65.9*	60.8	64.8
16 jaar	86.4	91.0	91.7	90.0	76.5*	68.9	71.5
	Totaal						
	1999	2003	2007	2011	2015	2017	2019
12 jaar	46.0	71.1*	55.8*	35.4*	18.2*	20.2	21.2
13 jaar	61.6	79.6*	66.1*	53.4*	30.6*	27.1	31.5
14 jaar	74.5	87.7*	80.8*	69.2*	43.1*	47.5	51.1
15 jaar	86.1	90.1	89.4	82.9*	64.9*	62.1	62.4
16 jaar	89.1	92.1	93.1	89.4	76.2*	71.0	71.6

\* Significant verschil met voorgaande meting (binnen gelijke leeftijd)



**Tabel 4.20 (bij figuur 4.10):**

Trends in de maandprevalentie van alcoholgebruik in het voortgezet onderwijs (12 t/m 16 jaar) naar onderzoeksjaar en geslacht (% , betrouwbaarheidsinterval)

	Jongens			Meisjes			Totaal		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
1999	56.1	51.8	60.4	46.7	42.0	51.5	51.2	47.0	55.5
2003	58.2	55.2	61.2	56.0*	52.5	59.5	57.1	54.2	60.0
2007	48.0*	44.4	51.5	46.5*	42.7	50.3	47.2*	43.8	50.6
2011	38.6*	34.9	42.2	37.1*	33.1	41.0	37.8*	34.3	41.3
2015	26.3*	23.1	29.5	24.7*	21.5	28.0	25.5*	22.6	28.5
2017	26.0	22.9	29.2	23.8	20.8	26.8	25.0	22.2	27.7
2019	26.5	23.3	29.7	26.0	22.6	29.3	26.2	23.2	29.2

\* Significant verschil met het voorgaande onderzoek

**Tabel 4.21 (bij figuur 4.11):**

Trends in de maandprevalentie van alcoholgebruik in het voortgezet onderwijs naar onderzoeksjaar, leeftijd en geslacht (%)

	Jongens						
	1999	2003	2007	2011	2015	2017	2019
12 jaar	24.4	35.8*	19.5*	9.4*	6.4	5.1	7.3
13 jaar	39.1	45.0	27.3*	18.5*	9.6*	10.7	9.9
14 jaar	58.5	63.8	44.2*	31.7*	20.5*	25.5	26.0
15 jaar	70.9	71.2	68.3	57.7*	42.3*	40.3	41.1
16 jaar	82.5	78.7	80.2	77.7	59.7*	54.0	52.8
	Meisjes						
	1999	2003	2007	2011	2015	2017	2019
12 jaar	15.9	25.4	12.7*	5.8*	2.4	2.1	3.3
13 jaar	27.9	40.9*	26.8*	17.4*	8.7*	6.8	9.2
14 jaar	48.5	61.2*	48.1*	33.1*	20.7*	22.1	27.3
15 jaar	69.7	70.5	67.5	59.8	41.3*	40.3	43.8
16 jaar	72.3	78.9	75.1	75.4	58.8*	51.2	53.8
	Totaal						
	1999	2003	2007	2011	2015	2017	2019
12 jaar	19.9	30.9*	16.1*	7.6*	4.3	3.7	5.3
13 jaar	33.0	43.0*	27.1*	17.9*	9.2*	8.8	9.6
14 jaar	53.6	62.5	46.1*	32.3*	20.6*	23.7	26.6
15 jaar	70.2	70.8	67.9	58.7*	41.8*	40.3	42.3
16 jaar	77.6	78.8	77.7	76.6	59.3*	52.7	53.3

\* Significant verschil met voorgaande meting (binnen gelijke leeftijd)

**Tabel 4.22 (bij figuur 4.12):**

Trends in de *lifetime*-prevalentie van dronkenschap in het voortgezet onderwijs (12 t/m 16 jaar) naar onderzoeksjaar en geslacht (% , betrouwbaarheidsinterval)

	Jongens			Meisjes			Totaal		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
1999	44.7	40.5	49.0	36.6	33.0	40.2	40.5	36.9	44.0
2003	45.1	41.9	48.3	45.7*	42.1	49.3	45.4	42.3	48.5
2007	39.6	36.2	42.9	39.7	36.1	43.3	39.6	36.5	42.8
2011	34.9	31.5	38.3	32.9	29.4	36.4	33.9	30.7	37.1
2015	24.3*	21.3	27.3	22.9*	20.0	25.9	23.6*	21.0	26.3
2019	23.5	20.7	26.4	26.3	23.2	29.4	24.9	22.1	27.6

\* Significant verschil met het voorgaande onderzoek

**Tabel 4.23 (bij figuur 4.13):**

Trends in de *lifetime*-prevalentie van dronkenschap in het voortgezet onderwijs naar onderzoeksjaar, leeftijd en geslacht (%)

	Jongens					
	1999	2003	2007	2011	2015	2019
12 jaar	13.8	18.4	9.4*	8.7	6.7	4.1
13 jaar	29.2	29.8	19.5*	15.2	9.3	7.9
14 jaar	44.1	48.7	34.9*	28.5	19.1*	21.0
15 jaar	60.8	61.7	61.8	53.2	37.2*	38.1
16 jaar	74.2	73.3	72.9	71.7	56.1*	52.1
	Meisjes					
	1999	2003	2007	2011	2015	2019
12 jaar	6.4	13.7	7.2	4.5	1.3*	3.4
13 jaar	18.8	27.9*	20.7	15.3	7.7*	8.9
14 jaar	39.3	49.4	39.9	30.8	19.3*	30.2*
15 jaar	56.9	64.6	59.8	52.3	40.4*	42.3
16 jaar	63.5	69.8	69.8	66.8	53.1*	54.1
	Totaal					
	1999	2003	2007	2011	2015	2019
12 jaar	9.7	16.3	8.3*	6.6	3.9	3.7
13 jaar	23.6	28.9	20.1*	15.3	8.5*	8.4
14 jaar	41.7	49.1	37.3*	29.6*	19.2*	25.4
15 jaar	58.8	63.2	60.8	52.7*	38.8*	40.0
16 jaar	68.9	71.5	71.4	69.4	54.6*	53.1

\* Significant verschil met voorgaande meting (binnen gelijke leeftijd)

**Tabel 4.24 (bij figuur 4.12):**

Trends in de maandprevalentie van dronkenschap in het voortgezet onderwijs (12 t/m 16 jaar) naar onderzoeksjaar en geslacht (% , betrouwbaarheidsinterval)

	Jongens			Meisjes			Totaal		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
1999	24.9	21.0	28.8	17.5	14.7	20.4	21.0	18.2	23.9
2003	18.7	16.3	21.0	20.7	18.0	23.3	19.7	17.5	21.8
2007	18.7	16.4	21.1	18.6	16.2	21.0	18.7	16.5	20.8
2011	18.0	15.3	20.7	16.6	14.2	19.0	17.3	15.0	19.6
2015	13.0	10.9	15.1	12.0	9.9	14.2	12.5	10.7	14.4
2019	13.2	10.8	15.5	13.9	11.7	16.2	13.5	11.5	15.6

\* Significant verschil met het voorgaande onderzoek

**Tabel 4.25 (bij figuur 4.13):**

Trends in de maandprevalentie van dronkenschap in het voortgezet onderwijs naar onderzoeksjaar, leeftijd en geslacht (%)

	Jongens					
	1999	2003	2007	2011	2015	2019
12 jaar	3.9	2.7	1.2	1.6	2.0	1.3
13 jaar	9.5	7.3	4.2	3.3	2.2	1.6
14 jaar	22.2	15.9	13.6	9.6	8.8	11.9
15 jaar	39.0	32.3	31.5	28.5	21.9	22.2
16 jaar	48.4	41.6	46.1	51.8	35.1*	32.7
	Meisjes					
	1999	2003	2007	2011	2015	2019
12 jaar	3.0	2.9	1.6	1.4	0.0	0.6
13 jaar	7.3	7.9	6.7	5.3	2.8	3.0
14 jaar	16.7	20.4	18.5	11.5	9.4	12.6
15 jaar	29.5	33.2	29.6	29.2	22.3	23.9
16 jaar	32.8	38.8	37.4	40.4	30.1	35.8
	Totaal					
	1999	2003	2007	2011	2015	2019
12 jaar	3.4	2.8	1.4	1.5	1.0	1.0
13 jaar	8.3	7.6	5.5	4.3	2.5	2.3
14 jaar	19.4	18.0	16.0	10.5*	9.1	12.2
15 jaar	34.0	32.8	30.5	28.8	22.1	23.0
16 jaar	40.9	40.2	41.9	46.5	32.6*	34.2

\* Significant verschil met voorgaande meting (binnen gelijke leeftijd)

**Tabel 4.26 (bij figuur 4.14):**

Trends in de maandprevalentie van *binge* drinken in het voortgezet onderwijs (12 t/m 16 jaar) naar onderzoeksjaar en geslacht (% , betrouwbaarheidsinterval)

	Jongens			Meisjes			Totaal		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
2003	38.1	35.3	40.9	34.9	31.8	37.9	36.5	33.9	39.1
2007	32.6	29.4	35.7	29.9	26.6	33.2	31.3	28.4	34.2
2011	26.0	22.8	29.1	23.3	20.5	26.0	24.7*	22.0	27.3
2015	18.9*	16.1	21.6	16.6*	13.9	19.3	17.8*	15.4	20.1
2017	19.4	16.6	22.1	16.0	13.6	18.4	17.7	15.4	20.0
2019	18.1	15.3	20.9	19.0	16.0	22.0	18.5	15.9	21.1

\* Significant verschil met het voorgaande onderzoek

**Tabel 4.27:**

Trends in de maandprevalentie *binge* drinken (5 of meer glazen bij één gelegenheid) in het voortgezet onderwijs naar onderzoeksjaar, leeftijd en geslacht (%)

	Jongens					
	2003	2007	2011	2015	2017	2019
12 jaar	18.7	9.9*	3.2*	3.4	3.4	3.1
13 jaar	27.1	16.4*	9.3*	5.1	6.7	3.6
14 jaar	39.0	25.3*	18.3	13.1	16.2	17.0
15 jaar	50.6	49.0	41.0	31.0	30.7	30.2
16 jaar	60.7	64.5	61.2	48.2*	44.5	41.1
	Meisjes					
	2003	2007	2011	2015	2017	2019
12 jaar	14.3	6.4*	3.3	1.2	0.9	1.2
13 jaar	21.5	12.9*	9.0	5.4	4.3	5.5
14 jaar	35.5	30.6	19.0*	12.0	15.1	19.4
15 jaar	47.9	46.2	38.4	30.1	28.1	32.4
16 jaar	54.3	53.3	52.0	40.1*	34.0	43.1
	Totaal					
	2003	2007	2011	2015	2017	2019
12 jaar	16.6	8.2*	3.3*	2.2	2.2	2.1
13 jaar	24.4	14.7*	9.1*	5.2	5.5	4.6
14 jaar	37.3	27.8*	18.6*	12.6*	15.6	18.2
15 jaar	49.2	47.6	39.7*	30.5*	29.4	31.2
16 jaar	57.5	59.1	56.9	44.2*	39.4	42.1

\* Significant verschil met het voorgaande onderzoek

**Tabel 4.28 (bij figuur 4.14):**

Scholieren die alcohol drinken (gebruikt in de afgelopen maand).

Trends in de maandprevalentie *binge* drinken (5 of meer glazen bij één gelegenheid) in het voortgezet onderwijs naar onderzoeksjaar, leeftijd en geslacht (%)

	Jongens					
	2003	2007	2011	2015	2017	2019
12 jaar	53.0	46.5	30.7	52.9	66.7	42.1
13 jaar	58.2	54.8	48.8	52.9	62.4	36.6
14 jaar	61.6	56.7	57.8	63.9	63.8	65.0
15 jaar	71.2	71.5	71.0	73.2	75.3	73.2
16 jaar	77.1	81.3	79.2	80.6	81.9	77.7
Tot 12-16	65.7	67.4	67.3	71.7	73.8	68.2
	Meisjes					
	2003	2007	2011	2015	2017	2019
12 jaar	56.1	48.7	55.9	48.8	43.1	36.6
13 jaar	51.6	46.5	50.6	61.8	61.2	59.7
14 jaar	58.1	63.6	56.6	58.2	68.5	71.0
15 jaar	68.1	68.1	64.2	72.7	69.7	74.1
16 jaar	69.1	71.0	68.7	68.1	66.5	79.9
Tot 12-16	62.5	64.0	62.4	67.1	67.3	73.1
	Totaal					
	2003	2007	2011	2015	2017	2019
12 jaar	54.2	47.4	40.6	51.7	60.3	40.4
13 jaar	55.2	50.7	49.7	56.9	62.0	47.6
14 jaar	60.0	60.2	57.2	61.2	66.0	68.0
15 jaar	69.5	69.8	67.6	73.0	72.5	73.6
16 jaar	73.1	76.4	74.4	74.5	74.6	78.8
Tot 12-16	64.1	65.8	65.0	69.5	70.8	70.6

\* Significant verschil met het voorgaande onderzoek

**Tabel 4.29 (bij figuur 4.15)**

Trends in de gemiddelde startleeftijd van alcoholgebruik in het voortgezet onderwijs (12 t/m 16 jaar) naar onderzoeksjaar en geslacht (gemiddelde leeftijd, betrouwbaarheidsinterval)

	Jongens			Meisjes			Totaal		
		95% BI			95% BI			95% BI	
1999	12.2	12.1	12.3	12.4	12.4	12.5	12.3	12.2	12.4
2003	11.7*	11.6	11.8	12.2*	12.1	12.3	12.0*	11.9	12.0
2007	12.2*	12.1	12.3	12.7*	12.6	12.8	12.4*	12.3	12.6
2011	12.6*	12.5	12.8	13.1*	12.9	13.2	12.8*	12.7	13.0
2015	13.0*	12.9	13.2	13.5*	13.3	13.6	13.2*	13.1	13.4
2019	13.1	13.0	13.3	13.4	13.3	13.6	13.3	13.2	13.4

\* *Significant verschil met het voorgaande onderzoek*

Tabel 4.30:

Trends in de *lifetime*-prevalentie van alcoholgebruik in het voortgezet onderwijs (12 t/m 18 jaar) naar onderzoeksjaar en geslacht (% , betrouwbaarheidsinterval)

	Jongens			Meisjes			Totaal		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
1999	78.0	73.8	82.2	70.0	65.4	74.6	73.8	69.7	78.0
2003	86.1*	84.1	88.0	83.8*	81.4	86.3	85.0*	83.0	86.9
2007	81.3*	79.1	83.5	76.5*	73.7	79.3	79.0*	76.7	81.2
2011	72.0*	69.1	74.9	67.2*	63.5	70.9	69.7*	66.6	72.7
2015	52.0*	48.1	56.0	45.4*	41.3	49.6	48.8*	45.1	52.5
2017	50.5	47.2	53.9	44.0	40.3	47.7	47.4	44.1	50.6
2019	51.2	47.8	54.6	48.6	44.9	52.3	49.9	46.7	53.1

\* Significant verschil met het voorgaande onderzoek

Tabel 4.31:

Trends in de maandprevalentie van alcoholgebruik in het voortgezet onderwijs (12 t/m 18 jaar) naar onderzoeksjaar en geslacht (% , betrouwbaarheidsinterval)

	Jongens			Meisjes			Totaal		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
1999	58.9	54.9	62.9	49.7	45.0	54.4	54.2	50.1	58.3
2003	60.6	57.5	63.7	57.3	53.9	60.7	59.0	56.1	61.9
2007	52.0*	48.2	55.8	48.9*	45.0	52.8	50.5*	46.9	54.1
2011	44.2	40.1	48.2	42.3	37.8	46.7	43.2	39.2	47.2
2015	31.0*	27.2	34.9	27.4*	23.9	30.9	29.2*	25.8	32.7
2017	29.4	26.2	32.7	27.1	23.8	30.3	28.3	25.3	31.2
2019	30.3	27.1	33.6	29.1	25.7	32.6	29.7	26.6	32.8

\* Significant verschil met het voorgaande onderzoek

Tabel 4.32:

Trends in de *lifetime*-prevalentie van dronkenschap in het voortgezet onderwijs (12 t/m 18 jaar) naar onderzoeksjaar en geslacht (% , betrouwbaarheidsinterval)

	Jongens			Meisjes			Totaal		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
1999	48.7	44.8	52.6	40.1	36.5	43.8	44.2	40.8	47.7
2003	48.2	44.8	51.6	47.4	43.7	51.0	47.8	44.6	51.0
2007	44.6	40.9	48.2	42.3	38.5	46.0	43.4	40.0	46.8
2011	40.6	36.8	44.5	38.2	34.2	42.2	39.4	35.7	43.1
2015	29.2*	25.5	33.0	25.8*	22.7	28.9	27.6*	24.4	30.7
2019	27.9	24.8	30.9	30.0	26.8	33.2	28.9	26.0	31.8

\* Significant verschil met het voorgaande onderzoek

Tabel 4.33:

Trends in de maandprevalentie van dronkenschap in het voortgezet onderwijs (12 t/m 18 jaar) naar onderzoeksjaar en geslacht (% , betrouwbaarheidsinterval)

	Jongens			Meisjes			Totaal		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
1999	28.3	24.7	31.9	19.7	17.0	22.4	23.8	21.1	26.5
2003	21.5	18.7	24.2	21.5	18.9	24.1	21.5	19.2	23.8
2007	23.3	20.3	26.2	20.4	17.8	23.1	21.9	19.3	24.4
2011	22.7	19.4	25.9	19.9	17.1	22.7	21.3	18.5	24.1
2015	17.0	14.3	19.7	13.6*	11.4	15.8	15.3*	13.1	17.6
2019	16.9	14.4	19.4	16.8	14.3	19.4	16.9	14.6	19.2

\* Significant verschil met het voorgaande onderzoek



# Bijlage Cannabis<sup>1</sup>

## Prevalentie

Tabel 5.1 (bij figuur 5.1):	<i>Lifetime</i> -prevalentie van cannabisgebruik in het voortgezet onderwijs naar leeftijd en geslacht
Tabel 5.2 (bij figuur 5.1):	Maandprevalentie van cannabisgebruik in het voortgezet onderwijs naar leeftijd en geslacht
Tabel 5.3 (bij figuur 5.2):	<i>Lifetime</i> -prevalentie van cannabisgebruik naar schoolniveau en geslacht
Tabel 5.4 (bij figuur 5.2):	Maandprevalentie van cannabisgebruik naar schoolniveau en geslacht
Tabel 5.5 (bij figuur 5.3):	<i>Lifetime</i> -prevalentie van cannabisgebruik in het voortgezet onderwijs naar migratieachtergrond en geslacht
Tabel 5.6 (bij figuur 5.3):	Maandprevalentie van cannabisgebruik in het voortgezet onderwijs naar migratieachtergrond en geslacht

## Scholieren die cannabis gebruiken (gebruikt in de afgelopen maand)

Tabel 5.7 (bij figuur 5.4):	Aantal keren cannabisgebruik in de afgelopen maand naar leeftijd en geslacht
Tabel 5.8 (bij figuur 5.5):	Gemiddeld aantal joints per keer naar leeftijd en geslacht
Tabel 5.9 (bij figuur 5.6):	Aantal keren cannabisgebruik in de afgelopen maand naar schoolniveau
Tabel 5.10 (bij figuur 5.7):	Gemiddeld aantal joints per keer naar schoolniveau

## Trendgegevens<sup>2</sup>

Tabel 5.11 (bij figuur 5.8):	Trends in de <i>lifetime</i> -prevalentie van cannabisgebruik in het voortgezet onderwijs (12 t/m 16 jaar) naar onderzoeksjaar en geslacht
Tabel 5.12:	Trends in de <i>lifetime</i> -prevalentie van cannabisgebruik in het voortgezet onderwijs (12 t/m 16 jaar) naar onderzoeksjaar, leeftijd en geslacht
Tabel 5.13 (bij figuur 5.8):	Trends in de maandprevalentie van cannabisgebruik in het voortgezet onderwijs (12 t/m 16 jaar) naar onderzoeksjaar en geslacht

1 Bron: Peilstationsonderzoek Scholieren/Leefstijlmonitor, Trimbos-instituut i.s.m. RIVM, 2015.

2 Bron cijfers 2017: HBSC-Nederland/Leefstijlmonitor, UU, Trimbos-instituut en SCP i.s.m. RIVM.

- Tabel 5.14: Trends in de maandprevalentie van cannabisgebruik in het voortgezet onderwijs (12 t/m 16 jaar) naar onderzoeksjaar, leeftijd en geslacht
- Tabel 5.15 (bij figuur 5.9): Trends in de gemiddelde startleeftijd van cannabisgebruik in het voortgezet onderwijs (12 t/m 16 jaar) naar onderzoeksjaar en geslacht
- Tabel 5.16: Trends in de *lifetime*-prevalentie van cannabisgebruik in het voortgezet onderwijs (12 t/m 18 jaar) naar onderzoeksjaar en geslacht
- Tabel 5.17: Trends in de maandprevalentie van cannabisgebruik in het voortgezet onderwijs (12 t/m 18 jaar) naar onderzoeksjaar en geslacht

**Tabel 5.1 (bij figuur 5.1):**

Lifetime-prevalentie van cannabisgebruik in het voortgezet onderwijs naar leeftijd<sup>1</sup> en geslacht (% , betrouwbaarheidsinterval)

	Jongens			Meisjes			Totaal		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
12 jaar	1.4	0.5	2.3	0.4	0.0	0.9	0.9	0.4	1.4
13 jaar	5.5	3.6	7.5	1.4	0.3	2.4	3.5	2.4	4.5
14 jaar	12.0	8.0	15.9	7.7	5.4	10.1	10.0	7.4	12.6
15 jaar	19.6	15.2	24.0	11.4	7.8	15.0	15.8	12.5	19.0
16 jaar	27.5	22.2	32.8	23.9	19.0	28.8	25.7	21.7	29.7
Tot 12-16	12.6	10.4	14.8	8.1	6.4	9.7	10.4	8.7	12.1
17-18 jr <sup>1</sup>	47.9	42.4	53.5	29.4	20.3	38.5	39.1	33.0	45.1
Tot VO	16.0	13.7	18.3	10.1	8.0	12.1	13.1	11.2	15.0

<sup>1</sup> De groep 17-18 jarigen bestaat voornamelijk uit leerlingen van HAVO en VWO (zie H2)

**Tabel 5.2 (bij figuur 5.1):**

Maandprevalentie van cannabisgebruik in het voortgezet onderwijs naar leeftijd<sup>1</sup> en geslacht (% , betrouwbaarheidsinterval)

	Jongens			Meisjes			Totaal		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
12 jaar	0.5	0.0	1.0	0.4	0.0	0.9	0.4	0.0	0.8
13 jaar	1.6	0.4	2.8	0.9	0.0	1.9	1.3	0.6	2.0
14 jaar	7.5	4.3	10.8	3.0	1.6	4.4	5.3	3.4	7.3
15 jaar	13.2	9.6	16.8	5.2	2.9	7.6	9.5	7.1	11.9
16 jaar	13.7	10.2	17.3	8.9	6.0	11.9	11.4	9.0	13.8
Tot 12-16	7.2	5.5	8.8	3.4	2.5	4.3	5.3	4.2	6.4
17-18 jr <sup>1</sup>	23.7	18.9	28.5	10.6	6.0	15.2	17.4	13.9	20.9
Tot VO	8.7	7.1	10.3	4.1	3.0	5.1	6.5	5.3	7.6

<sup>1</sup> De groep 17-18 jarigen bestaat voornamelijk uit leerlingen van HAVO en VWO (zie H2)

**Tabel 5.3 (bij figuur 5.2):**

*Lifetime*-prevalentie van cannabisgebruik naar schoolniveau en geslacht, 12 t/m 16 jaar  
(%, betrouwbaarheidsinterval)

	Jongens			Meisjes			Totaal		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
VMBO-b	12.3	8.1	16.5	6.2	3.2	9.2	9.8	6.7	12.9
VMBO-t	10.5	7.8	13.2	6.5	4.5	8.5	8.5	6.6	10.4
HAVO	13.8	10.2	17.4	10.2	6.7	13.7	12.0	9.0	15.0
VWO	14.1	7.8	20.3	8.8	4.7	12.8	11.3	6.5	16.1

**Tabel 5.4 (bij figuur 5.2):**

Maandprevalentie van cannabisgebruik naar schoolniveau en geslacht, 12 t/m 16 jaar  
(%, betrouwbaarheidsinterval)

	Jongens			Meisjes			Totaal		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
VMBO-b	7.5	5.1	9.9	3.6	1.6	5.7	5.8	3.9	7.8
VMBO-t	5.5	3.2	7.8	2.8	1.3	4.2	4.1	2.6	5.6
HAVO	7.4	5.1	9.8	4.0	2.0	6.0	5.7	3.9	7.5
VWO	8.4	3.5	13.3	3.3	1.5	5.0	5.8	2.6	8.9

**Tabel 5.5 (bij figuur 5.3):**

*Lifetime*-prevalentie van cannabisgebruik in het voortgezet onderwijs naar migratie-achtergrond en geslacht, 12 t/m 16 jaar (%, betrouwbaarheidsinterval)

	Jongens			Meisjes			Totaal		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
Nederlands	13.0	10.7	15.4	8.2	6.4	9.9	10.7	8.9	12.4
Westers	15.6	9.7	21.5	13.2	7.0	19.3	14.4	9.5	19.2
Niet-westers	10.2	7.0	13.4	5.5	3.2	7.8	8.0	5.9	10.1

**Tabel 5.6 (bij figuur 5.3):**

Maandprevalentie van cannabisgebruik in het voortgezet onderwijs naar migratie-achtergrond en geslacht, 12 t/m 16 jaar (%, betrouwbaarheidsinterval)

	Jongens			Meisjes			Totaal		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
Nederlands	7.2	5.5	8.9	3.3	2.2	4.4	5.3	4.1	6.5
Westers	11.4	6.3	16.4	4.7	1.7	7.6	8.1	5.3	11.0
Niet-westers	5.5	3.1	7.9	3.2	1.5	4.9	4.4	2.9	6.0

**Tabel 5.7 (bij figuur 5.4):**

Scholieren die cannabis gebruiken (gebruikt in de afgelopen maand).  
Aantal keren cannabisgebruik in de afgelopen maand naar leeftijd<sup>1,2</sup> en geslacht, voortgezet onderwijs (%)

	1-2			3-9			≥10		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
Jongens	54.4	46.9	61.9	26.1	19.8	32.4	19.5	14.1	24.8
Meisjes	49.1	35.4	62.9	37.0	25.1	49.0	13.8	5.7	21.9
14 jaar	58.2	45.5	70.9	25.0	14.9	35.0	16.8	6.4	27.3
15 jaar	48.4	38.7	58.2	34.4	26.1	42.7	17.2	10.0	24.3
16 jaar	51.9	40.6	63.2	29.5	18.6	40.3	18.6	9.9	27.4
Tot 12-16	52.8	46.9	58.7	29.5	23.6	35.4	17.7	13.4	22.0
17-18 jr <sup>1</sup>	49.7	39.5	59.9	33.8	25.3	42.3	16.5	8.0	24.9
Tot VO	51.9	46.5	57.4	30.7	25.7	35.6	17.4	13.4	21.4

<sup>1</sup> De groep 17-18 jarigen bestaat voornamelijk uit leerlingen van HAVO en VWO (zie H2)

<sup>2</sup> Vanwege de kleine aantallen zijn de resultaten van de 12- en 13-jarigen niet vermeld in de tabel, maar ze zijn wel meegenomen in de totalen

**Tabel 5.8 (bij figuur 5.5):**

Scholieren die cannabis gebruiken (gebruikt in de afgelopen maand).  
Gemiddeld aantal joints per keer naar leeftijd<sup>1,2</sup> en geslacht, voortgezet onderwijs (%)

	<1			1-2			≥3		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
Jongens	52.8	45.5	60.1	34.0	25.6	42.4	13.2	7.9	18.4
Meisjes	42.0	30.8	53.3	48.1	35.6	60.6	9.9	1.9	17.8
14 jaar	45.6	32.5	58.6	46.6	34.9	58.3	7.8	0.0	15.6
15 jaar	43.7	35.2	52.2	43.2	32.7	53.8	13.0	5.6	20.5
16 jaar	55.5	45.7	65.2	30.8	20.8	40.9	13.7	5.4	22.0
Tot 12-16	49.3	43.5	55.1	38.6	31.9	45.2	12.1	7.3	16.9
17-18 jr <sup>1</sup>	41.1	28.4	53.9	45.9	31.6	60.3	13.0	3.8	22.1
Tot VO	47.2	41.6	52.8	40.5	34.4	46.6	12.3	8.0	16.6

<sup>1</sup> De groep 17-18 jarigen bestaat voornamelijk uit leerlingen van HAVO en VWO (zie H2)

<sup>2</sup> Vanwege de kleine aantallen zijn de resultaten van de 12- en 13-jarigen niet vermeld in de tabel, maar ze zijn wel meegenomen in de totalen

**Tabel 5.9 (bij figuur 5.6):**

Scholieren die cannabis gebruiken (gebruikt in de afgelopen maand).  
Aantal keren cannabisgebruik in de afgelopen maand naar schoolniveau,  
12 t/m 16 jaar (%)

	1-2			3-9			≥10		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
VMBO-b	42.2	32.9	51.5	39.8	28.0	51.6	18.1	8.7	27.5
VMBO-t	45.1	31.3	58.8	31.9	20.9	42.8	23.1	10.2	36.0
HAVO	61.3	49.4	73.2	19.2	7.0	31.4	19.5	13.9	25.1
VWO	58.1	47.8	68.4	30.1	20.1	40.0	11.8	4.1	19.5

**Tabel 5.10 (bij figuur 5.7):**

Scholieren die cannabis gebruiken (gebruikt in de afgelopen maand).  
Gemiddeld aantal joints per keer naar schoolniveau, 12 t/m 16 jaar (%)

	<1			1-2			≥3		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
VMBO-b	29.7	15.1	44.3	44.6	28.6	60.6	25.8	11.6	39.9
VMBO-t	43.7	32.1	55.3	49.0	35.1	63.0	7.3	0.0	15.3
HAVO	52.2	42.4	62.0	34.2	22.3	46.1	13.6	4.9	22.4
VWO	63.4	50.5	76.3	31.5	18.4	44.6	5.0	0.9	9.2

**Tabel 5.11 (bij figuur 5.8):**

Trends in de *lifetime*-prevalentie van cannabisgebruik in het voortgezet onderwijs (12 t/m 16 jaar) naar onderzoeksjaar en geslacht (% , betrouwbaarheidsinterval)

	Jongens			Meisjes			Totaal		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
1999	19.9	17.5	22.3	13.7	11.6	15.7	16.7	14.7	18.8
2003	17.7	15.7	19.7	15.7	13.5	17.9	16.7	14.9	18.5
2007	15.6	13.6	17.6	12.7	10.9	14.5	14.2	12.5	15.8
2011	16.8	14.3	19.3	10.7	9.0	12.4	13.8	12.0	15.7
2015	11.6	9.5	13.7	7.8	6.2	9.3	9.7	8.1	11.3
2017	11.5	9.5	13.5	6.8	5.5	8.1	9.2	7.8	10.7
2019	12.6	10.5	14.8	8.1	6.4	9.7	10.4	8.8	12.1

\* *Significant verschil met het voorgaande onderzoek*

**Tabel 5.12:**

Trends in de *lifetime*-prevalentie van cannabisgebruik in het voortgezet onderwijs naar onderzoeksjaar, leeftijd en geslacht (%)

	Jongens						
	1999	2003	2007	2011	2015	2017	2019
12 jaar	3.9	2.6	3.1	1.6	1.1	0.4	1.4
13 jaar	9.2	8.2	5.5	7.2	2.7*	2.6	5.5
14 jaar	18.3	20.9	12.6*	13.1	9.8	9.0	12.0
15 jaar	29.7	24.8	24.4	25.4	20.3	19.3	19.6
16 jaar	38.6	36.4	34.0	38.4	26.8	29.8	27.5
	Meisjes						
	1999	2003	2007	2011	2015	2017	2019
12 jaar	2.3	1.7	1.6	0.8	0.1	0.1	0.4
13 jaar	6.2	5.2	4.2	4.3	1.7	0.4	1.4
14 jaar	12.9	16.0	12.3	7.7	8.1	4.8	7.7
15 jaar	21.4	24.2	19.4	17.2	13.4	13.5	11.4
16 jaar	28.0	31.8	26.6	26.2	17.8	16.9	23.9
	Totaal						
	1999	2003	2007	2011	2015	2017	2019
12 jaar	3.0	2.2	2.3	1.2	0.6	0.3	0.9
13 jaar	7.5	6.8	4.9	5.8	2.2*	1.5	3.5*
14 jaar	15.8	18.6	12.4*	10.6	9.0	6.8	10.0
15 jaar	25.4	24.5	21.9	21.3	17.0	16.4	15.8
16 jaar	33.5	34.1	30.4	32.7	22.4*	23.5	25.7

\* *Significant verschil met het voorgaande onderzoek (binnen gelijke leeftijd)*

**Tabel 5.13 (bij figuur 5.8):**

Trends in de maandprevalentie van cannabisgebruik in het voortgezet onderwijs (12 t/m 16 jaar), naar onderzoeksjaar en geslacht (% , betrouwbaarheidsinterval)

	Jongens			Meisjes			Totaal		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
1999	10.9	8.9	12.9	6.2	4.7	7.8	8.5	6.9	10.1
2003	9.0	7.6	10.4	6.7	5.4	8.0	7.9	6.8	9.0
2007	7.7	6.4	9.0	5.9	4.8	7.1	6.8	5.8	7.9
2011	8.4	6.9	10.0	4.2	3.4	5.1	6.4	5.4	7.4
2015	6.3	4.8	7.9	3.5	2.6	4.4	4.9	3.9	6.0
2017	6.4	5.0	7.7	3.0	2.2	3.8	4.7	3.8	5.7
2019	7.2	5.6	8.8	3.4	2.5	4.3	5.3	4.2	6.4

\* Significant verschil met het voorgaande onderzoek

**Tabel 5.14:**

Trends in de maandprevalentie van cannabisgebruik in het voortgezet onderwijs, naar onderzoeksjaar, leeftijd en geslacht (%)

	Jongens						
	1999	2003	2007	2011	2015	2017	2019
12 jaar	0.7	0.9	1.2	0.2	0.1	0.1	0.5
13 jaar	3.3	3.7	2.4	3.3	1.5	1.3	1.6
14 jaar	10.3	9.9	6.5	5.1	4.6	4.0	7.5
15 jaar	17.5	12.8	13.5	12.6	11.8	11.2	13.2
16 jaar	21.8	20.8	15.4	22.6	15.1	17.2	13.7
	Meisjes						
	1999	2003	2007	2011	2015	2017	2019
12 jaar	0.6	0.5	0.0	0.3	0.0	0.0	0.4
13 jaar	2.3	2.0	2.0	2.4	0.9	0.0	0.9
14 jaar	5.5	8.5	6.2	2.9	4.8	2.4	3.0
15 jaar	11.3	11.3	9.8	7.7	5.0	6.4	5.2
16 jaar	11.9	10.1	11.6	8.4	7.6	6.6	8.9
	Totaal						
	1999	2003	2007	2011	2015	2017	2019
12 jaar	0.6	0.7	0.6	0.2	0.1	0.1	0.4
13 jaar	2.7	2.9	2.2	2.9	1.2	0.7	1.3
14 jaar	7.9	9.2	6.4	4.0	4.7	3.2	5.3
15 jaar	14.3	12.0	11.7	10.2	8.5	8.9	9.5
16 jaar	17.0	15.5	13.5	16.0	11.4	12.1	11.4

\* Significant verschil met het voorgaande onderzoek (binnen gelijke leeftijd)



**Tabel 5.15 (bij figuur 5.9):**

Trends in de gemiddelde startleeftijd van cannabisgebruik in het voortgezet onderwijs (12 t/m 16 jaar) naar onderzoeksjaar en geslacht (gemiddelde leeftijd, betrouwbaarheidsinterval)

	Jongens			Meisjes			Totaal		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
1999	13.6	13.4	13.7	13.6	13.5	13.7	13.6	13.5	13.7
2003	13.5	13.4	13.7	13.9*	13.8	14.0	13.7	13.6	13.8
2007	13.8	13.7	14.0	14.0	13.8	14.2	13.9	13.8	14.0
2011	13.9	13.8	14.0	14.0	13.9	14.2	13.9	13.8	14.1
2015	14.0	13.8	14.2	14.2	14.0	14.4	14.1	13.9	14.2
2019	14.1	13.9	14.2	14.4	14.2	14.6	14.2	14.1	14.3

\* *Significant verschil met het voorgaande Peilstationsonderzoek*

Tabel 5.16:

Trends in de *lifetime*-prevalentie van cannabisgebruik in het voortgezet onderwijs (12 t/m 18 jaar) naar onderzoeksjaar en geslacht (% , betrouwbaarheidsinterval)

	Jongens			Meisjes			Totaal		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
1999	23.4	21.3	25.4	15.8	13.8	17.7	19.5	17.7	21.2
2003	20.4	18.0	22.8	17.1	14.8	19.3	18.8	16.7	20.9
2007	19.3	16.9	21.8	13.9	12.0	15.9	16.7	14.7	18.6
2011	20.7	17.9	23.6	13.9	11.7	16.1	17.4	15.1	19.7
2015	14.8	12.2	17.4	9.0*	7.4	10.5	11.9*	10.1	13.8
2017	14.2	12.0	16.5	8.6	6.9	10.3	11.5	9.8	13.2
2019	16.0	13.7	18.3	10.1	8.1	12.1	13.1	11.3	15.0

\* Significant verschil met het voorgaande onderzoek

Tabel 5.17:

Trends in de maandprevalentie van cannabisgebruik in het voortgezet onderwijs (12 t/m 18 jaar) naar onderzoeksjaar en geslacht (% , betrouwbaarheidsinterval)

	Jongens			Meisjes			Totaal		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
1999	12.4	10.5	14.2	6.5	5.1	7.9	9.3	8.0	10.7
2003	10.2	8.7	11.8	6.9	5.7	8.1	8.6	7.5	9.7
2007	9.9	8.3	11.4	6.2	5.0	7.3	8.1	6.9	9.2
2011	10.5	8.7	12.2	4.8	3.9	5.8	7.7	6.5	8.9
2015	8.2	6.4	9.9	3.8	2.9	4.8	6.1	4.9	7.2
2017	7.5	6.0	8.9	3.9	3.0	4.9	5.8	4.7	6.8
2019	8.7	7.2	10.3	4.1	3.1	5.1	6.5	5.3	7.6

\* Significant verschil met het voorgaande onderzoek

# Bijlagen Harddrugs, paddo's en lachgas<sup>1</sup>



1 Bron: Peilstationsonderzoek Scholieren/Leefstijlmonitor, Trimbos-instituut i.s.m. RIVM, 2015.



# Bijlage XTC<sup>1</sup>

## Prevalentie

Tabel 6.1 (bij tabel 6a):	<i>Lifetime</i> -prevalentie van XTC-gebruik in het voortgezet onderwijs naar leeftijd en geslacht
Tabel 6.2 (bij tabel 6a):	Maandprevalentie van XTC-gebruik in het voortgezet onderwijs naar leeftijd en geslacht
Tabel 6.3 (bij tabel 6b):	<i>Lifetime</i> -prevalentie van XTC-gebruik naar schoolniveau en geslacht
Tabel 6.4 (bij tabel 6b):	Maandprevalentie van XTC-gebruik naar schoolniveau en geslacht
Tabel 6.5 (bij tabel 6c):	<i>Lifetime</i> prevalentie van XTC-gebruik in het voortgezet onderwijs naar migratieachtergrond

## Trendgegevens<sup>2</sup>

Tabel 6.6 (bij figuur 6.1):	Trends in de <i>lifetime</i> -prevalentie van XTC-gebruik in het voortgezet onderwijs (12 t/m 16 jaar) naar onderzoeksjaar en geslacht
Tabel 6.7:	Trends in de maandprevalentie van XTC-gebruik in het voortgezet onderwijs (12 t/m 16 jaar) naar onderzoeksjaar en geslacht
Tabel 6.8:	Trends in de <i>lifetime</i> -prevalentie van XTC-gebruik in het voortgezet onderwijs (12 t/m 18 jaar) naar onderzoeksjaar en geslacht
Tabel 6.9:	Trends in de maandprevalentie van XTC-gebruik in het voortgezet onderwijs (12 t/m 18 jaar) naar onderzoeksjaar en geslacht

1 Bron: Peilstationsonderzoek Scholieren/Leefstijlmonitor, Trimbos-instituut i.s.m. RIVM, 2019.

2 Bron cijfers 2017: HBSC-Nederland/Leefstijlmonitor, UU, Trimbos-instituut en SCP i.s.m. RIVM.

**Tabel 6.1 (bij tabel 6a):**

Lifetime-prevalentie van XTC-gebruik in het voortgezet onderwijs naar leeftijd<sup>1</sup> en geslacht (% , betrouwbaarheidsinterval)

	Jongens			Meisjes			Totaal		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
12 jaar	0.3	0.0	0.7	0.3	0.0	0.8	0.3	0.0	0.6
13 jaar	1.0	0.1	1.9	0.0	0.0	0.0	0.5	0.1	0.9
14 jaar	1.6	0.5	2.6	1.6	0.5	2.7	1.6	0.8	2.4
15 jaar	3.8	2.3	5.2	1.3	0.3	2.2	2.6	1.7	3.5
16 jaar	5.0	3.0	7.0	3.7	1.3	6.2	4.4	2.7	6.0
Tot 12-16	2.2	1.6	2.8	1.3	0.7	1.8	1.7	1.3	2.2
17-18 jr <sup>1</sup>	9.2	5.1	13.3	4.1	1.8	6.4	6.8	4.1	9.5
Tot VO	2.9	2.2	3.6	1.5	1.0	2.1	2.2	1.7	2.7

<sup>1</sup> De groep 17-18 jarigen bestaat voornamelijk uit leerlingen van HAVO en VWO (zie H2)

**Tabel 6.2 (bij tabel 6a):**

Maandprevalentie van XTC-gebruik in het voortgezet onderwijs naar leeftijd<sup>1</sup> en geslacht (% , betrouwbaarheidsinterval)

	Jongens			Meisjes			Totaal		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
12 jaar	0.0	0.0	0.0	0.2	0.0	0.5	0.1	0.0	0.3
13 jaar	0.7	0.0	1.4	0.0	0.0	0.0	0.3	0.0	0.7
14 jaar	1.1	0.3	1.8	0.5	0.0	1.0	0.8	0.3	1.2
15 jaar	1.9	0.9	2.9	0.2	0.0	0.5	1.1	0.5	1.7
16 jaar	2.6	1.1	4.0	2.0	0.5	3.6	2.3	1.2	3.4
Tot 12-16	1.2	0.8	1.6	0.5	0.2	0.8	0.8	0.5	1.1
17-18 jr <sup>1</sup>	2.2	0.7	3.8	0.7	0.0	1.6	1.5	0.5	2.5
Tot VO	1.3	0.9	1.7	0.5	0.2	0.8	0.9	0.6	1.2

<sup>1</sup> De groep 17-18 jarigen bestaat voornamelijk uit leerlingen van HAVO en VWO (zie H2)

**Tabel 6.3 (bij tabel 6b):**

*Lifetime*-prevalentie van XTC-gebruik naar schoolniveau en geslacht, 12 t/m 16 jaar  
(%, betrouwbaarheidsinterval)

	Jongens			Meisjes			Totaal		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
VMBO-b	2.6	1.3	3.9	2.0	0.5	3.5	2.3	1.1	3.5
VMBO-t	1.7	0.6	2.7	1.7	0.5	3.0	1.7	0.8	2.6
HAVO	3.0	1.8	4.3	1.0	0.0	2.1	2.0	1.2	2.9
VWO	1.7	0.6	2.7	0.6	0.0	1.1	1.1	0.5	1.7

**Tabel 6.4 (bij tabel 6b):**

Maandprevalentie van XTC-gebruik naar schoolniveau en geslacht, 12 t/m 16 jaar  
(%, betrouwbaarheidsinterval)

	Jongens			Meisjes			Totaal		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
VMBO-b	1.2	0.5	2.0	0.4	0.0	1.0	0.9	0.3	1.5
VMBO-t	1.0	0.2	1.8	0.9	0.1	1.8	1.0	0.3	1.7
HAVO	1.8	0.7	2.9	0.4	0.0	0.9	1.1	0.5	1.8
VWO	0.7	0.1	1.3	0.1	0.0	0.3	0.4	0.0	0.8

**Tabel 6.5 (bij tabel 6c):**

*Lifetime*-prevalentie van XTC-gebruik in het voortgezet onderwijs naar migratie-achtergrond, 12 t/m 16 jaar (%, betrouwbaarheidsinterval)

	Jongens			Meisjes			Totaal		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
Nederlands	2.4	1.7	3.1	1.2	0.7	1.8	1.8	1.3	2.3
Westers	0.9	0.0	2.3	1.5	0.0	3.3	1.2	0.1	2.3
Niet-westers	1.9	0.7	3.2	1.3	0.1	2.4	1.6	0.8	2.5

**Tabel 6.6 (bij figuur 6.1):**

Trends in de *lifetime*-prevalentie van XTC-gebruik in het voortgezet onderwijs (12 t/m 16 jaar) naar onderzoeksjaar en geslacht (% , betrouwbaarheidsinterval)

	Jongens			Meisjes			Totaal		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
1999	4.1	2.9	5.3	2.2	1.5	2.9	3.2	2.4	4.0
2003	2.9	2.1	3.6	2.0	1.4	2.6	2.5	1.9	3.0
2007	1.9	1.4	2.4	1.9	1.4	2.4	1.9	1.5	2.3
2011	2.3	1.7	2.9	1.7	1.2	2.2	2.0	1.6	2.4
2015	2.1	1.4	2.9	1.7	1.3	2.2	1.9	1.4	2.4
2017	1.3	0.9	1.7	0.6*	0.3	0.9	1.0*	0.7	1.2
2019	2.2	1.6	2.8	1.3	0.7	1.8	1.7*	1.3	2.2

\* *Significant verschil met het voorgaande onderzoek*

**Tabel 6.7:**

Trends in de maandprevalentie van XTC-gebruik in het voortgezet onderwijs (12 t/m 16 jaar) naar onderzoeksjaar en geslacht (% , betrouwbaarheidsinterval)

	Jongens			Meisjes			Totaal		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
1999	1.9	1.3	2.6	0.7	0.3	1.0	1.3	0.9	1.7
2003	1.3	0.8	1.7	0.7	0.4	1.1	1.0	0.7	1.3
2007	0.8	0.5	1.1	0.5	0.2	0.7	0.6	0.4	0.9
2011	1.1	0.7	1.5	0.6	0.3	0.8	0.8	0.6	1.1
2015	0.8	0.4	1.1	0.5	0.2	0.7	0.6	0.4	0.8
2017	0.6	0.3	0.8	0.3	0.1	0.4	0.4	0.2	0.6
2019	1.2	0.8	1.6	0.5	0.2	0.8	0.8	0.5	1.1

\* *Significant verschil met het voorgaande onderzoek*

Tabel 6.8:

Trends in de *lifetime*-prevalentie van XTC-gebruik in het voortgezet onderwijs (12 t/m 18 jaar) naar onderzoeksjaar en geslacht (% , betrouwbaarheidsinterval)

	Jongens			Meisjes			Totaal		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
1999	4.7	3.6	5.9	2.8	2.2	3.4	3.8	3.0	4.5
2003	3.5	2.7	4.2	2.2	1.6	2.8	2.8	2.3	3.4
2007	2.7	2.0	3.5	2.0	1.5	2.6	2.4	1.9	2.9
2011	3.1	2.3	3.9	2.0	1.5	2.6	2.6	2.1	3.1
2015	2.9	2.0	3.7	1.9	1.4	2.4	2.4	1.9	2.9
2017	1.7	1.3	2.1	0.8*	0.5	1.1	1.3*	1.0	1.5
2019	2.9*	2.2	3.6	1.5	1.0	2.1	2.2*	1.7	2.7

\* Significant verschil met het voorgaande onderzoek

Tabel 6.9:

Trends in de maandprevalentie van XTC-gebruik in het voortgezet onderwijs (12 t/m 18 jaar) naar onderzoeksjaar en geslacht (% , betrouwbaarheidsinterval)

	Jongens			Meisjes			Totaal		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
1999	2.1	1.4	2.8	0.7	0.4	1.0	1.4	1.0	1.8
2003	1.5	1.0	1.9	0.8	0.4	1.2	1.1	0.8	1.4
2007	1.2	0.7	1.6	0.4	0.2	0.6	0.8	0.5	1.1
2011	1.2	0.8	1.5	0.7	0.4	1.0	0.9	0.7	1.2
2015	1.2	0.7	1.7	0.5	0.2	0.8	0.9	0.6	1.2
2017	0.6	0.3	0.9	0.3	0.1	0.5	0.4	0.3	0.6
2019	1.3	0.9	1.7	0.5	0.2	0.8	0.9	0.6	1.2

\* Significant verschil met het voorgaande onderzoek





# Bijlage Cocaïne<sup>1</sup>

## Prevalentie

Tabel 6.10 (bij tabel 6a):	<i>Lifetime</i> -prevalentie van cocaïnegebruik in het voortgezet onderwijs naar leeftijd en geslacht
Tabel 6.11 (bij tabel 6a):	Maandprevalentie van cocaïnegebruik in het voortgezet onderwijs naar leeftijd en geslacht
Tabel 6.12 (bij tabel 6b):	<i>Lifetime</i> -prevalentie van cocaïnegebruik naar schoolniveau en geslacht
Tabel 6.13 (bij tabel 6b):	Maandprevalentie van cocaïnegebruik naar schoolniveau en geslacht
Tabel 6.14 (bij tabel 6c):	<i>Lifetime</i> -prevalentie van cocaïnegebruik in het voortgezet onderwijs naar migratieachtergrond

## Trendgegevens

Tabel 6.15 (bij figuur 6.1):	Trends in de <i>lifetime</i> -prevalentie van cocaïnegebruik in het voortgezet onderwijs (12 t/m 16 jaar) naar onderzoeksjaar en geslacht
Tabel 6.16:	Trends in de maandprevalentie van cocaïnegebruik in het voortgezet onderwijs (12 t/m 16 jaar) naar onderzoeksjaar en geslacht
Tabel 6.17:	Trends in <i>lifetime</i> -prevalentie van cocaïnegebruik in het voortgezet onderwijs (12 t/m 18 jaar) naar onderzoeksjaar en geslacht
Tabel 6.18:	Trends in de maandprevalentie van cocaïnegebruik in het voortgezet onderwijs (12 t/m 18 jaar) naar onderzoeksjaar en geslacht

---

1 Bron: Peilstationsonderzoek Scholieren/Leefstijlmonitor, Trimbos-instituut i.s.m. RIVM, 2019.

**Tabel 6.10 (bij tabel 6a):**

Lifetime-prevalentie van cocaïnegebruik in het voortgezet onderwijs naar leeftijd<sup>1</sup> en geslacht (% , betrouwbaarheidsinterval)

	Jongens			Meisjes			Totaal		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
12 jaar	0.3	0.0	0.8	0.6	0.0	1.3	0.5	0.1	0.9
13 jaar	1.3	0.4	2.2	0.8	0.1	1.5	1.1	0.5	1.7
14 jaar	1.5	0.6	2.5	1.4	0.5	2.4	1.5	0.8	2.1
15 jaar	2.0	0.9	3.0	0.2	0.0	0.6	1.1	0.5	1.8
16 jaar	1.7	0.4	2.9	1.4	0.1	2.7	1.5	0.7	2.4
Tot 12-16	1.4	0.9	1.8	0.9	0.5	1.2	1.1	0.8	1.5
17-18 jr <sup>1</sup>	3.8	1.7	5.9	1.4	0.0	2.8	2.6	1.2	4.1
Tot VO	1.6	1.1	2.1	0.9	0.6	1.3	1.3	1.0	1.6

<sup>1</sup> De groep 17-18 jarigen bestaat voornamelijk uit leerlingen van HAVO en VWO (zie H2)

**Tabel 6.11 (bij tabel 6a):**

Maandprevalentie van cocaïnegebruik in het voortgezet onderwijs naar leeftijd<sup>1</sup> en geslacht (% , betrouwbaarheidsinterval)

	Jongens			Meisjes			Totaal		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
12 jaar	0.1	0.0	0.4	0.5	0.0	1.0	0.3	0.0	0.6
13 jaar	0.6	0.0	1.3	0.2	0.0	0.5	0.4	0.0	0.8
14 jaar	0.9	0.2	1.6	0.4	0.0	0.9	0.7	0.2	1.1
15 jaar	0.8	0.1	1.5	0.2	0.0	0.6	0.5	0.1	0.9
16 jaar	1.2	0.0	2.4	1.2	0.0	2.4	1.2	0.4	2.1
Tot 12-16	0.7	0.4	1.1	0.4	0.2	0.7	0.6	0.3	0.8
17-18 jr <sup>1</sup>	0.9	0.0	1.9	0.3	0.0	1.1	0.6	0.0	1.3
Tot VO	0.7	0.4	1.1	0.4	0.2	0.7	0.6	0.4	0.8

<sup>1</sup> De groep 17-18 jarigen bestaat voornamelijk uit leerlingen van HAVO en VWO (zie H2)

**Tabel 6.12 (bij tabel 6b):**

*Lifetime*-prevalentie van cocaïnegebruik naar schoolniveau en geslacht, 12 t/m 16 jaar (% , betrouwbaarheidsinterval)

	Jongens			Meisjes			Totaal		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
VMBO-b	1.7	0.6	2.8	1.3	0.4	2.2	1.5	0.7	2.3
VMBO-t	1.4	0.5	2.2	1.5	0.7	2.3	1.4	0.7	2.1
HAVO	1.6	0.6	2.5	0.7	0.1	1.4	1.2	0.5	1.8
VWO	0.9	0.2	1.7	0.1	0.0	0.4	0.5	0.2	0.9

**Tabel 6.13 (bij tabel 6b):**

Maandprevalentie van cocaïnegebruik naar schoolniveau en geslacht, 12 t/m 16 jaar (% , betrouwbaarheidsinterval)

	Jongens			Meisjes			Totaal		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
VMBO-b	0.9	0.1	1.7	0.4	0.0	0.9	0.7	0.2	1.2
VMBO-t	0.8	0.0	1.5	0.8	0.2	1.3	0.8	0.3	1.3
HAVO	0.7	0.1	1.4	0.6	0.0	1.2	0.7	0.2	1.1
VWO	0.5	0.0	1.0	0.0	0.0	0.0	0.2	0.0	0.5

**Tabel 6.14 (bij tabel 6c):**

*Lifetime*-prevalentie van cocaïnegebruik in het voortgezet onderwijs naar migratieachtergrond, 12 t/m 16 jaar (% , betrouwbaarheidsinterval)

	Jongens			Meisjes			Totaal		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
Nederlands	1.3	0.8	1.9	0.7	0.4	1.1	1.0	0.7	1.4
Westers	0.5	0.0	1.5	1.9	0.0	3.8	1.2	0.1	2.2
Niet-westers	1.7	0.6	2.8	1.0	0.2	1.9	1.4	0.7	2.1

**Tabel 6.15 (bij figuur 6.1):**

Trends in de *lifetime*-prevalentie van cocaïnegebruik in het voortgezet onderwijs (12 t/m 16 jaar) naar onderzoeksjaar en geslacht (% , betrouwbaarheidsinterval)

	Jongens			Meisjes			Totaal		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
1999	3.7	2.8	4.6	1.6	1.2	2.0	2.6	2.1	3.2
2003	2.5	1.8	3.2	1.6	1.1	2.0	2.0	1.6	2.5
2007	1.7	1.2	2.2	1.3	0.9	1.7	1.5	1.2	1.9
2011	1.7	1.3	2.2	1.0	0.7	1.4	1.4	1.1	1.7
2015	1.4	0.9	1.8	1.2	0.8	1.6	1.3	0.9	1.6
2019	1.4	0.9	1.8	0.9	0.5	1.2	1.1	0.8	1.5

\* *Significant verschil met het voorgaande Peilstationsonderzoek*

**Tabel 6.16:**

Trends in de maandprevalentie van cocaïnegebruik in het voortgezet onderwijs (12 t/m 16 jaar) naar onderzoeksjaar en geslacht (% , betrouwbaarheidsinterval)

	Jongens			Meisjes			Totaal		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
1999	1.8	1.2	2.5	0.4	0.1	0.7	1.1	0.8	1.5
2003	1.1	0.7	1.5	0.4	0.2	0.7	0.8	0.5	1.0
2007	0.9	0.5	1.2	0.4	0.2	0.6	0.6	0.4	0.9
2011	0.8	0.5	1.2	0.5	0.3	0.7	0.7	0.4	0.9
2015	0.7	0.4	1.0	0.4	0.1	0.6	0.5	0.3	0.7
2019	0.7	0.4	1.1	0.4	0.2	0.7	0.6	0.3	0.8

\* *Significant verschil met het voorgaande Peilstationsonderzoek*

Tabel 6.17:

Trends in de *lifetime*-prevalentie van cocaïnegebruik in het voortgezet onderwijs (12 t/m 18 jaar) naar onderzoeksjaar en geslacht (% , betrouwbaarheidsinterval)

	Jongens			Meisjes			Totaal		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
1999	4.0	3.1	4.9	1.7	1.3	2.1	2.8	2.3	3.4
2003	2.9	2.1	3.6	1.5	1.1	2.0	2.2	1.7	2.7
2007	2.1	1.6	2.6	1.3	0.9	1.6	1.7	1.3	2.1
2011	2.2	1.6	2.7	1.1	0.7	1.5	1.7	1.3	2.0
2015	1.7	1.1	2.3	1.2	0.8	1.6	1.5	1.1	1.8
2019	1.6	1.1	2.1	0.9	0.6	1.3	1.3	1.0	1.6

\* Significant verschil met het voorgaande Peilstationsonderzoek

Tabel 6.18:

Trends in de maandprevalentie van cocaïnegebruik in het voortgezet onderwijs (12 t/m 18 jaar) naar onderzoeksjaar en geslacht (% , betrouwbaarheidsinterval)

	Jongens			Meisjes			Totaal		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
1999	1.8	1.2	2.5	0.5	0.2	0.8	1.2	0.8	1.5
2003	1.2	0.8	1.6	0.5	0.2	0.7	0.8	0.6	1.1
2007	1.1	0.7	1.5	0.4	0.2	0.6	0.8	0.5	1.0
2011	1.1	0.7	1.5	0.4	0.2	0.7	0.8	0.5	1.0
2015	0.8	0.4	1.1	0.4	0.2	0.6	0.6	0.4	0.8
2019	0.7	0.4	1.0	0.4	0.2	0.7	0.6	0.4	0.8

\* Significant verschil met het voorgaande Peilstationsonderzoek



# Bijlage Amfetamine<sup>1</sup>

## Prevalentie

Tabel 6.19 (bij tabel 6a):	<i>Lifetime</i> -prevalentie van amfetaminegebruik in het voortgezet onderwijs naar leeftijd en geslacht
Tabel 6.20 (bij tabel 6a):	Maandprevalentie van amfetaminegebruik in het voortgezet onderwijs naar leeftijd en geslacht
Tabel 6.21 (bij tabel 6b):	<i>Lifetime</i> -prevalentie van amfetaminegebruik naar schoolniveau en geslacht
Tabel 6.22 (bij tabel 6b):	Maandprevalentie van amfetaminegebruik naar schoolniveau en geslacht
Tabel 6.23 (bij tabel 6c):	<i>Lifetime</i> -prevalentie van amfetaminegebruik in het voortgezet onderwijs naar migratieachtergrond

## Trendgegevens

Tabel 6.24 (bij figuur 6.1):	Trends in de <i>lifetime</i> -prevalentie van amfetaminegebruik in het voortgezet onderwijs (12 t/m 16 jaar) naar onderzoeksjaar en geslacht
Tabel 6.25:	Trends in de maandprevalentie van amfetaminegebruik in het voortgezet onderwijs (12 t/m 16 jaar) naar onderzoeksjaar en geslacht
Tabel 6.26:	Trends in de <i>lifetime</i> -prevalentie van amfetaminegebruik in het voortgezet onderwijs (12 t/m 18 jaar) naar onderzoeksjaar en geslacht
Tabel 6.27:	Trends in de maandprevalentie van amfetaminegebruik in het voortgezet onderwijs (12 t/m 18 jaar) naar onderzoeksjaar en geslacht

1 Bron: Peilstationsonderzoek Scholieren/Leefstijlmonitor, Trimbos-instituut i.s.m. RIVM, 2019.

**Tabel 6.19 (bij tabel 6a):**

Lifetime-prevalentie van amfetaminegebruik in het voortgezet onderwijs naar leeftijd en geslacht (% , betrouwbaarheidsinterval)

	Jongens			Meisjes			Totaal		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
12 jaar	0.3	0.0	0.8	0.3	0.0	0.8	0.3	0.0	0.6
13 jaar	1.3	0.3	2.3	0.2	0.0	0.5	0.7	0.2	1.2
14 jaar	1.6	0.5	2.6	1.5	0.4	2.7	1.6	0.8	2.3
15 jaar	3.0	1.8	4.2	0.4	0.0	0.9	1.8	1.0	2.5
16 jaar	1.9	0.5	3.2	1.6	0.3	2.8	1.7	0.7	2.7
Tot 12-16	1.6	1.1	2.1	0.8	0.4	1.1	1.2	0.9	1.5
17-18 jr <sup>1</sup>	3.6	1.2	5.9	1.4	0.0	2.8	2.5	1.2	3.8
Tot VO	1.8	1.3	2.3	0.8	0.4	1.2	1.3	1.0	1.7

<sup>1</sup> De groep 17-18 jarigen bestaat voornamelijk uit leerlingen van HAVO en VWO (zie H2)

**Tabel 6.20 (bij tabel 6a):**

Maandprevalentie van amfetaminegebruik in het voortgezet onderwijs naar leeftijd en geslacht (% , betrouwbaarheidsinterval)

	Jongens			Meisjes			Totaal		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
12 jaar	0.1	0.0	0.4	0.2	0.0	0.5	0.2	0.0	0.4
13 jaar	0.6	0.0	1.3	0.0	0.0	0.0	0.3	0.0	0.6
14 jaar	0.8	0.2	1.5	0.7	0.0	1.5	0.8	0.3	1.3
15 jaar	1.8	0.8	2.9	0.2	0.0	0.6	1.1	0.4	1.7
16 jaar	0.6	0.0	1.6	1.3	0.2	2.5	1.0	0.1	1.8
Tot 12-16	0.9	0.5	1.2	0.4	0.2	0.7	0.7	0.4	0.9
17-18 jr <sup>1</sup>	1.2	0.0	2.5	0.7	0.0	1.7	1.0	0.2	1.8
Tot VO	0.9	0.5	1.3	0.5	0.2	0.7	0.7	0.4	0.9

<sup>1</sup> De groep 17-18 jarigen bestaat voornamelijk uit leerlingen van HAVO en VWO (zie H2)

**Tabel 6.21 (bij tabel 6b):**

*Lifetime*-prevalentie van amfetaminegebruik naar schoolniveau en geslacht, 12 t/m 16 jaar (% , betrouwbaarheidsinterval)

	Jongens			Meisjes			Totaal		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
VMBO-b	2.5	1.4	3.6	1.3	0.2	2.4	2.0	1.1	2.8
VMBO-t	1.2	0.4	2.1	1.5	0.6	2.3	1.3	0.7	2.0
HAVO	1.8	0.9	2.8	0.4	0.0	0.8	1.1	0.6	1.6
VWO	1.2	0.2	2.1	0.1	0.0	0.4	0.6	0.2	1.1

**Tabel 6.22 (bij tabel 6b):**

Maandprevalentie van amfetaminegebruik naar schoolniveau en geslacht, 12 t/m 16 jaar (% , betrouwbaarheidsinterval)

	Jongens			Meisjes			Totaal		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
VMBO-b	1.2	0.3	2.1	0.4	0.0	1.0	0.9	0.3	1.5
VMBO-t	0.6	0.0	1.3	1.0	0.2	1.7	0.8	0.2	1.4
HAVO	1.2	0.4	2.0	0.4	0.0	0.8	0.8	0.3	1.3
VWO	0.4	0.0	0.9	0.0	0.0	0.0	0.2	0.0	0.4

**Tabel 6.23 (bij tabel 6c):**

*Lifetime*-prevalentie van amfetaminegebruik in het voortgezet onderwijs naar migratieachtergrond, 12 t/m 16 jaar (% , betrouwbaarheidsinterval)

	Jongens			Meisjes			Totaal		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
Nederlands	1.6	1.0	2.2	0.6	0.3	1.0	1.1	0.7	1.5
Westers	2.2	0.3	4.1	1.0	0.0	2.4	1.6	0.4	2.8
Niet-westers	1.5	0.4	2.7	1.2	0.3	2.2	1.4	0.7	2.1



**Tabel 6.24 (bij figuur 6.1):**

Trends in de *lifetime*-prevalentie van amfetaminegebruik in het voortgezet onderwijs (12 t/m 16 jaar) naar onderzoeksjaar en geslacht (% , betrouwbaarheidsinterval)

	Jongens			Meisjes			Totaal		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
1999	3.4	2.5	4.3	1.4	0.9	1.9	2.4	1.9	3.0
2003	2.2	1.7	2.7	1.7	1.1	2.3	2.0	1.6	2.4
2007	2.1	1.5	2.6	1.4	1.0	1.9	1.8	1.4	2.2
2011	1.9	1.4	2.4	1.1	0.7	1.5	1.5	1.2	1.9
2015	1.4	0.9	1.9	0.8	0.5	1.1	1.1	0.8	1.4
2019	1.6	1.2	2.1	0.8	0.4	1.1	1.2	0.9	1.5

\* Significant verschil met het voorgaande Peilstationsonderzoek

**Tabel 6.25:**

Trends in de maandprevalentie van amfetaminegebruik in het voortgezet onderwijs (12 t/m 16 jaar) naar onderzoeksjaar en geslacht (% , betrouwbaarheidsinterval)

	Jongens			Meisjes			Totaal		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
1999	1.2	0.8	1.7	0.7	0.3	1.0	1.0	0.7	1.3
2003	0.8	0.5	1.1	0.6	0.3	1.0	0.7	0.5	1.0
2007	1.1	0.7	1.5	0.4	0.1	0.6	0.7	0.5	1.0
2011	0.6	0.4	0.9	0.4	0.2	0.6	0.5	0.3	0.7
2015	0.7	0.4	1.0	0.4	0.2	0.6	0.6	0.3	0.8
2019	0.9	0.5	1.2	0.4	0.2	0.7	0.7	0.4	0.9

\* Significant verschil met het voorgaande Peilstationsonderzoek

Tabel 6.26:

Trends in de *lifetime*-prevalentie van amfetaminegebruik in het voortgezet onderwijs (12 t/m 18 jaar) naar onderzoeksjaar en geslacht (% , betrouwbaarheidsinterval)

	Jongens			Meisjes			Totaal		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
1999	3.8	2.9	4.7	1.7	1.2	2.2	2.8	2.2	3.3
2003	2.6	2.0	3.2	1.8	1.2	2.3	2.2	1.8	2.6
2007	2.3	1.7	2.8	1.4	1.0	1.9	1.9	1.5	2.3
2011	2.3	1.8	2.9	1.2	0.8	1.6	1.8	1.4	2.1
2015	1.8	1.2	2.4	1.0	0.6	1.3	1.4	1.0	1.8
2019	1.8	1.3	2.3	0.8	0.4	1.2	1.3	1.0	1.7

\* Significant verschil met het voorgaande Peilstationsonderzoek

Tabel 6.27:

Trends in de maandprevalentie van amfetaminegebruik in het voortgezet onderwijs (12 t/m 18 jaar) naar onderzoeksjaar en geslacht (% , betrouwbaarheidsinterval)

	Jongens			Meisjes			Totaal		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
1999	1.3	0.9	1.8	0.7	0.4	1.1	1.1	0.8	1.3
2003	1.0	0.7	1.3	0.7	0.3	1.0	0.8	0.6	1.1
2007	1.2	0.8	1.6	0.4	0.2	0.6	0.8	0.5	1.0
2011	0.7	0.4	1.1	0.4	0.2	0.6	0.6	0.4	0.8
2015	0.8	0.4	1.1	0.4	0.2	0.7	0.6	0.4	0.8
2019	0.9	0.5	1.3	0.5	0.2	0.7	0.7	0.4	0.9

\* Significant verschil met het voorgaande Peilstationsonderzoek

# Bijlage Enige harddrug<sup>1</sup>

(XTC, Cocaïne, Amfetamine, Heroïne, Crack, GHB of LSD)

## Prevalentie

Tabel 6.28 (bij tabel 6a):	<i>Lifetime</i> -prevalentie van gebruik van enige harddrug in het voortgezet onderwijs naar leeftijd en geslacht
Tabel 6.29 (bij tabel 6a):	Maandprevalentie van gebruik van enige harddrug in het voortgezet onderwijs naar leeftijd en geslacht
Tabel 6.30 (bij tabel 6b):	<i>Lifetime</i> -prevalentie van gebruik van enige harddrug naar schoolniveau en geslacht
Tabel 6.31 (bij tabel 6b):	Maandprevalentie van gebruik van enige harddrug naar schoolniveau en geslacht
Tabel 6.32 (bij tabel 6c):	<i>Lifetime</i> -prevalentie van gebruik van enige harddrug in het voortgezet onderwijs naar migratieachtergrond
Tabel 6.33:	Maandprevalentie van gebruik van enige harddrug in het voortgezet onderwijs naar migratieachtergrond

## Trendgegevens

Tabel 6.34:	Trends in de <i>lifetime</i> -prevalentie van gebruik van enige harddrug in het voortgezet onderwijs (12 t/m 16 jaar) naar onderzoeksjaar en geslacht
Tabel 6.35:	Trends in de maandprevalentie van gebruik van enige harddrug in het voortgezet onderwijs (12 t/m 16 jaar) naar onderzoeksjaar en geslacht
Tabel 6.36:	Trends in de <i>lifetime</i> -prevalentie van gebruik van enige harddrug in het voortgezet onderwijs (12 t/m 18 jaar) naar onderzoeksjaar en geslacht
Tabel 6.37:	Trends in de maandprevalentie van gebruik van enige harddrug in het voortgezet onderwijs (12 t/m 18 jaar) naar onderzoeksjaar en geslacht

1 Bron: Peilstationsonderzoek Scholieren/Leefstijlmonitor, Trimbos-instituut i.s.m. RIVM, 2019.

**Tabel 6.28 (bij tabel 6a):**

Lifetime-prevalentie van enige harddrug (XTC, amfetamine, cocaïne, heroïne, crack, LSD of GHB) in het voortgezet onderwijs naar leeftijd<sup>1</sup> en geslacht (% , betrouwbaarheidsinterval)

	Jongens			Meisjes			Totaal		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
12 jaar	1.2	0.3	2.0	0.6	0.0	1.3	0.9	0.4	1.4
13 jaar	3.1	1.7	4.5	1.2	0.3	2.0	2.1	1.3	3.0
14 jaar	3.2	1.7	4.7	2.2	1.0	3.5	2.7	1.7	3.8
15 jaar	5.0	3.3	6.7	1.9	0.6	3.1	3.5	2.5	4.6
16 jaar	5.7	3.5	7.9	4.4	1.8	7.1	5.1	3.4	6.8
Tot 12-16	3.6	2.9	4.3	1.9	1.3	2.5	2.8	2.3	3.3
17-18 jr <sup>1</sup>	12.3	8.2	16.5	4.5	2.1	6.8	8.6	5.7	11.4
Tot VO	4.4	3.6	5.2	2.2	1.6	2.8	3.3	2.8	3.8

<sup>1</sup> De groep 17-18 jarigen bestaat voornamelijk uit leerlingen van HAVO en VWO (zie H2)

**Tabel 6.29 (bij tabel 6a):**

Maandprevalentie van enige harddrug (XTC, amfetamine, cocaïne, heroïne, crack, LSD of GHB) in het voortgezet onderwijs naar leeftijd<sup>1</sup> en geslacht (% , betrouwbaarheidsinterval)

	Jongens			Meisjes			Totaal		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
12 jaar	0.1	0.0	0.4	0.5	0.0	1.0	0.3	0.0	0.6
13 jaar	1.3	0.3	2.3	0.2	0.0	0.5	0.7	0.2	1.2
14 jaar	2.2	0.8	3.6	1.2	0.3	2.1	1.7	0.8	2.6
15 jaar	2.9	1.5	4.3	0.4	0.0	0.9	1.7	0.9	2.5
16 jaar	2.6	1.1	4.0	2.7	0.9	4.5	2.6	1.4	3.8
Tot 12-16	1.8	1.3	2.4	0.9	0.5	1.2	1.4	1.0	1.8
17-18 jr <sup>1</sup>	4.3	1.8	6.7	1.1	0.0	2.2	2.7	1.2	4.2
Tot VO	2.1	1.5	2.6	0.9	0.5	1.3	1.5	1.1	1.9

<sup>1</sup> De groep 17-18 jarigen bestaat voornamelijk uit leerlingen van HAVO en VWO (zie H2)

**Tabel 6.30 (bij tabel 6b):**

*Lifetime*-prevalentie van enige harddrug (XTC, amfetamine, cocaïne, heroïne, crack, LSD of GHB) naar schoolniveau en geslacht, 12 t/m 16 jaar (%)

	Jongens			Meisjes			Totaal		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
VMBO-b	4.1	2.4	5.7	2.8	1.3	4.4	3.5	2.2	4.9
VMBO-t	3.1	2.0	4.3	3.1	1.7	4.6	3.1	2.2	4.1
HAVO	4.8	3.3	6.4	1.3	0.2	2.3	3.1	2.1	4.0
VWO	2.4	1.1	3.7	0.8	0.2	1.4	1.6	0.9	2.3

**Tabel 6.31 (bij tabel 6b):**

Maandprevalentie van enige harddrug (XTC, amfetamine, cocaïne, heroïne, crack, LSD of GHB) naar schoolniveau en geslacht, 12 t/m 16 jaar (%)

	Jongens			Meisjes			Totaal		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
VMBO-b	2.8	1.2	4.4	1.0	0.2	1.8	2.0	0.9	3.2
VMBO-t	1.3	0.4	2.2	1.5	0.6	2.5	1.4	0.7	2.2
HAVO	2.6	1.2	3.9	0.9	0.2	1.6	1.7	1.0	2.5
VWO	0.9	0.3	1.5	0.1	0.0	0.3	0.5	0.1	0.8

**Tabel 6.32 (bij tabel 6c):**

*Lifetime*-prevalentie van enige harddrug (XTC, amfetamine, cocaïne, heroïne, crack, LSD of GHB) in het voortgezet onderwijs naar migratieachtergrond, 12 t/m 16 jaar (%)

	Jongens			Meisjes			Totaal		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
Nederlands	3.5	2.7	4.4	1.8	1.2	2.4	2.6	2.1	3.2
Westers	4.4	1.6	7.2	2.9	0.6	5.3	3.7	1.9	5.5
Niet-westers	3.2	1.7	4.7	2.3	0.9	3.7	2.8	1.8	3.8

**Tabel 6.33:**

Maandprevalentie van enige harddrug (XTC, amfetamine, cocaïne, heroïne, crack, LSD of GHB) in het voortgezet onderwijs naar migratieachtergrond, 12 t/m 16 jaar (%)

	Jongens			Meisjes			Totaal		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
Nederlands	1.7	1.1	2.4	0.8	0.4	1.1	1.3	0.8	1.7
Westers	2.3	0.2	4.3	1.5	0.0	3.1	1.9	0.6	3.2
Niet-westers	1.9	0.7	3.2	1.0	0.2	1.9	1.5	0.8	2.3

**Tabel 6.34 (bij figuur 6.1):**

Trends in de *lifetime*-prevalentie van enige harddrug (XTC, amfetamine, cocaïne, heroïne, crack, LSD of GHB) in het voortgezet onderwijs (12 t/m 16 jaar) naar onderzoeksjaar en geslacht (% , betrouwbaarheidsinterval)

	Jongens			Meisjes			Totaal		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
2007	4.0	3.2	4.8	3.2	2.6	3.9	3.6	3.1	4.2
2011	3.8	3.0	4.6	2.6	2.0	3.2	3.2	2.7	3.8
2015	3.0	2.2	3.9	2.7	2.0	3.3	2.9	2.3	3.5
2019	3.6	2.9	4.3	1.9	1.3	2.5	2.8	2.3	3.3

\* *Significant verschil met het voorgaande Peilstationsonderzoek*

**Tabel 6.35:**

Trends in de maandprevalentie van enige harddrug (XTC, amfetamine, cocaïne, heroïne, crack, LSD of GHB) in het voortgezet onderwijs (12 t/m 16 jaar) naar onderzoeksjaar en geslacht (% , betrouwbaarheidsinterval)

	Jongens			Meisjes			Totaal		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
2007	2.0	1.4	2.5	0.9	0.6	1.3	1.5	1.1	1.8
2011	1.9	1.4	2.4	1.1	0.7	1.5	1.5	1.2	1.8
2015	1.4	0.9	1.9	0.9	0.5	1.2	1.1	0.8	1.5
2019	1.8	1.3	2.4	0.9	0.5	1.2	1.4	1.0	1.8

\* *Significant verschil met het voorgaande Peilstationsonderzoek*

Tabel 6.36:

Trends in de lifetime-prevalentie van enige harddrug (XTC, amfetamine, cocaïne, heroïne, crack, LSD of GHB) in het voortgezet onderwijs (12 t/m 18 jaar) naar onderzoeksjaar en geslacht (% , betrouwbaarheidsinterval)

	Jongens			Meisjes			Totaal		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
2007	4.7	3.8	5.7	3.4	2.8	4.0	4.1	3.4	4.7
2011	4.8	3.8	5.7	2.9	2.3	3.5	3.8	3.2	4.5
2015	3.9	2.9	4.8	2.9	2.3	3.6	3.4	2.7	4.1
2019	4.4	3.6	5.2	2.2	1.6	2.8	3.3	2.8	3.8

\* Significant verschil met het voorgaande Peilstationsonderzoek

Tabel 6.37:

Trends in de maandprevalentie van enige harddrug (XTC, amfetamine, cocaïne, heroïne, crack, LSD of GHB) in het voortgezet onderwijs (12 t/m 18 jaar) naar onderzoeksjaar en geslacht (% , betrouwbaarheidsinterval)

	Jongens			Meisjes			Totaal		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
2007	2.3	1.7	2.9	0.9	0.6	1.2	1.7	1.3	2.0
2011	2.1	1.6	2.7	1.2	0.8	1.6	1.7	1.3	2.0
2015	1.8	1.2	2.4	1.0	0.6	1.4	1.4	1.0	1.8
2019	2.1	1.5	2.6	0.9	0.5	1.2	1.5	1.1	1.9

\* Significant verschil met het voorgaande Peilstationsonderzoek



# Bijlage Paddo's<sup>1</sup>

## Prevalentie

Tabel 6.38 (bij tabel 6a):	<i>Lifetime</i> -prevalentie van gebruik van paddo's in het voortgezet onderwijs naar leeftijd en geslacht
Tabel 6.39 (bij tabel 6a):	Maandprevalentie van gebruik van paddo's in het voortgezet onderwijs naar leeftijd en geslacht
Tabel 6.40 (bij tabel 6b):	<i>Lifetime</i> -prevalentie van gebruik van paddo's naar schoolniveau en geslacht
Tabel 6.41 (bij tabel 6b):	Maandprevalentie van gebruik van paddo's naar schoolniveau en geslacht
Tabel 6.42 (bij tabel 6c):	<i>Lifetime</i> -prevalentie van gebruik van paddo's in het voortgezet onderwijs naar migratieachtergrond

## Trendgegevens

Tabel 6.43 (bij figuur 6.1):	Trends in de <i>lifetime</i> -prevalentie van gebruik van paddo's in het voortgezet onderwijs (12 t/m 16 jaar) naar onderzoeksjaar en geslacht
Tabel 6.44:	Trends in de maandprevalentie van gebruik van paddo's in het voortgezet onderwijs (12 t/m 16 jaar) naar onderzoeksjaar en geslacht
Tabel 6.45:	Trends in de <i>lifetime</i> -prevalentie van gebruik van paddo's in het voortgezet onderwijs (12 t/m 18 jaar) naar onderzoeksjaar en geslacht
Tabel 6.46:	Trends in de maandprevalentie van gebruik van paddo's in het voortgezet onderwijs (12 t/m 18 jaar) naar onderzoeksjaar en geslacht

---

1 Bron: Peilstationsonderzoek Scholieren/Leefstijlmonitor, Trimbos-instituut i.s.m. RIVM, 2019.



**Tabel 6.38 (bij tabel 6a):**

Lifetime-prevalentie van gebruik van paddo's in het voortgezet onderwijs naar leeftijd<sup>1</sup> en geslacht (% , betrouwbaarheidsinterval)

	Jongens			Meisjes			Totaal		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
12 jaar	0.0	0.0	0.0	0.2	0.0	0.5	0.1	0.0	0.3
13 jaar	1.1	0.3	2.0	0.2	0.0	0.5	0.7	0.2	1.2
14 jaar	1.3	0.3	2.2	0.6	0.0	1.2	0.9	0.4	1.5
15 jaar	1.8	0.8	2.8	0.8	0.0	1.5	1.3	0.7	2.0
16 jaar	2.8	1.0	4.6	1.5	0.4	2.7	2.2	1.1	3.3
Tot 12-16	1.3	0.9	1.8	0.6	0.3	0.9	1.0	0.7	1.3
17-18 jr <sup>1</sup>	7.3	3.8	10.8	1.5	0.2	2.8	4.5	2.7	6.4
Tot VO	1.9	1.3	2.5	0.7	0.4	1.0	1.3	1.0	1.7

<sup>1</sup> De groep 17-18 jarigen bestaat voornamelijk uit leerlingen van HAVO en VWO (zie H2)

**Tabel 6.39 (bij tabel 6a):**

Maandprevalentie van gebruik van paddo's in het voortgezet onderwijs naar leeftijd<sup>1</sup> en geslacht (% , betrouwbaarheidsinterval)

	Jongens			Meisjes			Totaal		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
12 jaar	0.0	0.0	0.0	0.2	0.0	0.5	0.1	0.0	0.3
13 jaar	0.5	0.0	1.0	0.0	0.0	0.0	0.2	0.0	0.5
14 jaar	0.5	0.0	1.0	0.4	0.0	0.9	0.5	0.1	0.8
15 jaar	0.9	0.2	1.6	0.4	0.0	0.9	0.6	0.2	1.1
16 jaar	0.9	0.0	1.9	0.5	0.0	1.3	0.7	0.1	1.3
Tot 12-16	0.5	0.3	0.8	0.3	0.1	0.5	0.4	0.2	0.6
17-18 jr <sup>1</sup>	1.7	0.0	3.8	0.3	0.0	1.1	1.1	0.0	2.2
Tot VO	0.7	0.3	1.0	0.3	0.1	0.5	0.5	0.3	0.7

<sup>1</sup> De groep 17-18 jarigen bestaat voornamelijk uit leerlingen van HAVO en VWO (zie H2)

**Tabel 6.40 (bij tabel 6b):**

*Lifetime*-prevalentie van gebruik van paddo's naar schoolniveau en geslacht, 12 t/m 16 jaar (% , betrouwbaarheidsinterval)

	Jongens			Meisjes			Totaal		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
VMBO-b	1.4	0.5	2.3	0.7	0.0	1.4	1.1	0.4	1.8
VMBO-t	1.8	0.8	2.7	0.9	0.2	1.7	1.4	0.7	2.0
HAVO	1.4	0.5	2.3	0.2	0.0	0.5	0.8	0.3	1.3
VWO	0.8	0.1	1.6	0.6	0.1	1.1	0.7	0.3	1.1

**Tabel 6.41 (bij tabel 6b):**

Maandprevalentie van gebruik van paddo's naar schoolniveau en geslacht, 12 t/m 16 jaar (% , betrouwbaarheidsinterval)

	Jongens			Meisjes			Totaal		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
VMBO-b	1.0	0.2	1.9	0.4	0.0	1.0	0.8	0.2	1.4
VMBO-t	0.6	0.0	1.2	0.4	0.0	0.9	0.5	0.0	1.0
HAVO	0.4	0.0	0.9	0.2	0.0	0.5	0.3	0.0	0.7
VWO	0.2	0.0	0.5	0.1	0.0	0.4	0.2	0.0	0.4

**Tabel 6.42 (bij tabel 6c):**

*Lifetime*-prevalentie van gebruik van paddo's in het voortgezet onderwijs naar migratieachtergrond, 12 t/m 16 jaar (% , betrouwbaarheidsinterval)

	Jongens			Meisjes			Totaal		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
Nederlands	1.3	0.7	1.9	0.4	0.2	0.7	0.9	0.6	1.2
Westers	1.8	0.0	3.7	1.2	0.0	2.8	1.5	0.3	2.7
Niet-Westers	1.3	0.3	2.3	1.1	0.0	2.1	1.2	0.4	1.9

**Tabel 6.43 (bij figuur 6.1):**

Trends in de *lifetime*-prevalentie van gebruik van paddo's in het voortgezet onderwijs (12 t/m 16 jaar) naar onderzoeksjaar en geslacht (% , betrouwbaarheidsinterval)

	Jongens			Meisjes			Totaal		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
1999	4.6	3.5	5.7	2.0	1.3	2.7	3.3	2.5	4.0
2003	3.6	2.9	4.4	1.5	1.0	2.1	2.6	2.1	3.1
2007	2.8	2.2	3.4	1.2	0.8	1.6	2.0	1.6	2.4
2011	1.6	1.1	2.1	0.8	0.5	1.1	1.2*	0.9	1.5
2015	1.2	0.7	1.7	0.6	0.3	0.9	0.9	0.6	1.2
2019	1.3	0.9	1.8	0.6	0.3	0.9	1.0	0.7	1.3

\* Significant verschil met het voorgaande Peilstationsonderzoek

**Tabel 6.44:**

Trends in de maandprevalentie van gebruik van paddo's in het voortgezet onderwijs (12 t/m 16 jaar) naar onderzoeksjaar en geslacht (% , betrouwbaarheidsinterval)

	Jongens			Meisjes			Totaal		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
1999	1.7	1.1	2.3	0.5	0.1	0.8	1.1	0.7	1.4
2003	1.2	0.8	1.7	0.3	0.1	0.4	0.8	0.5	1.0
2007	0.8	0.4	1.2	0.3	0.1	0.6	0.6	0.3	0.8
2011	0.5	0.3	0.8	0.4	0.1	0.6	0.4	0.3	0.6
2015	0.4	0.2	0.7	0.2	0.0	0.4	0.3	0.2	0.5
2019	0.5	0.3	0.8	0.3	0.1	0.5	0.4	0.2	0.6

\* Significant verschil met het voorgaande Peilstationsonderzoek

Tabel 6.45:

Trends in de *lifetime*-prevalentie van gebruik van paddo's in het voortgezet onderwijs (12 t/m 18 jaar) naar onderzoeksjaar en geslacht (% , betrouwbaarheidsinterval)

	Jongens			Meisjes			Totaal		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
1999	5.4	4.3	6.5	2.3	1.6	2.9	3.8	3.1	4.5
2003	4.4	3.6	5.2	1.7	1.1	2.2	3.1	2.5	3.6
2007	3.3	2.6	4.1	1.2	0.8	1.6	2.3	1.8	2.7
2011	2.3	1.7	3.0	0.9	0.6	1.2	1.6	1.3	2.0
2015	1.9	1.3	2.4	0.7	0.4	1.1	1.3	1.0	1.6
2019	1.9	1.3	2.5	0.7	0.4	1.0	1.3	1.0	1.7

\* Significant verschil met het voorgaande Peilstationsonderzoek

Tabel 6.46:

Trends in de maandprevalentie van gebruik van paddo's in het voortgezet onderwijs (12 t/m 18 jaar) naar onderzoeksjaar en geslacht (% , betrouwbaarheidsinterval)

	Jongens			Meisjes			Totaal		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
1999	1.8	1.3	2.4	0.5	0.2	0.8	1.2	0.8	1.5
2003	1.3	0.9	1.8	0.2	0.1	0.4	0.8	0.6	1.0
2007	0.9	0.5	1.3	0.3	0.1	0.5	0.6	0.4	0.9
2011	0.5	0.3	0.7	0.4	0.2	0.6	0.4	0.3	0.6
2015	0.6	0.3	1.0	0.2	0.0	0.4	0.4	0.2	0.6
2019	0.7	0.3	1.0	0.3	0.1	0.5	0.5	0.3	0.7

\* Significant verschil met het voorgaande Peilstationsonderzoek



# Bijlage Lachgas<sup>1</sup>

## Prevalentie

Tabel 6.47 (bij figuur 6.2):	<i>Lifetime</i> -prevalentie van gebruik van lachgas in het voortgezet onderwijs naar leeftijd en geslacht
Tabel 6.48 (bij figuur 6.2):	Maandprevalentie van gebruik van lachgas in het voortgezet onderwijs naar leeftijd en geslacht
Tabel 6.49 (bij figuur 6.3):	<i>Lifetime</i> -prevalentie van gebruik van lachgas naar schoolniveau en geslacht
Tabel 6.50 (bij figuur 6.3):	Maandprevalentie van gebruik van lachgas naar schoolniveau en geslacht
Tabel 6.51 (bij figuur 6.4):	<i>Lifetime</i> -prevalentie van gebruik van lachgas in het voortgezet onderwijs naar migratieachtergrond
Tabel 6.52 (bij figuur 6.4):	Maandprevalentie van gebruik van lachgas in het voortgezet onderwijs naar migratieachtergrond

## Trendgegevens<sup>2</sup>

Tabel 6.53 (bij figuur 6.5):	Trends in de <i>lifetime</i> -prevalentie van gebruik van lachgas in het voortgezet onderwijs (12 t/m 16 jaar) naar onderzoeksjaar en geslacht
Tabel 6.54 (bij figuur 6.5):	Trends in de maandprevalentie van gebruik van lachgas in het voortgezet onderwijs (12 t/m 16 jaar) naar onderzoeksjaar en geslacht
Tabel 6.55:	Trends in de <i>lifetime</i> -prevalentie van gebruik van lachgas in het voortgezet onderwijs (12 t/m 18 jaar) naar onderzoeksjaar en geslacht
Tabel 6.56:	Trends in de maandprevalentie van gebruik van lachgas in het voortgezet onderwijs (12 t/m 18 jaar) naar onderzoeksjaar en geslacht

---

1 Bron: Peilstationsonderzoek Scholieren/Leefstijlmonitor, Trimbos-instituut i.s.m. RIVM, 2019.

2 Bron cijfers 2017: HBSC-Nederland/Leefstijlmonitor, UU, Trimbos-instituut en SCP i.s.m. RIVM.

**Tabel 6.47 (bij figuur 6.2):**

Lifetime-prevalentie van gebruik van lachgas in het voortgezet onderwijs naar leeftijd<sup>1</sup> en geslacht (% , betrouwbaarheidsinterval)

	Jongens			Meisjes			Totaal		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
12 jaar	8.4	5.8	10.9	3.7	2.0	5.5	6.0	4.5	7.6
13 jaar	8.5	6.1	10.8	6.6	4.5	8.7	7.5	5.9	9.2
14 jaar	9.4	6.6	12.1	7.3	5.0	9.6	8.4	6.4	10.4
15 jaar	13.5	10.2	16.8	11.3	8.1	14.5	12.5	10.0	14.9
16 jaar	16.8	13.2	20.5	17.1	11.8	22.5	17.0	13.4	20.6
Tot 12-16	11.0	9.6	12.5	8.7	7.3	10.2	9.9	8.7	11.1
17-18 jr <sup>1</sup>	32.7	27.2	38.2	16.9	9.4	24.4	25.2	19.6	30.7
Tot VO	13.1	11.6	14.7	9.5	8.0	11.1	11.4	10.1	12.7

<sup>1</sup> De groep 17-18 jarigen bestaat voornamelijk uit leerlingen van HAVO en VWO (zie H2)

**Tabel 6.48 (bij figuur 6.2):**

Maandprevalentie van gebruik van lachgas in het voortgezet onderwijs naar leeftijd<sup>1</sup> en geslacht (% , betrouwbaarheidsinterval)

	Jongens			Meisjes			Totaal		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
12 jaar	0.5	0.0	1.1	0.7	0.0	1.6	0.6	0.1	1.2
13 jaar	1.0	0.3	1.8	0.9	0.1	1.6	0.9	0.4	1.5
14 jaar	3.6	2.1	5.2	1.7	0.6	2.9	2.7	1.7	3.8
15 jaar	4.5	2.7	6.2	3.3	1.5	5.1	3.9	2.8	5.1
16 jaar	4.3	2.3	6.4	5.3	1.0	9.5	4.8	2.2	7.3
Tot 12-16	2.8	2.1	3.5	2.2	1.3	3.1	2.5	1.9	3.2
17-18 jr <sup>1</sup>	11.4	6.2	16.6	4.1	1.6	6.5	7.9	4.8	11.0
Tot VO	3.6	2.7	4.5	2.4	1.5	3.3	3.0	2.3	3.7

<sup>1</sup> De groep 17-18 jarigen bestaat voornamelijk uit leerlingen van HAVO en VWO (zie H2)

**Tabel 6.49 (bij figuur 6.3):**

*Lifetime*-prevalentie van gebruik van lachgas naar schoolniveau en geslacht, 12 t/m 16 jaar (% , betrouwbaarheidsinterval)

	Jongens			Meisjes			Totaal		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
VMBO-b	14.1	10.6	17.6	11.7	8.0	15.5	13.1	10.3	15.8
VMBO-t	12.2	9.8	14.6	10.0	7.3	12.7	11.1	9.0	13.2
HAVO	11.2	8.3	14.0	7.8	4.9	10.6	9.5	7.2	11.8
VWO	7.1	4.6	9.6	6.6	4.3	8.9	6.9	5.0	8.7

**Tabel 6.50 (bij figuur 6.3):**

Maandprevalentie van gebruik van lachgas naar schoolniveau en geslacht, 12 t/m 16 jaar (% , betrouwbaarheidsinterval)

	Jongens			Meisjes			Totaal		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
VMBO-b	4.7	3.4	6.1	3.1	0.4	5.9	4.1	2.8	5.3
VMBO-t	2.9	1.6	4.2	3.3	1.5	5.0	3.1	1.7	4.4
HAVO	2.4	0.8	3.9	2.1	0.0	4.1	2.2	0.8	3.7
VWO	1.5	0.6	2.3	0.7	0.0	1.6	1.1	0.3	1.9

**Tabel 6.51 (bij figuur 6.4):**

*Lifetime*-prevalentie van gebruik van lachgas in het voortgezet onderwijs naar migratieachtergrond, 12 t/m 16 jaar (% , betrouwbaarheidsinterval)

	Jongens			Meisjes			Totaal		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
Nederlands	10.0	8.5	11.5	7.8	6.3	9.3	8.9	7.7	10.1
Westers	13.9	8.5	19.4	11.3	6.8	15.9	12.7	9.1	16.2
Niet-westers	13.7	10.5	16.9	11.9	7.9	15.9	12.8	10.0	15.6

**Tabel 6.52 (bij figuur 6.4):**

Maandprevalentie van gebruik van lachgas in het voortgezet onderwijs naar migratieachtergrond, 12 t/m 16 jaar (% , betrouwbaarheidsinterval)

	Jongens			Meisjes			Totaal		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
Nederlands	2.3	1.5	3.1	1.7	0.8	2.5	2.0	1.4	2.6
Westers	4.8	1.7	7.8	3.4	0.3	6.5	4.1	2.1	6.2
Niet-westers	3.9	2.2	5.6	3.9	1.8	5.9	3.9	2.6	5.2

**Tabel 6.53 (bij figuur 6.5):**

Trends in de *lifetime*-prevalentie van gebruik van lachgas in het voortgezet onderwijs (12 t/m 16 jaar) naar onderzoeksjaar en geslacht (% , betrouwbaarheidsinterval)

	Jongens			Meisjes			Totaal		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
2015	9.0	7.5	10.4	6.5	5.2	7.8	7.8	6.6	9.0
2017	10.2	8.8	11.6	8.5	7.2	9.9	9.4	8.3	10.5
2019	11.0	9.6	12.5	8.7	7.3	10.2	9.9	8.7	11.1

\* *Significant verschil met het voorgaande onderzoek*

**Tabel 6.54 (bij figuur 6.5):**

Trends in de maandprevalentie van gebruik van lachgas in het voortgezet onderwijs (12 t/m 16 jaar) naar onderzoeksjaar en geslacht (% , betrouwbaarheidsinterval)

	Jongens			Meisjes			Totaal		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
2015	2.5	1.8	3.2	2.3	1.7	2.9	2.4	1.9	2.9
2017	3.0	1.9	4.1	2.1	1.2	2.9	2.5	1.7	3.4
2019	2.8	2.1	3.5	2.2	1.3	3.1	2.5	1.9	3.1

\* *Significant verschil met het voorgaande onderzoek*



Tabel 6.55:

Trends in de *lifetime*-prevalentie van gebruik van lachgas in het voortgezet onderwijs (12 t/m 18 jaar) naar onderzoeksjaar en geslacht (% , betrouwbaarheidsinterval)

	Jongens			Meisjes			Totaal		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
2015	10.7	9.1	12.3	7.0	5.7	8.3	8.9	7.6	10.1
2017	11.5	10.0	13.1	9.4*	8.2	10.6	10.5	9.4	11.6
2019	13.1	11.6	14.6	9.5	8.0	11.1	11.4	10.1	12.6

\* Significant verschil met het voorgaande onderzoek

Tabel 6.56:

Trends in de maandprevalentie van gebruik van lachgas in het voortgezet onderwijs (12 t/m 18 jaar) naar onderzoeksjaar en geslacht (% , betrouwbaarheidsinterval)

	Jongens			Meisjes			Totaal		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
2015	2.9	2.1	3.6	2.3	1.7	2.9	2.6	2.1	3.1
2017	3.0	1.9	4.1	2.1	1.3	3.0	2.6	1.7	3.4
2019	3.6	2.8	4.5	2.4	1.5	3.2	3.0	2.3	3.7

\* Significant verschil met het voorgaande onderzoek

# Bijlage Elektronische sigaret, *heat-not-burn* product en waterpijp<sup>1</sup>

## Prevalentie

Tabel 7.1 (bij figuur 7.1):	<i>Lifetime</i> -prevalentie van gebruik van de e-sigaret, basis- onderwijs naar geslacht en voortgezet onderwijs naar leeftijd en geslacht
Tabel 7.2 (bij figuur 7.1)	<i>Lifetime</i> -prevalentie van gebruik van een HNB-product in het voortgezet onderwijs naar leeftijd en geslacht
Tabel 7.3 (bij figuur 7.2):	<i>Lifetime</i> -prevalentie van gebruik van de e-sigaret naar schoolniveau en geslacht
Tabel 7.4 (bij figuur 7.2):	<i>Lifetime</i> -prevalentie van gebruik van een HNB-product naar schoolniveau en geslacht
Tabel 7.5 (bij figuur 7.3):	<i>Lifetime</i> -prevalentie van gebruik van de e-sigaret in het voortgezet onderwijs naar migratieachtergrond en geslacht
Tabel 7.6 (bij figuur 7.3):	<i>Lifetime</i> -prevalentie van gebruik van een HNB-product in het voortgezet onderwijs naar migratieachtergrond en geslacht
Tabel 7.7 (bij figuur 7.4):	<i>Lifetime</i> -prevalentie van gebruik van de waterpijp, basisonderwijs naar geslacht en het voortgezet onder- wijs naar leeftijd en geslacht
Tabel 7.8 (bij figuur 7.4):	Maandprevalentie van gebruik van de waterpijp in het voortgezet onderwijs naar leeftijd en geslacht
Tabel 7.9 (bij figuur 7.5):	<i>Lifetime</i> -prevalentie van gebruik van de waterpijp naar schoolniveau en geslacht
Tabel 7.10 (bij figuur 7.5):	Maandprevalentie van gebruik van de waterpijp naar schoolniveau en geslacht
Tabel 7.11 (bij figuur 7.6):	<i>Lifetime</i> -prevalentie van gebruik van de waterpijp in het voortgezet onderwijs naar migratieachtergrond en geslacht
Tabel 7.12 (bij figuur 7.6):	Maandprevalentie van gebruik van de waterpijp in het voortgezet onderwijs naar migratieachtergrond en geslacht

1 Bron: Peilstationsonderzoek Scholieren/Leefstijlmonitor, Trimbos-instituut i.s.m. RIVM, 2019.

## Trendgegevens<sup>2</sup>

Tabel 7.13 (bij figuur 7.7):	Trends in de <i>lifetime</i> -prevalentie van gebruik van de e-sigaret in het voortgezet onderwijs (12 t/m 16 jaar) naar onderzoeksjaar en geslacht
Tabel 7.14 (bij figuur 7.8):	Trends in de <i>lifetime</i> -prevalentie van gebruik van de waterpijp in het voortgezet onderwijs (12 t/m 16 jaar) naar onderzoeksjaar en geslacht
Tabel 7.15 (bij figuur 7.8):	Trends in de maandprevalentie van gebruik van de waterpijp in het voortgezet onderwijs (12 t/m 16 jaar) naar onderzoeksjaar en geslacht
Tabel 7.16:	Trends in <i>lifetime</i> -prevalentie van gebruik van de e-sigaret in het voortgezet onderwijs (12 t/m 18 jaar) naar onderzoeksjaar en geslacht
Tabel 7.17:	Trends in <i>lifetime</i> -prevalentie van gebruik van de waterpijp in het voortgezet onderwijs (12 t/m 18 jaar) naar onderzoeksjaar en geslacht
Tabel 7.18:	Trends in de maandprevalentie van gebruik van de waterpijp in het voortgezet onderwijs (12 t/m 18 jaar) naar onderzoeksjaar en geslacht

---

2 Bron cijfers 2017: HBSC-Nederland/Leefstijlmonitor, UU, Trimbos-instituut en SCP i.s.m. RIVM.

**Tabel 7.1 (bij figuur 7.1):**

*Lifetime*-prevalentie van gebruik van de e-sigaret, basisonderwijs naar geslacht en voortgezet onderwijs naar leeftijd<sup>1</sup> en geslacht (% , betrouwbaarheidsinterval)

	Jongens			Meisjes			Totaal		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
BO	4.8	2.6	7.0	1.7	0.6	2.7	3.2	2.0	4.4
12 jaar	10.8	7.9	13.7	6.9	4.3	9.5	8.8	6.6	11.0
13 jaar	21.4	17.2	25.6	14.1	10.6	17.7	17.8	14.9	20.7
14 jaar	31.2	25.4	36.9	25.5	21.0	29.9	28.4	24.3	32.6
15 jaar	36.5	30.9	42.1	33.3	28.0	38.6	35.0	30.6	39.4
16 jaar	41.3	34.2	48.3	29.7	23.2	36.1	35.6	29.8	41.3
Tot 12-16	27.9	25.0	30.9	21.5	18.9	24.2	24.8	22.4	27.2
17-18 jr <sup>1</sup>	39.6	32.7	46.5	25.9	19.5	32.3	33.0	27.7	38.4
Tot VO	29.0	26.2	31.8	22.0	19.3	24.6	25.6	23.2	28.0

<sup>1</sup> De groep 17-18 jarigen bestaat voornamelijk uit leerlingen van HAVO en VWO (zie H2)

**Tabel 7.2 (bij figuur 7.1):**

*Lifetime*-prevalentie van gebruik van een HNB-product in het voortgezet onderwijs naar leeftijd<sup>1</sup> en geslacht (% , betrouwbaarheidsinterval)

	Jongens			Meisjes			Totaal		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
12 jaar	0.8	0.1	1.5	0.5	0.0	1.0	0.6	0.2	1.1
13 jaar	2.3	1.2	3.5	1.6	0.5	2.7	2.0	1.1	2.8
14 jaar	5.4	3.5	7.3	3.2	1.9	4.5	4.3	3.1	5.6
15 jaar	5.5	3.3	7.6	3.4	1.8	5.0	4.5	3.1	5.9
16 jaar	4.0	2.0	6.0	2.6	0.9	4.2	3.3	1.8	4.7
Tot 12-16	3.7	2.8	4.6	2.3	1.7	2.9	3.0	2.4	3.6
17-18 jr <sup>1</sup>	4.5	1.7	7.3	1.6	0.1	3.1	3.1	1.3	4.9
Tot VO	3.7	2.9	4.6	2.2	1.6	2.7	3.0	2.4	3.6

<sup>1</sup> De groep 17-18 jarigen bestaat voornamelijk uit leerlingen van HAVO en VWO (zie H2)

**Tabel 7.3 (bij figuur 7.2):**

*Lifetime*-prevalentie van gebruik van de e-sigaret naar schoolniveau en geslacht, 12 t/m 16 jaar (% , betrouwbaarheidsinterval)

	Jongens			Meisjes			Totaal		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
VMBO-b	40.5	34.6	46.3	32.6	26.6	38.6	37.1	32.4	41.9
VMBO-t	30.3	26.3	34.2	24.5	20.4	28.5	27.4	23.9	30.8
HAVO	25.9	21.3	30.5	22.4	18.1	26.7	24.2	20.4	27.9
VWO	16.8	11.6	22.0	11.4	6.7	16.0	14.0	9.7	18.3

**Tabel 7.4 (bij figuur 7.2):**

*Lifetime*-prevalentie van gebruik van een HNB-product naar schoolniveau en geslacht, 12 t/m 16 jaar (% , betrouwbaarheidsinterval)

	Jongens			Meisjes			Totaal		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
VMBO-b	7.3	5.2	9.4	4.0	2.3	5.7	5.9	4.5	7.4
VMBO-t	3.8	2.3	5.3	2.8	1.7	3.9	3.3	2.3	4.4
HAVO	2.8	1.5	4.1	2.3	1.1	3.6	2.6	1.5	3.6
VWO	1.4	0.0	2.8	0.6	0.1	1.2	1.0	0.2	1.8

**Tabel 7.5 (bij figuur 7.3):**

*Lifetime*-prevalentie van gebruik van de e-sigaret in het voortgezet onderwijs naar migratieachtergrond en geslacht, 12 t/m 16 jaar (% , betrouwbaarheidsinterval)

	Jongens			Meisjes			Totaal		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
Nederlands	27.2	24.0	30.4	20.2	17.5	22.9	23.7	21.2	26.3
Westers	26.8	20.2	33.4	27.1	20.1	34.1	26.9	21.7	32.1
Niet-westers	31.3	25.9	36.7	24.4	20.1	28.8	28.0	24.1	32.0

**Tabel 7.6 (bij figuur 7.3):**

*Lifetime*-prevalentie van gebruik van een HNB-product in het voortgezet onderwijs naar migratieachtergrond en geslacht, 12 t/m 16 jaar (% , betrouwbaarheidsinterval)

	Jongens			Meisjes			Totaal		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
Nederlands	3.1	2.2	4.1	2.2	1.5	2.9	2.7	2.0	3.4
Westers	4.1	1.5	6.7	1.5	0.0	3.3	2.9	1.3	4.4
Niet-westers	5.4	3.2	7.5	2.7	1.2	4.1	4.1	2.8	5.4

**Tabel 7.7 (bij figuur 7.4):**

Lifetime-prevalentie van gebruik van de waterpijp, basisonderwijs naar geslacht en voortgezet onderwijs naar leeftijd<sup>1</sup> en geslacht (% , betrouwbaarheidsinterval)

	Jongens			Meisjes			Totaal		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
BO	3.7	1.9	5.4	1.7	0.6	2.9	2.7	1.4	3.9
12 jaar	6.8	4.6	8.9	4.6	2.6	6.5	5.7	4.2	7.1
13 jaar	13.2	10.3	16.0	9.7	7.0	12.4	11.4	9.2	13.6
14 jaar	20.0	16.2	23.8	17.1	13.1	21.0	18.6	15.7	21.4
15 jaar	24.5	19.8	29.2	23.5	18.7	28.3	24.0	20.0	28.0
16 jaar	28.9	22.2	35.6	21.8	16.8	26.8	25.4	20.5	30.3
Tot 12-16	18.4	15.9	20.9	15.0	12.7	17.3	16.7	14.6	18.8
17-18 jr <sup>1</sup>	37.0	31.3	42.8	26.7	19.9	33.5	32.1	27.1	37.1
Tot VO	20.1	17.7	22.6	16.1	13.9	18.4	18.2	16.1	20.2

<sup>1</sup> De groep 17-18 jarigen bestaat voornamelijk uit leerlingen van HAVO en VWO (zie H2)

**Tabel 7.8 (bij figuur 7.4):**

Maandprevalentie van gebruik van de waterpijp in het voortgezet onderwijs naar leeftijd<sup>1</sup> en geslacht (% , betrouwbaarheidsinterval)

	Jongens			Meisjes			Totaal		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
12 jaar	1.0	0.2	1.8	0.8	0.0	1.6	0.9	0.3	1.5
13 jaar	2.8	1.5	4.1	2.4	1.1	3.7	2.6	1.7	3.6
14 jaar	6.3	3.8	8.8	3.6	1.7	5.4	5.0	3.4	6.6
15 jaar	8.2	5.4	11.1	5.0	3.0	6.9	6.7	4.8	8.6
16 jaar	10.6	6.3	14.9	5.9	3.0	8.8	8.3	5.5	11.1
Tot 12-16	5.7	4.2	7.1	3.4	2.4	4.4	4.5	3.5	5.6
17-18 jr <sup>1</sup>	6.6	3.5	9.7	0.7	0.0	1.8	3.8	2.0	5.5
Tot VO	5.7	4.4	7.1	3.2	2.2	4.2	4.5	3.5	5.5

<sup>1</sup> De groep 17-18 jarigen bestaat voornamelijk uit leerlingen van HAVO en VWO (zie H2)

**Tabel 7.9 (bij figuur 7.5):**

*Lifetime*-prevalentie van gebruik van de waterpijp naar schoolniveau en geslacht, 12 t/m 16 jaar (% , betrouwbaarheidsinterval)

	Jongens			Meisjes			Totaal		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
VMBO-b	27.8	22.1	33.6	24.7	18.4	31.1	26.4	21.7	31.2
VMBO-t	20.3	16.8	23.9	16.9	13.7	20.1	18.6	15.8	21.4
HAVO	17.3	14.3	20.4	15.0	10.5	19.5	16.2	12.8	19.6
VWO	9.3	5.1	13.6	7.5	4.4	10.6	8.4	5.0	11.8

**Tabel 7.10 (bij figuur 7.5):**

Maandprevalentie van gebruik van de waterpijp naar schoolniveau en geslacht, 12 t/m 16 jaar (% , betrouwbaarheidsinterval)

	Jongens			Meisjes			Totaal		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
VMBO-b	12.4	8.9	15.9	7.6	4.7	10.5	10.3	7.6	13.0
VMBO-t	5.6	3.9	7.4	4.2	2.7	5.7	4.9	3.6	6.2
HAVO	3.6	1.0	6.3	2.6	0.7	4.5	3.1	1.0	5.2
VWO	2.0	0.8	3.2	0.9	0.2	1.6	1.4	0.7	2.1

**Tabel 7.11 (bij figuur 7.6):**

*Lifetime*-prevalentie van gebruik van de waterpijp in het voortgezet onderwijs naar migratieachtergrond en geslacht, 12 t/m 16 jaar (% , betrouwbaarheidsinterval)

	Jongens			Meisjes			Totaal		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
Nederlands	16.5	14.0	19.0	13.4	11.0	15.8	15.0	12.8	17.1
Westers	19.6	13.4	25.7	18.4	12.5	24.2	18.9	14.3	23.6
Niet-westers	25.3	20.3	30.3	20.3	16.4	24.2	22.9	19.2	26.6

**Tabel 7.12 (bij figuur 7.6):**

Maandprevalentie van gebruik van de waterpijp in het voortgezet onderwijs naar migratieachtergrond en geslacht, 12 t/m 16 jaar (% , betrouwbaarheidsinterval)

	Jongens			Meisjes			Totaal		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
Nederlands	3.9	2.7	5.0	2.9	1.8	4.0	3.4	2.4	4.3
Westers	9.7	5.0	14.3	6.2	2.7	9.7	8.0	5.1	10.9
Niet-westers	11.1	7.2	15.0	4.3	2.4	6.2	7.9	5.5	10.3

**Tabel 7.13 (bij figuur 7.7):**

Trends in de *lifetime*-prevalentie van gebruik van de e-sigaret in het voortgezet onderwijs (12 t/m 16 jaar) naar onderzoeksjaar en geslacht (% , betrouwbaarheidsinterval)

	Jongens			Meisjes			Totaal		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
2015	39.9	37.0	42.9	28.5	25.6	31.4	34.3	31.8	36.8
2017	32.5*	29.7	35.3	22.3*	19.6	25.0	27.5*	25.1	30.0
2019	27.9	25.0	30.9	21.5	18.9	24.1	24.8	22.4	27.2

\* *Significant verschil met het voorgaande onderzoek*

**Tabel 7.14 (bij figuur 7.8):**

Trends in de *lifetime*-prevalentie van gebruik van de waterpijp in het voortgezet onderwijs (12 t/m 16 jaar) naar onderzoeksjaar en geslacht (% , betrouwbaarheidsinterval)

	Jongens			Meisjes			Totaal		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
2015	26.6	23.8	29.4	18.3	15.7	20.8	22.5	20.1	24.9
2017	21.6*	19.0	24.1	15.0	13.0	17.1	18.4*	16.3	20.4
2019	18.4	15.9	20.9	15.0	12.8	17.2	16.7	14.6	18.8

\* *Significant verschil met het voorgaande onderzoek*

**Tabel 7.15 (bij figuur 7.8):**

Trends in de maandprevalentie van gebruik van de waterpijp in het voortgezet onderwijs (12 t/m 16 jaar) naar onderzoeksjaar en geslacht (% , betrouwbaarheidsinterval)

	Jongens			Meisjes			Totaal		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
2015	8.6	7.2	10.1	5.1	3.9	6.3	6.9	5.7	8.1
2017	6.9	5.7	8.2	4.3	3.3	5.3	5.7	4.7	6.6
2019	5.7	4.2	7.1	3.4	2.4	4.4	4.5	3.5	5.6

\* *Significant verschil met het voorgaande onderzoek*



Tabel 7.16:

Trends in de *lifetime*-prevalentie van gebruik van de elektronische sigaret in het voortgezet onderwijs (12 t/m 18 jaar) naar onderzoeksjaar en geslacht (% , betrouwbaarheidsinterval)

	Jongens			Meisjes			Totaal		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
2015	40.0	37.0	43.0	27.9	25.1	30.7	34.1	31.6	36.6
2017	33.4*	30.8	36.1	22.7*	20.2	25.3	28.2*	25.8	30.6
2019	29.0	26.2	31.8	22.0	19.3	24.6	25.6	23.2	27.9

\* Significant verschil met het voorgaande onderzoek

Tabel 7.17:

Trends in de *lifetime*-prevalentie van gebruik van de waterpijp in het voortgezet onderwijs (12 t/m 18 jaar) naar onderzoeksjaar en geslacht (% , betrouwbaarheidsinterval)

	Jongens			Meisjes			Totaal		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
2015	29.3	26.4	32.2	19.3	16.9	21.7	24.4	22.1	26.8
2017	23.9*	21.2	26.5	16.6	14.7	18.6	20.3*	18.3	22.4
2019	20.1	17.7	22.5	16.1	13.9	18.4	18.2	16.1	20.2

\* Significant verschil met het voorgaande onderzoek

Tabel 7.18:

Trends in de maandprevalentie van gebruik van de waterpijp in het voortgezet onderwijs (12 t/m 18 jaar) naar onderzoeksjaar en geslacht (% , betrouwbaarheidsinterval)

	Jongens			Meisjes			Totaal		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
2015	9.3	7.9	10.8	5.1	4.0	6.3	7.3	6.1	8.4
2017	8.0	6.8	9.3	4.4	3.4	5.3	6.3	5.3	7.2
2019	5.7	4.4	7.1	3.2	2.2	4.2	4.5*	3.5	5.5

\* Significant verschil met het voorgaande onderzoek

# Bijlage Energiedrankjes<sup>1</sup>

## Prevalentie

- Tabel 8.1 (bij figuur 8.1): Maandprevalentie van gebruik van energiedrankjes, basisonderwijs naar geslacht en voortgezet onderwijs naar leeftijd en geslacht
- Tabel 8.2 (bij figuur 8.2): Maandprevalentie van gebruik van energiedrankjes naar schoolniveau en geslacht
- Tabel 8.3 (bij figuur 8.3): Maandprevalentie van gebruik van energiedrankjes in het voortgezet onderwijs naar migratieachtergrond en geslacht

## Scholieren die energiedrankjes gebruiken (gebruikt in de afgelopen maand)

- Tabel 8.4 (bij figuur 8.4): Aantal keren per week dat energiedrankjes worden gedronken, basisonderwijs (totaal) en voortgezet onderwijs naar leeftijd en geslacht

## Trendgegevens

- Tabel 8.5 (bij figuur 8.5): Trends in de maandprevalentie van gebruik van energiedrankjes in het voortgezet onderwijs (12 t/m 16 jaar) naar onderzoeksjaar en geslacht
- Tabel 8.6: Trends in de maandprevalentie van gebruik van energiedrankjes in het voortgezet onderwijs (12 t/m 18 jaar) naar onderzoeksjaar en geslacht

---

1 Bron: Peilstationsonderzoek Scholieren/Leefstijlmonitor, Trimbos-instituut i.s.m. RIVM, 2019.

**Tabel 8.1 (bij figuur 8.1):**

Maandprevalentie van gebruik van energiedrankjes, basisonderwijs naar geslacht en voortgezet onderwijs naar leeftijd<sup>1</sup> en geslacht (% , betrouwbaarheidsinterval)

	Jongens			Meisjes			Totaal		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
BO	11.1	8.7	13.4	7.4	4.7	10.0	9.3	7.2	11.5
12 jaar	20.9	16.9	24.9	12.8	9.4	16.1	16.8	13.8	19.8
13 jaar	26.5	22.0	31.0	25.4	19.1	31.6	26.0	21.6	30.5
14 jaar	36.3	31.3	41.3	35.5	29.8	41.2	36.0	31.9	40.1
15 jaar	40.4	35.0	45.8	35.3	28.6	42.0	38.0	32.9	43.1
16 jaar	35.8	29.2	42.4	28.4	21.4	35.4	32.2	26.3	38.0
Tot 12-16	32.2	29.0	35.3	27.6	24.1	31.1	30.0	27.0	33.0
17-18 jr <sup>1</sup>	34.2	27.8	40.5	22.6	15.4	29.7	28.6	23.0	34.2
Tot VO	32.3	29.3	35.3	27.2	23.7	30.6	29.8	26.9	32.7

<sup>1</sup> De groep 17-18 jarigen bestaat voornamelijk uit leerlingen van HAVO en VWO (zie H2)

**Tabel 8.2 (bij figuur 8.2):**

Maandprevalentie van gebruik van energiedrankjes naar schoolniveau en geslacht, 12 t/m 16 jaar (% , betrouwbaarheidsinterval)

	Jongens			Meisjes			Totaal		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
VMBO-b	46.5	41.4	51.7	48.2	40.6	55.8	47.3	42.3	52.3
VMBO-t	36.0	31.8	40.2	32.6	27.3	38.0	34.3	30.1	38.4
HAVO	30.5	26.0	35.0	26.2	21.4	31.0	28.4	24.6	32.1
VWO	17.5	12.8	22.3	11.9	8.8	15.0	14.6	11.2	18.1

**Tabel 8.3 (bij figuur 8.3):**

Maandprevalentie van gebruik van energiedrankjes in het voortgezet onderwijs naar migratieachtergrond en geslacht, 12 t/m 16 jaar (% , betrouwbaarheidsinterval)

	Jongens			Meisjes			Totaal		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
Nederlands	29.4	26.2	32.5	25.0	21.5	28.5	27.2	24.3	30.2
Westers	31.3	23.1	39.5	27.8	20.8	34.8	29.6	23.5	35.6
Niet-westers	42.9	37.1	48.8	38.4	31.5	45.3	40.9	35.4	46.3

**Tabel 8.4 (bij figuur 8.4):**

Scholieren die energiedrankjes drinken (gebruikt in de afgelopen maand).  
Aantal keren per week dat energiedrankjes worden gedronken, basisonderwijs (totaal)  
en voortgezet onderwijs naar leeftijd<sup>1</sup> en geslacht (%)

	< 1 keer per week	1-2 keer per week	3-6 keer per week	Iedere dag
<b>BO</b>				
	56.4	29.9	7.6	6.0
<b>VO</b>				
Jongens	45.9	27.7	15.2	11.2
Meisjes	46.3	28.9	14.1	10.7
12 jaar	50.6	24.7	15.0	9.7
13 jaar	42.7	32.3	15.0	10.0
14 jaar	43.7	27.8	15.0	13.5
15 jaar	46.7	27.5	14.5	11.3
16 jaar	49.9	28.1	13.9	8.1
Tot 12-16	46.1	28.3	14.7	11.0
17-18 jr <sup>1</sup>	50.8	24.5	13.3	11.4
Tot VO	46.6	27.8	14.6	11.0

<sup>1</sup> De groep 17-18 jarigen bestaat voornamelijk uit leerlingen van HAVO en VWO (zie H2)

**Tabel 8.5 (bij figuur 8.5):**

Trends in de maandprevalentie van gebruik van energiedrankjes in het voortgezet  
onderwijs (12 t/m 16 jaar) naar onderzoeksjaar en geslacht  
(%, betrouwbaarheidsinterval)

	Jongens			Meisjes			Totaal		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
2011	68.6	66.0	71.1	52.8	49.9	55.7	60.8	58.5	63.1
2015	43.3*	40.4	46.2	31.4*	28.1	34.6	37.5*	34.8	40.2
2019	32.2*	29.1	35.3	27.6	24.1	31.1	30.0*	27.0	32.9

\* Significant verschil met het voorgaande Peilstationsonderzoek

Tabel 8.6:

Trends in de maandprevalentie van gebruik van energiedrankjes in het voortgezet onderwijs (12 t/m 18 jaar) naar onderzoeksjaar en geslacht (% , betrouwbaarheidsinterval)

	Jongens			Meisjes			Totaal		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
2011	67.7	65.2	70.3	51.3	48.5	54.2	59.7	57.3	62.0
2015	43.6*	40.8	46.4	30.5*	27.4	33.6	37.2*	34.6	39.8
2019	32.3*	29.4	35.2	27.2	23.8	30.6	29.8*	27.0	32.7

\* Significant verschil met het voorgaande Peilstationsonderzoek



# Bijlage sociale media en gamen<sup>1</sup>

## Prevalentie

Tabel 9.1 (bij figuur 9.1):	Prevalentie van problematisch gebruik van sociale media in het voortgezet onderwijs naar leeftijd en geslacht
Tabel 9.2 (bij figuur 9.1):	Prevalentie van problematisch gamen in het voortgezet onderwijs naar leeftijd en geslacht
Tabel 9.3 (bij figuur 9.2):	Prevalentie van problematisch gebruik van sociale media naar schoolniveau en geslacht
Tabel 9.4 (bij figuur 9.2):	Prevalentie van problematisch gamen naar schoolniveau en geslacht
Tabel 9.5 (bij figuur 9.3):	Prevalentie van problematisch gebruik van sociale media in het voortgezet onderwijs naar migratieachtergrond en geslacht
Tabel 9.6 (bij figuur 9.3):	Prevalentie van problematisch gamen in het voortgezet onderwijs naar migratieachtergrond en geslacht

## Trendgegevens<sup>2</sup>

Tabel 9.7 (bij figuur 9.4):	Trends in het problematisch gebruik van sociale media in het afgelopen jaar in het voortgezet onderwijs (12 t/m 16 jaar) naar onderzoeksjaar en geslacht
Tabel 9.8 (bij figuur 9.4):	Trends in het problematisch gamen in het afgelopen jaar in het voortgezet onderwijs (12 t/m 16 jaar) naar onderzoeksjaar en geslacht
Tabel 9.9:	Trends in het problematisch gebruik van sociale media in het afgelopen jaar in het voortgezet onderwijs (12 t/m 18 jaar) naar onderzoeksjaar en geslacht
Tabel 9.10:	Trends in het problematisch gamen in het afgelopen jaar in het voortgezet onderwijs (12 t/m 18 jaar) naar onderzoeksjaar en geslacht

1 Bron: Peilstationsonderzoek Scholieren/Leefstijlmonitor, Trimbos-instituut i.s.m. RIVM, 2019.

2 Bron cijfers 2017: HBSC-Nederland, Universiteit Utrecht, Trimbos-instituut en SCP.

**Tabel 9.1 (bij figuur 9.1):**

Prevalentie van problematisch gebruik van sociale media in het voortgezet onderwijs naar leeftijd<sup>1</sup> en geslacht (% , betrouwbaarheidsinterval)

	Jongens			Meisjes			Totaal		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
12 jaar	2.1	1.0	3.3	4.9	3.2	6.5	3.5	2.5	4.6
13 jaar	2.9	1.5	4.2	4.8	3.0	6.7	3.8	2.6	5.1
14 jaar	2.5	1.3	3.7	4.8	3.1	6.4	3.6	2.6	4.6
15 jaar	1.8	0.8	2.9	3.9	2.0	5.7	2.8	1.8	3.8
16 jaar	3.0	1.2	4.8	2.1	0.7	3.4	2.5	1.4	3.7
Tot 12-16	2.4	1.8	3.0	4.2	3.4	5.0	3.3	2.8	3.8
17-18 jr <sup>1</sup>	0.7	0.0	1.6	3.8	1.2	6.3	2.1	0.8	3.5
Tot VO	2.3	1.7	2.8	4.2	3.4	4.9	3.2	2.7	3.7

<sup>1</sup> De groep 17-18 jarigen bestaat voornamelijk uit leerlingen van HAVO en VWO (zie H2)

**Tabel 9.2 (bij figuur 9.1):**

Prevalentie van problematisch gamen in het voortgezet onderwijs naar leeftijd<sup>1</sup> en geslacht (% , betrouwbaarheidsinterval)

	Jongens			Meisjes			Totaal		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
12 jaar	4.7	2.2	7.1	1.3	0.3	2.4	3.0	1.6	4.4
13 jaar	4.0	2.6	5.5	0.5	0.0	1.0	2.2	1.5	3.0
14 jaar	4.4	2.6	6.1	1.1	0.2	2.0	2.9	1.9	3.9
15 jaar	4.1	2.5	5.7	1.0	0.1	1.8	2.6	1.7	3.6
16 jaar	2.7	1.1	4.4	0.5	0.0	1.3	1.7	0.7	2.6
Tot 12-16	4.1	3.2	4.9	0.9	0.5	1.3	2.5	2.0	3.0
17-18 jr <sup>1</sup>	2.1	0.5	3.7	0.0	0.0	0.0	1.1	0.3	2.0
Tot VO	3.9	3.1	4.7	0.8	0.5	1.1	2.4	1.9	2.9

<sup>1</sup> De groep 17-18 jarigen bestaat voornamelijk uit leerlingen van HAVO en VWO (zie H2)

**Tabel 9.3 (bij figuur 9.2):**

Prevalentie van problematisch gebruik van sociale media naar schoolniveau en geslacht, 12 t/m 16 jaar (%)

	Jongens			Meisjes			Totaal		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
VMBO-b	3.9	2.4	5.4	6.4	3.3	9.5	4.9	3.2	6.6
VMBO-t	2.6	1.6	3.6	5.0	3.5	6.4	3.8	2.9	4.7
HAVO	1.9	0.9	2.9	4.1	2.7	5.4	3.0	2.1	3.8
VWO	1.4	0.5	2.4	2.3	1.5	3.2	1.9	1.4	2.4

**Tabel 9.4 (bij figuur 9.2):**

Prevalentie van problematisch gamen naar schoolniveau en geslacht, 12 t/m 16 jaar (%)

	Jongens			Meisjes			Totaal		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
VMBO-b	7.0	4.7	9.3	2.0	0.7	3.3	5.0	3.5	6.5
VMBO-t	4.0	2.7	5.4	1.1	0.3	1.9	2.6	1.8	3.4
HAVO	2.8	1.8	3.9	0.8	0.2	1.3	1.8	1.2	2.4
VWO	2.8	1.5	4.1	0.2	0.0	0.5	1.4	0.7	2.2

**Tabel 9.5 (bij figuur 9.3):**

Prevalentie van problematisch gebruik van sociale media in het voortgezet onderwijs naar migratieachtergrond en geslacht, 12 t/m 16 jaar (%)

	Jongens			Meisjes			Totaal		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
Nederlands	1.8	1.2	2.4	3.2	2.4	4.0	2.5	2.0	3.0
Westers	3.1	0.8	5.4	6.8	2.9	10.6	4.8	2.6	7.1
Niet-westers	4.3	2.6	6.1	7.2	4.8	9.5	5.7	4.1	7.3

**Tabel 9.6 (bij figuur 9.3):**

Prevalentie van problematisch gamen in het voortgezet onderwijs naar migratie-achtergrond en geslacht, 12 t/m 16 jaar (%)

	Jongens			Meisjes			Totaal		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
Nederlands	2.8	2.0	3.6	0.8	0.4	1.2	1.9	1.4	2.3
Westers	5.5	2.4	8.5	0.8	0.0	1.9	3.2	1.5	5.0
Niet-westers	7.8	5.4	10.3	1.2	0.4	2.1	4.7	3.3	6.2



**Tabel 9.7 (bij figuur 9.4):**

Trends in het risicovol gebruik van sociale media in het afgelopen jaar in het voortgezet onderwijs (12 t/m 16 jaar) naar onderzoeksjaar en geslacht

	Jongens			Meisjes			Totaal		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
2017 <sup>3</sup>	3.2	2.5	3.9	4.5	3.6	5.4	3.8	3.2	4.5
2019	2.4	1.8	3.0	4.2	3.4	5.0	3.3	2.8	3.8

\* *Significant verschil met het voorgaande onderzoek*

**Tabel 9.8 (bij figuur 9.4):**

Trends in het risicovol gebruik van problematisch gamen in het afgelopen jaar in het voortgezet onderwijs (12 t/m 16 jaar) naar onderzoeksjaar en geslacht

	Jongens			Meisjes			Totaal		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
2017 <sup>3</sup>	4.4	3.5	5.2	0.5	0.3	0.7	2.5	2.0	3.0
2019	4.1	3.2	4.9	0.9	0.5	1.2	2.5	2.0	3.0

\* *Significant verschil met het voorgaande onderzoek*

3 In de rapportage van HBSC 2017 zijn andere afkapwaarden gehanteerd. Hierdoor komen de percentages van 2017 niet overeen met de rapportage van HBSC 2017 (Stevens et al., 2018).

Tabel 9.9:

Trends in het risicovol gebruik van sociale media in het afgelopen jaar in het voortgezet onderwijs (12 t/m 18 jaar) naar onderzoeksjaar en geslacht

	Jongens			Meisjes			Totaal		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
2017	3.0	2.3	3.7	4.4	3.6	5.2	3.7	3.1	4.3
2019	2.3	1.7	2.8	4.2	3.4	4.9	3.2	2.7	3.7

\* Significant verschil met het voorgaande onderzoek

Tabel 9.10:

Trends in het risicovol gebruik van problematisch gamen in het afgelopen jaar in het voortgezet onderwijs (12 t/m 18 jaar) naar onderzoeksjaar en geslacht

	Jongens			Meisjes			Totaal		
	%	95% BI		%	95% BI		%	95% BI	
2017	4.4	3.6	5.2	0.5	0.3	0.7	2.5	2.1	2.9
2019	3.9	3.1	4.7	0.8	0.5	1.1	2.4	1.9	2.9

\* Significant verschil met het voorgaande onderzoek

# Referenties en Publicatielijst





# Referenties

- Babor TF, Caetano R, Casswell S, et al (2010). *Alcohol: No Ordinary Commodity: Research and Public Policy*. Oxford University Press, USA.
- Bemelmans W, de Vos N, van Rossum C, van de Weijert V, de Wit L, & Wijga A. (2018). *Gebruik en risico's van energiedranken bij kinderen en jongeren in Nederland*. RIVM: Bilthoven.
- Berry KM, Fetterman JL, Benjamin EJ, Bhatnagar A, Barrington-Trimis JL, Leventhal AM, e.a. Association of Electronic Cigarette Use With Subsequent Initiation of Tobacco Cigarettes in US Youths. *JAMA Netw open*. 2019 Feb 1;2(2):e187794.
- Bialous, SA & Glantz SA (2018). Heated tobacco products: another tobacco industry global strategy to slow progress in tobacco control. *Tobacco control*, 27(Suppl 1), s111-s117.
- Boer M, Stevens GWJM, Koning I, Finkenauer C, & van den Eijnden RJJM (2020a). *Validation of the Social Media Disorder (SMD) Scale in Dutch adolescents (IN PREPARATION)*.
- Boer M, van den Eijnden RJJM, Boniel-Nissim M, Wong S-L, Inchley JC, Badura P, Craig WM, Gobina I, Kleszczewska D, Klanšček HJ, Stevens, GWJM (2020b). Adolescents' intense and problematic social media use and their wellbeing in 29 countries. *Journal of Adolescent Health (In press)*.
- Breda JJ, Whiting SH, Encarnacao R, Norberg S, Jones R, Reinap M, et al (2014). Energy drink consumption in Europe: a review of the risks, adverse health effects, and policy options to respond. *Front Public Health*, 2, 134.
- Chaffee BW, Watkins SL & Glantz SA. Electronic cigarette use and progression from experimentation to established smoking. *Pediatrics*. 2018 Apr 1;141(4).
- Cheetham A, & Lubman DI (2016). Commentary on Salom et al (2016): Early onset substance use—a key target for prevention and early intervention. *Addiction*, 111, 165-66.
- Chien YN, Gao W, Sanna M, Chen PL, Chen YH, Glantz S, e.a. Electronic cigarette use and smoking initiation in Taiwan: Evidence from the first prospective study in Asia. *Int J Environ Res Public Health*. 2019 Apr 1;16(7).
- Coördinatiepunt Assessment en Monitoring nieuwe drugs (2019). *Risicobeoordeling lachgas*. Bilthoven.
- De Jongh J & Tramper A (2018). *Nationaal bieronderzoek 2018: Een kwantitatief onderzoek naar de consumptie en beleving van bier in 2018 onder Nederlandse bierdrinkers*. Amsterdam: Ruigrok NetPanel.
- Galea S, Nandi A, & Vlahov D (2004). The social epidemiology of substance use. *Epidemiologic reviews*, 26(1), 36-52.

- Gezonde School (2018). *Energiedrankjes in het onderwijs* [webpagina]. Geraadpleegd van <https://www.gezondeschool.nl/middelbaar-beroepsonderwijs/gezondheidsthemas-en-criteria-vignet/werken-aan-voeding/energiedrankjes-in-het-onderwijs>.
- Hibell, B, Andersson, B, Bjarnasson, T, Ahlström, S, Balakireva, O, Kokkevi, A. & Morgan, M. (2004). *The 2003 ESPAD report, alcohol and other drug use among students in 35 European countries*. Stockholm, Sweden; CAN.
- Homan M. (2018). *Alcoholvrije 'gin' van Britse boer veroverd toprestaurants*. Geraadpleegd op 08-04-2019: <https://www.rtlz.nl/life/artikel/4152886/alcoholvrije-gin-van-britse-boer-veroverd-toprestaurants>.
- Kinjo A, Imamoto A, Ikeda M, Itani O, Ohida T, Kaneita Y, ... & Osaki, Y (2017). The Association Between Alcohol-Flavoured Non-Alcoholic Beverages and Alcohol Use in Japanese Adolescents. *Alcohol and Alcoholism*, 52(3), 351-357.
- Kleinjan M, Pieper I, Stevens G, van de Klundert N, Rombouts M, Boer M, & Lammers J (2020). *Geluk onder druk? Resultaten van onderzoek naar mentaal welbevinden van jongeren in Nederland*. Den-Haag: Unicef.
- Kruize A, Schoonbeek I & Pieper, R (2020). *Verkrijgbaarheidsonderzoek alcohol onder minderjarigen*. Breuer & Intraval, Groningen.
- Kubo M, Nozu Y, Kataoka C, Kudo M, Taniguchi S, Sato, Y, ... & Watanabe, M (2015). Correlation between non-alcoholic beverage consumption and alcohol drinking behavior among Japanese youths. *Open Journal of Preventive Medicine*, 5(02), 31.
- Lammers J. (2019). *Curbing young adolescents' alcohol abuse: Time to revisit the Prevention Paradox?* Trimbos-instituut & Universiteit Utrecht: Utrecht.
- Lemmens JS, Valkenburg PM, & Gentile DA (2015). The Internet gaming disorder scale. *Psychological Assessment*, 27, 567-582.
- Mermelstein R. (2003). Teen smoking cessation. *Tobacco Control*, 12 Suppl 1, i25-34.
- Moss HB, Chen CM, & Yi HY (2014). Early adolescent patterns of alcohol, cigarettes, and marijuana polysubstance use and young adult substance use outcomes in a nationally representative sample. *Drug and Alcohol Dependence*, 136, 51-62.
- Nationaal Preventieakkoord (2018). Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, [www.nationaalpreventieakkoord.nl](http://www.nationaalpreventieakkoord.nl).
- National Academies of Science, Engineering, and Medicine. *Public Health Consequences of E-Cigarettes*. Washington, DC; 2018.
- Nederlandse Brouwers (2019). *Bierconsumptiecijfers 2018*. <https://www.nederlandse-brouwers.nl/nieuws/actueel/jaarcijfers-brouwers-meer-bier-met-minder-alcohol/>.
- Onrust SA, Otten R, Lammers J & Smit F (2016). School-based programmes to reduce and prevent substance use in different age groups: What works for whom? Systematic review and meta-regression analysis. *Clinical Psychology Review*, 44, 45-59.
- Raitasalo K, Simonen J, Tigerstedt C, Makela P, & Tapanainen H (2018). What is going on in underage drinking? Reflections on Finnish European school survey project on alcohol and other drugs data 1999-2015. *Drug and Alcohol Review*, 37 Suppl 1, S76-S84.
- RIVM (2016). *Gezondheidsrisico's lachgas (N2O) risicobeoordeling RIVM*. Bilthoven.

- Staal YCM & Talhout R (2016). *Alternatieve tabaksproducten: harm reduction? : Tabaks- en aanverwante producten die mogelijk minder schadelijk zijn dan sigaretten*. RIVM: Bilthoven.
- Stevens G, van Dorsselaer S, Boer M, de Roos S, Duinhof E, ter Bogt T, van den Eijnden R, Kuyper L, Visser D, Vollebergh W, & de Looze M (2018). *HBSC 2017. Gezondheid en welzijn van jongeren in Nederland*. [HBSC 2013. Health and well-being of adolescents in the Netherlands]. Utrecht: Utrecht University.
- Sussman S. (2002). Effects of sixty six adolescent tobacco use cessation trials and seventeen prospective studies of self-initiated quitting. *Tobacco Induced Diseases*, 1(1), 35–81.
- Sussman S, Dent CW, & Lichtman KL (2001). Project EX: outcomes of a teen smoking cessation program. *Addictive Behaviors*, 26(3), 425-438.
- Suurmeijer M (2019). *Is Nederland klaar voor alcoholvrije wijn?* Geraadpleegd op 08-04-2019: <https://www.nielsen.com/nl/nl/insights/news/2019/is-netherlands-ready-for-alcohol-free-wine.html>.
- Troelstra S, Croes E, Bommelé E & Willemsen M (2020). *Factsheet elektronische sigaretten*. Trimbos-instituut: Utrecht.
- Tuithof M, van Dorsselaer S & Monshouwer K (2017). *Veranderingen in middelengebruik onder Nederlandse scholieren: samenhang met schoolniveau*. Trimbos-instituut: Utrecht.
- Van Leeuwen L & Goosens FX (2016). *Problematisch gamen: aanbevelingen voor preventie*. Trimbos-instituut: Utrecht.
- Van den Eijnden RJN, Lemmens JS, & Valkenburg PM (2016). The Social Media Disorder Scale. *Computers in Human Behavior*, 61, 478-487.
- Van Dorsselaer S, Tuithof M, Verdurmen J, Spit M, van Laar M, & Monshouwer K (2016). *Jeugd en riskant gedrag 2015. Kerngegevens uit het Peilstationsonderzoek Scholieren*. Utrecht: Trimbos-instituut.
- Van Goor M (2018). *Factsheet lachgas*. Trimbos-instituut: Utrecht.
- Van Rooij AJ, Dalinghaus N & Van den Eijnden RJM (2019). *(On)gezond gamegedrag van Nederlandse jongeren*. Trimbos-instituut: Utrecht.
- Van Teeffelen C, Hermans J & De Jongh J (2017). *Nationaal Wateronderzoek 2017: Een kwantitatief onderzoek onder Nederlanders naar de beleving en waardering van water in opdracht van FWS*. Amsterdam: Ruigrok NetPanel.
- Willemse E, Springvloet L & van Laar M (2018). *Factsheet waterpijp*. Trimbos-instituut: Utrecht.
- Willemse E, Blankers M & Willemsen M (2019). *Stoppen-met-roken interventies voor jongeren*. Trimbos-instituut: Utrecht.
- Xuan Z, Blanchette JG, Nelson TF, Nguyen TH, Hadland SE, Oussayef, NL, ... Naimi, T. S. (2015). Youth Drinking in the United States: Relationships With Alcohol Policies and Adult Drinking. *Pediatrics*, 136(1), 18–27.



# Publicatielijst

In deze bijlage zijn publicaties opgenomen die op basis van de gegevens van het Peilstationsonderzoek, ESPAD en HBSC zijn gemaakt en waaraan medewerkers van de Nederlandse teams van de onderzoeken hebben meegewerkt.

## Peilstationsonderzoek Scholieren en the European School Survey on Alcohol and other Drugs (ESPAD)

### Wetenschappelijke artikelen

- Gieling M, Vollebergh W, & van Dorsselaer S (2010). Ethnic density in school classes and adolescent mental health. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, 45, 639-646.
- Huisman C, van de Werfhorst H, & Monshouwer K (2011). Adolescent Tobacco Use in the Netherlands: Social Background, Education and School Organization. *Youth & Society*, 27 May 2011, doi:10.1177/0044118X11407642.
- Hummel K, Willemsen MC, de Vries H, Monshouwer K, & Nagelhout G (2016). Social Acceptance of Smoking Restrictions During 10 Years of Policy Implementation, Reversal, and Reenactment in the Netherlands: Findings From a National Population Survey. *Nicotine & Tobacco Research*. doi:10.1093/ntr/ntw169.
- Kepper A, Monshouwer K, van Dorsselaer S, & Vollebergh W (2012). Middelengebruik door jongeren. Middelengebruik in de residentiële jeugdzorg, rec-4, praktijkonderwijs en leerwegondersteunend onderwijs. *Tijdschrift voor Gezondheidswetenschappen*, 90(5), 287-294.
- Knibbe RA, Joosten J, Derickx M, Choquet M, Morin D, Monshouwer K, & Vollebergh W (2005). Perceived availability of substances, substance use and substance-related problems: a cross national study among French and Dutch adolescents. *Journal of Substance Use*, 10, 151-163.
- Knibbe RA, Joosten J, Choquet M, Delphine M, Derickx M, Monshouwer K, & Vollebergh W (2006). Association of adolescent substance use with peer group and deviancy. *Sucht*, 52, 245-252. DOI:10.1463/2006.04.04.
- Knibbe RA, Joosten J, Choquet M, Derickx M, Morin D, & Monshouwer K (2007). Culture as an explanation for substance-related problems: A cross-national study among French and Dutch adolescents. *Social Science and Medicine*, 64, 604-616.
- Kokkevi A, Richardson C, Olszewski D, Matias J, Monshouwer K, & Bjarnason T (2012). Multiple substance use and self-reported suicide attempts by adolescents in 16 European countries. *European Child and Adolescent Psychiatry*, 21(8), 443-450. DOI:10.1007/s00787-012-0276-7.

- Kuipers MAG, Monshouwer K, van Laar M, & Kunst AE (2015). Tobacco Control and Socioeconomic Inequalities in Adolescent Smoking in Europe. *American Journal of Preventive Medicine*. doi.org/10.1016/j.amepre.2015.04.032.
- Kuipers MA, Brandhof SD, Monshouwer K, Stronks K, & Kunst AE (2017). Impact of laws restricting the sale of tobacco to minors on adolescent smoking and perceived obtainability of cigarettes: an intervention-control pre-post study of 19 European Union countries. *Addiction*. 112, 320-329. doi: 10.1111/add.13605.
- Kraus L, Seitz N-N, Piontek D et al (2018). 'Are The Times A-Changin'? Trends in adolescent substance use in Europe. *Addiction*. doi:10.1111/add.14201.
- Molinaro S, Benedetti E, Scalese M, Bastiani L, Fortunato L, Cerrai S, et al (2018). Prevalence of youth gambling and potential influence of substance use and other risk factors across 33 European countries: First results from the 2015 ESPAD study. *Addiction*. doi.wiley.com/10.1111/add.14275.
- Monshouwer K, & Smit F (2002). Alcohol,- tabak- en cannabisgebruik bij scholieren naar etnische achtergrond. *TSG*, 3, 172-177.
- Monshouwer K, Smit F, de Zwart WM, Spruit I, & van Ameijden EJC (2003). Progress from a first drink to first intoxication: age of onset, time-windows and risk factors in a Dutch national sample of secondary school students. *Journal of Substance Use*, 8(3), 155-163.
- Monshouwer K, Smit F, de Graaf R, van Os J, & Vollebergh W (2005). First cannabis use: does onset shift to younger ages? Findings from 1988 to 2003 from the Dutch National School Survey on Substance Use. *Addiction*, 100, 963-970.
- Monshouwer K, van Dorsselaer S, van Os J, Drukker M, de Graaf R, ter Bogt T, Verdurmen J, & Vollebergh W (2007). Ethnic composition of schools affects episodic heavy drinking only in ethnic-minority students. *Addiction*, 102, 722-729.
- Monshouwer K, Smit F, & Verdurmen J (2008). Cannabis in the context of polydrug use: results from the Dutch National School Survey, Monographs series 8, Volume 1, European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, Lisbon. available at internet: <http://www.emcdda.europa.eu/publications/monographs/cannabis>.
- Monshouwer K, van Laar M, & Vollebergh WAM (2011). Buying cannabis in 'coffeeshops'. *Drug and Alcohol Review*, 30, 148-156.
- Monshouwer K, ten Have M, van Poppel M, Kemper H, & Vollebergh W (2012). Possible mechanisms explaining the association between physical activity and mental health: Findings from the Dutch 2001 Health Behaviour in School-aged Children Survey. *Clinical Psychological Science*, 1(1), 67-74. doi:10.1177/2167702612450485.
- Mulder J, ter Bogt TFM, Raaijmakers QAW, Gabhainn SN, Monshouwer K, & Vollebergh WAM (2009). The soundtrack of substance use: Music preference and adolescent smoking and drinking. *Substance Use & Misuse*, 44, 514-531.
- Mulder J, ter Bogt TFM, Raaijmakers QAW, Gabhainn SN, Monshouwer K, & Vollebergh WAM (2010). Is it the music? Peer substance use as a mediator of the link between music preferences and adolescent substance use. *Journal of Adolescence*, 33, 387-394.



- Olszewski D, Matias J, Monshouwer K, & Kokkevi A (2009). Polydrug use among 15- to 16-year olds: Similarities and differences in Europe. *Drugs: education, prevention and policy*, 1-16, iFirst.
- Smit F, de Zwart WM, Spruit I, Monshouwer K, & van Ameijden EJC (2002). Monitoring Substance Use in Adolescents: School- or Household Survey? *Drugs: education prevention and policy*, 9(3), 267-274.
- Smit F, Monshouwer K, & Verdurmen J (2002). Polydrug use among secondary school students: combinations, prevalences and risk-profiles. *Drugs: education, prevention and policy*, 9(4), 355-365.
- Van Hurck MM, Nuyts PAW, Monshouwer K, Kunst AE, & Kuipers MAG (2018). Impact of removing point-of-sale tobacco displays on smoking behaviour among adolescents in Europe: a quasi-experimental study, *Tobacco Control*. doi:10.1136/tobaccocontrol-2018-054271.
- Van Laar M, Monshouwer K, & van den Brink W (2010). Roken, drinken en blowen door de Nederlandse jeugd. *Kind en Adolescent*, 31, 204-220.
- Vermeulen-Smit E, Koning I, Verdurmen JE, van de Vorst H, Engels RC, & Vollebergh WA (2012). The influence of paternal and maternal drinking patterns within two-partner families on the initiation and development of adolescent drinking. *Addictive behaviors*, 37(11), 1248-56.
- Vermeulen-Smit E, Verdurmen JE, Engels RC, & Vollebergh WA (2015). The role of general parenting and cannabis-specific parenting practices in adolescent cannabis and other illicit drug use. *Drug and alcohol Dependence*, 147, 222-28.

### Internationale rapporten

- ESPAD Group (2016). ESPAD Report 2015. Results from the European School Survey Project on alcohol and other drugs. ESPAD and EMCDDA. Luxembourg: Publications Office of the European Union; 2016. Available at <http://www.webcitation.org/6y1yGZ0Cq>.
- Monshouwer K, Smit F, & Verdurmen J (2008) Cannabis in the context of polydrug use: results from the Dutch National School Survey, Monographs series 8, Volume 1, European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, Lisbon. Available at: <http://www.emcdda.europa.eu/publications/monographs/cannabis>.

### Nederlandstalige rapporten

- De Jonge MC, Goossens FX, Sannen AML, & Monshouwer K (2016). *Heeft de verhoging van de leeftijdsgrens voor alcohol geleid tot een stijging van drugsgebruik onder 16- en 17-jarigen*. Trimbos-instituut, Utrecht.
- De Zwart WM, Monshouwer K, & Smit F (2000). *Jeugd en riskant gedrag, Kerngegevens 1999. Roken, drinken, drugsgebruik en gokken onder scholieren vanaf tien jaar*. Utrecht: Trimbos-instituut.
- Monshouwer K, Verdurmen J, van Dorsselaer S, Smit E, Gorter A, & Vollebergh W (2008). *Jeugd en riskant gedrag 2007. Kerngegevens uit het peilstationsonderzoek scholieren*. Utrecht: Trimbos-instituut.

- Monshouwer K, van Dorsselaer S, Gorter A, Verdurmen J, & Vollebergh W (2004). *Jeugd en riskant gedrag. Kerngegevens uit het peilstationsonderzoek 2003*. Utrecht: Trimbos-instituut.
- Van Dorsselaer S, Tuithof M, Verdurmen J, Spit M, van Laar M, Monshouwer K (2016). *Jeugd en riskant gedrag 2015. Kerngegevens uit het Peilstationsonderzoek Scholieren*. Trimbos-instituut, Utrecht.
- Verdurmen J, Monshouwer K, van Dorsselaer S, Lokman S, Vermeulen-Smit E, & Vollebergh W (2012). *Jeugd en riskant gedrag 2011. Kerngegevens uit het peilstationsonderzoek scholieren*. Utrecht: Trimbos-instituut.
- Verdurmen J, Vermeulen-Smit E, van Dorsselaer S, Monshouwer K, & Schulten I (2012). *Ouders over opvoeding ten aanzien van roken, alcohol, cannabis en internet 2011*. Utrecht: Trimbos-instituut.
- Verdurmen J, Smit E, van Dorsselaer S, Monshouwer K, & Schulten I (2008). *Ouders over alcohol-, roken- en drugspecifieke opvoeding 2007. Kerngegevens uit het Peilstationsonderzoek Ouders*. Utrecht: Trimbos-instituut.

### Factsheets

- Monshouwer K, van Dorsselaer S, Verdurmen J, & Vollebergh W (2012). *Factsheet ESPAD 2011. Het gebruik van alcohol, tabak en drugs onder Nederlandse scholieren vergeleken met de rest van Europa*. Trimbos-instituut, Utrecht.
- Monshouwer K, van Dorsselaer S, van der Pol P (2018). *Factsheet riskant cannabisgebruik in Nederland*. Trimbos-instituut, Utrecht.
- Spit M, van Dorsselaer S, Tuithof M, & Monshouwer K (2016). *Factsheet Peilstationsonderzoek Scholieren 2015 – Basisonderwijs. Middelengebruik, internetgebruik en welbevinden van scholieren*. Trimbos-instituut, Utrecht.
- Springvloet L, van der Pol P, van Dorsselaer S, Monshouwer K, & van Laar M (2016). *Roken onder volwassenen en jongeren in Nederland. Kerncijfers 2015*. Trimbos-instituut, Utrecht.
- Tuithof M, van Dorsselaer S, & Monshouwer K (2017). *Veranderingen in middelengebruik onder Nederlandse scholieren: samenhang met schoolniveau*. Trimbos-instituut, Utrecht.
- Tuithof M, van Dorsselaer S, & Monshouwer K (2017). *Het beleid van scholen rond tabak, alcohol en cannabis*. Trimbos-instituut, Utrecht.
- Van Dorsselaer S, Tuithof, M, & Monshouwer K (2016). *Factsheet Peilstationsonderzoek Ouders 2015. Ouders over het gebruik van tabak, alcohol, cannabis en internet door jongeren*. Trimbos-instituut, Utrecht.

## Proefschriften met Peilstations/ESPAD/HBSC gegevens

- De Looze M (2013). *Young, Wild and Free*. Dissertation, University of Utrecht.
- Monshouwer K (2008). *Welcome to the house of fun. Epidemiological findings on alcohol and cannabis use among Dutch adolescents*. Dissertation, University of Utrecht.
- Mulder J (2008). *Use it or loose it. Music preferences and uses related to psychosocial functioning among adolescents and young adults*. Dissertation, University of Utrecht.
- Vermeulen-Smit E (2014). *The role of parents in preventing adolescent alcohol and cannabis use*. Dissertation, University of Utrecht.

## Health Behaviour in School-aged Children (HBSC)

Hieronder is een selectie gemaakt van publicaties uit het HBSC-onderzoek met het onderwerp middelengebruik, gebruik van sociale media of gamen. De gehele publicatielijst van het HBSC-Nederland kunt u vinden op: <https://hbsc-nederland.nl/resources/>

### Wetenschappelijke artikelen

- Barsties LS, Walsh SD, Huijts T, Bendtsen P, Molcho M, Buijs T, Vieno A, Elgar F & Stevens, GWJM (2017). Alcohol consumption among first- and second-generation immigrant and native adolescents in 23 countries: Testing the importance of origin and receiving country alcohol prevalence rates. *Drug and Alcohol Review*, 36, 769-778.
- Bendtsen P, Damsgaard MT, Casswell S, Huckle T, de Looze M, Hofmann F, Hublet A, Kuntsche E, Petra A, Simons-Morton B, ter Bogt TFM, & Holstein BE (2014). Adolescent alcohol use: a reflection of national drinking patterns and policy? *Addiction*, 109, 1857-1868.
- Boniel-Nissim M, Tabak I, Mazur J, Borraccino A, Brooks F, Gommans R, van der Sluijs W, Zsiros E, Craig W, Harel-Fisch Y, & Finne E (2015). Supportive communication with parents moderates the negative effects of electronic media use on life satisfaction during adolescence. *International Journal of Public Health*, 60(2), 189-98.
- Boer, M, van den Eijnden R, Boniel-Nissim M, Wong S, Inchley JC, Badura P, Craig W, Gobina I, Kleszczewska D, Klanš ek HJ, & Stevens GWJM (2020). Adolescents' intense and problematic social media use and their wellbeing in 29 countries. *Journal of Adolescent Health*, 66, S89-S99.
- Craig W, Boniel-Nissim M, King N, Walsh SD, Boer M, Donnelly PD, Harel-Fisch Y, Malinowska-Cielik M, Gaspar de Matos M, Cosma A, van den Eijnden R, Vieno A, Elgar FJ, Molcho M, Bjereld Y, & Pickett W (2020). Social Media Use and Cyber-Bullying: A Cross-National Analysis of Young People in 42 Countries. *Journal of Adolescent Health*, 66, S100-S108.
- De Looze M, Harakeh Z, van Dorsselaer S, Raaijmakers QA, Vollebergh WA, & ter Bogt TF (2012). Explaining educational differences in adolescent substance use and early sexual debut: The role of parents and peers. *Journal of adolescence*, 35(4), 1035-1044.
- De Looze M, Pickett W, Raaijmakers Q, Kuntsche E, Hublet A, Nic Gabhainn S, Bjar-nason T, Molcho M, Vollebergh W, & ter Bogt T (2012). Early risk behaviors and adolescent injury in 25 European and North American countries: A cross-national consistent relationship. *The Journal of Early Adolescence*, 32, 104-125.
- De Looze M, van der Eijnden R, Verdurmen J, Vermeulen-Smit E, Schulten I, Vollebergh W, & ter Bogt T (2012). Parenting practices and adolescent risk behavior: Rules on smoking and drinking also predict cannabis use and sexual debut. *Prevention Science*, 13, 594-604.

- De Looze M, Hublet A, ter Bogt T, Kuntsche E, Richter M, Godeau E, Zsiros E, & Vollebergh W (2013). Trends in educational differences in adolescent daily smoking across Europe, 2002-2010. *European Journal of Public Health*, 23(5), 846-52.
- De Looze M, ter Bogt T, & Vollebergh W (2013). Explaining educational differences in adolescent substance use and early sexual debut: The role of expectations and conceptions of adulthood. *Emerging Adulthood*, 1, 175-184.
- De Looze M, Vermeulen-Smit E, ter Bogt T, van Dorsselaer S, Verdurmen J, Schulten I, Engels R, & Vollebergh, W (2014). Trends in alcohol-specific parenting practices and adolescent alcohol use between 2007 and 2011 in the Netherlands. *International Journal of Drug Policy*, 25, 133-141.
- De Looze M, Janssen I, Elgar FJ, Craig W, & Pickett W (2015). Neighborhood crime and adolescent cannabis use in Canadian adolescents. *Drug and Alcohol Dependence*, 146, 68-74.
- De Looze M, ter Bogt T, Raaijmakers Q, Pickett W, Kuntsche E, & Vollebergh W (2015). Cross-national evidence for the clustering and psychosocial correlates of adolescent risk behaviors in 27 countries. *European Journal of Public Health*, 25(1), 50-6.
- De Looze M, van Dorsselaer S, Stevens GWJM, Boniel-Nissim M, Vieno A, & van den Eijnden RJJM (2019). The decline in adolescent substance use across Europe and North America in the early 21<sup>st</sup> century: A result of the digital revolution? *International Journal of Public Health*, 64, 229-240.
- De Looze M, van Dorsselaer S, Monshouwer K, & Vollebergh W (2017). Trends in adolescent alcohol use in the Netherlands, 1992-2015. Differences across sociodemographic groups and links with strict parental rule-setting. *International Journal of Drug Policy*, 50, 90-101.
- Elgar FJ, Pfortner T, Moor I, De Clercq B, Stevens GWJM, & Currie C (2015). Widening socioeconomic inequalities in adolescent health: a time-series analysis of 34 countries participating in the HBSC study, 2002 to 2010. *The Lancet*, 385(9982), 2088-95.
- Godeau E, Vignes C, ter Bogt T, Nlc Gabhainn S, & Navarro F (2007). Cannabis use by 15-year old schoolchildren. Data from the HBSC/WHO international survey in 32 countries. *Alcoologie et addictologie*, 29 (4 suppl.), 285-345.
- Gommans R, Stevens GWJM, Finne E, Cillessen AHN, Boniel-Nissim M, & ter Bogt T (2015). Frequent electronic media communication with friends is associated with higher adolescent substance use. *International Journal of Public Health*, 60(2), 167-77.
- Gommans R, Stevens GWJM, ter Bogt TFM, & Cillessen AHN (2016). Adolescent Substance Use, Aggressive Behaviors, and Peer Context Behavioral Norms. *Journal of Cognitive Education and Psychology*, 15(2), 185-205.
- Harakeh Z, de Looze M, van Dorsselaer SAFM, Zeijl E, Schrijvers C, & Vollebergh WAM (2012). Individual and environmental factors associated with risk behaviour in adolescence: The HBSC study. *Public Health*, 126(7), 566-573.
- Hublet A, Bendtsen P, de Looze ME, Fotiou A, Donnelly P, Vilhjalmsson R, & ter Bogt TF (2015). Trends in the co-occurrence of tobacco and cannabis use in 15-year-olds from 2002 to 2010 in 28 countries of Europe and North America. *The European Journal of Public Health*, 25(suppl 2), 73-75. *Prevention Science On-line First*.

- Kuntsche E, Rossow I, Simons-Morton B, ter Bogt T, Kokkevi A, & Godeau E (2013). Not early drinking but early drunkenness is a risk factor for problem behaviors among adolescents: Evidence from 38 European and North American Countries. *Alcoholism: Clinical and Experimental Research*, 37, 308–314.
- Kuntsche E, Simons-Morton B, Fotiou A, ter Bogt T, & Kokkevi A (2009). Decrease in adolescent cannabis use from 2002 to 2006 and links to evenings spent out with friends in 31 European and North America countries and regions. *Archives of Pediatrics and Adolescent Medicine*, 163(2), 119-125.
- Kuntsche E, Simons-Morton B, ter Bogt TFM, Sánchez-Queija V, Munoz Tinoco M, Gaspar de Matos M, Santinello M, Lenzi and the HBSC Peer Culture Focus Group (2009). Electronic media communication with friends from 2002 to 2006 and links to face-to-face contacts in adolescence: An HBSC study in 31 European and North American countries and regions. *International Journal of Public Health*, 54, 243-250.
- Monshouwer K, van Dorsselaer S, Verdurmen J, ter Bogt T, de Graaf R, & Vollebergh W (2006). Cannabis use and mental health in secondary school children. Findings from the Dutch 2001 Health Behaviour in School-aged Children Survey' *The British Journal of Psychiatry*, 188, 148-153.
- Moor I, Rathmann K, Lenzi M, Pfortner T, Nagelhout G, de Looze M, Bendtsen P, Willemsen M, Lasse K, Kunst A, & Richter M (2006). Socioeconomic inequalities in adolescent smoking across 35 countries: The role of family, school and peers. *European Journal of Public Health*, 25(3), 457-463.
- Mulder J, ter Bogt T, Raaijmakers Q, & Vollebergh W (2007). Music taste groups and problem behavior. *Journal of Youth and Adolescence*, 36, 313-324.
- Mulder J, ter Bogt TFM, Raaijmakers QAW, Gabhainn SN, Monshouwer K, & Vollebergh WAM (2009). The soundtrack of substance use: Music preference and adolescent smoking and drinking. *Substance Use & Misuse*, 44, 514-531.
- Mulder J, ter Bogt TFM, Raaijmakers QAW, Gabhainn SN, Monshouwer K, & Vollebergh WAM (2010). Is it the music? Peer substance use as a mediator of the link between music preferences and adolescent substance use. *Journal of Adolescence*, 33, 387-394.
- Nieuwenhuis J, Hooimeijer P, van Dorsselaer S, & Vollebergh W (2013). Neighbourhood effects on school achievement: the mediating effect of parenting and problematic behaviour? *Environment and Planning A* 45(9) 2135-2153.
- Pfoertner T, Hublet A, Schnohr C, Rathmann K, Moor I, de Looze ME, Baska T, Molcho M, Kannas L, Kunst A, & Richter M (2016). Socioeconomic inequalities in the impact of tobacco control policies on adolescent smoking. A multilevel study in 29 European countries. *Addictive Behaviors*, 53, 58-66.
- Richter M, Kuntsche E, de Looze M, & Pfortner TK (2013). Trends in socioeconomic inequalities in adolescent alcohol use in Germany between 1994 and 2006 *International Journal of Public Health*, 58, 777-84.
- Schmid H, ter Bogt T, Godeau E, Hublet A, Dias, SF, & Fotiou A (2003). Drunkenness among young people: a cross-national comparison. *Journal of Studies on Alcohol*, 64, 650-661.

- Schmid H, & ter Bogt T (2004). Cross national comparison of cannabis use among adolescents – Does context make a difference? *Psychology & Health, 19*, 153-154.
- Simons-Morton B, Farhat T, ter Bogt TFM, Hublet A, Kuntsche E, Nic Gabhainn S, Godeau E, Kokkevi A, and the HBSC Risk Behaviour Focus Group (2009). Gender specific trends in alcohol use: Cross-cultural comparisons from 1998 to 2006 in 24 countries and regions. *International Journal of Public Health, 54*, 199-208.
- Simons-Morton B, Pickett W, Boyce W, ter Bogt TFM, & Vollebergh W (2010). Cross-national comparison of adolescent drinking and cannabis use in the United States, Canada, and the Netherlands. *The International Journal on Drug Policy, 21*, 64–69.
- Sznitman SR, Kolobov T, ter Bogt T, Kuntsche E, Walsh S, Boniel-Nissim M, & Harel-Fisch Y (2013). Exploring substance use normalization among adolescents: A multi-level study in 35 countries. *Social Science & Medicine, 97*, 143-151.
- Sznitman, SR, Kolobov, T, ter Bogt, T, Kuntsche, E, Walsh, SD, & Harel-Fisch, Y (2015). Investigating cannabis use normalization by distinguishing between experimental and regular use: A multilevel study in 31 countries. *Journal of Studies on Alcohol and Drugs, 76*(2), 181-189.
- Ter Bogt T, Schmid H, Nic Gabhainn S, Fotiou A, & Vollebergh W (2006). Economic and cultural correlates of cannabis use among mid-adolescents in 31 countries, *Addiction, 101*, 241–251.
- Ter Bogt TFM, Nic Gabhainn S, Simons-Morton B, Ferreira M, Hublet A, Godeau E, Kuntsche E, & Richter M (2012). Dance is the new Metal: Adolescent music preferences and substance use across Europe. *Substance use and Misuse, 47*, 130-142.
- Ter Bogt TFM, de Looze M, Molcho M, Godeau E, Hublet A, Kokkevi A, Kuntsche E, Nic Gabhainn S, Franelic EP, Simons-Morton B, Sznitman S, Vieno A, Vollebergh W, & Pickett W (2014). Do societal wealth, family affluence, and gender account for trends in adolescent cannabis use? A 30 country cross-national study. *Addiction, 109*, 273-283.
- Van Gastel WA, Wigman JT, Monshouwer K, Kahn RS, van Os J, Boks MPM, & Vollebergh WAM (2011). Cannabis use and subclinical positive psychotic experiences in early adolescence: findings from a Dutch survey. *Addiction, 107*(2), 381-387. doi:10.1111/j.1360-0443.2011.03626.x.
- Van Kooten M, de Ridder D, Vollebergh W, & van Dorsselaer S (2007). What's so special about eating? Examining unhealthy diet of adolescents in the context of other health-related behaviours and emotional distress. *Appetite, 48*, 325-332.
- Verdurmen J, Monshouwer K, van Dorsselaer S, ter Bogt T, & Vollebergh W (2005). Alcohol use and mental health in adolescents: interactions with age and gender. Findings from the Dutch 2001 Health Behaviour in School-aged Children Survey. *Journal of Studies on Alcohol, 66*(5), 605-609.
- Vermeulen-Smit E, ter Bogt TFM, Verdurmen JEE, van Dorsselaer SAFM, & Vollebergh WAM (2012). The role of education, parents and peers in adolescent heavy episodic drinking. *Drugs: Education, Prevention and Policy, 19*, 223-226.
- Walsh SD, Sela T, de Looze M, Craig W, Cosma A, Harel-Fisch Y, Boniel-Nissim M, Malinowska-Cieslik M, Vieno A, Molcho M, Ng K, & Pickett W (2020). Clusters of Contemporary Risk and Their Relationship to Mental Well-Being Among 15-Year-Old Adolescents Across 37 Countries. *Journal of Adolescent Health, 66*, S40-S49.

### Internationale rapporten

- Currie C, Samdal O, Boyce W, & Smith B (2001). *Health Behaviour in School-Aged Children: A World Health Organization cross-national study research protocol for the 2001/02 survey*. Edinburgh: Child and Adolescent Health Research Unit, University of Edinburgh.
- Currie C, Roberts C, Morgan A, Smith R, Settertobulte W, Samdal O e.a. (2004). *Young people's health in context. The Health Behaviour in School-aged Children (HBSC) study: International report from the 2001/2002 survey*. Copenhagen: WHO Regional Office for Europe.
- Currie C, Nic Gabhainn S, Godeau E, Roberts C, et al. (editors) (2008). *Inequalities in Young People's Health. HBSC International Report from the 2005/2006 survey*. WHO Regional Office for Europe, Copenhagen.
- Currie C, Zanotti C, Morgan A, Currie D, de Looze M, Roberts C, Samdal O, Smith OR, & Barnekow V (2012). *Social determinants of health and well-being among young people: Health Behaviour in School-aged Children (HBSC) study: International report from the 2009/10 survey*. Copenhagen, Denmark: WHO Regional Office for Europe.
- Griebler R, Inchley J, Theunissen A, Molcho M, Samdal O, Dür W & Currie C (eds.) (2010). *HBSC Study Protocol: Background, Methodology and Mandatory Items from the HBSC 2009/10 Survey*. Vienna: LBIHPR & Edinburgh: CAHRU. Available at: <http://www.hbsc.org> snapshot of the health of young people in Europe. Copenhagen, Denmark: WHO Regional Office for Europe.
- Inchley J, Currie D, Young T, Samdal O, Thorsheim T, Augustson L, Mathison F, Aleman-Diaz A, Molcho M, Weber M, & Barnekow V (2016). Growing up unequal: gender and socioeconomic differences in young people's health and well-being. *Health Behaviour in School-aged Children (HBSC) study: International report from the 2013/14 survey*. Copenhagen, Denmark: WHO Regional Office for Europe.
- Inchley J, Currie D, Budisavljevic S, Torsheim T, Jåstad A, Cosma A, et al (eds.) (2020). *Spotlight on adolescent health and well-being. Findings from the 2017/2018 Health Behaviour in School-aged Children (HBSC) survey in Europe and Canada. International report*. Copenhagen, WHO Regional Office for Europe.

### Nederlandstalige artikelen

- De Looze M, & Koning I (2017). Alcoholgebruik bij jongeren in Nederland. Van zuipschuit van Europa tot het braafste kind van de klas. *Justitiële Verkenningen*, 1, 88-101.
- Monshouwer K, & Smit F (2002). Alcohol-, - tabak- en cannabisgebruik bij scholieren naar etnische achtergrond *TSG*, 3, 172-177.
- Vollebergh W, van Dorsselaer S, Zeijl E, & ter Bogt T (2008). Hoe goed gaat het met de Nederlandse jongeren? *Jeugdbeleid*, 2 nr 1, 13-20.



### Nederlandstalige rapporten

- Bucx F (2009). De leefsituatie van kinderen en jongeren met een niet-westerse achtergrond. In: Dagevos J en Gijsbers M (red.), *Jaarrapport integratie 2009*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- De Looze M, van Dorsselaer S, de Roos S, Verdurmen J, Stevens G, Gommans R, ter Bogt T, van Bon-Martens M, & Vollebergh W (2014). *HBSC 2013. Gezondheid, welzijn en opvoeding van jongeren in Nederland*. Utrecht, Universiteit Utrecht.
- Doornwaard S, & ter Bogt T (2010). *Peercultuur, middelengebruik en voortijdig schoolverlaten. Twee onderzoeken naar de actuele en gepercipieerde rol van jeugdculturele oriëntatie, rondhangen met vrienden en alcohol- en cannabisgebruik in relatie tot schoolproblemen*. Utrecht, Universiteit Utrecht.
- Ter Bogt T, van Lieshout M, Doornwaard S, & Eijkemans Y (2009). *Middelengebruik en voortijdig schoolverlaten: twee onderzoeken naar de actuele en gepercipieerde rol van alcohol en cannabis in relatie tot spijbelen, schoolprestaties en –motivatie, en uitval*. Utrecht: Trimbos Instituut.
- Stevens G, van Dorsselaer S, Boer M, de Roos S, Duinhof E, ter Bogt T, van den Eijnden R, Kuyper L, Visser D, Vollebergh W, & de Looze M (2018). *HBSC 2017. Gezondheid en welzijn van jongeren in Nederland*. [HBSC 2013. Health and well-being of adolescents in the Netherlands]. Utrecht: Utrecht University.
- Stevens G, Boer M, van Dorsselaer S, de Looze M, de Roos S, ter Bogt T, van den Eijnden R, & Vollebergh W (2018). *Gezondheid en welzijn van Nederlandse jongeren in internationaal perspectief*. Factsheet. Utrecht: Utrecht University. <https://hbsc-nederland.nl/wp-content/uploads/2020/05/HBSC-internationale-factsheet-DEF.pdf>.
- Van Dorsselaer S, Zeijl E, van den Eeckhout S, ter Bogt T, & Vollebergh W (2007). *HBSC 2005: Gezondheid en welzijn van jongeren in Nederland*. Utrecht, Trimbos-instituut.
- Van Dorsselaer S, de Looze M, Vermeulen-Smit E, de Roos S, Verdurmen J, ter Bogt T & Vollebergh W (2010). *HBSC 2009. Gezondheid, welzijn en opvoeding van jongeren in Nederland*. Utrecht: Trimbos-instituut.
- Van Dorsselaer S, Zeijl E, de Looze M, Harakeh Z, & Vollebergh W. *Schoolniveau, middelengebruik en riskant seksueel gedrag bij Nederlandse jongeren: beschrijving en verklaring op basis van de HBSC-studie*. In: Schrijvers CTM, Schuit AJ (2010). *Middelengebruik en seksueel gedrag van jongeren met een laag opleidingsniveau. Aangrijpingspunten voor preventie*, RIVM rapport 270372001, Bilthoven.
- Vieveen E, Tan S, & van Weert C (2012). *Opgroeien in diversiteit. Beschrijving van de vervolgmeting Monitor diversiteit in het Jeugdbeleid*. Den Haag: Centraal Bureau voor de Statistiek.
- Zeijl E, van Dorsselaer S, Vollebergh W, & ter Bogt T *Clustering van leefstijl en problemen*. In: *Spelen met gezondheid. Leefstijl en psychische gezondheid van de Nederlandse jeugd*. Schoemaker C & Schrijvers C (redactie). Bilthoven: RIVM Rapport 270232001/2008: 109-113, 2008.



Het rapport *Jeugd en riskant gedrag* bevat de nieuwste gegevens uit het Peilstationsonderzoek Scholieren. Dit landelijk representatieve onderzoek wordt sinds 1984 vierjaarlijks uitgevoerd onder scholieren van het basisonderwijs (groep 7 en 8) en het voortgezet onderwijs. Dit rapport bevat de actuele cijfers en trends (sinds 1999) over roken, alcohol- en drugsgebruik, het gebruik van de elektronische sigaret, *heat-not-burn* producten, waterpijp, lachgas, energiedrankjes en risicovol sociale mediagebruik en gamen.

De volgende vragen worden onder andere in dit rapport beantwoord:

- Hoeveel scholieren roken, drinken en blowen en hoe vaak doen zij dat?
- Gebruiken scholieren ook harddrugs, zoals XTC?
- Wat zijn de trends over de laatste jaren in het gebruik van deze middelen?
- Hoeveel scholieren hebben een problematisch patroon in het gebruik van sociale media of gamen?

Het Peilstationsonderzoek maakt uit deel uit van de landelijke Leefstijlmonitor ([www.rivm.nl](http://www.rivm.nl)). Het onderzoek is gefinancierd door het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport en uitgevoerd door het Trimbos-instituut. Tegelijk met het Peilstationsonderzoek zijn data verzameld voor de Europese ESPAD studie (European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs). In deze studie wordt het gebruik van genotmiddelen onder 15- en 16-jarige scholieren uit 35 landen in Europa onderzocht. Het internationale rapport met resultaten van deze studie wordt in november 2020 gepresenteerd en komt beschikbaar op [www.trimbos.nl](http://www.trimbos.nl).